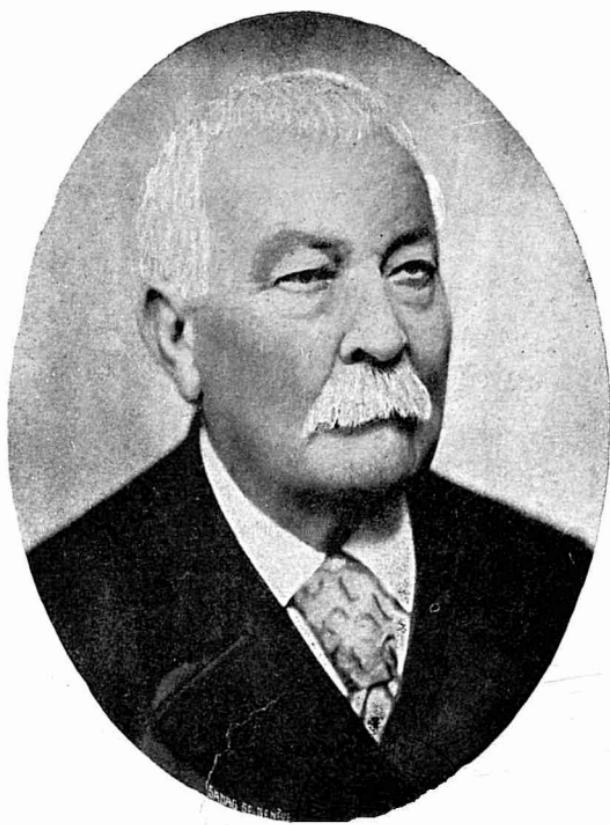

URICARUL
SAU
COLECTIUNE DE DIFERITE ACTE
CARE POT SERVI LA
ISTORIA ROMÂNIILOR
DE
THEODOR CODRESCU
VOLUM. XXIV.

I A \$ I
TIPOGRAFIA «BUCIUMULUI ROMÂN»
1895

THEODOR COBRESCU
Născut la 1 April 1819 † la 22 Mart 1894

Domnul meu,

Literatura noastră istorică a făcut încer cări de a se înănuți cu publicațiunii de felul *Uricarului* încă din anul 1840. Réposatul acum bărbat de stat.. mare orator și istoric. Mihail Cogâlniceanu, la 1840, a început publicațiunea *Arhivei Românești*, care după al doilea volum încetă, în 1843. Regimul vitreg al consulatelor și al censurei muscălesci, sub care se sătea biata noastră patrie și văduse lumina Arhiya Românescă, nu a permis aparițiunea celui de al treilea volum ; iar redactorul, Mihail Cogâlniceanu, fu închis între dicdurile mănăstirei Dobrovățul, spre a-i se mai liniști, nițel, ideile de dreptate, de democrație și de românism. care clococea în capul lui și neepuse a recruta mulți aderinți nu numai în țările românesci dar și peste Prut. . . .

Inceând *Arhiva Românescă*, lăsa un vrednic moștenitor în *Magazinul Istoric* redactat de neuitații Treboniu Laurian și Nicolae Bălcescu. Dar și acăstă publicațiune, care a făcut epocă în literatura noastră, încetă în ajunul marelor evenimente din 1848, care au sșnduit nu numai România dar și Europa întregă, dând spiritelor o direcțiune cu totul

politică, pentru mult timp, în paguba literaturei.

A fost dat nemuritorului domniei tale părinte, Toader Codrescu, să realizeze planul neisbutit al înainte mergetorilor săi. Înădărând literatura noastră istorică cu cele 25 volume ale *Uricarului*, care este un adevărat tesaur, fie opiniunea criticilor sei, de eri sau de astă-dîi, ori care . . .

Inființarea tipografiei *Buciumul Român*, urmată după inițiativa lui Toader Codrescu, cu care s'așa asociaș Alecu Fotino și Dimitrie Guste, sub domnia luminată și patriotică a bunului și liberalului Grigore Ghika Voevod, în anul 1851, a fost un pas uriaș, o mare reformă, o adevărată revoluție, față cu părăginitul sistem tipografic al mitropoliei Iașilor și al Albinei lui Gheorghe Asaki. De asemenea urmare pas și o adevărată revoluție în ziaristică, a fost *Zimbrul*, ziarul lui Toader Codrescu, ziar nou în idei, nou în fond ca și'n formă, *Zimbrul* asemenea căruia în Moldova, până atunci, nu se mai văduse. Mai cu seamă era cătat diarul, pentru bogăția lui literară, originală, care totuși era lucrată de Alexandru Negri, Alecu Rusu, Matheiu Milu, profesorul Stoica, poetul Sion, Toader Codrescu, Dimitrie Gustea și alții scriitori încercați. Si, pentru a stimula și încuraja studiul documentelor istorice, Codrescu, împărți căți-va ani în sir côlele din *Uricar*, ca supliment gratuit al Zimbrului, carele de ar exista și astă-dîi, ar face onore presei române.

Toader Codrescu, — făță subvențiuni, fără

III

lefi grase s'au recompense naționale, pe care le-ar fi meritat mai bine de cât mulți alții, de óre ce el a fost consilier comunal și primar al Iașului, prefect de județ, secretarul și consilierul intím al lui Grigore Ghîka Vodă, de la 1849-1856, — Toader Codrescu, dic, a perseverat, a răbdat, a muncit, s'a chinuit, a sacrificat totul, a mers până la jefuirea de sine, numai pentru ca în 25 de ani să ne dea (a ceia ce numai Academia a putut să o facă, prin marele ei mijloc, pentru colecțiunea documentelor lui Hurmuzake) : 25 volume compacte, în care a intrat tot ce Codrescu a putut scăpa de pierdere, tot ce a putut smulge și rescumpara cu greutatea aurului, din mâinile străinilor. În Uricar s'a consumat tot produsul febrilei activități a lui Toader Codrescu. El și cu Gheorghe Șincai, sunt pote, și în urmărirea unor opere, ce le-au ținut loc de căptăinie la mórte, și care le-au servit de monument după aceia.

Da ! ca și Gheorghe Șincai Toader Codrescu pote să zică despre munca sa : *acesta este fătul pentru care am muncit în viață, și întru carele mă voi prea-mări după mórte!*. Astă-di a venit rîndul urmașilor de a spori moștenirea lăsată de bătrânul.... Si nu mă'ndesc că aşa va fi.

Le scriu, Domnul meu, toate acestea în perfectă cunoștință de causă, și ca martor ocular a multor lucruri intime, relative la Uricar. Căci, deși Toader Codrescu de cum

saă mai puțin intime, dintre Toader Codrescu cu cei mai mulți din membrii acelei generații vigurose și patriotice, care au adus și aduce încă servicii neprețuite nemului românesc. Tot ce mi p rmit să dic este că mai toți aceștia intru cât timp au durat marea luptă pentru regenerarea și constituirea României, s'au servit mult, și în condițiunile cele mai avantajoase de tipografia *Buciumulu român*, care cu drept cuvînt se poate numi *Tipografia Unirei*, astă-dîi aflătore în Galați, orașul de predilecție a lui Cuza Vodă, carele, șepte ani în sir, a fost personificarea reală a unirei tuturor Românilor. De au fost aşa saă nu, o poate spune D-nul Dimitrie Sturza Tânăr și entuziasmat secretar al adunării ad-hoc a Moldovei, pe care la anul 1857, vîdutul am învertind, năoptea la róta tescurilor tipografiei *Buciumul român*, alătura cu Toader Codrescu, pentru a se imprima cu o oră mai înainte, votul unirei și actele divanului ad-hoc ce trebuiau respândite în totă țera, fără voia caiămărcimiei turcești.

Toți aceștia, repet, saă mai toți au colaborat la *Zimbrul* și la *Foiletonul Zimbrului literar*. În coloanele acestor foi, ca și în ale *Stelei Dunăret* și ale *Vulturului*, am debutat și ne-am întâlnit cu toții; pe acolo au trecut toți scriitorii Moldoveni; (colecționea ziarelor acestora o poate proba ori când), dupre cum toți scriitorii Munteni au trecut pe la *Românul* sub auspiciile edifiantă ale lui C. A. Rosetti. Iar Toader Codrescu d'o parte, și Mihail Gălniceanu de altă parte, au fost pentru noi

el me-a arătat punctele culminante din care trebuia studiată cu succes istoria noastră, spre care sfărșit îmă indica, cu creionu roșu, părțile care șcia că mă interesază pe mine, în fiecare volum, nou eșit, al Uricarului. Și nu numai pentru mine și cu mine era astfel Toader Codrescu. Ca și Manolache Costache Iepureanu, președinte de consiliu, și fost, mie ministru de justiție, în anul 1859, numai în acea zi era el fericit, când descoperea un talent nou, un tânăr nepătat și cu viitor, căruia îi netedea repede sătatea căile. De asemenea mi-a netedat și mie, amândoi bărbați aceștia, unul cariera politică și judecătorescă; altul drumul publicităței și al literaturăi, drumul studiilor istorice cu care mă ocup până în prezent, cu dragoste și preferință.

Sper că, deși sorrta me-a fost și mă este contrarie în sătatea privințele, eu n-am dat și nu voi da de rușine nici pe unul nici pe altul, după cum n'a dat pe nimenea de rușine, roialul acel de tineri care s-au ivit în Moldova între anii 1854 până la 1866, fie ca bărbați politici, fie ca literați, profesori, clerici și milițari, precum: Dimitrie Sturza, Neculai Ionescu, N. Ganea, V. A. Ureche, Frații Leculescu, V. Mălinescu, Chinezu, Peiu, Frații Negură, Iancu Codrescu, Cobălcescu, Soroceanu, Voinov, Fotino, Nichita, Șerbănescu, Melidon, Guste, Petrini, Dăscălescu, Alexandru Papadopolu Calimă, arhimandriții Melhisedec și Scribanescu frații, Alexandru Cantacuzino și alții mulți.

Nu este nici locul nici tréba mea de a preciza aici, care au fost relațiunile, mai mult

m'a cunoscut, pot să dic, mă-a fost un adevărat preceptor, de și el ocupa la curtea și'n societatea Moldovei, un loc respectabil; totusi nu se credea înjosit a mi comunica mie, elevului și corespondentului său, aceia ce repede proecta și repede esecuta, — facându-mi parte, nemijlocit, din tōte produsele neobositei, cum-pănitei și românesci lui minți.

El m'a introdus la Grigore Ghika Vodă, în anul 1856, carele, bun și generos, pentru trecerea ce avea la el Toader Codrescu, deși eu nu aveam de cât 20 ani și de abia începusem a scrie, m'a onorat cu distincțiuni ce, Domnul, le acorda numai celor îmbătrâniți în serviciul patriei. El mă-a pus o pană de publicist în mâna. El mă-a deschis colonele *Zimbrului* și ale *Foiletonului*, când am intrat în arena ziaristicei, încurajându-mă și netăindu-mă *un singur cuvînt* din compunerile mele. Alții ar fi făcut'o?... Nu cred.

Am experimentat lucrul. . . .

Era, în adevăr, pe atunci vîcul de aur al ziaristicei noastre, când un studiu scris și sub-scris de un tânăr, în colonele *Zimbrului* sau ale *Stelei Dunărei*, alăturea cu Toader Codrescu, Mihail Cogălniceanu, Anastasie Panu, M. C. Epureanu, C. Hurmuzake, Vasile Alexandri, C. Negri și mulți alți fruntași, devenea un *passe partout* pentru tōte ușile și pentru tōte dificultățile unei carieri începătore. . . ;

In desele con vorbiri ce am avut cu Toader Codrescu, atât la Tecuci, unde mă certa des, cât și la Iași, între anii 1851-1862,

tinerii, acea ce este cloșca care'și adună puii și-i apără supt aripele sale. Căci pe atuncea fruntașii némului nostru, își făcuse un cult sfânt și nestrămutat din întrunirea fortificarea și încurajarea Românilor la muncă și sacrificiu pentru binele public. Acelaș lucru, l'am vădut apoii petrecându-se dincóce de Milcov, după re-alisarea unirei, — când în 1862 s'au concentrat tōte forțele României în Bucuresci ; când *Steaua Dunărei* înretând de-a mai apare, ziarul *Românul* redactat cu o vigore și o competință fără seamă, deveni organul întregului partid democratic și național din România unită.

Dea D-zeu ca noua serie a Uricarului, ce aflu cu fericire că va începe în curēnd, unită cu seria veche, să esercite asupra tinerimei prezente și viitoré, aceiași înriurire mantuitore, pe care aū eseritato *Uricarul vechiu*, *Zimbrul*, *Steaua Dunărei* și *Românul* !

Dea D-zeu viitorilor mari istorici ai némului românesc, putere și răbdare îndestulă, pentru ca să scotă, să storcă, din noua serie de documente, datele și faptele necesare la restabilirea vieței politice și sociale a acestui popor bun, isteț și vrednic de o soiță înaltă.

Am ȣiso și nu me sfiesc de a o repeta și aci că : veri care ar fi importanța, frumusetea, erudițiunea, metoda și mărimea colecțiunilor de aceiași natură cu a Uricarului, trecutul Românilor, și 'n parte chiar a'l vecinilor de peste Dunăre, Nistru și Tisa, nu se va putea scri și restabili, fără a se ȣinea, de acumă, semă de ponderosul contingent istoric ce l'au adus prima

VIII

serie a Uricarului, și de sigur că 'l va aduce și seria a doua.

În destul am împrumutat noi de Ia străinătate cât n'am avut isvorile noastre autochtonе. Acumă când avem și noi un fond respectabil, nu cred că le-ar fi rușine străinilor să se adape și ei de sorgintele noastre . . .

De acea, onorabile D-le Codrescu, având eu și pentru D-ta aceiași stima și iubire care am avuto pentru bunul meu inițiator și amic Toader Codrescu, tă felicit și te îmbrățișez pe D-ta în locul bătrânlui părinte, cu aceiași căldură cu care l'asăfi felicitat și îmbrățișat pe densus, pentru jubileul celor 25 de ani ai copilului seu de predilecție, era se dice: fratele D-tale mai mare. Nu măndoesc, D-nul meu c'ai înțeles alusiunea ce fac la ocazie încare regretabilul nostru bătrân și-a recomandat, aşa dicând din lumea spiritelor, continuarea operei sale, prin cunoscutele cuvinte :

*Cerca nel nostro nome
Principia dall'opera mia dilettata
Te secondo ! *)*

* În sara de 17 Noemvrie 1894 stăteam bolnav în pat, de trei zile un atac de influență mă reținea în casă și abia mă lasase puțin duerea de cap și figurile.

Me simțeam omul cel mai uenioicot de pe pămînt, căci me vedeam pentru întâia oară în viață mea bolnav și fără asistență tatulai meu. El mi lipsea mai mult de cît ori când și *siguranța* că nu'l voi mai vedea de acum înainte 'mă excită și mai mult durerea singularităței mele . De odată mi se anunță că un italian întrebă de mine.

Un italian? cine putea să fie?

Să intre.

Un tânăr brun, mic de stat, slabuț, cu doi ochiuri viol și destepții întră cam sfios și vădându-mă, păru că s'a înșelat..... Totuși său cîți va pași spre patul meu și fixându-mă bine, mă întreba :

Încât pentru mine, fie-mi permis a te a sigura, D-le Codrescu, în acest moment solemn că, bătrânul nostru să pururea înaintea ochilor mei ca și memoria faptelor și a strădanii lor întregei sale vieți, onorabile și edifiante, demne de respect și imitație, însă *nerecompensate până în prezent*.

Imagina lui o am alătura cu a profesorilor mei: Barnuț, Laurian, Suciu, Miclea, Papu Ilarian, G. Apostoleanu, Octavian Theodori, G. Mărzescu și Iancu Strat.

Urez celor ce intreprind noua serie a Uricarului ca să aibă, pe lângă răbdarea lui Toader Codrescu, o viață tot atât de rodnică și îndelungată, pentru ca, toti împreună, să ne învrednicim a asista la o nouă jubilarea unei noi serii de 25 volume; care dea cerul să se impună, la rîndul ei, precum s'a impus prima serie, precum s'a impus redactorul ei, ca un caracter și ca un tip distins, în trecut și pentru viitor.

Siete voi Don Cprnelio? Vî ricordate ancora di me?.... si... di me, Camillo?

Imediat mi adusei aminte de un student de liceu cu care săcui em cunoștință în 1878 la Neapoli.

Era fiul unui serman seidăcar napolitan și fiind că nu iubea meșteșugul părintelui seu, apoi se ocupa cu corecturile într-o tipografie de acolo și sara vindea bilete la teatro del Fondo acuma numit Mercadante. De multe ori sarbătorile 'l luam cu mine în excursiunile ce făceam la Pompei sau la Capri și me săveselea mult prin cântecele sale și viociunea caracterului seu. — L'am primit ca pe un adevarat prieten și trei zile a stat mai mult cu mine. În ajunul de a pleca la Odessa, 'n'i istorisi că este secretarul unei trupe italiene, dar că a fost prin Buenos-Aires și la Rio-de-Janeiro împreună cu un francez M-r Desormes care se ocupa cu spiritismul.

In sara de 19 Noembrie 'mi propusă se facă o experiență de spiritism cu o mesuță ce o am în camera mea de culcare. Dis și săcuit, imediat am luat 3 scaune, le-am pus în jurul mesei și chiedând în ajutor servitoarea mea începarăm a pune mâinile pe masa. Invoca-ți pe părintele meu și săcui următoarea întrebare: *Ce dorești*

Să sperăm că și a doua serbare se va face tot între murii ospitalierăi municipiului Iașian carele a fost leagănul unirei și iniția torul faptelor care au creat și regenerat România. Mentionez într'adins Iași, în conștiința ce am: cât de mult a luptat și Toader Codrescu, sub tóte regimale guvernamentale, până la finele vieței sale, pentru conservarea auto nomiei comunale, pentru înflorirea cōmercială-industrială și scolară a fóstei capitale a Moldovei. Proba o fac chiar acțele oficiale ale primăriei de Iași, reproduse în multe din volumele Uricarului. Toader Codrescu, în luptele sale, n'a despărțit unitatea și mărirea României, de întinderea și conservarea libertăților comunale, județene și cetățenești. Încă odată repet: Vedeti Uricarul.

Dacă rezultate strălucite n'au respuns aşteptărilor sale, culpa nu este a lui, căci și a făcut datoria, cu prisos, ca Român, ca cetățean activ al Iașului, ca cărturar.

tată? — R. Cerca nel nostro nome, ..., Acest respuns me puse pe gânduri și mi se părea ceva neînțeles. Pusei dar întrebarea: Precisează tată dragă! R... Principia dall' opera mia dilecta,

Imi veni în minte să caut dacă în numele nostru voiu găsi cuvintul *Uricaru* și care nu a fost mirarea mea când din literaturile alcătuesc numele meu și al tatuluș meu, adică din Cornelius, Toader și Codrescu, pospusenđu-le am aflat respunsul întrebării mele, săcute prin frasa: *Doresc Uricarul Te secondo.*

Nu voiu intra în nici o discuție pro sau antispirirititică, căci voiu admite dacă voiți că această experiență a lui Camillo Nardoni a arătat ceva concluzent din întîmplare și nimic mai mult. Mărturisesc însă, că față cu intenționarea mea nestrămutată de a continua opera începută de tatul meu, acest ordin din lumea spiritilor cum zice venerabilul Domnul Missail, m'a impresionat mult și voiu căuta din toate puterile mele să-l indeplinesc. Domnul Hăjdeu comenteze, poate că aici va găsi mai multă exegesă!

C. Th. Codrescu.

Ne voind a abusa, mai mult, de bunătatea D-tale, te rog, D-le Cornelie Codrescu, să biné-voesci a primi îmbrăţişarea ce 'ti dau cu acea mâna prietenească, pe care bătrânul şi vrednicul D-tale părinte, a strânso cu căldură, sute de ori. Fiş sigur că nu voi ūita. eú mai cu samă, acea ce cu toţi datorim lui Toader Codrescu şi operei sale.

G. Missail

In anul 1893, Iașii au sărbătorit printr'un banchet publicarea celui de pl 6-lea și ultim volum din «Istoria Românilor», aducând tributul seu de recunoștință și admirație lui Alexandru Xenopol, care a înzestrat țara noastră cu opera cea mai trebuincioasa: cartea neamului românesc.

Trăgeam nădejde și eu și alți mulți prietini comuni că în 1894 sau 1895 să luăm parte la o altă serbare, la o încoronare nu mai puțin meritată a unei întregi vieți de muncă și de sacrificie. Bâtrânul Theodor Codrescu ne spunea că peste un an sau doi, dacă i va ajuta Dumnezeu, va publica al 23-lea volum din «Uricarul» și punind capăt publicaționei, cu această ocazie ne va întunni pe cății -va prietenii spre a ne bucura împreună cu dânsul că a putut duce astă de parte această publicație.

El, modestul bâtrân, cugeta la o agapă intimă, iar noi prietenii și admiratorii lui voiam să organizăm un mare banchet, o adevărată serbare în care să facem apotheosa muncei sale neobosite. Oh! cu câtă nerăbdare Al. Xenopol, N. Beldiceanu, P. Rășcanu, Gh. Ghibănescu, Grig. Buțureanu, eu și mulți alții care apreciam serviciile săcute de Codrescu istoriei românești, cu cătă nerăbdare zic așteptam noi ziua în care să putem să aducem bâtrânu lui această mică

răsplată pentru o mare munca. Simțiam cu lojii că avem o datorie de îndeplinit față cu omul acesta care n'a trăit nică-o dată pentru el; și de aceia fie-care din noi eram nerăbdători să ne plătim această sfîntă datorie de recunoștință.

Nu a fost dat însă bătrânlui Codrescu, ca să guste nică cel puțin această mică și târzie resplată, el a fost lipsit de bucuria de a i se vedea sfîrșitul operii sale, precum și serbarea și încoronarea pe care i-o pregătean prietenii săi. În loe de banchet, prietenii săi credincioși au avut durerea să ia parte la convoiul seu funerar, și lăudele cu care voiam să respălțim pe bătrân, au trebuit să fie pronunțate peste cadavrul seu ca discursuri funebre, sau să slujească de încheere publicațiunei sale postume.

Și totuși, cât de mult merita bietul bătrân cel puțin acelă mică și imaterială răsplată pentru muncă lui neobosită și pentru multele și crudele amărițiuni suferite de el în cursul vieții !

Să cugete cineva.

Omul acesta începe la vîrstă de 33 de ani cu puțină instrucție și cu mai puține mijloce o publicațiune fără exemplu în literatura românească, și care probabil că nu va mai avea imitator. Fără autorul guvernului care nu-i dă nică un ban, și fără susținerea publicului care nu știe să prețuiască astfel de lucrări, el publică aproape 25 de volume de documente relative la istoria națională. De la cele dintâi volume, Codrescu a trebuit să se convingă că această publicațiune neaprețială și nesușinut de nimeni cere mari sacrificii de muncă și de banii. El n'a avut nici chiar resplata morală, căci a trebuit să trăcă 35 de ani pînă să vină Xenopol, un alt muncitor, care să se cerceteze să se folosescă și să dea

« Uricarulu » adevarata sa valoare zicând că fără « Uricarul » lui Codrescu el nu ar fi putut să scrie « Istoria Românilor ». Și, cu toate aceste temeiuri de descurajare, Codrescu nu s'a descurajat, și, în timp de aproape o jumătate de secol și-a devotat munca și averea sa întrégă pentru publicarea « Uricarului ».

Se plângea din când în când în prefațele sale și cerea ajutor spre a-și putea continua soliștoarea sa publicațiune ; întocmai că bietul animal care trăgind din greu, cade în genunchi și stă în loc, tot aşa și Codrescu și suspenda câte-o dată pu licătiunea din pricina lipsei. Nimenea însă, absolut nimenea nu se interesa și nu ajusa pe uitațul de la Copou. Boul căzut sub greutate n'are alt ajutor de la stăpânul seu pentru cără lucrreză de căt biciul nemilostiv, iar Codrescu era ajutat de societatea căreia de bună-voe și sacrificase întrégă esistență, prin cea mai neagră neretușință. Cei mai mulți au fost indiferenți, iar unii privilegiați care muncesc puțin și căștigă mult, nu s'au sflit să l critice cu asprime, desigur, fiindcă el da exemplul nepermis de a lucra mult și de a pierde aproape tot !,

In adevăr, tot ce Codrescu căștiga cu tipografia sa și ori-ce alți banii proveniți din munca lui cinstită, (căci el n'a moștenit vr'o avere), era în trebuință pentru cumpărarea și publicarea de documente. Din copilarie Codrescu a fost învațat să muncescă, și pînă la sfîrșitul vieții sale el lucra de dinunéja pînă séra ; această activitate a persoanei sale era întrebuințată în descifrarea și transcrierea documentelor. Tot ce avea, ultimul ban și munca de toate zilele el le jertsea pentru ca să poată să publice « Uricarul » și nu se mulțumia pe atâtă pen-

tru ca să poată lucra mai mult el încră și bolnav, și pentru ca să poată cumpara documentele, când nu avea bani, el se imprumuta de unde găsea.

Absorbit în studiul trecutului nostru, Theodor Codrescu se identificase cu el într'atâta încât părea că trăește pe altă lume. Veșnic absorbit cu căutarea, citirea și transcrierea documentelor, el se transportase într'o lume imaginară, și uita-prezentul, cu legile, obiceiurile și mai ales *oamenii* sez. Din această cauză el a pierdut sume însemnate de bani; o mulțime de persoane au profitat de studiile istorice ale lui Codrescu. În mod indirect, . . pentru ca să mânince agonisita lui! Nimică mai mult de cât biciul Codrescu n'a suferit efectele peremîjunei și ale prescripțiunei, el a pierdut sume însemnate pentru avereia lui, din cauza perimîjrii unor procese și unor ipotecă. Așa acea ce nu cheltuia pe documente, adeseori el perdea din cauza documentelor, negreșit că societatea în care trăia, voia să-și arate astfel recunoștința către acest visionar pentru munca și sacrificiile sale!

De aceia Codrescu a murit sărac și dator, cu toate că a muncit în totală viața lui. În Noembrie 1883 sub impresiunea perimîjrii unei ipotecă de 1847 de galbeni, și amenințării de a mai plăti încă 700 de galbeni tot pentru o ipotecă perimată, el scria plin de amărăciune aceste cuvinte: «*Gol am venit pe lume, gol mă voi duce din ea. Conștiința nu-mă impuță ca în toata viața mea, am făcut vre-un reu cuiva.*»

Ce resumare mai tristă a unei întregi vieți de muncă cinstită, și ce epilog mai frumos, pe mormântul unei om de cât aceste nobile cuvinte isvorite din adîncul susțelui într'un moment de durere?. Aceste două linii de confesiune intimă, prețuiesc mai mult

de căt întregul volum al Confesiunilor lui Rousseau, fiind că în ele nu găsim de căt frumosul atingând marginile sublimului. Acel care le va înțelege și le va simți, tocmai prin laconismul lor, ele vor deștepta o lume nețîrmurite de cugetări nobile și frumoase.

Tot-deuna Codrescu a fost același : visător și desinteresat, negândindu-se nicu o dată la el, sacrificându-se veșnic pentru cei-lalți.

In viața mea nu voi putea uita scena următoare.

Sînt acum vre-o trei ani mă aflam împreună cu dânsul la Otelul Central din Bacău, unde merseseam spre a-i apăra interesul într'un proces de perimare a unei ipotecă. Bătrînul erea soartele trist și eu atribuam aceasta ștrîmtorîrîi în care se așa și nelipîstei asupra soartei procesului. Am încercat dar s'ăl încurajez spunându-i că credința mea este că procesul va fi căstigat, și în urmă dânsul va avea un fond și un venit îndestulător pentru modestele sale trebuinți. — Ei! esclamă bătrînul — ce-mă pasă mie de acești banii! Eu nu-i voesc pentru mine, ci fiind că aş dori să las după moartea mea un fond pentru a se putea continua «Uricarul». și apoi după câteva momente de tăcere, dânsul adăogă de astă-dată plîngând ca un copil. — N'am avut parte de căt de un copil și acest copil nu-mă samănă. El vrea să facă avere, s'a făcut tipograf ca și mine. De aceia am cheltuit eu 'alât și m'am bucurat ca și ajungă doctor în literă, pentru ca să devină tipograf? Dacă aş fi vrut să fac avere, aş fi putut să adun în viața mea sute de miile de lei, însă eu nu m'am gîndit la mine, ci am vrut să fac ceva pentru țără după putința mea. Eu am fost un biet băiat sărac și fără învățătură, și prin munca mea am ajuns să-i las lui un nume cunoscut și cînstit.

Iar el, om învățat, vrea să facă avere și de aceia s'a făcut tipograf.

Cum să nu fiu trist când văd că Corneliu numi sămână, și când mă gândesc că mâine, dacă voi închide ochii «Uricarul» va înceța odată cu mine? Dacă aş fi putut să iconomisesc vre-o sumă aş fi lăsat-o după moartea mea pentru ca să se continue «Uricarul».

Atât de mult m'a impresionat această confidență, în cât cred că am reprobus nu numai sensul ei, dar chiar propriile cuvinte ale lui Codrescu. Poate pentru înteia oară în terra noastră se găsea un părinte care să se mihinescă și să plângă, fiindcă fiul seu în loc de a voi să rămână sărac ca și el, căuta să câștige avere prin munca sa. În general părinții zic copiilor lor ca și Guizot burghesie francesă: *enrichissez-vous*, uniți dintr'însuți, cei mai cinstiți, le zic: căutați de vă îmbogății însă prin mijloace cinstite. Theodor Codrescu mergea mai departe. El dorea ca activitate unicului seu copil, să nu aibă de scop a se înavați chiar prin mijloace cinstite, ci să fie consacrată, ca și propria lui viață, numai pentru binele țerii sale Oamenii, chiar cei mai drepti și de inimă, doresc păstrarea și creșterea averii la descendenții lor; toți doresc perpetuarea averii în familia lor; Codrescu voia în familia sa perpetuarea sacrificiului pentru binele public.

Aceasta e mai mult de cât frumos, e a atinge marginile sublimului.

Supt acest punct de vedere mai ales Codrescu mi pare un om mare. Negreșit că nu ne va fi greu nouă, următorilor, lui ca să descifrăm documente, mai bine, și să le însoțim cu note și observații cum

XVIII

probabil că n'ar fi putut să facă bătrânul Codrescu, admit chiar că prin calitate, noi am putea să egalăm cantitatea documentelor publicate de dânsul, mă tem însă că nici-o dată, nici noi, nici aceia care vor veni după noi, nu vor ajunge să se potrivescă lui Codrescu în râvna cu care el a lucrat și în jertfele pe care el le a făcut pentru istoria națională.

De sigur că serviciul cel mai mare pe care el l'a adus ţerii sale, nu sunt documentele istorice, pe care le a publicat, cîci mulți au publicat și vor publica documente, ci exemplul frumos pe care l'a dat printr'o întrîză viață de muncă și de sacrificie unei generații care de sigur că are trebuință de bune exemple.

Știu bine că mult timp nu se va mai găsi un alt Codrescu, însă dacă pînă calea deschisă de dânsul vor merge alții, și fie care va face pe jumătate sau pe șfert de ceia ce a făcut el, ţera va căstiga prin rezultatul exemplului, mai mult de cât prin întrîză muncă proprie a lui Codrescu. Că se vor găsi persoane care să mergă pe urmele părintelui «Uricarului» nici-o îndoială nu poate să fie, probabil că nimeni nu va ajunge modelul, însă mulți îl vor imita mai mult sau mai puțin, și aceasta e destul.

De o cam dată este o persoană scumpă luř Codrescu, este fiul seu pe care bietul bătrân îl credea un materialist, un burghez lacom de bană, care îi moștenește nu numai numele seu frumos, ci și iubirea de ţeră și nobila desinteresare care forma fondul caracterului seu. Corneliu Codrescu știind dorința tatălui seu, și înțelegând că numele Codrescu s'a făcut celebru prin «Uricar» și veșnic vor trăi împreuna nedespărțite aceste două nume, s'a decis să

continue publicarea «Uricaruluī» urmând mai departe pe calea de sacrificii deschisă de tatăl seu.

Un înalt și luminat prelat, P. S. Sa Ghenadiē Episcopul de Rîmnic, a făgăduit puternicul seu ajutor pentru ca să se poală continua această interesantă publicațiuine, punind pe de o parte la dispozițiuinea « Uricarului » bogata sa colecțiuine de documente, iar pe de alta obligându-se să ajute bănește la tipărirea lui.

Dacă din această enigmă care se numește omul, mai rămâne ceva după moarte în afară de trupul seu supus schimbării, dacă susletul nu este o simplă funcțiuine și manifestațiuine a organismelor vii, ci el supraviețuiește trupului în care a avut o locuință vremelnică, apoi fără îndoială că susletul bătrânumului Codrescu, are după moarte mulțumirea și bucuriile de care a făost lipsit în tot timpul vieții.

Ce mulțumire mai mare ar fi putut gusta el, uitatul și mult urgisitul de la Iași, de cât să vadă că din celalt capăt al țerii unul din cei mai înalți prelați români, prețnește cum se cuvine « Uricarul » și-l ia sub înalta « protecțiuine » ?

Ce vis mai frumos ar fi putut să aibă el de cât acela de a vedea că fiul seu iubit a moștenit frumoasele lui sentimente ? Pentru un om ca dînsul, fără îndoială că nu putea se esiste un moment mai plăcut de cât acela în care ar fi văzut împăcarea și legătura pentru veșnicie între cei doi copii iubișii aici : Corneliu Codrescu și « Uricarul » lui Codrescu. Bucuria lui ar fi fost cu atât mai mare, cu cât ea eraea mai neașteptată, fiind că el credea pe fiul seu un tipograf, pe când în realitate el eraea un *adeverat Codrescu*.

Corneliu Codrescu nu uită numele pe care 'l

XX

poartă ; dânsul știe că tatăl seu a dorit ca să fie mai întîi *Codrescu* și apoi tipograf, și de aceia el voește să continue căt va trăi publicațiunea începută de tatăl seu.

Theodor Codrescu a murit, dar «Uricarul» va supraviețui după cum a fost dorința lui.

T. Tanoviceanu

INVĂȚĂTURILE BUNULUI ȘI CREDINCIOSULUI DOMN

AL ȚĂRII ROMÂNEȘTI
NEAGOE BASARAB VOEVOD.

Catra

FIUL SĂU TEODOSIE VOEVOD.

PARTea a II-a

Invățăturile lui Neagoe Basarab, Domnul țării Românești, care a învățat pre fiul său Teodosie, și pre alii care vor fi în urma lui de Dumnezeu unși încoronati Domni și biruitori țării aceștia pentru multe și bogate lucruri, care sunt Domnilor folositoare de suflet și vrednice de cinstea și pohvala Domniei. Așijderea și pre toți boerii săi, pre cei mari și pre cei mici, care se începe pentru cinstea Icoanelor.

Fătul mieu Teodosie, și voi cinstișilor și dulcilor mei domni, care veți fi în urma noastră, domni și biruitorii țării aceștia. Așijderea și dumneavoastră iubiții mei boeră așa vă învaț, întăiu să cinstiști cinstitele și sfintele Icoane, pentru că Icoanele cu adevărat sunt semnul și chipul Domnului nostru Isus Hristos și pecetea lui. Deci de va iubi omul chipul Dumnezeului nostru, și va cinsti semnul și pecetea lui cu toată inima, și Dumnezeu încă

va iubi sufletul luă, și cu toată inima să va îndulci de Domnul nostru. O iubitor mău fiu! cît este de bine a lăcui omul tot cu Dumnezeu, și a petrece cu dînsul, și a fi cu el în veci! O Doamne ești robul tău! și fiul roabești tale, căutați cu plecăciune asupra milei tale și zisei către prea iubitul mău fiu și cătra altuia domnă către toții cari vor fi în urma năstră cu toată inima. O iubiții mei frați voi să va vorbesc cătră voi puținele cuvinte și sa spui, deci va rog cu dragoste să mă ascultați ca să vă pot spune și eu cu dragoste. Ia aduceți-vă aminte, fraților, cum au atâtat Dumnezeu minia sa asupra noastră pentru pacatele noastre și față sa cea dulce și blindă și o au întors de cătră noi, care în toata vremea și în tot ceasul ne îndulcea de hrana Raiului. Cum ne depărtaăm de împărăția cerului și în tot locul feții sale cei dulci, ne dete față satanii cea groaznică și întunecată. Si în loc de hrana Raiului ne-așa dat muncile cele de veei, iar în locul împărăției cerului nici-așa dat adâncul și temnițile iadului, de unde nu mai avem nădejde să ne mă izbăvim nici o dată dintr-acel întuneric împuțit și de groaznica față satanii, și de muncile cele de veci, și din temnițile iadului. Iar apoi mai pe urmă numai pentru una a lui mamă și născătoare de Dumnezeu își luă urgia să despre noi și-să întoarsă mila către noi, și iarăși ne arată față sa cea bună ca să ne îndulcim de dînsa. Si ne dăschise porțile Raiului și ne dăruiește împărăția cerească, iar iadul îl sparsă și-l robi, și pre-

satana cu adevărat îl rușină și-l urgise. O stăpînă și maica lui Dumnezeu, care ești aleasă din toate neamurile de grab ajutătoare tuturor oamenilor, pentru tine își întoarse Hristos Dumnezeu fața să cătră noii intru îmbunătățire. Pentru tine ne deschise nouă împărăția cerului. Pentru tine să dărui nouă hrana raiului. Pentru tine fu robit iadul și să rușină satana. Pentru tine ne izbăvim din legătură, și din temnițile iadului. Tu ești preacurată calea vieții cei din veci, și pentru calea ta ați cîstigat totă păcătoșii calea vieții cei din veci. Tu ești singură via cea adevărată, care ați făcut nouă strugurul cel copt, dintru care a curs nouă tuturor băutura spăseniei, care este mai dulce decât mierea și fagurul. Pentru tine să duseră dreptii și să pusera întru împărăția ceriului. Tu ești masa cea dreaptă, care ați purtat pinnea cea cerească, dintru care ați mîncat totă dreptii, și ați luat bucuria cea nespusa și negrăită, și să-ați sălășluit în raiu, și ați înfiorit ca crinul în veci netrecuți. Drept aceea ție mă rog preacurată Fecioară și stăpînă, auză glasul rugăciuni robului tău celuțe harnic și nevrednic al lui Neagoe, și te milostivește spre mine și mă priimește Doamna și Stăpîna mea, ca să fiu eu primit și adaos în turma Fiului și Dumnezeulu Domnului nostru Isus Hristos. Să nu cauți la pacatele mele, ci să-mă dai aceasta, că eu căutând spre îndulcirile tale cele multe mă nădăjduesc, că tu ești oglinda cea cinstită, și totă cei ce iubesc pre Dumnezeu și aleargă cătră tine și cauță

ca într-o oglindă luminoasă, vede că tu ești lumina cea întălegătoare a toată lumea. Pentru aceia și eu ticălosul și ocaianicul alergai către tine, și cu glas mare strigă și zise: o Doamnă împărătească și stăpînă! Fie numele tău cel sfînt pomenit și proslăvit în vecii vecilor. Vedeți, o iubiții mei frați, cît este de bună și de îndurătoare, sfânta și curata Fecioara Maria, maica Domnului și Dumnezeul nostru Iisus Hristos, că miluește pre toți cei ce iubesc pre Dumnezeu cu toata inima, și o cinstesc pre dînsa cu tot sufletul. Aduceți-vă aminte cum fură toți dreptii încuiatî în pușcăriile iadului, iar muma luminii să milostivî spre dînșii și neîncetat rugă pe Fiul și Dumnezeul ei și-i izbăvi de acolo și-i scoase, și dobândiră împărăția cerului, și li să dărui hrana raiului și odihna lui, iar diavolul fu robit. Pentru aceia și tu, fătul meu, și voi frații mei, de veți iubi pre Dumnezeu cu toată inima, și de veți cinsti pe preacurata lui Maică cu tot sufletul, cu adevărat vă veți lua cu cei drepti și veți dobândi plata dreptilor intru împărăția cerului, și va fi vouă gătită hrana raiului, pentru că Dumnezeu n-are alt lăcaș, nici altă casă mai dragă decât trupul omului. Deci de va vedea că-l iubiți cu toată inima, el va trimite spre voi puterea sfîntului și de viață făcătorului Duh, și-și va face lăcaș intru voi, și veți cîştiga viața și traiul, carele nu va avea sfîrșit nici o dată. Așjderea, iubiții mei, dacă intrați în sfânta biserică, vă rugați și faceți slujbă cu cîntări și cu cîntece sufletești, iar nu vă lău-

dați nică ziceți că noi suntem îngăduitorii lui Dumnezeu și-i facem lucrurile lui. Iar dacă ești din biserică nu faceți ce ați făgăduit lui Dumnezeu că-i veți face, ci alte gîlcevi faceți, și vorbiți unul pre altul de rău și vă mincați cu pizme, și cu mozaviri, și cu minciuni, și pentru căci nu sluijiți lui Dumnezeu în dreptate, pentru aceia umblați întru întuneric, și faceti voia pizmașului și a vrăjmașului nostru (adică a satanei), și-l veseliți, iar pre Domnul Dumnezeu și pre preacurata lui Maică, voi o întristați și o mînți. Dar de ce folos vă este, fraților, că dacă intrați în biserică voi să va făgăduiți că veți face toate lucrurile cele bune, și apoi să nu le faceți? Pentru aceia, fraților, rog dragostea domniilor voastre să fiți nevoitor să umpleți nevoințele cele ce ați făgăduit către Dumnezeu, ca nu cumva să fie făgăduințele voastre de rîs și de bucurie vrăjmașului nostru, ci în loc de bucurie și de rîs să adaogați plângere sufletească, și vîrsare de lacrami către Dumnezeu, și în loc de odihnă osteneală trupească și priveghere d-a sta în picioare toată noaptea. Iar în loc de pizmă și de pofte dragoste și blîndețe, și oprire de toate răutățile și smerenie, și să iubiți pre vecini voștri ca însi-vă pre voi, iar hulele și minciunile să nu să numească întru voi precum zice Apostolul: rîsul și glumele să nu intre întru inimile voastre. Că acestea toate lucruri și meșteșuguri diavolești sunt, ci să știți și să pricepeți, că diavolul este o hiară roarte zvăpăiată și cumplită, și cu multă rău-

tate, rumpe și sfarmă pre cei ce-l iubesc și fac lucrurile lui, că acela dintr-unții toate răutățile au făcut, și pîn acum tot cele rele învață, că răutatea cea veche nică într-un chip nu va putea fi bunătatea nouă, și totdeauna se muncesc cum va putea face să despartă faptura lui Dumnezeu de la fața lui cea sfintă și luminoasă. Iar voi iubiți mei în locul acestora adăogați libov și curație, și faceți rugă către Dumnezeu, ca să vă trimiță mila sa de la dreapta lui cea puternică și biruitoare. Că mila lui Dumnezeu este tare și virtoasă, și poate sfărăma capul șarpelui. Așîjderea vă aduc aminte și pentru curație, că curația este un lucru mare. Că vedetă, fraților, cum zice Domnul nostru Isus Hristos, lui Pavel Apostolul : o Pavle ! tu ești vasul mău cel ales, și vei să fi dus înaintea împăraților și a vlađicilor pentru numele meu, iar fața ta nu se va rușina înaintea lor. Pentru aceia, fraților, și voi să aveți curație și dragoste, smerenie și răbdare, și mai virtos de toate cuvinte bune și dulci, și plecate, ca să nu iasă nică odată milă lui dintru voi, că dacă se va dislipi mila lui de la noi, apoi și fața își va întoarce de cătra noī, și atunci se va veseli diavolul. Iar voi frații mei și unșii lui Dumnezeu nu vă *amăgire-*ți nică vă *uluiți* după cuvintele cele bîrfitoare și minciunoase ale oamenilor celor de nimic, ci vă apropiată de omul ce să va teme de Dumnezeu și vă veți învăța și voi de la dînsul a vă teme de Dumnezeu, și vă *ăți* la un loc și strigați cu glas mare

zicînd : Doamne, Doamne păstorul cel bun, întoarce-ne cătră calea pocăinței, și ne îndrepenteaza pre cărările mîntuirii. Atuncea în rugăciunile voastre eu nevrednicul robul lui Dumnezeu Neagoe, să nû fiu dislipit dintre voi ca pentru rugăciunile voastre, să afle și sufletul mieu pre păstorul cel bun al celor bunî, și să nu ne însălăm cumvașî, fraților, ca să mergem după basmele și minciunile ereticilor precum bârfesc ei și nu cred că Dumnezeu s-aு pogorît pre pămînt și fu și Dumnezeu și om. Ci zic că nu s-a arătat cu adevărat (ci cu nălucire), iar noi să credem cu tot sufletul și să mărturisim, că nu cu vre o părere cumvașî ; ci cu toată adeverința, s-aு arătat în lume, și pentru mila sa cea multă s-aு pogorît pre pămînt, și s-aு întrupat din Duhul sfînt, și din curata fecioară Maria, și fu om deplin și Dumnezeu deplin, om fu ca pre om să izbavească din întuneric, iar Dumnezeu fu ca și pre Adam să-l facă Dumnezeu și să-l spăsească, și puterile lui cele Dumnezeești cu socoteală învață, că este Dumnezeu adevărat, iar patimile lui îl spun și-l vădesc ca este om deplin. Iar de va gîndi cinevașî, și să va socoti în slăbaciunea cugetului său într-alt chip, acela greu va să fie întrebat și ispitit în ziua cea groaznică și înfricoșată a judecății. Dar dacă nu fu trup, Maria Fecioara ce purtă în pîntelele ei ? Si pre cine vesti Gavriil Arhanghelul ? dacă nu fu om în esle cine zăcu și fu înfășăt în scutece ? și dacă nu fu Dumnezeu păstorii cu să încchinăra ? dacă nu fu om Iosif pre cine

obrezui? și dacă nu fu Dumnezeu pentru a cuīci
cinstе mergea steaoa cerului către dînsul?
dacă nu fu om Maria pre cine apleca? și de
nu fu Dumnezeu vrăjitorii cui aduseră darură?
dacă nu fu om Simion pre cine ținu în brațe?
și dacă nu fu Dumnezeu cui zise: Acum stă-
pîne să mă slobozești cu pace? dacă nu fu om
Iosif pre cine luă și fugi în Egipet? și dacă
nu fu Dumnezeu, prin cine se umplu cuvînt-
tul carele fu zis: din Egipet chemaiu pre fiul
meu? dacă nu fu om Ioan pre cine boteză?
și de nu fu Dumnezeu, cui zise tatăl din ce-
riu: *Acesta este fiul mieu cel iubit întru care bine
am voit?* Dacă nu fu om cine să posti în pustie
și apoi flămînzi? și de nu fu Dumnezeu în-
geri din ceriu cui să pogora și-i sluja? dacă
nu fu om cine fu chemat la nuntă în Cana
Galileiului? și de nu fu Dumnezeu cine făcu-
apa vin? dacă nu fu om cine luă pîne în
mînă? și de nu fu Dumnezeu cine sătura în
pustie din 5 pîni și din 2 pești 5000 de oam-
neni fără de mueri și fără de copi? dacă nu
fu om în corabie cine dormi? și de nu fu
Dumnezeu, cine opri valurile mării și vîntul?
dacă nu fu om Simon Fariseul cu cine
mîncă? și dacă nu fu Dumnezeu cine erta
păcatele celor păcătoși? dacă nu fu om cine
șezu la puț de să odihni fiind ostenit de cale?
și de nu fu Dumnezeu cine dete Samarinenei
apă vie și o vădi că aă avut 5 bărbați?
dacă nu fu om cine îmbrăca haine omenești?
și de nu era Dumnezeu cine făcea puteri și
minuni? dacă nu fu om cine scuipi pe pă-

mînt și făcu tină, și de nu fu Dumnezeu, cine făcu cu ochi pre cel ce să născuse orb? dacă nu fu om, cine lăcrămă la mormîntul lui Lazăr? și de nu fu Dumnezeu, cine învie pre cel de a patra zi numai cu poronca? dacă nu fu om cine șezu pe asin? și de nu fu Dumnezeu, la a cui întimpinare eșiră noroadele cu slavă? dacă nu fu om, Ovrei pre cine prinseră? și de nu fu Dumnezeu, cine poronci pămîntului și dete pre aceia pre toți cu fețele în jos? dacă nu fu om, cine fu lovit cu palma preste obraz? și de nu fu Dumnezeu, cine vindecă urechea lui Malho, slugiș Arhiereulu care o tăiase Petru? dacă nu fu trup cine răbdă scuipire preste obraz? și de nu fu Dumnezeu, cine sufla preste fețele Apostolilor Du-hul sfînt? daca nu fu om, cine statu la judecată înaintea lui Pilat? și de nu fu Dumnezeu, cine înfricoșasă, și spăimîntă noaptea în vis pre muerea lui Pilat? dacă nu fu om, pre cine desbracă dorobanții Ierusalimului de haine, și le împărțiră loru-și? și de nu era Dumnezeu cine întunecă soarele, cînd era el pre Cruce? dacă nu era om, pre Cruce cine stătu răstignit? și de nu era Dumnezeu cine cutremură pămîntul din temelia lui? dacă nu fu om, a le cuț palme și talpe le pătrunseră cu piroane de fier? și de nu fu Dumnezeu, cum se despiciă zăveasa bisericii în două, și se sparseră pietrele, și se deschiseră mormînturile? dacă nu fu om, cine strigă și zise: Ili, Ili, la masa vahtani, ce se zice Dumnezeule Dumnezeul mîeu, căci m-ați lăsat? și de nu fu Dum-

nezeu, cine zise tată lărtă? de nu fu om, cine se spînzură pre Cruce cu tălhari? și de nu fu Dumnezeu, cine zise tălhariului astăzi cu mine vei fi în Raiu? dacă nu fu om, cu că deteră oțet și fieră să bea? și de nu fu Dumnezeu, al cău glas auzi iadul și se cutremura? dacă nu fu om, ale cău coaste să pătrunseră cu suliță și ești sănge și apă? și de nu fu Dumnezeu, cine sparse porțile iadului, și rupse încuiorile și lanțurile lui, și cu a cău poroncă eșiră morți din mormânturi? daca nu fu om, Apostoli pre cine văzură cînd erau încuieți în casa cea mai de sus? și de nu fu Dumnezeu cum intră fiind ușile încuieți? dacă nu fu om, Toma a le cău rane de cuie și de suliță pipai? și de nu fu Dumnezeu, cău zise Domnul mieu și Dumnezeul mieu? dacă nu fu om la marea Tiveriadului cine mîncă? și de nu fu Dumnezo, cu a cău poroncă sa umplu năvodul de pește? dacă nu era om, pre cine văzură îngerii suindu-se la ceriu? și de nu fu Dumnezeu, cerurile cău sa deschiseră, și puterile cerești cău se încchinăra cu frică, și tatăl cău zise: șază de-a dreapta mea, cum zice David: *Zise Domnul Domnului meu, șăză de-a dreapta mea, iproci.* Drept aceasta tu, fătul mieu, și dumneavoastră iubiții mei frați, și unșii lui Dumnezeu, de acestea să cade să vă țineți, și acestuia să credeți, iar gurile ereticilor cele minciunoase și bîrfitoare să se astupe, că noi credem cu adevărat, și mărturisim a fi om de plin, și Dumnezeu desăvîrșit, și nu cu vre-o îndoire cumva, ci cu toată adverință cum am

zis și mai înainte. Iar cel ce să va îndoiești, a-
cela nu se va îndrepta întru împărația cerului,
cum grăește și Kir Atanasie Alexandreamu-
nul, cum nu poate nimeni să caute cu un ochiu
tot de odată în ceriu, iar cu altul pre pămînt
aşa nicăi omul nu poate să se grijască și de
cele trupești, și de cele sufletești, și cum nu
poate să iesă din vîna unuia izvor apa dulce și
amara, aşa nicăi omul nu poate să îngăduiască
și sufletului, și să se grijască și de a le trupului.
Și cum nu pot face mărăcini masline, aşa și
omul nu poate cerca și cele cerești, și cele
pămîntești precum zice și Dumnezeu: *nimeni
nu va putea sluji și lui Dumnezeu și mamoru-
lui, nici veți putea să slujiți și lui Dumnezeu, și
cele trupești să le obîrșiti.* Pentru aceea Pavel
Apostolul, auzind și ascultînd acestea, să pă-
răsi de toate gîndurile și cugetele cele tru-
pești și zise: *pentru aceea m-am lăsat de toate
ca să afli pre Hristos, și să împărățesc cu dînsul,*
iar cei ce au haine și bucate cu dînsele să se
îndestuleze, că cei ce vor să se îmbogățască,
aceia cad în cursele diavolului și în pofte, și
în gînduri fără de măsură. Pentru aceea frații
mei nu vă împletecirești în lucrurile lumișii a-
ceșteia, ca să vă puteți spăsi, ci vă ținești de
dreptate și de adeverință, și de dragoste, și
de frica lui Dumnezeu, și fiți blînd și ne piz-
mătareți, și ascultător, și răbdător, și urăște
cuvintele cele grozave și scîrnave, și veți ve-
dea pre Dumnezeu, fie-ți drag a te ruga d-a-
pururea, și și sa va lumina inima și va vedea
pre Dumnezeu. Uraște pofta bucatelor, ca să

nu te încungiure cumva patimile amaliculuș. Fiștreaz în rugăciuni, ca nu cumva să te mânânce hiara. Fugă de vînt ca să nu te scapă de veselia lui Dumnezeu. Iubește săraciș ca să fiș miluit. Iubește sănătăș, ca pofta lor să te tragă cătră bunatăș. Adu-ți aminte adese oră de moartea ta, și nu vei greși mult lui Dumnezeu. Adu-ți aminte de împărăția ceriului, ca să te ducă către dînsa poftă ei. Adu-ți aminte de matcă focului și de muncile cele cumplite, ca să uraști lucrurile cele răle. Fiș gata în toate zilele de întîmpinarea lui Hristos, că fără de veste va să vie. În toate zilele te socotește de ce poroncă de ale lui Dumnezeu ești lipsit, și tot deauna cugetă, ce poftă de ale trupului aș omorit, și dă laudă lui Dumnezeu, că pentru a lui milă fu aceea. Nu gîndi în firea ta că ești îndreptat prin niscare lucruri înaintea lui Dumnezeu, că este zis: cînd veți face toate cîte sănt poroncite, iar să zicești: robă neharnică și nevrednică săntem. Nică să gîndiști și să zicești de acum înainte noi săntem buni, că nu te vor crede vrăjmașii tăi. Nică să te nădăjduești întru cele trupești. Cel ce să teme de dracă, acela să arată chiar că nu este în trînsul frica lui Dumnezeu, iar cel ce să teme de Dumnezeu cu toată inima lui acela este îndrăzneș spre dînșii. Cel ce să laudă înaintea a mulți, acela se arată că nu este frica lui Dumnezeu în trînsul, iar cela ce va să se spăsească, acela tot de cele Dumnezeești să grijăște, și toate poftele calcă. Că cum este lenea ajutor poftelor aşa este trezvirea putere

bunătăților. Și limba cea neînvățată numai ce umbla tocind ca n-are bunătăți din lăuntru. Bunătatea face curăție, iar mînia cea iute face patimă. Muma bunătăților este mila, iar umplerea răutaților este semetia. Inima cea împietrită face mînie, iar oprirea face liniște. Saturarea somnului face înversunare poftelor și priveghere, este spăsenia sufletului. Multimea nălucirilor este somnul cel mult, iar floarea vieții este privegherea intru rugăciuni. Somnul cel mult îngroașă gîndul, iar privegherea îl subție. Însă acea priveghere zicem care este pentru Dumnezeu, și se face în cîntări și în cîntece duhovnicești, iar într-alt chip mai bun este somnul cu tăcere, decit privegherea cu cuvinte deșarte. Blîndeța gonește poftele, iar rîsul face dezlipire de la Dumnezeu, nemînia face blîndețe, iar ținerea de pizmă face răutate. Cel ce iubește largimea, acela gonește facerile de bine, iar strîmtarea pleacă patimile. Dorul bucatelor hrănește patimile și poftele, iar oprirea și ținerea le gonește. Impodobirea trupului este răzvrătirea sufletului, iar mîrșăvirea trupului este înoirea sufletului. Obidele trupului sunt spăsirea sufletului. Imfrumusețarea trupului este cursa sufletului. A cugeta omul totdeauna cele cerești face dragoste cu Dumnezeu, iar grijele lumii aceștia gonesc facerile cele de bine. Cela ce-și păzaște gura, acela-și ridică mintea sus la Dumnezeu. Vorbele cele multe așîță urgie și mînie. Cela ce face pre voea vecinului, însemnează că mintea lui vede bunătățile, iar cel

ce-și face voea însămnează neînțeleptie. Invățatura cea cu frică pazăște sufletul de toate răutățile. Vorbele cele lumești întunecă sufletul, iar iubirea lucrurilor lumișii aceștia deslipește gîndul și cugetul de la Dumnezeu. Cel ce n-are îndîrjire acela vede pre Dumnezeu. Cela ce nu-și va ispovedui cugetele însămnează și arată că cearcă această slavă deșartă și spurcată, iar cel ce se va ispovedui la dohovnic, acela va găsi poftele cele răle, că cum mînincă rugina pre fier, aşa mînincă și pre om slava cea omenească, dacă i se va lipi înima de dînsa. Si cum să înfășură volbura sau curpănumul de viță și pierde roada ei, aşa fătul mieu perde trufia și mîndretelele roada împăratului sau a Domnului. Plecaciunea cea întâleaptă este mai întâi de toate bunătățile, și zădărîrea tuturor patemilor este mîncarea cea preste sătul. Sfîrșitul răutăților este a gîndi omul însuși că este drept. Cum mînincă carii copaci, și gîndaci îi fac fără de frunză, aşa pizma perde sufletul călugărului. A-și pune cineva nădăjdea spre Dumnezeu, face să răbde batjocurile fără încristare. A cugeta cineva să nu fie grăit pe nimene de rău face trufie. Nu te nădăjdui în puterea ta, și va fi ajutorul lui Dumnezeu cu tine. Nu avea vrajbă cu nimene, că de vei avea de-aci neprimită va fi gura ta. Iubește adeverința, că tot minciunosul este urât înaintea lui Dumnezeu. Pazăște-ți ochii, și înima ta nu va vedea cele răle. Că tot cel ce va căuta asupra muerii cu postă prea curvie face. Ferește-ți auzul ca nu cumva să ciștigă să-

mînța rea. Fugă de minciunosul și vicleanul diavol. Aibă pace cu toții, ca să fi îndraznești în rugăciunile tale. Nu pofti să auzi pacatele a nici unu om, ca să nu să lipească vre-unul de inima ta. Lucrează cu mînele tale, ca să afle săracii pînea ta. Că șederea fără de lucru face moarte sufletului. Cel ce să roagă adeseori acela își izbăvește sufletul lui din toate răutățile, iar care să lenevește cît de puținel acela să face lăcaș dracilor. Cînd șazi în chilia ta de aceste trei lucruri te grijaște: de rugă, de învățatură, și de *rucodelie*. În toate zilele cugetă unde a fost, și ce aî făcut, și cum vei să mori, și după moarte unde vei să mergi? și te ia aminte, și de-țî vei aduce aminte că are cine-va vre-o parere rea spre tine, nu fi nebăgător de samă spre dînsa, ci pasă și te împacă cu dînsul, și te păzăște să nu te treacă vre-un ceas fără de rugă, că acestea aduc lumina în suflet. De aî făcut lucruri bune tu nu te lăuda, iar de aî făcut rău-utați multe nu te desnădăjdui de tot, ci numai sa te parăsăști să nu mai facă și te vei spăsi. De te vor învierșuna cugetele cele râle, tindă cătra Dumnezeu rugăciuni neîncetate, și te va odihni de dînsele, iar de vor birui poftele și pizmele pre inima ta, tu îți adă aminte că toții suntem mădularile lui Hristos, și toată cinstea și ocara vecinilor noștri a noastră este, și vor fugi de la tine, iar de va fi intrat în inima ta urgisirea și iubirea de frață, tu-țî adă aminte că pentru aceasta vei fi dat în mînele diabolului pizmașulu tău, și va fugi de la

tine și aceea. Acestea toate le socotește și le gîndește, și cu cele bune te îngrădește, iar cele răle tu le leapădă. Însă nu le vei putea socoti, daca nu vei face cu dreptate lucrurile lui Dumnezeu, că mai întâi de toate este tăcerea. Iar tăcerea face oprire, oprirea face umilință și plîngere, iar plîngerea face frică, și frica face smerenie, smereniea face socoteală de cele ce vor să fie, iar acea socoteală face dragoste, și dragostea face sufletele să vorbească cu îngerii. Atuncea va pricepe omul că nu este departe de Dumnezeu. Si cel ce va să fie într-o cinste ca aceasta, i sa cade sa n-aibă grijă nică de un lucru, ci să urască lumea aceasta cu totul și toate a le ei, și atunci să va învrednici a petrece în bunătăți, care sănt de la Dumnezeu. Si aceasta, fraților, încă socotî și luatî aminte ca tot omul carele mă-nîncă și bea preste măsură, și să amestecă în lucrurile lumii aceșteaia, acela nu va veni în măsura lucrurilor acestora. Dar dacă-ți este voea să aibi avuții, și moși, și vii, pentru căci nu te ai însurat să-ți fi luat muere? căci te amagești și te însăli? căci nu socotești, că să-mîntă ceea ce fu sămânata în mărăcini să împresoară și nu face roadă? și cel ce nu se va părasi de acestea pre Dumnezeu nu va putea cunoaște. Iată că rog pre tot omul, carele va să dea pocaință cătră Dumnezeu, să se ferească de băutura cea multă a vinului, ca beția multă cursă are, de aceea te păzește de însălciume și de amăgitură, pînă săntem în trupul acesta muritor. Fraților, să stăm în frica lui

Dumnezeu, și să nu ne silim în războae, că nu este războiul nostru către trup și către sin-ge, ce este către mai mari și puternici și biruitorii acestui veac întunecat, și către du-hurile cele răle, ce sunt sub cer. Să ne îm-brăcăm în armele bunătăților, pentru că oste-nința și greutatea, și patima, și străinătatea, și lipsa poftelor nu ne vor păzi numai de săgețiile diavolului, ci încă ne vor face de vom fi moșteani și împărătiei cerului. Pentru aceea să ne nevoim puținel într-acest veac ca să căștigăm împărățiea cerului că Hristos dasca-lul și învățatorul nostru aşa aș zis: *nevoiți-vă să treceți prin părțile cele strânte și pre căile cele de scîrbă, privegheați dar în tot ceasul că nu știți cînd va veni Domnul nostru și ne ră-află dormind, păziți-vă să nu se îngreueze ini-meile voastre cu mîncări multe și cu băuturi, și cu grijele vieții și trainulu lumii acăsteia, și să vă ugiungă acel ceas și vreme degrabă, și fără de veste. Iată vă trimit ca pe niște oî în mijlo-cul unor lupi, nu strîngeti aur nici argint, nici cîte două haine, nici vă fie frică de cei ce ucig trupul, că am văzut pe satana din cer căzînd ca un fulger. Iată v-am dat putere să cal-cați pre șarpe și pre scorpie, și pre toată putere și diavolului. Această putere nu o dete numai Apostolilor, ci o dete tuturor celor ce le este voia să se spăsească, și care vor să urmeze lui, și să umble după poroncile lui. Vezi și socotește că grăește tuturor sfinților și zice: vouă v-am dat putere și fiți filii lui Dumnezeu. Nu te teme turma cea mititea, că tatăl mieu voi*

să vă dea vouă împărățiea ceriului. Deci vin-deții-vă aruțiile voastre, și dați milostenie, și vă cîștigați în ceriu comoară netrecătoare. Deci sfîntii lui Apostoli și Ucenici, dacă făcură poroncile acestea, iar le zise Hristos : *pacea mea o dau vouă, și pacea mea o las între voi; că cei ce mă iubesc pre mine aceia păzesc poroncile mele și voi merge eu și tatăl mieu, și mi voi face lăcaș întru dînpuri.* Și arătind nouă să răbdăm cu bărbătie toate năpăștile și scîrbele, și razboaele; care să vor scorni asupra noastră (zise) în lume cu scîrbe veți fi, ci îndrăzniți că eu am biruit lumea. Voi sănătăți cei ce ați răbdat cu mine în năpăști, eu învăț pre voi cum m-au învățat și pre mine tatăl, și mi-au făgăduit împărăția, ca să mincați și să beți la masa lui. Iar acestea nu zise tuturor, ei numai celor ce vor răbda năpăștile și scîrbele cu bună răbdare. Că mergînd însuși de a sa buna voe catra sfintele lui patimi zise : *cel ce va rrea să minânce la masa mea să meargă cu mine la patimii, cum am zice : să moară și acela lumiș pentru poroncile mele.* Acestea auzind Pavel Apostolul lepădă toate cugetele cele trupești și începu a îndrăzni și a zice : *eū lui Hristos m-am răstignit și de acum numai trăesc mie, ci Hristos trăește în mine, că cît umblam în trup morți săntem păcatului.* Că zice : *cei ce s-au răstignit trupurile lui Hristos cu patemile și cu poftele. Si de vom și muri cu dînsul, vom vețui pentru dînsul, și de vom răbda vom și împărăți cu dînsul, iar de ne vom lepăda de dînsul, și el se va lepăda de noi.* Dar carele este cel ce să lepădă ?

acela este carele umblă după poftele trupești. Că acesta nu numai a să spucat botezul cu lucrurile vicleanuluă diavol, ci lipsindu-se de lumină raiuluă, și gonindu-se de la masa cea Dumnezeiască, s-a să sters din cartea vieței. Domnul Hristos pentru multă dragoste, ce are cătră noă, ne-a să dat și pocăință tocmai pînă la moarte; că de nu ar fi fost pocăință, nu s-ar fi spăsat nică un om. Deci, fraților, dacă vrem să ne spăsim, noă să ne pocăim pînă săntem vii, și să plingem, și să ne spălăm rânele cele spurcate ale inimii ca la judecata cea groaznică și înfricoșată vor să se arăte lucrurile cele răle, ce sunt întru noă. Că acolo să va aprobia Dumnezeu, și va veni de valoarea pre scaunul slavei sale, și să vor aduna înaintea lui toate limbile, și să vor cunoaște toți din luminiările lor. Deci cel ce nu și va fi cîștigat until de lemn i se va stînge candelă, și acela va merge întru întunericul cel obosit. Pentru aceea fraților, să ne nevoim să ne umplem vasele de unt de lemn, să nu au zicindu-ne ești nu vă știu pre voi. Vasul este pocăiania, iar until de lemn luerurile eale bune, iar luminiarea cea luminăasă este suflerul cel sfint. Așa dar, fraților, să ne nevoim că s-a să apropiat ziua. Fericit este omul celă ce să grijește în toate zilele, și în tot ceasul, căci cînd să coace roada atunci cea este viața secerișului, și cel ce și va strînge roada, să va spăsi că o vor aduna îngerii în jînita cea de veci, iar celor ee vor fi ca mine, cum am zice plevelor, o, ce amar ea pre acelea fețe.

va moșteni. Ați dară, fraților, să fugim de lume, și de toate cîte sînt ale lumii, ca să fim moșteni binelui aceluia, care ochiul nu l-aă văzut, urechia nu l-aă auzit, nici la gînd și la înima omului n-aă intrat, cele ce aă gătit Dumnezeu celor ce-l iubesc. De acum fraților într-o aceasta petrecere, aceasta vă învăță și nu vă uluirete, ca să ne învrednicească Dumnezeu ziua și noaptea poroncilor lui, și să ne spăsească împărățieei cei cerești, cum zice și Zlataust, rîndureaua cea cu cuvintele dulci, cînd vor sta toți sfintii dă dreapta lui Dumnezeu, iar eu singur voi fi osindit întru întunericul cel oscubit, și în focul cel ne stîns, carele este gătit diavolului și îngerilor lui, o val de noi! suflete val de noi. Deci atuncia ce vom mai face? cînd vei vedea pre toți sfintii și pre toți dreptii întru împărăția cerului și în slavă mare, iar tu ticăloase vei fi tras făr de milă în munca cea de veci? atunci te vei lovi cu palmele preste obraz, și cu lacrimi de amărăciune vei zice: bucură-te stăpină, pururea fecioară Marie nașcătoarea lui Dumnezeu, sprijinitoarea și ajutătoarea tuturor creștinilor. Bucură-te cinstită și de viață făcătoare Cruce, cu care s-aă dat viața a toată lumea. Bucurați-vă toate puterile cerești, îngeri și mai mari îngerilor. Bucură-te și tu cinstite Prooroace și botezătorul lui Hristos. Bucurați-vă Apostolilor, Prorocilor, Mucenicilor, și toți alții sfinti, și de Dumnezeu purtătorii părinți. Veseleni-te și tu frumosule raiu din carele eu ticălosul val de mine fui judecat gheenii, că judecata lui Dum-

nezeu este dreaptă, și după cum mi-am gătit lucrurile aşa m-am și judecat, și am luat și plată. Astfel de cuvinte și altele multe vezi zice atuncea: și tot în zadar vor fi, și nicăi de o folosință nu-ți vor fi. Ci o suflete mai înainte de acel ceas înfricoșat, te întoarce către Dumnezeu și zi: Doamne Dumnezeul meu păstorul cel bun, întoarce mă spre pocăință pre mine cela ce-am pierdut ceasul acela, și nu mă lăsa să pieiu pînă în sfîrșit, ci-mă dă vreme de pocăință, și mă miluește după milata cea mare, că tu singur ești unul îndurător și mult milostive, căruia trimitim slavă, cu far începutului tău tată, și cu prea sfîntului și buncului și făcătorului de viață Duh. Acum și pururea, și în vecii vecilor, Amin.

Invățătură a aceluia Neagoe Basarab

Către fiul său Teodosie, și către alți domni către toți. Așijdereea către Patriarșii, către Vlădicii, către Episcopii, către Boierii și către Egumenii, către bogații și către săraci, spunere pentru frica și dragostea lui Dumnezeu.

Zice Dumnezeasca Scriptură: dă pricină înțeleptului și mai înțelept va fi. Invăță-l și să va alătura să asculte. De aceea și ești mă nevoiul către dragostea domnilor voastre, să vă aduc aminte, ca să ne înnoim omul cel din lăuntru, și îndrăznesc a vă serie pentru că nu

mă pociu sătura de dragostea și de dulceața voastră. Dar și domniilor-voastre tuturor căță sănăteți unși luă Dumnezeu, și împărați creștinești și domni, pre carele va alege Dumnezeu, și vă va da în mîră să păzi turma cea împăratească a lui Hristos, sau Dumnezeestri părinti și Patriarși ați lumii și Mitropoliți, care sănăteți păstorii și arătătorii de lege, sau Egumenilor și duhovnicilor, care sănăteți pe la mănăstiri și prin lavre, ca niște următori ai lui Hristos, păstorii turmei și căroru n-aș dat Dumnezeu după căt v-aș fost puterea, și căt sănăteți puși de împărați și de domni, să fiți biruitorii pre subt biruința lor, măcar de ar fi neguțători, măcar bogăți, măcar săraci, care sănăteți stăpinii caselor voastre. Că împărații și domnii cu multă frică, și cu mult cutremur vor să dea seamă înaintea lui Hristos Dumnezeu pentru lucrurile ce au făcut în vremea împăraților lor și a domniilor lor, în ce chip aș slujit lui. Așijderea vor să dea seama cei bogăți, cum aș dat și său împărațit avuțiile pre dreptate și far de fățănicie, iar Patriarși și Mitropoliți, și Episcopi vor sa dea seama înaintea lui Dumnezeu, de biserică și de turma lui Hristos, care sănă date pre mîinile lor, și cum vor fi mărturisit și vor fi vestit fără de rușine numele lui Dumnezeu. Așijderea și Egumeni, și duhovnici, și cărturari vor să fie întrebați înaintea Domnului Dumnezeu de grija, asemenea și bogăți, și săraci toti vor să dea seamă de faptele lor înaintea lui Dumnezeu, unde și îngerii cei fără de păcate și nevinovați,

Încă vor sta cu frică și să vor cutremura. De aceea luăți aminte fraților și socotiti, ce tocmaiă ne-aș dat nouă Dumnezeu într-această lume înșălătoare, care este fără nici un temei, ci numai ce ne este ispitire, ca să vază cum ne vom nevoi și ne vom ostene să păzim turma lui. După cum și pre mine încă m-aș ales Dumnezeu cu socoteala miliilor sale și m-aș pus păstor turmei sale, iar etă ca un făr de prințepere și slab, îmă dedeiu trupul tot spre lene, și spre odihnă, și spre trufie, și nu putuiu pricepe că acest dar și cinste, ce mi le detine acum într-această viață scurtă și trecătoare, el și le-aș dat într-o ispită ca să mă văză ce păstor voiu fi, și cum voiu paște turma lui. Iar eu necunoscind cărările Domnului mi să lunecă firea în beți, și în ospețe, și în lăcomii, și într-alte lucruri, carele nu mi să cădea nici să cuvenea, nici Dumnezeu nu le iubește. Dar ca un mai mic păstor, tot mă rog stăpînului meu Isus Hristos zicind : Doamne Dumnezelul meu, nu mă deslipi nici mă lepăda de la luminata față ta. Si tot de odată vă aduc aminte și vouă fraților, și următorii lui Hristos, și pastori turmei lui, să nu vă amăgiți întru lenvia voastră, nici să se îngreueze inimile noastre cu mincări multe și cu beți ca mine, ci neincetat faceți voea lui Dumnezeu și iubiți dreptatea lui, cum zice Prorocul : împărtișă și aș dat săracilor și dreptatea lui trăeste în vecinii vecilor. Așa și voi să vă chiemăți prietenii lui Dumnezeu; și moșteanii împărtășie lui cei cerești. Iar de se va da pre sine cine-va

în odihna trupuluș, și-și va umplea voea iniții sale cu minie, cu nebăgare de seamă, cu negrijă, cu nefrica lui Dumnezeu, unul ca acela nu va intra întru bucuria Domnului său, care așa gătit dreptilor, și celor ce-l iubesc printr-dinsul. Asemenea cel ce va avea mindria și trufia veacului acestuia nu să va număra cu oamenii nici cu domni, ci ca un dobitoc să va chiama. Că cela ce va să se facă soț veacului acestuia, și iubește a petrece în ospete și în beți, acela să va trece cu veacul acesta, și ca umbra se va duce, și slava lui ca fumul va peri, iar cel ce să va împreuna bunătașilor Dumnezeești, acela va lua viața și traiul cel vecinic și netrecător. Multă împarați și domni zic: că cu anevoie să țin împărățiile și domniile, și de aceia nu putem sta să ne rugam și să ne postim, și să ne ținem în curație, nici putem merge la biserică, sa avem multe griji de împărăți și de domni, de soli și de judecați, și de alte lucruri multe ale împărățiilor, și a le domniilor ca să le umplem, și milostenie încă am fi facut, și am fi dat celor ce venea și cerea pentru numele lui Dumnezeu, cî tot pentru acele valuri noî nu putem să-i miluim. Si mulți săraci și mișei zac goli, și urgisită prin gunoaie, și de multe răutăți și nevoi, cele sănt asupră, ei nu pot să vie la noi să îmiluim, iar noî încă nu putem să le trimitem milă. Dar pentru ce? pentru că nu avem dragoste către Dumnezeu, și gîndim tot cele deșarte, și zicem că multe lucruri d-ale împărățiilor și d-ale domniilor noastre vom să le

tocmim, și să strîngem și avere, că ne va trebui o dată. Mulți Patriarși și Mitropoliți zic : că anevoie este a păzi cele Dumnezeuști, și a mărturisi numele Domnului, ca nu putem să ne postim nică să ne rugăm, nică să stăm în biserică toată noaptea în bdenii, fiind ca avem multe lucruri lumestri, și judecăți, și am face și milostenie, dar ne temem să nu ne cheltuim avuția noastră și pe urmă să ne scoată din patrierii și din vădiciile noastre. De aceea ne simțim și ne grijim să strîngem avuție ca să ne fie la vreme de lipsă. Își să avem din destul de unde mîncă și de unde bea. Mulți egumeni și duhovnici și carturară zic : greu ne este traiul călugăresc, și suntem însarcinați, și cu multă nevoință ținem credința creștinească și nu putem să ne postim, și să stăm pururea la rugă și să lacuim prin puști și prin peșteri, și milostenie încă ar trebui să facem, dar și noi suntem niște oameni săraci și nu am venit nică de o parte, ci numai dăbia ne ajunge pentru hrana noastră. Iar ce vom agonisi mai mult trebuie să ținem, să ne fie la batrînețe și la slabăciunea noastră. Mulți din boeri și din bogății din slujitori și din neguțitori zic ; cu anevoie este a ne ruga lui Dumnezeu, și a umplea voia lui, ca suntem datori să cercăm și să facem toate cele pămîntesti și milostenie încă am fi facut, ci ne temem că nu cumva să ni să ia boeriile, și să răminem săraci, sau să va mînia domnul nostru pre noi, și ne va prăda, sau ne vom pribegi într-alte țări, și nu vom avea ce cheltui ca să trăim. Mulți

săraci zic: noi d-abia cîştigăm cît mîncăm noi,
dar miloşenie de unde vom să dăm? Aşjde-
rea şi noi fraţilor toţi zicem aşa. Dar pentru
ce zicem aşa? pentru că nu avem dragoste
cătră Domnul nostru Isus Hristos. Aşa zicem
şi împărat, şi domn, şi Patriarh, şi Mitropolit,
şi egumen, şi duhovnic, şi judeţ, şi bogat şi
sărac, şi toţi cîştî nu iubim pre Dumnezeu. Ca voia noastră este să strîngem avuţie multă
să ne fie cînd ne va trebui. Pentru că nu iubim
pre Dumnezeu cu toată inima, ci iubim
avuţia noastră. Iar de am fi iubit pre Dum-
nezeu cu toată inima cum iubim avuţia, sau
cum ne aŭ iubit el pre noi atunci n-am zice
aşa, ci am împlini cele ce ne porunceşte. Iar
acum le zicem fiind ca nu iubim pre Dum-
nezeul nostru cu toată inima noastră, ci iubim
obiceiurile şi năravurile noastre cele răle.
Deci cîştî iubesc obiceiurile şi năravurile cele răle
aceia nu să chiamă robiř lui Hristos ci să
chiamă robiř năravurilor lor, că toate obiceiul-
urile şi năravurile omului sînt spre folosul şi
ajutorul păcatelor. Şi a face păcatul este un
lucru cu dulceaţă şi cu veselie, iar al curăti
este cu nevoiştă şi osîrdie multă, cum făcu
şi David că numai într-o noapte greşii, iar
apoii în toate nopţile îşi uda aşternutul cu la-
crămile sale. Şi la Evanghelie iarăşî zice: *cel ce face păcat acela este rob păcatului.* Iar răbdarea
tinereştilor mare bucurie şi veselie este
bătrîneştilor. Şi sfîntul Ioan Zlataust pentru
această lume deşartă şi de nemica zice aşa:
toată lumea aceasta stă înaintea lui Dumnezeu

cum stă o picătură de ploae în streșina unei case. Deci amar ţie, o ticăloase oame, că dacă de vreme ce stă toată lumea înaintea lui Dumnezeu ca o picătură de ploae în streșina casei, dar de un om singur ce să va alege? Încă mai nici într-un chip nu vom să ne aducem aminte de acestea, și tot ne nevoim și ne muncim să strîngem avuție multă, pentru aceia cel ce strînge avuție multă, acela să chiama hrisolatac adică slujitor aurului și cînd socotim și zicem: că la vreme de nevoie noastră ne va fi avuția de folos, dar ce folos vom dobîndi? și vom avea de la avuția cea multă. Cînd să va despărții sufletul de trup, ca cum să desparte un prieten de alt prieten și lasă toate, pre tatăl-său și pre mumă-să, frații și surorile, fiori și fetele, și rudenii toate, și avereia cîtă aș cîștigat cu mintea nesocotită și neînțeleaptă, și o aș ținut cu multă scumpete, și o lasă și aceia cum zice Prorocul, *strînge și nu știe cui strînge*, acelea toate le lasă sufletul, și încă nu numai atîta, ci încă lasă tocmai și ce-aș a-vut mai iubit și mai drag. lăcașul lui adică trupul. Deci de acolea să duce în sus, catre vămile cele înfricoșate, unde sînt oamenii cei nevăzuți, cu care nu ne cunoaștem, și acolo unde vor fi cumpenele cele drepte și nefățarnice. Iar de se va întoarce de vămile cele înfricoșate, și de va fi tras făr de milă ca să nu vază fața lui Dumnezeu cea luminată și bună, ce grija mare și nevoie grea și cumplită va fi atuncea, care noi nu o am gîndit nică o am eugetat! Ce vom face atuncea cînd vom ră-

mînea săraci și lipsită de fața lui Hristos, și să nu mai vedem niciodată lumina lui! Atunci va fi jale și frică mare, și nici de un folos nu ne va fi. Atunci fraților vom plînge toate neamurile pămîntului, pentru că n-am avut dragostea lui Dumnezeu în inimile noastre, și nu ne-am adus aminte, ca vom să ne despărțim de fața cea bună și luminată a Domnului nostru Isus Hristos, și n-aș dorit inima noastră să vaza pre Dumnezeu, și să se îndulcească de dînsul. Că de am fi avut dragoste către Dumnezeu, noi ne am fi adus aminte de despărțirea noastră de catră dînsul, și de răspunsul și seama ce vom să dăm atunci. Si n-am fi plins atîta, ci ne am fi rugat cu ușurare și am fi zis: o Stăpîne împarate a tot-țiitorule, îndură-te și de oameni iubitorule Doamne, dar darui-ne-veř nouă să vedem fața ta cea bună, și să ne îndulcim noi robi tăi de dînsa, aș fi-vom lipsită de ea? că toti sfintii tăi îngerii și mai marii îngerilor de la tine s-au luminat, și cu hrana cea cerească de la tine s-aș îndulcit și s-aș înfrumusețat, și prea cuviosii tăi s-aș bucurat cu dreptii, și sfintii Mucenicii s-aș încoronat, și împărații cu domni, și Patriarșii cu Mitropoliții, care au urmat tie nebăgind în samă lucrurile pămîntești. Pentru aceea s-aș chiemat prietenii tăi. Asemenea și Egumenii cu duhovnicii și cu cărturarii care lăcuind prin pustii, și prin peșteri strîmte, cu fierăle cele răle și cumplite au dobîndit viața cea de veci. Așijderea boțaii și săraciei, care necruțindu-și trupurile lor

ci cu nevoință și cu dragoste aștătut în picioare și său rugat ție, drept aceea le zicem că sunt îngăduitorii tăi. Pentru că nici de un lucru de ale lumiř nu său grijat nici său nevoie, ci numai pre tine te aș iubit, și de lătine său luminat. Pentru aceea dascalilor și fraților socotită și luată aminte de vedeță: mai bine ne este să slujim dușmanului nostru diavolului cu grijă lumești, aștăt mai bine să slujim și să urmăm cu traiuř bun, și cu viață curată prietenilor noștri, care aș fost mai dinainte de noi? de aceea se plângem aici puținel, și acolo să ne veselim în veci cu Domnul nostru Isus Hristos, și să nu fim nici odată despărțiti de fața Dumnezeirei lui. Că iată acei împărați și domni, Patriarși, Vlădici, Egumeni și duhovnici, bogați și săraci, care iură zișă mai sus, cum nu băgară în seamă mariile și cinstile pămîntesti. Pentru aceea aș văzut și fața cea luminată și dulce a Domnului nostru Isus Hristos, iar noi căci n-am dragoste către dinsul, de aceea zic împărați și domni, că este lacru greu și cu anevoie să ținea împărațiile și domniile, de aceea zic Patriarși și Vlădici că este anevoie să păzi patrierșiile și vlădiciile. De aceea zic Egumenii și duhovnicii că cu mare nevoință ținem cinul călugăresc, și mulți din oameni își duc firele și cugetele de să le întind în multe părți, unii laudă curăția, alții laudă postul și oprirea, unei milostenia și smerenia, iar alții răbdarea și ascultarea. Știm și noi, că acelea sunt toate bune, însă aceste bunătăți toate de unde

vin? vin de la Domnul nostru Isus Hristos, că cel ce are minte curată, care este temelia și urzuala tuturor luerurilor celor bune, nu caută numai spre post, spre curăție, spre rugăciunī, spre oprire și spre smerenie, sau sa să întinză mintea și gîndurile spre multe lucruri și în multe chipuri, ci lasă acestea toate și-șă rîdică mintea și gîndul în sus, și să îmbracă în dragostea lui Hristos ca intr-o za și-așa acela nu să grijaște de împărăție nică de domnie, nică de patrierșie, nică de vladicie, nică de egumenie, nică de nică un lucru cîte sînt pămîntești, de care ne grijim și ne nevoim noi, ci numai ce iubește pre Domnul Dumnezeu cu tot sufletul, că mare lucru este a iubi omul pre Dumnezeu cu tot sufletul! căci că și singur Domnul nostru Isus Hristos, cînd întrebă pre iubitul mai marele ucenicilor să pre Petru Apostolul, nu-l întrebă nică de rugăciune, nică de post, nică de oprire, nică de smerenie, nică de răbdare, nică de curăție, nică de milostenie, ci numai ce zise: Petre, dar mă iubești? iar el răspunse și zise: adevărat Doamne tu știi toate, tu știi că te iubesc, că știea Hristos că de-l va iubi cu toată inimă atunci toate bunătățile să va pogorî spre din-sul, și postul, și rugăciunea, și curăția, și as-cultarea, și răbdarea și toate celelalte. Prept aceia și noi dacă vom iubi pre Dumnezeu cu tot sufletul, atunci mila lui Hristos să va pogorî spre noi, de la dreapta lui cea biruitoare, și postul, și ruga, și curăția, și oprirea, și smerenia, și milostenia, și răbdarea, și ascultarea.

Că toate bunătățile în mînile lui Dumnezeu sunt. Pentru aceea să nu ne întindem nicăi să nu ne răsfirăm cugetele noastre printre-altele părți, ci numai să le urcăm la îndurătorul Dumnezeu, de la carele vine toată mila, ca să împărtășim cu dînsul în vecii vecilor, Amin.

CARTEA LUI NEAGOE BASARAB

Către Kir Vlădica Macarie, și către alții Egumeni și Ieromonahi, și Preoți, și către tot clirosul, cind au îngropat adoua oară în mînăstire la Argeș, oasele mumei sale doamnei Neagăi, și ale cocenilor lui, Petru Voevod, și Ioan Voevod, și a doamnei Anghelinii.

Prea iubite părinte kir Vlădico Macarie. Cela ce ești cu mila și cu darul lui Dumnezeu ales și pus înaintea noastră, de ne luminezi și ne strălucești ca razele soarelui, ca să ne arăți și să ne înveței calea lui Dumnezeu și nouă. Așijderea și voi părintă, care sîntetă cu aceiașă milă, a aceluiasi Dumnezeu aleș, și Egumeni din sfintele Mînăstiri și Lavre, și pentru dragostea lui Hristos ați lăsat hrana veacului acestuia, și ați poftit să dobîndiți fața lui Dumnezeu cea bună, și să ajungeți viața cea de veci, Dumnezeu care este mult milostiv și bun, să vă dea după mila lui, să nu să lipsească pofta voastră de cererea lui. Si voi Preoților și slujitorii bisericiei, care slujiți sfintelor Mînăstiri, să priimească Dumnezeu pofta

și ostenințele voastre, și să înfloriți în cer în veci ca crinul. Asemenea și vouă boeră, mirenă, bogați și săraci, bărbați și muieră, cîță doriți să dobîndiți milă de la Dumnezeu. O bunul măcăpărinte, kir Macarie, și voi iubitorii de Hristos cinstiți Egumeni, și voi fraților Preoți și poslușnică, care totdeauna lăudați pre Dumnezeu așijdereea și voi toți cîță sănătă bună slăvitorii creștină, și vă chiamați mirenă, și aduceți pohvala lui Dumnezeu în toata vremea, să dea Dumnezeu să nu se despartă slava lui de la voi. Ascultați-mă și pre mine ticălosul cu ușurare și cuvintele mele le auziți și le priimiți fără de dosăndire, că am să vă spuiu un dor al inimii mele foarte amar și cu foc, și să mă ertați într-acest ceas, zicind puținele cuvinte către oasele maicii mele, că fără de ertăciunea voastră nu voi putea grăbi. O maica mea și născătoarea mea ia și tu ertăciune de la părinții și de la frații, că voi să încep să grăbi către tine cu multe lacrimi și cu grele și nenumărate suspine, ci te rog să mă ascultă cu dragoste, că voi să îndrăznesc să fac o rugăție către oasele tale cele ostenitoare! o maica mea, și dulceața inimii mele și roaba Dumnezeulu meu, Neagoe, cîtă dosadă a avut pentru mine, fiind multă vreme însărcinată cu mine ziua și noaptea! și încă nu numai ziua și noaptea, ci în toată vremea și în tot ceasul aî fost însărcinată și împovorată cu trupul mieu, pîna în vremea aceea ce și veni poruncă lui Dumnezeu să mă naști. Atunci o maica mea! atîtea griji și scîrbe aî avut cîte aî avut

și la moarte ! deci cu porunca lui Dumnezeu, adaoșe sfintia să ţie viață și mie naștere. Și după aceea încă mai multe ostenințe și scîrbe ați petrecut pentru mine, stață cîști eu de mă mir de multimea lor, și nu pocău să socotesc și să număr ostenințele tale cît te ați ostenit pentru mine ! știu pe albină ea se ostenește și ea mult, și nică odată de dulcețele florilor nu să poate sătura de osteneală. Încîn mi să pare să fie ea mai ostenitoare decât alte paserii. Însă socotii și chibzui, că aceea numai ziua ce se ostenește, iar noaptea ea se odihnește. Dar pre tine, o dragă mea maică, eu te aleseai mai ostenitoare decât dînsa, pentru ce ? pentru că albina noaptea să odihnește. Asemenea și alte paserii ale cerului toate, și pești din fundul marii, toți atunci se odihnesc, iar tu maică mea, nică o dată n-ai avut odihnă, nică ziua nică noaptea, nică măcar într-un ceas, nică te ați săturat nică odată de osteneală. Pentru aceea, iubita mea maică, te numesc pre tine că ați fost mai ostenitoare decât albina, și decât paserile cerului, și decât peștii marii. O maica mea, iar cînd vrusești să te odihnești de osteneltele tale, mare dor și dragoste ați avut în inima ta pentru mine. Atunci ați avut alte ostenele mari și mai multe. Eu eram înaintea ochilor tăi mai luminat decât razele soarelui, și nică odată n-ai avut înaintea ochilor tăi altă lumină mai luminoasă decât pre mine, nică inima ta n-aș avut altă avuție mai dragă decât pre mine. Drept aceea, o maică mea ! știu că inima și ochii tăi pîn la moartea ta

nu s-aă putut sătura de mine și de vederea mea. Si atuncea nu mi să întîmplă să fiă cu tine, ca sa se sature ochiă tăi de mine. Si eă fiul tău să iaă ertare și blagoslovenie de la tine. Si poate căci n-am avut eă dragoste din toată inimă către tine n-am ajuns să fiă la moartea ta, ca sa se îndulcească inima ta de mine, dacă în vremea vieții tale nu te ai săturat de dragostea mea, ci încă și la moartea ta îți rămase inima aprinsă de dor și de mila mea, și ochii tau nu să săturară de vederea mea. De aceia mi să umplu sufletul de întristăciune, căci rămăsăi sarac de tine, și apoi căzui în mirare mare și în nepricepere, și nu știu în ce chip voiu putea face odihnă sufletului mieu, pentru că nu mă aflai la moartea ta. Deci unii îmi spusera zicind ca te aă întrebat ce vom face pentru surletul tău după moartea ta, iar tu ai zis: fiind ca inima mea nici odată nu s-aă putut sătura de dragostea iubitului mieu fiă, a lui Neagoe, de acela și eă acum puină toată nădejdea sufletului mieu și zic: cum m-am nevoit și m-am ostenit eă pentru dînsul, aşa doar să va ostensi și el pentru sufletul mieu. De aceia eă, maica mea, dacă am auzit poronca și învățătura ta care aă lăsat spre mine, pentru ostenelele tale, care te aă ostenit pentru mine, și eă încă mă voi ostensi pentru tine, și pentru dragostea ce mai iubit. Si eu încă voi iubi sufletul tău, și-mi voi aduce aminte de păcatele mele. Deci maica mea eă cu firea mea alt ajutor mai îmbunătățit și mai milostiv decât pre Maria Preacurata Fe-

cioară și muma lui Isus Hristos Dumnezeul nostru cel viu, pentru că de la dînsa fură foate milele și bunătățile, și către dînsa strigai și zisești: o Preacurată stăpînă muma lui Dumnezeu și prea bună ajutătoare, care ești aleasă din toate neamurile, că numai pentru tine îmi întoarce Dumnezeu fața ca întru bunătate către noți robi săi. Pentru tine ne aș deschis împărăția cerului. Pentru tine nici să dăruit hrana raiului. Pentru tine fu iadul robit și satana se rușină. Pentru tine *fum* izbăviști din legături și din putrejună, și din temnițile iadului. Tu ești calea vieții, și pentru calea ta aș căștigat toți dreptii împărăția cerului. Tu ești viața cea adevărată care aș făcut nouă strugurul cel copt, din care ne aș curs bautura spăseniei, care este mai dulce decât miearea și decât fagurul. Pentru tine fură duș dreptii întru împărăția cerului. Tu ești masa cea dreaptă și curata care ne aș adus pînea cea cerească, din care aș mîncat dreptii, și aș luat bucuria cea nespusă și negrăită, și pentru tine toți să aș bucurat. Pentru aceia și eu maica mea am cugetat ca doar am dobîndit ceva bucurie de la Presfînta nașcatoarea lui Dumnezeu, și ajutătoarea cea bună, că noi toți din păcate suntem nașcuși, și iarăși păcatului lucrăm, iar pentru mila lui Dumnezeu, și a Preacuratei lui maici doar nu te va lasa să fi osebită de la fața lui cea bună. Ca premine așa mă duse firea și cugetul, că Maica Domnului nostru lui Isus Hristos, este milostivă către toți creștini care o iubesc. Drept

aceea și ești m-am nevoit și am început a zidi
sfinții sale case din temelie, și nu nădăjduiam
ca să o isprăvesc și să o văz sfîrșită. Iar Preacurata Fecioară, și nevinovată maică a mare-
lui împărat ceresc ea n-ău băgat în samă pă-
catele mele, ci aău săturat ochii mei de dorul
ce doream, și văzuī casa ei gata și sfîrșită. Și
dacă văzuī aşa mă umplui de bucurie, și săl-
tindu-mi inima de veselie ziseī în lauda ei : o
Preacurată Fecioară, scaunul și lăcașul cuvîn-
tului lui Dumnezeu, fie numele tău laudat de
acum pînă în veci, că ești robul tău nu m-am
nădăjduit să văz pofta inimii mele de plin,
nică casa ta sfîrșită. Iar după acea bucurie ce
mă bucurați dacă văzuī casa ei sfîrșită, ești îmi
adusei aminte de cuvintele tale ce-mi ai po-
roncit la moartea ta zicînd : că ești ce-ți va
trebui după moarte să fac sufletului tău. Dar
ești nu știuī ce lucru va fi mai mare și mai
bun. Așa dar adusei oasele tale, ca să se în-
groape în sfînta casă a aceia ce aău născut pre-
Dumnezeu. Iar la aducerea oaselor tale, ești
pentru păcatele mele iar nu putuī veni ca să
mă satur de dorul tău, și am trimis în locul
mieu pre iubișii mei fiți Teodosie, Petru și Ioan,
și pre dragele mele fiice Stana, Lucrezia și
Anghelina, ca încăi să se sature ei de dorul
oaselor tale, pentru că ei îți sănătatea și ție du-
pă cum îmi sănătatea și pre care Domnul Dum-
nezeu î-ău luat în cămara sa cea cerească ; o
fiul mieu Petre iată că-ți trimiș coroana, sur-
guciul și diademele, pentru că tu-mi erai stîl-
parea mea cea înflorită, de care pururea să

umbrea și să răcorea ochiul meu, iar acum stilparea mea s-a uscat, și florile ei s-au vestejit și s-au scuturat, și ochiul meu a rămas arșă și pîrliță de jalea înflorirei tale. O iubitul mieu Petru! eu gîndeam și cugetam să fi domn, și să veselești bătrînețele mele oarecind cu tineretele tale, și să fi biruitor pămîntului, iar acum fiul mieu te văz zăcind subt pămînt, ca un trup al fiește căruia sărac. Într-o vreme îmi era drag, iar acum te-am urit. Într-o vreme îmi era milă de tine, iar acum nu-mi este milă. Într-o vreme era bogat, iar acum ești sărac. Într-o vreme fătul mieu te vedeam pre pămînt, iar acum eu te văz subt pămînt. În puțină vreme te arătași ca o floare frumoasă înaintea ochilor mei, și numai decât te pusești subt pămînt. Eu pofteam să mă veză tu pre mine subt pămînt, dar te văzui eu pre tine îngropat. O fătul mieu! căci nu mă acoperi mai bine pre mine pămîntul decât pre tine, ci mă lăsași la bătrînețele mele, cind fu vremea să se odihnească de către tine, tu atunci n-ai niciodată grija de mine, ci mai lăsat să fie totdeauna inima mea arsă și aprinsă de jalea ta, și ochiul meu să fie la bătrînețele mele tot plin de lacrămi zioa și noaptea. O fiul mieu mai bucuros aș fi dat traiul și zilele mele ca să fi tu viu. Eu își găteam haine domnești ca să te îmbraci cu dinsele și să te împodobești, ca să veselești inima mea, și să usucre aceste lacrimi din ochiul meu, iar acum trupul tău să dezbracă de hainele care î-am gătit, și se îmbracă în pămînt, dintr-o care au fost luat, du-

pă cum zice Dumnezeu : *din pămînt ești și iar în pămînt te vei întoarce*, iar sufletul tău vede alte vederi și nu știu, dintr-acele vederi ce va fi văzind sufletul tău, milostivi-se-va Dumnezeu să-ți îmbrace sufletul tău cu mila sa. Ci mă tem ca să nu fie sufletul tău rămas cumva ne sătul de față lui Dumnezeu pentru păcatele mele, însă după acestea toate iată că-ță zic : scoală fătul-mieu scoala, că aș venit și oasele moașă-ta la tine, ca să se odihnească și ele lîngă tine, pentru că și tie îți este mumă ca și mie, și împreună cu dînsele am trimis și podoabele tale, corona și surguciuł tău, și diadimele. Să se pue și cununa și surguciuł tău la Pando-crator, ca să se împodobească cu dînsele, ca doar să-ar milostivi Domnul Dumnezeu spre voi și v-ar dăruî cu-nunile cele ce nu vor trece nică odată. Iar diadimele să se pue la vășmîntul Precistea, ca să se milostivească spre voi, și să vă aco-pere subt veșmîntul ei, la înfricosata judecată, și să vă dea viața cea de veci, care nu va trece nică odată. O iubiții mei fi, și avuția inimiții mele cea scumpă, și lumina ochilor mei cea strălucitoare, tu fătul mieu Teodosie, și voi dragile mele *cocoane* Stano și Luxan-dro, acum muma mea și moașa noastră să îngroapă subt pămînt după porunca lui Dumnezeu. Sculați-vă voi și alergați către îndurătorul și stăpinul nostru Isus Hristos și către Preacurata lui maică, și cu multă frică și umilință cuprindeți în brațe cinstitele lor *Cocoane* pentru mumă-meă și moașa noastră, și

pentru fecioriș mei și frațiș voștriș, și ziceți
aşa: o stăpîne Hristoase împărate a tot ții-
rule! bunule și iubitorule de oameni. Doamne
și Dumnezeule cel nemincinos, carele aș zis: *că pre cel ce va veni către mine nu-l voi goni afară.* Drept aceia și noi robii tăi, nu aflăm
decit pre tine. Pentru aceia alergăm către tine
ca să ne miluești. Însă nu după păcatele noas-
tre, ci dupa mila ta cea multă, care nu o
știe nimeni de unde vine, nici o poate socoti.
Că noi Doamne suntem zidirea ta, ci nu lasa
Doamne pre strămoasa noastră, și pre frațiș
noștri, și făptura măinilor tale să fie batjoco-
riș de satana, ci-i primește în camara ta cea
bună. Nu doar ca pre niște drepti, și ca pre
niște argați de cei mai prosti. Părintele măieș
Kir Macarie, și voi Egumeni și preoți, și alții
frați cîțu vă aflați întru Hristos toti, pre care
v-am rugat și mai întâi să aib ertare și bla-
goslovenie de la voi, ca să fac puțină rugă
către oasele maicii mele. Pentru aceia cît am
putut pricepe dintr-o parte oare-ce ești am zis
și m-am rugat: dar să vă fie făr de mîhneală
ca să mă rog către Domnul nostru Isus Hris-
tos, pentru sufletul maică-mea, că de aș fi și
vrut să mă rog mai înainte, ești n-am îndrăz-
nit a grăi cuvînt către Dumnezeul măieș, că
sunt îngreuiat și însărcinat de păcate, iar cu
ajutorul și cu blagoslovenia voastră, acum ești
voi îndrăzni a grăi și a mă ruga lui Dumnezeuș,
din preună cu voi cu toti. O împărate a
tot-țiiitorule! Dumnezeul cel milostiv și iubi-
tor de oameni, către tine caz Domnul măieș,

și te rog pentru mielușaua ta și muma mea,
pentru mila ta cea mare să nu fie despărțită
de turma ta în prăpastiile cele adînei, nică să
fie biruită de fiarele cele cumplite și nemiloșive. Ci tu păstorul cel bun, o întoarce în
staful tău, și o scoate din adîncul prăpastiilor, și o izbăvește de fiarele cele cumplite și
nemiloșive și o primește în turma ta, că numă
spre mila ta ne nădăjduim Doamne Dumnezeul
mău, ce mila ta n-are nică început nică
sfîrșit, și pentru dragostea noastră tu ați făcut
cerul, și încă te făcuști și fecior lui Adam, și
pentru dragostea noastră fața obrazului tău
cea dulce și luminată o ați dat spre lovire de
palme și spre scuipire și ocară neamului jidovești
celui nemulțămitor. Pentru noi ai stătut la judecată înaintea Caiafei. O frică și
minune cum robul șădea, iar împăratul sta
în picioare! Cum Ana fil batjocorea, iar împăratul cerurilor să smerea! Pentru dragostea
noastră împărate Hristoase ați lăsat cetatea cea
cerească, și te ați pogorât de ți-ați răstignit
trupul pre cruce, în cetatea ovreiască, și te
adăpară cu oțet și cu hiere. Pentru noi ai luat
palme preste obraz și pătrundere de piroane,
și cind te împunseră cu sulița prin coaste făr
de milă, atuncea soarele să ascunse, luna nu
dete lumina ei, stelele cerului să întunecară,
cerurile să înfricoșară, pămîntul din temelie
să cutremură, întunericul fu preste toată lumea,
Catapeteazma bisericii să sparse, și petrile să
sfârîmară. Iar cind te văzură spinzurînd pre
cruce, cine ar putea spune și să povestească

lacrămile curate și fecioare și ale tânărului tău ucenic! Atuncea să pogoră Mihail Arhanghel și Gavril cu Heruvimi și cei cu ochi mulți, și cu Serafimi și cei cu cîte 6 aripi și neputind să caute spre mulțimea răbdări și smerenii tale își acoperea fețele cu aripele lor și să miră și ei de atîta răbdare și smerenie, ce aî arătat pentru noi! Iar pe urmă cîți te aș iubit și să-aș încchinat sfintelor tale patem și răstigniri tale, aș zugrăvit icoane, cînstitul și prea luminatul chip, iar cîți aș fost necredincios și n-aș crezut întru tine, aș venit către icoana chipului tău, și împăratescul tău trup, l-aș împuns cu sulifă! O minune și curse singe ca și mai înainte! O Doamne împăratul mieu atîta dragoste și patim aî pus pentru noi cît nimeni nu poate socoti nicăi număra milele tale, cîte sunt nicăi de cînd s-aș început, nicăi cînd să vor sfîrși. Îrept aceea și eșu nevrednicul robul tău, carele sunt mai păcătos decât toți oamenii, din preună cu roaba ta și cu mumămea Neaga, și cu zidirea ta și feciorii mei, ne încchinăm răstigniri tale, și ranelor împăratiei tale, care le aî răbdat pre cruce pentru noi oamenii, și slăvim învierea ta Dumnezeul nostru, pentru că prin trînsa su iadul robit și spart, și fața satani și cea scîrnava și spurcată fu rușinată, iar drepti luară viața de veci. Vezî fătul mieu Teodosie, cît este de bun Dumnezeu! pentru aceea cu nevoiță și cu umilință, te scoală și te închină lui Isus Hristos că nu să cade să stea împăraștile și nevinovatele rane necerçetate de noi, ci ia surguciul

robuluți lui Dumnezeu fiuluți măreți și al fratei
tău al lui Petru, și acopere cu dinsul cin-
stitele rane ale Domnului nostru Iisus Hristos,
și să mi te încagini sătul măreț, și să săruți ra-
na cea cinstită a Domnului Hristos, pentru
mumă-mea și moașă-ta Neaga, încă și pentru
mine și pentru frățiorii tăi, pentru Petru și
Stana și Anghelina, deci și pentru tine tatăl
măreț, și te roagă lui Dumnezeu să te milueas-
că, și să-i fie milă de tine, și în acest veac, și
în cel ce va să fie, că Dumnezeu este mult
milostiv, și el însuși zice: ori cine va veni
către mine nu-l voi scoate afară. Pentru aceia
și noi către nimeni să nu ne întoarcem fețele,
ci numai către îndurările și milele lui Hristos,
ca doar să ar milostivi spre noi, și ne ar da
traiul și viața sa, care nu va trece niciodată,
și va trăi în ani netrecuți, și nesfîrșită, Amin.

PILDA PENTRU CEIA CE FAC MILOSTENIE,

*Și pentru vraja lumii acesteia, din cartea lui
Varlaam, cvîntul al șaptelea.*

Fraților și fetișilor mei, să pricepeți închi-
puirea pildei aceastia. Era o cetate într-o la-
ture de loc, care o am auzit de la niște oa-
meni foarte înțelepți, și avea orosanii acei ce-
tăți obiceiul să încă din vremi de demult, cind
își punea împărat ei lăua un om neștiut și stre-

in, care nu știea nimic cum este obiceul acei
cetăți, și pre acela rîdica și-l punea împărat.
Deci el deja să sătura de toate bunătățile, și
să îndulcea de toate biruințele, și-și facea toa-
tă voia și poftele luă pînă într-un an, începea-
d-aci înainte a fi făr de grijă, și tot să os-
păta, și să îmbata și să veselea făr de grijă,
și gîndeа că va să împărătească multă vreme
tot aşa. Deci făcînd el tot aşa, și gîndiră lu-
cruri ca acestea numai ce să sculară cetătenii,
și l desbrăcară de hainele cele împăratești, și-l
scoaseră din cetate gol și-l trimisera la Zato-
cenie, care era departe într-un ostrov, și acolo
n-avea nici bucate, nici haine, nici nimic, ci
lăcuia tot în flămîzie și în golătate încît
perduse toată nădejdea. Așa făcînd cetătenii
aceia precum le era obiceul, o dată puseră
împărat pre un bărbat foarte înțelept, care nu
să apucă numai decît de bogăția, care era în-
aintea lui, nici era făr de grijă, ci tot socotea
și cugeta de scoaterea celor lalți împărați cum
fură scoși și goniți pentru negrija lor și gînde-
dea cum va face să-și tocmească lucrurile sale
bine. Așa socotind și iscindind el găsi un sfeș-
nic înțelept, care îi spuse toate obiceiurile a-
celor cetăteni, și-i spuse și acel loc de izgoa-
nă și de lipsă. Iar el auzi aşa și pricepu că
după aceia vreme puțină, va să se trimîtă, și
el într-acel ostrov, lăsa acea împăratie și ne-
credincioasă streinilor, și deschise avuțiile sale
preste carele avea atunci putere ne apărată,
și luă avuție multă, și o dete la niște slugi
credincioasă ale sale, și o trimise într-acel os-

trov, unde vrea să fie și el gonit, și până se
umplea anul acela el își făcu acolo multe curți
și case frumoase, și fintini de apă, și pomă
frumoșă și cu miros bun. Iar cînd fu să se
umple anul acela, el văzu amestecarea în oa-
meniș cetății aceia că vrea să-l scoată, și gră-
bi mai înaintea gonirii sale, și să mută în os-
trovul acela unde trimisese avuția sa mai di-
nainte vreme. Iar împărăția aceia o lăsa stre-
inilor. Așijderea și voï fiș mei, nu fiți ca acei
împărați nebuni mai dinainte, care nu-și găti-
ră lăcașuri într-acel ostrov, și să deteră numai
spre betii și spre ospeți, și spre alte lucruri,
care nu le era de folos. Așa faceți și voï fiș mei rîvniță aceluia împărat încelept, care-și tri-
misi bogăția sa într-acel ostrov, și faceți mi-
lostenie saracilor, ca să aflați și voï avuția
voastră, în cer unde veți să locuiți în veci,
că acolo este împărăția cea vecinică, și bucu-
ria cea netrecătoare. O iubiți mei fiș ! bună
și credincioasă mărturie am pre sfintul Ioan
Zlatoust pentru aceasta că zice : mare lucru
este de cei ce fac milostenie, că milostenia să
va lăuda la judecată, și milostenia este lău-
dată, ca cînd ar ești un împărat cu oștile sale
și să pue o proșcă în vîrful unei prăjinî final-
te, și să zică să săgete oștile într-acea proșcă.
Deci oștile toate să ar nevoi, și care de care
s-ar întrece să lovească semnul, ca să ia dar
și să aibă cinste de la împăratul. Așijderea și
cei ce fac milostenie săracilor și mișăilor, și
văduvelor ale căror oftări merg întocmai că
săgetile în urechile Domnului Hristos. Deci

numai un cuvînt de ale acestora, de va intra în urechile Domnului Sabaot, toate păcatele se vor curățî. Însă fiil mei milostenia se cade să se facă cu curăție, cu post, cu smerenie, cu răbdare, și cu cinstea temerii de Dumnezeu, care este mai întâi de toate, cum și Ioan Lestvicinul grăește zicînd : ori ce om va face milostenie fără lucruri ca acestea, acela să închipuește unuia ce ar face o livade frumoasă, și să pue de tot felul de pomet într-însa, iar apă să nu fie. Pentru aceia frații mei încelegeti și vă aduceți aminte, să împreunați milostenia cu curăția, cu postul, cu ruga, cu oprirea, și cu alte bunătăți curate, ca să vă fie livedea și grădina frumoasă și bună și desăvîrșit, cu izvoară de apă, în care să lăcuiți cu Hristos în veci vecilor. Veniți fraților și fiil mei veniți, și vă apropiati către Domnul nostru Isus Hristos, și vă rugați lui în toate zilele, și în toate nopțile, și în toate ceasurile, ca să vă izbăvească pre voi și sufletele voastre din focul ce va să fie, și de cugetele cele rele și viclene ale satanii, că vicleanul satana multe meșteșuguri are și știe, și în multe chipuri muncește să desparță zidirea lui Dumnezeu de la luminata față lui. Socotiți și vedeți cîte meșteșuguri are satana de rele în inima sa, că Dumnezeu săcu pre om după chipul și după podoaba sa, adică pre Adam : și l puse în raiu, și-i dete hrana cea bună a raiului și miroasele lui cele frumoase, și l făcu să fie moșnean raiului, și fu Adam zidit și făcut de mînule lui Dumnezeu, iar nu din păcate ca

noī, și-i dete duhul cel sfînt și fu viū, și-i dete și învățatură bună, iar pizmașul și dușmanul nostru satana, cu vicleșugul său cel rău scoase pre Adam din raiu, pentru că cu sfatul lui călcă poronca și învățatura lui Dumnezeu. Însă de și greși, dar nu căzu în oceanie, și săzu împotriva raiului, și plinse cu umilință și cu lacrămi calde, și cu glas de amărăciune zise: milueștemă Doamne pre mine cel căzut, și care m-am lipsit de hrana și de bucuria raiului. Încă mai socotîști și aceasta filor și vedetă fraților că și din cei 12 Ucenici ai lui Hristos care sădea în toate zilele și în tot ceasul lîngă învățaturile cele bune și nespuse ale lui Dumnezeu, și era totuști din preună cu Domnul nostru Isus Hristos, vrăjmașul nostru satana, însărlă pre Iuda cel nebun și fără de minte din Iscariot, care vînzindu-l să împrieteni cu satana, și de bună voea sa și luă muncile cele cumplite, și tartarul cel rece și intunericul cel osebit. Asemenea și din cei 40 de Mucenici diavolul cu vicleșugul său cel rău, încă luă unul și-l perdu, iar Dumnezeu cel viu nu vru să lese să se umple gîndul lui cel rău și viclean, ci grăbi și tocmai altul din făptura sa, și-l sculă în locul celuī văzut, și fură cuvintele lui Dumnezeu deplin, și fură adevărat 40 de Mucenici încununați cu cunună, iar socoteala și chibzuiala vicleanului diavol fu stricată și sfârîmată. Pentru aceia fraților și fiili mei, fugiți și iar fugiți, de cugetele cele rele și viclene ale satani, cum fugi Lot de Sodoma și de Gomora, aşa fugiți și voi zâua

și noaptea și în tot ceasul, și vă curății mintile și vi le trezviți, și să nu vă lăudăți eă veță birui și veță sfarima pre pizmașul nostru satana, și-l veță zdrobi subt picioarele voastre, cu postul și cu ruga și cu milostenia, sau cu înțelepciunea noastră, că satana este o fiară zvapaiată, și cumplită și este mai de mult încă decit Adam, că el cu însălcăciunea lui scoase pre Adam din hrana raiului, și pre alții care fiind îngăduitorii lui Dumnezeu, fură lipsiți de împărtăția cerului. Si de atuncea pînă acum, cîte răutați ați făcut! și de acum înainte totdeauna muncește să facă rău făpturii și zidiri luă Dumnezeu pînă în sfîrșitul lui. De aceea fraților și fiilor mei, vă învăț cu ce veți putea zdrobi capul satanii, că îl veță zdrobi, cu inima curată, și cu minte întreagă, cum grăește Prorocul de zice: *începătura înțelepciunei frica lui Dumnezeu*, că frica lui Dumnezeu este mu-mă tuturor bunățăților. Frica lui Dumnezeu curățește mintea și o înalță către Dumnezeu, și pogoară mila sa, și mila întărește pre om, și întărirea lui Dumnezeu este rădăcina bucuriei, și din rădăcina bucuriei se naște postul, postul naște rugă, ruga naște milostenie, iar milostenia va sfârîma și va zdrobi capul satanii, pentru că aceasta și pre pămînt este pericliune pacatelor, și în cer tuturor sufletelor îndreptare. Drept aceia nu vă înțindeți mintile și cugetele înalte părții, ci numai spre cuvintele lui Dumnezeu, cum zice prorocul: *puneți grija ta spre Dumnezeu și acela te va hrăni*. Si aceasta să știți, o iubitorii de Hristos cres-

tină, că ești robul lui Dumnezeu, măcar de săt maș păcătos decât toți oamenii, însă cît am putut pricepe, n-am putut afla alt raiu maș bun și maș dulce decât fața Domnului nostru Iisus Hristos, că acela este Domn, acela este veselia și bucuria tuturor bucuriilor, și acolo la dînsul săt multe și neîncetate glasuri și cîntece îngerești, și acolo este lumina lumei cei netrecătoare, care păcătosul om nu poate cu mintea să să o socotească, nicăi cu limba să o spue, cite bunății au gătit acolo Dumnezeu celor ce-l iubesc. Afară de aceasta nu va găsi omul altă milă, sau să se îndulcească cu cugetul de alt raiu, sau să afle altă bucurie, fără numai luminata față a lui Dumnezeu, că nu este omulu altă milă maș mare decât să moștenească cu fața lui Dumnezeu. Pentru aceia fraților și fiilor mei, vă păziți să nu cumva să vă lipsiți de această față bună și dulce a acestuia, că de vă veți despărți și veți rămînea săraci de fața cea bună a Dumnezeului celui viu, că jale și muncă, și foc cumplit va fi atunci omulu aceluia ce să va despărți de dînsul. Așjderea iar ne aduce aminte și ne spune Scriptura, și de înfricoșatul și adîncul iad, și de muncile cele cumplite, și de întunerecul cel osebit, și viermi că neadormiți, și scrînirea dinților, și de alte munci multe, rele și cumplite, ce au făcut Dumnezeu vrăjmașului nostru diavolului și în care lăcuesc toți cei ce vor sluji relei și spurcatei voie lui. Pentru aceia fraților și fiilor mei, dacă ne vom despărți și ne vom lipsi de fața Dom-

nuluș nostru Iisus Hristos, ce văpaie și foc iute vom aștepta atunci? sau ce judecător vom mai aștepta să ne judece? că nu ne vor mai trebui alții mozaviri niciodată alte mărturiș mincinoase să ne mărturisască lucrurile cele rele, care este grozav și urit și ale grăi omul, și ale auzi. Că noi însine ne vom osindî și ne vom judeca, și vom vădi viața noastră, care o am vietuit rău, și vom fi dați tuturor muncilor celor rele. Drept aceia iubiții mei, păziți-vă și vă feriți trupurile și sufletele curate și nespurate de toate spurgăciunile, și de toate lucrurile ce nu se cad, niciodată să cuvin, și de mozaviria vicleanului ca să vă indulciți de Domnul, și să fiți jertfa primită și plăcută lui Dumnezeu și nevinovată, că lumea aceasta va trece, cu toate poftele ei. Că aşa zice Dumnezeu: *păziți-vă să nu se îngreueze înimile voastre cu mincări preste sătul, și beții, și cu grijile lumii acestia că nimeni nu va potea scăpa din minile lui cele Dumnezeestăi.* Intr-alt loc iar zice: nu vă feriți a face bine celui ce îtrebuiește facerea de bine. Că în toată vremea are mina voastră ajutor. și iar zice: *împrumutați pre Dumnezeu pre pămînt, dacă vă este voia să luați plată cerească,* cum am zice: viața cea de veci. Pentru aceia fraților și fiilor mei, căci sădeții și vă leneviți cu lucrurile acesti lumii însălațoare, și pentru ce primiți bucurie în inimile voastre, și vă dați trupurile lenioase, atât doar ce vă folosește bucuria în inimile voastre? lucruri mari să cade să stea totdeauna înaintea ochilor noștri, pentru că vom să le cercetăm.

și să le ispitim și cu trupurile și cu sufletele noastre, iar noi nică o dată nu ne aducem aminte de dinsele. Lucrul cel dintări este ceasul morții, cind se desparte sufletul de trup, căcum s-ar despărți un prieten de alt prieten, al lui drag și foarte iubit. Deci atunci cîtă frică și cutremur cu jale și cu plîngere va fi într-acel ceas înfricosat, care nu poate omul să spue, nică să-și aducă aminte cîte lacrămi și suspinuri, și plingeri cu umilință vor trebui atuncea din toată inima, căci că trupul va merge în pămînt după cum aș poruncit Dumnezeu și aș zis: *din pămînt ești și iarăși intracelași pămînt te vei întoarce*, iar sufletul va merge să se ispitezască. Al doilea lucru sunt vămile cele înfricosate, unde stați vrăjmașii și înșălătorii noștri, care totdeauna ne învăță să facem rău, ca să ne despărțim de fața lui Dumnezeu, iar noi n-am gîndit nică o dată că vor să stea înaintea noastră toate lucrurile noastre aevea. Acolo sunt cumpenile cele drepte și nefățarnice unde, și Ingeriul lui Dumnezeu încă vor sta cu frică, pre care noi pînă acum încă nu ș-am văzut, nică ș-am cunoscut. O vați de noi frații mei! ce răspuns vom da atuncea înaintea lui, cind nică un lucru bun n-am făcut ca să ne fie ajutor înaintea sfintilor lui Ingeri! al treilea lucru este mai mare și mai înfricosat unde va șădea împăratul prescaunul său în ceruri, și-i vor sluji mii de mii de întunerece de Ingeri, iar sufletul omului celuui păcătos, va sta înaintea lui legat cu lanțuri de fer. Impăratul acela este drept și

nefățarnic, și nu judecă pre mită, ci judecă pre fiște-cine după lucrurile și faptele sale. Deci dacă se vor stîrși și se vor umplea aceste 3 lucruri, numai ce va aștepta sufletul omului răspuns de la tot-țiitorul Dumnezeu să se trimiță sau să se încoroneze în raiu, sau să fie osindit și întărit cu legătură de fier, și aruncat în focul cel de veci, și în adîncurile iadului cele mai din fund. O iubiții mei atunci cînd vom fi osinditi de la fața Domnului nostru Isus Hristos! ce ne vor ajuta lacrimile și plînsul cel cu suspin, cînd ne vor sfârîma vrăjmașii noștri sufletele și ni le vor dărăpăna fără de milă. Vedetă iubiții mei frați cite nevoi și frici și griji, și patimî aă pătimit sufletele omenești, pînă vor intra întru bucuria Dumnezeuluă lor. Drept aceea în tot ceasul să aveți frica lui Dumnezeu în inimile voastre, și să iubiți poruncile lui, și să faceți voia lui ca să moșteniți cu Hristos întru cămara lui cea cerească, și să fiți părtași hranei raiului în bucurie netrecătoare, și în veciul văilor, Amin.

Pilda cu Sarpele, Cuvîntul al 9-a.

Fraților și fiilor mei, am să vă spui și pilda Domnului nostru Isus Hristos, care zice: fiști înțeleptă ca șarpia, și prostă ca porumbul. Deci ascultați ca să știți, cum este înțelepciunea

șarpele: șarpele este o jiganie mai înțeleaptă și mai cumplită decât toate jiganiile, și totdeauna să roagă lui Dumnezeu, ca să vază chip de om, pentru că omul poartă chipul și podoaba lui Dumnezeu, și apoă iar să roagă, ca omul să nu-l vază pre dînsul. Însă el dacă vede pre om fugă să se ascunză undeva, iar dacă merge omul dupre dînsul și-l ajunge, el își acopere capul cu trupul și-l ascunde sub dînsul, ca doar și l-ar putea feri zdravăn, că știe că dacă va scăpa capul zdravăn și sănătos, măcar de iar zdrumica și sfârama tot trupul, tot să răvinea, iar dacă i să va zdrobi capul, atunci tot trupul lui rămîne cu dînsul zdrobit și sfârmat. Vedeți această jiganie cum își dă tot trupul spre ucidere și spre zbrobire, iar capul și-l păzăște și și-l ferește. Așijderea și voii fraților să vă păziți și să vă feriți sufletele, că capul omului cel adevărat, este sufletul. De vor fi sufletele voastre drepte și trupurile vor fi drepte, iar de vă veți perde sufletele, atunci și trupurile voastre îndoită munca vor dobîndi, și nică odată nu se vor răvine.

Altă pildă cu Porumbul.

Porumbul este o pasare mai bună și mai blîndă decât toate pasările, și cînd merge să se hrănească, și apucă grăunțul cu gura nu-l înghite; ci îl ține în gură și să uită mai

tăi să nu cumva să se lase la dinsul uleul și să-l prință, iar dacă vede că nu este uleul deasupra lui, atunci ea înghețe grăunțul.ată aceasta fiind o pasare, vedetă cum se străjuește, și să păzește ca să nu peie cum-va făr de vreme. Așa și voi fraților și filor înțelegeți pildă de la acest porumb, și să învățați și vă deschideți ochii și vedetă că vine uleul, adecă ceasul morții. Si cînd sădeți la masă de vă veseliți cu mîncări și cu băuturi nu faceți vorbe și cuvinte deșarte și făr de ispravă, ci priveghiați și vă gătiți, că nu știți în ce ceas va veni moartea. Pentru aceia totdeauna să vă fie gîndurile și cugetele la Dumnezeu, și vă întăriți cu cuvintele lui și vă strejuiți cum să străjuește porumbul de vînătoria uleului. Că după cum este uleul porumbilor, așa ne este și nouă ceasul morții.

Pildă pentru Strutocamil, adică Gripsor.

Strutocamilul, adică Gipsorul este o pasare mare și mai meșteră decît toate păsările. Dacă ouă aceasta, și va să scoată puie, el nu zace pre ouă ca alte pasări să le clocească și să le încălzească cu trupul, ci le bagă în apă, și le păzăște cu ochii și cu mintea, și caută tot la ele și zioa și noaptea nefincetat pînă ce să clocesc oaăle și scot puii, iar de-și va dezlipi ochii și mintea despre oaă, și va privi în-

tr-altă parte, atunci vine aspida și suflă spre dînsele, și de duhul ei să strică și să împut oale, de aceea strutocamilul are mare priveghere pînă cînd își clocește oale și scoate puș. Așijdeea și intunecatul satana cînd vede că creștinul stă spre rugă, și vorbește către Dumnezeu, și este plin de bunătăți și de cuvintele lui Dumnezeu, toate le lasă și stă tot acolo ca doar ar strica bunătățile lui ca și aspida oale strutocamiluluș. Pentru aceea fraților și fiilor mei cînd veniți în biserică și vă rugați, să nu vă fie vorbele nicăi gîndurile pentru solii voștri, sau de semnile care veți vrea să luati cuiva, sau de aurul și de argintul nostru, și de alte avușii, ci să vă păziți de toate lucrurile ce nu să cad, și să aveți minte întreagă către stăpînul cel de sus Domnul nostru Iisus Hristos, zioa și noaptea și în toată vremea, ca să pogoare și să vie căldura Dumnezeirei lui în mintile noastre de la dreapta lui cea puternică și tuturor biruitoare, și să se umple inimele noastre de Duhul sfînt. Că atuncea se vor deschide inimele noastre, și veți vărsa lacrămi calde din ochi voștri, cum zice Dumnezeescul Ioan Lestvicinicul, tot omul carele varsă lacrămi pentru jale, acelea nu sunt primite la Dumnezeu, iar cela ce varsă lacrămi în sfintele rugăciuni, fiind aprins de dragostea lui Hristos, acele lacrămi vor fi primite și plăcute lui Dumnezeu. Drept aceia vă trezviți și vă rugați să nu intrați în păcate, ci să fiți lui Dumnezeu jertfă vie și nevinovată, și vă veți bucura și vă veți veseli cum

zic : despre strutocamil cînd își vede puii eșind din oă.

ALTĂ INVĂȚĂTURĂ

A lui Neagoe Basarab către iubitul său cocon și către alți domni cum și în ce chip vor cinsti pre boeri și pre slugile lor, care vor sluji cu dreptate.

Veniți la mine fiți mei veniți, și vă apropiăți către sfatul miei cel bun. Întăi să cade să aveți credință, dragoste și nădejde către Dumnezeu, că dragostea este mai mare decât toate. După dragoste să aveți lauda lui Dumnezeu care-i place lui, și smerenia, că Domnul nostru Isus Hristos aşa învăță pre Apostoli săi și le zise: *învățativă de la mine că sunt blind și smerit cu inima.* Vedeți fiți mei cît este de bună smerenia, că însuși Domnul nostru așa învățat pre aii săi ucenici și le-ați zis: fiți blini și smeriți. Așijderea și eșă vă învăță după cuvântul Domnului. Că de veți fi smeriți Dumnezeu vă va învăța, iar de veți fi blini Dumnezeu va trimite mila sa de vă fi cu voi. Eșă fiți mei am o grădină, și această grădină cu darul și cu ajutorul lui Dumnezeu între multele mele ostenințe și nevoiințe o am făcut și o am crescut frumos și bine. Grădina acea și creșterele cele frumoase din

trînsa sănt boierii mei cei mari și cinstiți pre care î-am îngrădit cu gard ca cu zid de peatră, și am apărat grădina mea ca nu cumva să îndrăznească cineva să între în trînsa și să strice ceva din ostenelele mele. Deci acia cesteneală a mea și grădină, și acele creșteri ce le apărăi, crescură frumoase și înfloriră, și ești tot subt umbra lor și a florilor lor măm răcorit, și ochiul meu să răvanea de roa și de veselia florilor lor, și nu numai ce mă veselea cu veselii și mă bucura, ci încă era bucuroși pentru mine și capetele să și le pue și singele să și-l verse toți. Iar cînd veni porunca lui Dumnezeu să mă mut din lumea aceasta, și să meargă trupul mieu în pămînt cum este poruncit de cel ce l-a u zidit, iar sufletul să meargă subt ceruri să se ispitezască de toate lucrurile cele bune, sau de cele rele, atunciă pricepură și cunoșcură slugile mele și grădina mea, că făr de mine vor să se dezgrădească, și ești voi să mă desparț de dinșii, și va să rămîne acea grădina dezgrădită și ca o pustie. Veniră toti și plîngea către mine și ești către dinșii, și eram toti în niște griji și în niște scîrbe făr de seamă, și suspinam unii către alții, și cu multe lacrămi și obide mă întreba zicînd: doamne și stăpîne dar acum pre noi, grădina ta pre a cui samă ne laș dezgrădiți? dar de va intra cineva între noi și ne va pustii, ce vom face? iar ești le zisești: fiul meu slava lumiș aceștia aşa este, făr de grădină, și făr de credință, și făr de tocmeală, că iată veni porunca Dumnezeuluș mieu

la mine, ca să mă despart acum de voi și voř de mine, și iotr-alt chip nu poate fi, ci număř am a răspunde, și voi să zic: fie Doamne după voea ta și după cuvintul tău. Deci fătul mීeu voea și porunca lui Dumnezeu trebue să se umple, iar zidirea lui Dumnezeu care aු fost grădina mea, și slugile mele, care totdeauna mă umbrea cu florile lor, și ochiř meř ce re-venea de roua lor, acum saū dezgrădit de mine și aු rămas pustie, iar acum fătul mීeu eු te las să fi gard grădinii mele, și să o păzești cum o am păzit și eු, că dacă o veř păzi, si-ř veř fi gard ca zidul de piatră cum am fost și eු, atunci cum cugetă eř să-ři versă singele, și să-ři pue capetele lor pentru mine, aşa iși vor vârsa singele și-ři vor pune capetele și pentru tine, saū pentru fiște-care domn, care va face și va păzi aceste învățătură ale mele, și nică o dată nu veři da spatele vrăjmașilor voștriř. Si cum mă umbrea și mă răcorea florile lor, și lăua ochiř meř roă și veselie din florile lor, aşa și pre voi vă vor umbri și vă vor răcori, și vor lăua ochiř voștriř roă și veselie de la dînsit. Iar de vă va învăța cine-va să intraři în zidirea lui Dumnezeu, și în grădina mea cu săcurea făr de porunca lui Dumnezeu, atunci voi aveři să dař sama înaintea Domnului nostru Isus Hristos, că eු nu vă învăț să faceti aşa, ci vă învăț că se cade domnului, carele iși caută de grădina sa să o curătească de toate nuelile cele uscate care nu fac rod. Insă culege și cu judecată, că și sfânta Evanghelie zice: *pomul care nu face rod bun din pămînt să va tăia*, și

să va arunca în foc, și într-alt loc zice : cel ce va erta greșalele oamenilor, acela încă va fi erat de la Dumnezeu, iar cine nu va erta greșalele oamenilor, acela nu va fi erat de Dumnezeu la casele lui David, unde să va sfîrși frica cea mare. Dar și de ar fi grădina făr de roadă, cu pomii pădurești, tot nu lătia îndată, ci-l curățește de toate cranghinile cele uscate, și să sapă gunoiul de la rădăcina lui pînă la un an, doar va face roadă, și atunci va fi iar grădină cum aș fost și mai înainte, iar de nu să va întoarce să facă roadă, atunci în mină își este să facă cum își este voea. Așa fătul mîeu slugile tale, care-ți vor greși nu le lătia pentru cuvintele oamenilor, niciodată băga în foc, ci-i iartă greșala, măcar de cărui fi greșit, și lă învață, ca doar să-ri întoarce să fie ca alte slugi, care-ți vor sluji cu dreptate. Iar de nu să va întoarce ești volnic să-l tai că și pre acel pom sterp. Însă iată că te învață, să nu fie adeseori păharul tău plin de sînge de om, că acel sînge care vrei tu să-l verșe fără de milă, vezi să dai seama de dînsul înaintea lui Dumnezeu, cum zice sfîntul Efrem Sirul : cîtă jale va fi cînd vor merge slugile și argații noștri înaintea noastră intru împărăția cerului, iar noi domni vom rămînea înapoia osindîți batjocorîți. Oare mai bine este să rămînem afară cu semetia și cu volnicia noastră, și să nu vedem fața lui Hristos Dumnezeulu nostru, au mai bine este să umblăm după cuvintele lui Hristos, și să dobindim viața de veci care nu trece nici odată în veci, Amin.

IN VĂTĂTURĂ

A lui Neagoe Basarab către coconii săi, și către alții de Dumnezeu aleși domni, cum vor pune boierii și slugile lor la boerie și la cinsti, și cum îi vor scoate dintr-acestea pentru lucrurile lor cuvînt.

Iată fiul mei și aleșii lui Dumnezeu, și lumiile lui, cât mă putuți pricepe vă învăț, și de aceasta cum și în ce chip să cade domnului să și tocmească boierii. Cînd veți vrea să puneteți boierii, nu să cade să căutați, căci vă vor fi rudeni și pentru aceia să-i puneteți, că aceea este fățărnicie. Dar de veți fi avînd multe, sau de vor vrea rudeniile tale să aibă cinsti și socoteală mai multă decît alții, cum să zice: toate măririle pre dînșii să se razime? de aceea cel ce va să fie domn adevărat, nu i să cade să aibă rudeni, ci numai slugi drepte, iar pre slugile care vor fi săraci și să vor fi nevoit, de vă vor fi slujit cu dreptate voii să-i dați îndărăpt, și să căutați numai ruedelor voastre. Sau de vor zice cine-va: noi suntem feciori de boieri, și nu să cade să ne scoță pre noi, și să pui pre cei săraci să fie mai înainte de noi, sau de vei avea neamuri și rudeni multe, și pline de viclenie și neomenie, și nu vor fi harnici, sau din feciori de boieri de vor fi fost părinții lor oameni bună, iar ei vor fi nevrednică de ce treabă vă vor

fi voă? că ști că nu te-aș ales nică te aș uns ei domn ci Dumnezeu, ca să fi tuturor cu dreptate. Iar de vor fi rudenile tale, și feciorii de boierii oameni bună, de treabă, și de folos va fi foarte bun lucru, să fie la cinstă și la boierii. Aceasta nu zic eu că este vre un lucru rău, ci bun și se cuvine, și pre cei săraci, care să silesc și să nevoesc de vă slujăsc să nu-i depărtați și să-i dezlipiți de lîngă voi, ci să fie și ei aproape de feciorii de boier, că odată vă vor trebui și ei să fie de ajutor cât vor putea. Și de va fi mai harnic unul din cei săraci, decât unul din feciorii de boier, sau decât o rudă de ale voastre, voi să nu dați acelora cinstea și boeria în fățănicie, ci să o dați aceluia mai sărac dacă este este vrednic și harnic, și-și va păzi datoria mai cu cinstă de cât boierul. Și de vă vor zice său din boier sau dintr-acei săraci, să înălțați pe vre un lefegiu să-l puneți spătar, sau cupar, sau căpitan, voi să socotiți, că unii au avuție și dau mită celor ce-ți zic ție pentru dinșii, să nu vă grăbiți nică într-un chip să le umpleți voile îndată, și să scoateți un vrednic și să puneteți un nevrednic în locul lui. Ci să chiemăți omul acela înaintea voastră, și să-l vedeți de va fi harnic și vrednic de acea cinstă. Drept aceea să cade cînd vei boieri omul, și-l vei pune sau la cinstă mare sau la mai mică, să nu te pripești să-l puie îndată, ci întîi îl ispитеște și întreabă prin sfetnicuță. Iar de vei cunoaște tu însuți cu adevărat ce este și mai bine, atuncea fă. Și dacă

îl vei pune iar nu te' grăbi pentru vre o părere, sau pentru cuvintele cuiva să-l scoți numai decât că poate nu va fi vinovat. Ci cum multă socoteală și chibzuială a ta cu care l-a pus, cu aceea acum ti să cade să-ți ei sama cu minte bună și să-l scoți. Dacă va fi vinovat morții, tu-l poți și pierde, iar de nu va fi vinovat de moarte, ci va avea vină de altă ocară, tu-iarată vina care o au făcut să o vază, iar dacă va fi drept, și pentru aceea va vrea să se tragă de slujbă, aceluia i să cade să-l ducă pînă la casa lui cu cinste ca să vază și alții și să se îndulcească de tine. Iar de va fi cine-va vrednic, și harnic de cinstea lui și-l va pîrî cine-va la tine, tu niciodată să nu te grăbești pentru acele pîri, să-l scoți din cinste, că dacă-l vei scoate, nu-ți va mai fi prietin. Iar cînd este vinovat, tu-î arată vina să-și o vază, și să-și o cunoască. Că atunci nu va mai avea cum să aibă părere rea pe tine. Pentru aceea cîți vor vrea să vie la tine la judecată, nică odată să nu te grăbești să judeci, pînă nu-i vei pune să stea de față înaintea ta, că de te vei grăbi pentru pîra lor să le facă judecată, sau să-ți umpli voea mîniei tale, ce vei folosi? nimic, fără numai cît vei face greșala sufletului tău. De aceea să socotești bine pentru greșalele oamenilor, și să-le arăți toate înaintea lor, măcar de ar fi-greșala omului cît de mare, căci că și tu încă vei să mergi să stai de față, unde sint cumpenile cele drepte, acolo unde să vor împărți dreptățile. De vei fi măsurat cu măsură nedreaptă, sau

de veř fi judecat ĩn fătărnicie, veř fi osindit,
iar de veř fi judecat și veř fi măsurat bine și
pre dreptate, tu cu dreptățile tale te veř ve-
seli ĩn veciū vecilor, Amin.

INVĂȚATURĂ

*A lui Neagoe Basarab, către fiul său Teodosie,
și către alți domni, cum să cade domnilor săză la masă, cînd vor mînca, și vor bea.*

Fătul-mieū, cînd șade un domn la masă
cu boierii săi, trupul lui poftește să măñinco
și să bea, și să se veseliească. De aceă fătul
mieū să nu cumva să-ți slobozești mintea spre
veselie, că omul ĩn lumea aceasta șade între
viață și între moarte. Ci să te socotești foarte
bine, să nu-ți slobozești mintea de tot spre
veselie, nicăi spre întristăciune, că de te veř
întrista toate slugile tale să vor întrista și să
vor îngrija. Iar de te veř veseli mult, acea
veselie făr de măsură, va mînia pre Dumnezeu.
De aceă mai bine să fie plăcută veselia ta
lui Dumnezeu decît oamenilor, că nu te-aū a-
les nicăi te-aū uns oameni spre domnie, ci
Dumnezeu te-aū ales și te-aū uns, și a aceluia
plăcere să facă. De aceă cînd veř șădea la
masă, te socotește să fie toate veseliile tale plă-
cute lui Dumnezeu, și lîngă tine mai sus să
sază tot boieră și sfetnică bună și aleșă, iar oa-

meni nebuni și răzvrătiți nici cum să nu îți lingă tine, că zice Prorocul: *cu cuvioșii cuvios vei fi, și cu aleșii ales vei fi, și cu cei strîmbi te vei răzvrăti.* Prept aceea fătul-mieș și eș după cuvîntul Prorocului îți aduc aminte și te învăț, că de vei fi în toate zilele cu cei aleși, în toate zilele și în toate ceasurile te vei folosi de sfaturile și de învățăturile lor cele bune, țra de vei fi cu cei nebuni și răsvrătiți, și tu vei fi nebun și răsvrătit. Si țarășă să cade domnului dacă va avea la masa sa glasuri și cîntece să nu i să ducă mintea spre dinsele, său către jocurile cele de multe seluri, care se fac și vin numelu vostru din partea țării. Că omul cela ce are tot gîndul spre cîntece și spre jocuri ca acestea, acela n-are minte de ajuns. Dar cum vei putea fi tu domn, și să te chiemă oamenilor sare și izvor din care să se adape toți oamenii, dacă îți vei da mintea cu totul spre scopote și spre jocuri ca acelea? că dacă vor vedea alții cum faci tu, și aceia vor vrea țarășă să facă, și fiind tu domn vor vrea să privească la celea ce și tu vei privi. Deci cum îi vei îndrepta și-i vei învăța, țarășă vei să le dai și seama. Pentru aceia te învăț și eș fătul mieș, deță e voea să fii unsul lui Dumnezeu, și să cade toate scopotile și jocurile să le lași jos, că țarășă să cade domnului să-și veselească ostile, dar mintea să nu-și oplice către dinsele, dacă îți este voea să fie desăvîrșit și întreg ci acele scopote să răsună înaintea ta, și voea ostilor tale încă să o umplă, încă tu te nevoilește să umpli și voea

Dumnezeului tău. carele te au uns, și să nu-ți îngreuezi trupul cu beții, că mulți zic bună este băutura cea multă. Dar cum este bună? că omul dacă se îmbată de are și minte multă el o pierde, de are mîni viteze nică de un folos lui sînt, de ăar fi picioarele repeză nimic nui sporesc, și de are și limbă dulce și vorbitoare frumos, nică cu aceia nu poate grăbi. Deci cum nu este rea beția, cînd toate mădularile omului nică de un folos nu sînt trupulu său, încă și altă răutate izvorăște și ese de la beție, că omul bețiv întări trupul și-l bolnăvește, și-să sărăceaște casa, și-să pierde mintea. Deci dacă își pierde mintea el își pierde și sufletul, sau ia să vedem cu beția ce lucru de folos am făcut sau am dobîndit, făr decât ne am bolnăvit trupurile, ne am sărăcit casele și ne-am perdit mintea. Deci dacă ne-am perdit mintea noă am dezlupit pre Lumnezeu de la noă, și cel ce iubește băutură multă, acela nu se va chiema următor lui Isus Hristos, ci va fi chiemat ca un dobitoc. Apoi bine este iubești băutura cea multă și să te chiemă dobitoc? sau mai bine este să te chiemă următor lui Hristos? însă slugilor tale le dă să bea din destul, și tu încă să bei cu măsură, că să poată birui mintea ta pe vin, ăar să nu biruească vinul pre minte, și să cunoască mintea ta pre mințile slugilor tale, ăar să nu cunoască mintea slugilor pre mintea ta. La beție pre nimici, să nu dăruiești, măcar de ăar fi sluga cît de dragă, sau de veță avea vre o minie pre cineva de la trezie, tu să n-o arăți

spre sluga ta la beție, și să-l urgisești. Sați de vor vrea să pîrască cine-va pre altiș la tine la beție; tu să-i îngăduești pîn la trezie, sați de-ți va greși vre o slugă fiind beat, tu îi îngădue pentru că tu l-ați îmbătat, și cum lați îmbătat așa și îngădue. Pentru aceia își zic să nu dăruiești pre nimeni la beție, pentru că una-ți vei pierde din avuție, alta-ți vei pune nume rău, că vor zice așa: bem acum la cel domn neharnic că este beat. Si dacă să îmbată el își pierde mintea și nu știe cuvile să le dă. Iată că sănt doă răutăți, că întîi își perzi din avuția ta, iar a doa tu-ți dobîndești și nume de hulă. Si încă iți mai zic: la beție să nu te mîniș, nică să osîndești pre nimeni că și aceasta este alt lucru rău, și de poveste, că vor zice toți: să nu mergem să stăm să dvorim la acel domn, că dacă să îmbată el își perde mintea și are arțag, și ne va înfrunta său poate ne va și perde. Pentru aceia fătul mieu te învăț, la beție nică să dăruiești pre nimeni, nică să urgisești, ci de-ți e voea să dăruiești pre cine-va, tu îl dăruiește dimineața la trezie cu cuvinte dulci, ca să-ți mulțumească cel cu darul, și să-ți sărute și mîna. Iar dacă își e voea să te mîniș său să urgisești pre cine-va, său să-l judecă, judecă dimineața la trezie cu toti boierii tăi, și-i ia seama. Că dacă săzii la masă nu este legea să judecă nică să dăruiești, ci are masa obiceiul său de veselie, să se veselească toate oștile tale și slugile de tine. Așijderea cînd săzii la masă și bei să aduci la masă boierii cei mari, și cei al doilea, și cei mai mici

și pre alții pre toți, să le păzești locurile, ca la a doa șadere să nu le schimbi rîndurile. Căci că dacă nu-i sluga ta la masă într-un loc, iar al doilea rînd tu-l puī mai jos, într-acel ceas i să întristează inima și să scîrbește, că el să nădăjduia dintr-acel loc ce aŭ săzut în-tîi, se cîstige alt loc mai sus; iar tu pentru unul carele-ți este ție mai drag tu-l dai mai jos. Pentru aceia i să întristează inima și să vatămă ca cu o rană, că inima omului este ca sticla, care dacă se sparge nu o mai poți cîrpi. Drept aceia fătul mieu cînd vei tocni boierii și slugile la masă, și îți vor veni cineva din cei ce-ți vor fi mai dragi, și vor sta în vorbă, să nu cumva să muți pe vre unii din cei mai din jos ca să puī pre cei ce aŭ venit. Ci cei ce sunt la masă aceia să sază unde iașăzat. Iar celorlalți care sunt ție frați dăle bucate dinaintea ta și vin și le dă cu mîna ta să manînce și să bea, și le dă și cuvinte bune după ruga ta, că și sfînta Scriptură mărturisește și zice: unii mai bine se bucură și se veselesc, și mai bine mulțumesc de cuvintele cele bune de cît se mulțumesc alții de ospețe și de băuturi. Căci că omul înțeleapt cît și vei adaoge și i vei lungi cuvintele cele bune, atîta mai mult se va folosi și va mulțumi, iar de-l vei veseli cu băutura și cu mîncarea, mai rea răutate vei așța într-însul. Așa și tu fătul mieu, de-țî vei înfolosi slugile pururea cu cuvinte dulci, tu încă vei dobîndi folos, iar de-țî vei slobozi trupul spre beții fără de lucru, foarte rău te vei zminti, că băutura cea multă mară răutuță face. Pentru aceia tre-

buie multă trezvie, să auză ce zice Dumnezeu : păzițivă să nu cumva să se îngreueze inima cu mîncărî multe și cu băuturi și iar grăește cu Prorocul său de zice : trezvițivă cea ce beți vin de vă îmbătați, și plîngeți că s-au luat din mijlocul vostru veselia și bucuria, și bun lucru este a să feri omul de băutura cea multă, că iar zice Scriptura : în lemnile cele multe se face foc mare, și în bucatele cele multe se ațîță curvia și cum ațîță și face un-tul văpae, aşa și vinul rîdică pofta de curvie, și cum nu se va îmbogățî lucrătorul bețiv, aşa și sufletele care iubesc beția nu vor îmulții bu-nătățile, ci și cele ce vor avea le vor perde. Fătul mieu dacă bei vin nu telăuda nici te face bărbat, că pre mulți au perdu vinul, și multe răutăți au făcut. Vinul au golit trupul cel de rușine al lui Noe. Vinul făcu pre Lot de să împreună cu amîndoă fetele sale trupește. Vi-nul prăvăli pre bărbatul și viteazul Samson pîn în sfîrșit, care să născuse din săgăduință și din muiere stearpă, și n-au mai fost alt om nici odată vîrtos ca dînsul nici va mai fi, că zice Scriptura : era un om din seminția lui Dan, pre care-l chieama Noe, și muierea lui era stearpă și feciori nu făcea, iar Ingerul lui Dumnezeu se arăta muieri și zise către dînsa : iată tu ești stearpă și feciori n-ai făcut, iar de acum să ști că vei începe rod, și vei îngreca și vei naște fiu, dar să te păzești să nu bei vin nici rachiu, și nimic spurecat să nu mânânci (că acel cocon va fi sfînit lui Dum-nezeu din pîntecele mine-sa). Deci muierea mer-

se și spuse bărbatului său toate cîte-i zise
Ingerul, iar Manoe se rugă lui Dumnezeu și
zise: o Doamne cela ce aî trimes pre omul
lui Dumnezeu la noî! trimete-l și acum să
ne învețe ce vom face coconuluî dacă se
va naște? și ascultă Dumnezeu rugăciunea lui
Manoe, și iar veni a doua-oară Ingerul lui
Dumnezeu la mușere, iar Manoe bărbatul ei
nu era cu dînsa, că mușerea era la cîmp, deci
mușerea alergă și spuse bărbatului ei zicînd:
iar mi să arătă bărbatul acela ce venise în
cutare zi la mine, și se sculă Manoe, și mer-
se după mușerea lui, și dacă ajunse zise către
acel bărbat: aî doar tu ești bărbatul cela ce
aî grăit cu mușerea mea? iar Ingerul zise eș-
ti: Manoe zise: fie acum după cuvîntul tău,
dar coconul ce lucru va avea și ce i se va
cădea a fi? Ingerul zise: de toate cîte am zis
muierii tale să se păzească, și ce se va face
în vie să nu măñînce, și vin să nu bea, nicî
ceva spurcat să nu măñînce, că acesta carele
să va naște din făgăduință va ucide pre leu
ca pre un ied, și după cîtă-va vreme din ca-
pul leului va da părinților lui mere de vor-
mînca, și va judeca Israilul în 20 de ani. și
cu o falcă de măgar va ucide 1000 de oa-
meni și va lua poarta cetăți dintr-amîndouă
țîțînile, și cu toate încuetorile, și o va duce
în vîrful muntelui înaintea Hevronulu, și stîl-
piî casei încă î va lua în mîni și-i va clăti și
va surpa casele, și tăriile ce vor fi făcute pre-
dînși și pre 3000 de oameni ce vor fi în trînse-
le îi va prăpădi. Însă pe urmă peri și acesta
ucis de necredincioasa și vicleana curvă Dalida.

Dar tu o suflete ! fiind mai neputincios, si mai slab ce vei zice : o vicleană Dalido ! cum ucesești pre minunatul și tarele bărbat pre Samson ? cu adevărat într-această lume nu este mai rea și mai amară decât mușerea. Încă mai ascultă fătul mieu să-ți mai spui și altă poveste iar din sfânta Scriptură. Olofern, vizirul lui Nabohodonosor împăratul, pentru bătălie peri, și cu toate oțile lui, că zise către Vagav hădîmul său : pasă la acea ovreică și-i zi să vie să se ospeteze cu noi, că ne vor rîde Asirienii dacă o vom lăsa să se ducă, și să nu ne împreunăm cu dînsa trupește, că era acea mușere foarte frumoasă și chipeșă, și numele ei Iudita și zise : o jupineasă nu-ți fie rușine ! ci pasă la stăpînul mieu Olofern de mănică cu dînsul și bea vin cu veselie, iar ea zise : dar eu ce sănt să stau împotriva stăpînului mieu, eu tot ce va pofti el voi face, și ce va fi lui drag a face mie încă va fi veselie și de bucurie în toată viața mea. Si să sculă Iudita, și să înpodobi frumos și se îmbrăcă în haine bune, și cu alte podoabe mușerești cu toate se înpodobi, și-și luă slujnica cu dînsa, și merse de stătu înaintea lui Olofern, iar el dacă o văzu i să răni inima de dînsa și o pofti foarte, și tot aștepta vreme să se împreune cu dînsa, și-i zise Olofern : acum bea, mănică și te veselește, că ați găsit milă înaintea mea, iar Iudita zise : mîncavoți și voi bea domnul și stăpînul mieu, că astăzi să înălță sufletul mieu mai mult decit în toate zilele vieții mele și luă de mănică și bău cu dînsul din bucatele

care-i gătise slujnica ei, iar inima lui Olofern tot era rănită de pofta ei, și să veseli Olofern și bău vin mult pen'ru dragostea ei, atîta cît nu băuse nică odată din nașterea lui. Iar dacă însără se duseră toate slugile lui cine-și pre la conac, și Vagav închise ușile cortului și să duse și el, că era toții îngreuiatați și biruiti de vin, și Iudita rămase singură în căsuța cea mai din lăuntru, iar Olofern zacea în pat beat și adormit fearte tare. Deci zise Iudita către slujnica ei, pasă afară de stări înaintea cortului și păzește și făcu aşa, iar Iudita se rugă lui Dumnezeu cu lacrămi zicind: Doamne Dumnezeul lui Israil, caută într-acest ceas spre lucru mînilor mele, și mă învrednicește să să-vîrșesc ce-am cugetat, nădăjduindu-mă spre tine că voi face lucrul acesta. Si dacă zise aşa: se apropie de patul lui Olofern și-i luă sabia lui de la căptări, și dacă o scoase din teacă și apucă cu o mînă de păr, și-și ridică ochiul la cer și zise: Doamne Dumnezeul lui Israil, întăreștemă într-acest ceas, și-l lovi de doă ori preste grumază, și-i tăe capul îl băgă în traista ei, care purtase bucate, și-l dete slujnicii, și eșiră amîndouă din tabără cum le era obiceul, să iasă la vreme de rugăciune. Vezî fătul mîneu cum plătește de rău beția. Drept aceia să nu zăbovești la beție, ci cît poți fugă de beție, ca de focul unuia cupitor. Așijderea și Irod pentru beție tăe pre Dumnezeescul Ioan Botezătorul, de al căruia traî și bunătății și el să miră, iar fiind biruit de vicleșug îl ucise ca un nebun și ca un turbat. Așa și tu ticăloase

suflete fiind împresurat de mîncărî multe și de băuturi de vin, te vei întoarce în necurății, și vei face lucruri de periciune. Pentru aceia încă că acum fugă de acestea cu nevoiește ca să nu urmezi amărăciunilor, că zice Prorocul : amar celor ce se scoală de dimineață, și caută rachiul și seara beu vinul cu alăute și cu tobe, și cu surle, iar lucrurile lui Dumnezeu nu știu, nici nu le caută. Amar și tie ticăloase suflete că ești fără rușine și totdeauna faci lucruri de ocară și de batjocură și nu-ți este rușine nici frică, ci aș dobîndit chip și obraz de curvă, și la tot să cauți fără rușine, și în toate zilele mîni pre Dumnezeu cu lucruri rele și cu cugete violente, și nu-ți este frică nici teamă. O nebune ! dar cum socotești că vei putea scăpa de minia lui cea neoprită, și de o-sînda ce va să-ți cază asupra ? drept aceia să nu cumva să nu grijești sau să nu bagă samă de mintuirea ta, ci pînă aici vreme de pocăință fă bine, și tot ce place lui Dumnezeu, pentru că el macar de este iubitor de oameni și mila lui întărește toată firea omenească, dar este și judecător drept. De aceia să nu te amăgești sau să te însale inima sau firea cumva, că va putea cineva din cei ce fac rău să dobîndească împărăția cerului și să intre în lăcașul dreptilor, afară de cei ce vor face voia lui, și vor păzii învățăturile și poruncile lui. Că așa zice Prorocul : *Doamne cine va lăcui în lăcașul tău ? sau cine să va sălășlui în muntele cel sfînt ? cel ce umblă fără prihană și face dreptate, și cel ce grădește adeverință în ini-*

ma lui, carele n-aă înșalat cu limba lui, și n-aă făcut răă vecinului săă, nică aă avut împuțăciune despre aproapele lui, cel ce s-aă jurat vecinului săă și nu s-aă lepădat, și nu-și aă dat banii în camătă, și pre cei nevinovați nu i-aă vindut. Cel ce vu face acestea nu se va rușina în veac. Acestea toate le-aă auzit o suflete în toate zilele din sfintele Scripturi! iar tu nebune nu vrusești să înțelegi, ci te-aă lunecat spre pofta de ocară și de rușine. Dar atuncea la giudecata ce gîndești a face o neințelepte, find gol de toate bunătățile? de aceia încă te păzăște, și te părăsăște și te lasă de lucrurile tale cele spurcate și te apropie de acum înainte către pocăință, și fă lucruri bune înaintea Dumnezeuluă tăă ca să ești și tu de la dînsul binele cel ceresc, și să fiști făgăduit veseliei cei Ingerești, învrednicindute slavei Dumnezeuluă cclui ce este în Troiță, că aceluă este toată împărăția, și puterea, și slava, în veci netrecuți și nesfîrșiti, Amin.

INVĂȚĂTURĂ

A lui Neagoe Basarab, cătră fiul săă Teodosie Basarab, și către alți domni, pentru soli și pentru războae.

O fătul-mieū Teodosie și voi alți domni și frați, eu cît am putut cunoaște și a pricepe

despre rîndul solilor vă sfătuesc cum să cade-
aî cinsti cînd vor veni la sfat, și vor fi o-
meni mari, că acești soli care vin la voi, u-
niî vin ca să facă jurămînt și legătură, alții
vin ca să facă pace, alții ca să vorbească ni-
care lucruri de treabă, pentru dragostea și
pentru prietenie, iar *aorea* vin și cu cuvinte
aspre și de vrajbă, cum le este porunca de
la domnii și stăpini lor, că la domn vin mulți
soli din multe părți, și cu multe feluri de
solii însă voi să nu cinsti numai pre cei ce
vă vor aduce vești bune, ci și pre cei ce vă
vor aduce vești răle, ca aşa se cade să fie toți
cinsti de voi. Că pentru aceia puțină cinstire
ce le veți face, eî mult vor lăuda numele vos-
tru și-l vor înălța. Si unuî domn cu minte
nu-îtrebuiește într-această lume altă avuție
fără numai numele cel bun. Căci că dacă va
avea nume bun, toate le va avea, iar dom-
nul cela ce este scump și caută tot spre a-
vuție, și nu dă pentru scumpetea luî nimu-
luî nimic, acela însuși perde numele cel
bun, și avuția de nicî un folos nu-î va fi.
Pentru aceia eû te învăț fătul mieu, și pre-
dumneavoastră alți frați și domnî pre toți să
faceți aşa cum zic eû, că mie-mî pare să fie
mai bun numele cel bun, decît avuția cea
multă, că de vești fi îndurători și darnici în
viața voastră, numele de bine nu se va uita
nicî odată, ci să va pomeni și după moarte.
Că omuluî din toată avuția luî nimic nu i să
va cunoaște fără numai numele cel bun, și
bunătățile ce va fi făcut pre această lume.

Drept aceea frațiilor mei cînd auziți că vin la voi soli mari, care cred în Domnul nostru Isus Hristos și Preacuratei lui maici, voi să trimiteți înaintea lor cinstă și bucate și băutură din destul, pînă vor veni la scaunul vostru cel domnesc, și atuncea toți boieri voștri să fie strînsi lingă voi și împodobiți frumos, și sfetnicii cei bătrîni, nici odată de lingă tine să nu se dezlipească. Iar după ce vor veni să-i orînduiți la găză bună, și să porunciți ca să aibă toate de ajuns, pentru că aceasta e cinstea solilor. Gazda solilor să nu fie aproape de voi, de grădinile în care vă plimbați voi cu sfetnicii voștri, păsol să nu-l țineți și să-l zăboviți mult, ci numai 2 zile sau 3 pînă să va odihni. După aceia să-l chemi și în ziua ce vei vrea să-l chemi, întîi să împodobești jătiul tău cu ce-ti va fi dat Dumnezeu, și tot divanul tău, și toate casele, și să te împodobești și tu cu haine frumoase, și mai vîrtoș să te îmbraci în dragostea și în puterea lui Dumnezeu, dacă îți este voea să-ți fie intr-ajutor, și să ești cu mare slavă să șază în jătiul tău cu multă smerenie, și sfetnicii tăi cei bătrâni să șază pre scaunele lor, unde le este locul și li să cade, iar boieri cei tineri să fie împodobiți cum se cuvine, și să stea toți d-arîndul împrejurul tău, asemenea și alte slugi toate să stea pre rînd care unde-i va fi locul. Deci să aveți din strînsi cîți-vă oameni vrednic și să-i trimiți să chieeme solul să-să dea solia, iar tu să șez și sa cugeti de cele Dumnezeestă, iar nu de cele lumești și de nimic, și după ce va

veni tu să ascultă toate cuvintele lui cu socotință și cu luare aminte, său de vor fi bune sau rele, sau blînde sau aspre. Toate să le ții în mintea ta, și nimic din trînsele să nu uiți, și nicăi să te bucură mult, căci va spune cuvinte bune, nicăi iar să te mînui căci va spune și va zice cuvinte de rău, ci-l întreabă de toate cu blîndețe și cu smerenie, și după ce-țăi va răspunde că ce mi-aș zis stăpinul mieu toate le am grăbit, atunci tu să nu-i mai răspunzi nicăi un cuvînt împotrivă, că de vei mai răspunde ceva nimic nu vei folosi, că cuvîntul este ca vîntul, dacă ese din gură nicăi într-un chip nu-l mai poți opri, și măcar de te aș că și ziua și noaptea nimic nu vei folosi. Ci dacă își va da solul solia iar să-l trimiș să-l petrecă cu cinstă pînă la gazdă, și după solie iar să-l cinstești, și toate cuvintele lui cîte aș zis să le ții în minte și nimeni să nu te știe, ci de-țăi vor fi adus vești și cuvinte măcar bune măcar rele tu să nu te încristezi, ci să aibă față și chip vesel către toții, și să întrebă întîi cu dragoste și cu dulceață pre boierilă cei mari, și pre sfetnicicii tăi cei bătrâni, și le zи аșа : frații mei boieri bătrâni, și iubiții mei sfetnicici, acum cest sol aș venit la noi și am văzut toate vorbele lui și cuvintele lui le-am auzit, de aceă vă întreb pre dumneavoastră boierilă mei cei bătrâni pre toții, că sănăteți bătrâni și ați văzut multe lucruri și bune și rele. Si acum trebuiește să vă sfătuim împotriva sfatului solului, că voi sănăteți îndreptarea mea și nădejdea mea, și cît veți putea mai bine

atîta să socotîști, ca să putem da răspuns bun solului împotriva cuvintelor lui, ca doar deva da Dumnezeu de va fi răspunsurile noastre mai bune și mai cinstite decît cuvintele solului, care au adus la noi de la domnul său. Așa să îți intrebă toti boerii, iar tu niciodată nu le dai, ci numai cei ascultă pretoti cu dragoste și-i întreabă să nu-i fie rușine său să te îți mare, cugetind său zicind în inima ta, eu fiind domn cum poate fi de întrebătoarea boerii mei de sfat, și ei sănt slughi mie, că și ei sănt robi lu Hristos.* Dar de vor fi îngăduind unii dintr-însuți lui Dumnezeu mai bine de cât tine? pentru că tot domnul care nu-i va întreba boerii de sfat, acela nu face bine, că singur Pavel Apostolul mărturisește și zice: niciodată nu vom putea noi ajunge în urma moșilor noștri, și la Evanghelie încă grăește Domnul nostru Isus Hristos și zice: *amar celuia ce să sfătuiește singur și pre altul nu întreabă.* Drept aceia și voi fraților, nu vă sfătuim numai în cineva, ci de toată singură intrebați pre boerii voștri, și pre sfetnicii voștri. O fătul mieu și voi fraților! cât este de bine să mîngieați pre boerii și pre slugile voastre în toată vremea și să vă sfătuim cu dinșii în tot ceasul, să luați sfat și de la cei mari, și de la cei al doilea, și de la cei mai de jos, că așa să cade să vă sfătuim cu dinșii toate sfaturile, și care vor fi mai bune voi le priimiți în inimile voastre, iar care nu vă vor fi de folos voi le lăsați, și să nu oprești pre nimic să nu grăiască la sfat,

zicind : că cuvintele tale nu ne sănt nică de-o treabă că grăișă niște cuvinte în zadar, ci toate cuvintele a le tuturor le priimește a fi bune, pentru cinstea voastră, pentru că tot sfetnicii și boerii fac sfaturile. Iar dacă să isprăvește și să tocmește sfatul bine și cum să cade, deci numai lauda și pohvala domnului este preste toată lumea, iar sfetnicii și boerii intru nimica nu să pomenesc, și zic totuși harnic și vrednic, și înțelegt domn este acesta, și vrednic de a să pomeni și de a să ferici în toate lucrurile lui. Iar de să va zminti sfatul și nu va fi sfat bun și cu chibzuială, deci nimiruva invinovăți pre sfetnicii nică pre boierii, ci numai pre domn, și vor zice : acesta este domn nebun și nu i să cade lui să fie între domni. Pentru aceia trebuie să te sfătuie, și cu boerii în tot ceasul, măcar de sănătăți domnii puternici, că domnul să socotește ca un deal mare și înalt, cind are niște păzitori foarte bună de-l păzesc și-l curățesc de toate uscăciunile și secăturile, și de alte lucruri care nu sănt de treabă, deci până il curățasc păzitorii, și-l păzesc de toate răutățile și primejdiiile el crește frumos și face multe feluri de floră, și să înalță minunat și frumos, și să laudă numerole lui preste tot pământul, iar numele păzitorilor lui nimiruva le mai pomește. Iar dacă-l părăsesc păzitorii și nu-l mai păzesc, el să pustiește și nică locul nu i să cunoaște, și numele lui pieră și trece ca o umbă. Așa și domnul până il păzesc sfetnicii și boerii lui cei bătrâni cu sfat bun, și-l curățesc de toate

sfaturile cele rele, și de năravurile cele rele, lauda lui și înțelepcările i să intinde preste tot pământul și numele lui cel bun se proslăvește prin toate țările, și zic toți: tu ești mai vrednic și mai înțelept de cît toți, iar nu zic că fac boerii voștri acele sfaturi, și laudă tot pre domn și numele lui proslăvesc. Iar boerii măcar de și fac ei sfaturile cele bune, nimeni nu-i știe nicăi îi laudă. Pentru aceea este bine să priimiți sfaturile cu bucurie, ca să nu se umple cu voi cuvintele carele zic în sfînta Scriptură aşa: *amar celuia ce să socotește el însuși deosebi, iar pre alt pre nimeni nu întreabă de sfat că acela nu este nicăi de o treabă domnului său și să pierde el însuși și să va chiama nebun pentru semeție.* Drept aceea fraților, și fătul mieu pre toți boerii voștri să-i mîngieați și să ziceți către dinșii: auziți boerii, iată că cuvinte ne-aș adus solul astăzi, deci acum vă sfătuim, să știm ce răspuns îi vom da în potriva solui lui, aşa zi către boerii tăi și le dă pace să facă sfat înaintea ta, iar tu fătul mieu să tacă, să nu zici nimic înaintea lor, ci numai să bagă samă să veză potrivise vor sfaturile lor cu cuvintele solului, aș ba. Deci dacă vești cunoaște că aș cuvinte de a să potrivi cu a le solului, tu le zi aşa: acum păsați toți pe la gazde și vă mai sfătuim deosebi astăzi și pînă dimineață, și vă rugați lui Dumnezeu doar ne va descoperi alte sfaturi mai bune ca să nu poată a ne birui solul nicăi într-un cuvant. Si dimineață iar să veniți la mine să-mă spuneți cum ați mai gîndit. Deci dacă vor

merge ei pre la gazde, iar cuvintele lor să fie înfipte în inima ta, ca și ale soluluș, și sculindute de acolo, pasă în casa ta cea de odihnă, și-ți curățește inima cu toate bunătățile, și-ți vino în toată mintea, și te roagă lui Dumnezeu, și Preacuratei lui maici și zi : *Doamne Dumnezeul mieu spre tine nădăduii, izbăvește mă de toți cei ce mă gonesc, și mă măntuește ca să nu apuce cînd va ca leul sufletul mieu, și-mă dă Doamne cuvint bun și inimă trează ca să principe, și-mă trimite cuvint și vorbe din destul de la dreapta ta cea puternică, ca cu ajutorul și cu sfatul tău să biruim cuvintele și vorbele soluluș, că tu ești cel ce grăești bine toate Hristoase Dumnezeul nostru, și tie trimitem laudă în sus cu săr de începutului tău tată, și cu bunuluș și făcătoruluș de viață Duh, acum și pururea și în veci Amin. Deci dacă te vei ruga aşa, tu socotește cuvintele soluluș și ale boerilor tăi, deci te chibzuește și tu cu mintea ta, doar de-ți va da Dumnezeu priceperă mai bună de cît tuturor, și vei putea învinge cu socoteala minții tale cuvintele soluluș, și dacă vei cunoaște că este sfatul tău mai bun, tu nu te lăuda, niciodată te ținea că din măestria socotinței tale este accasta, ci mulțumește lui Dumnezeu care au întărit inima ta cu gînd ca acesta, și trimite în taină la sfintele biserici și fă bdenii și rugăciunii la Dumnezeu și dă milostenie săracilor, că aceia este jertfa vie și nevinovată înaintea lui Dumnezeu. Si iarăși să chiemă boeri tăi la tine și să le zici : pace între vei boeri, doar vezi fi aflat*

alt sfat mai bun, iar dacă vor zice ei: ba doamne tot sfatul cel de eră avem, iar altul mai bun noi n'avem, atuncia tu să le răspunzi și să le zici: ascultați boieri ești aşa am cugetat în inima mea că va fi mai bine, și spune gîndul tău și socoteala ta înaintea lor. Deci dacă vor zice toți că este sfat bun acesta și să fie între noi, și cu aceasta vom birui cuvintele solului, tu nu te trufi, ci mulțămește lui Dumnezeu care te-aș intăriri și-ți aș dat minte să grăești cele ce sunt mai de folos înaintea boierilor tăi. Iar dacă vor zice toți ba domne: mai bun este sfatul care l-am avut mai înainte toți. Voii fraților și fiilor mei nu vă rușinați de dinșii, niciodată truhiți și să vă miniați, ci ziceți aşa dar iubiți mei boieri, care cunoașteți că sunteți mai detreabă și mai bune acelea să răspundem după cuvîntul Protorocului ce zice: unde vor zice oamenii toți să fie să fie, aşa și ești zic voi: dacă ziceți toți să fie mai bine aşa și ești încă cu pace pronesc să fie după cuvîntul vostru, însă iar vă întrebați iată că sfatul l-am făcut și l-am întocmit. Acum a rămas să-l ospătăm bine și frumos. Deci voi iubiți mei vă tocmaiți parhnică, scoateți pahară de argint frumoase, și siliți să aşezați toate frumos ca să se mire și solul de acea podoabă și rînduială bună care să nu o fi văzut el la stăpînul său niciodată, ci să laude pretutindenea ci aș văzut și să povestească. Pentru că și aceasta este o cinste a domnului aleasă și lăudată. Așijdereea și masă să gătești frumoasă și să faci multe feluri

de bucate, și să aducă tot pre rînd unele dupre altele și băuturi să scoți de unde vei avea mai bune și mai dulci, și iar să te sfătuеști întâi să vezi la masă ce vorbe și ce graiuri vei vorbi cu solul, ca nu cumva să vorbești niscareva lucruri fără de ispravă, și niscareva cuvinte de nemic, ca să-și rîză solul de tine, căci că vinul amestecă înima omului. Si vorbele cele urite de la beție sint în tocmai ca niște bucate bune; și apoī spurcate cu oarecare necurăteniū, tot așa sint și cuvintele de la beție. Iar dacă vei găti toate cele ce sint de treabă și le vei întocmi, îți învață boierii cum să vor cinsti, și să nu treacă de ică colea sau de colea ică, ci să stea toți întocmai. Apoi chiamă cîțui va voinică oameni frumoși și de folos și-i trimită să chiemă solul, și dacă va veni tu îl pune la masă cu boierii tăi, și-l cinstește bine cum este legea și obiceiul, și să nu-l silești cu vinul, ca să-ti vază și el înțelepciunea. După aceia iar să-l petrecă cu cinsti pînă la gazdă. Deci gătește cîțui va din slugile tale și-i trimită dar cu mare cinsti, și iar să-l chiemă și-i dă răspunsul de toate pre rînd, și dețui va fi zis el tie cu minie tu-î zi lui cu blîndețe, sau dețui va fi grăit cu scandală, iar tu să-i răspunzi cu cuvinte de pace, și-i spune tot pre amăruntul, și-i zi pentru cutare lucru iată ce răspuns dăm, și pentru cutare iată ce, și te nevoiește să fie toate răspunsurile tale, mai bune, și să fie stăpinului solului ca niște săgeți dacă le va auzi. Iar dețui vor zice boierii tăi toți că nu trebuie să-l

ospetezī pre cel sol doamne, ci-l dărueste numă, și-ți dă măriea ta răspunsul și să meargă sănătos, tu fatul-mieū, să te nevoiești să-ți gătești dar, și să î trimiță iar pre slugile tale, și să-l chiemă la tine, și să-ți dai răspunsul tot cu blîndețe, precum este obiceiul, și cum te am învățat și ți-am arătat și mai sus, și cind va vrea solul să se întoarcă la stăpinul său, tu iar să-ți dai oameni să l petreacă pîn va ești din țara ta, cum ați trimis și înainte la întimpinare, aşa fă și la petrecanie, ca să se mire de unde iașii sosit atîta cinsti de care el nu sa nădăjduia. Iata acum toate ale solilor cum trebuie le am vorbit, iar dacă va da Dumnezeu cu mila sa, să fie toate cuvintele solului biruite de cuvintele tale. Atunci ție mare nume și slăvit își fi făcut, iar stăpîna său multă întristare și mîihire vei fi trimes pre solul lui, ci și atunci iar nu să cade să te lauză în trufie, ci să intri în cămara ta și șăzind cù fața jos la pămînt să te rogi lui Dumnezeu zicînd: aşa bine își mulțumesc Doamne Duninezeul mieū, că pentru mila ta ceea multă ne-ați învrednicit, pre noi robii tăi cei neharnici, de am biruit sfatul protivnicului nostru, iar noi n-am fost harnici sa facem aceasta, aşa să mulțumești lui Dumnezeu că Dumnezeu este milostiv și îndurător, și de va vedea că î mulțumești iar nu te lauză, deci întru totă va adao-ge priceperea și socoteala, și sfaturile tale nimini nu le va putea muta, acestea toate le-ai luat în ființă și voea ta și o aș umplut și presol l-aî trimes la domnul său cu cinsti: Decă

acolo vor să-l întrebe și să-ă zică ce ați isprăvit, iar el răspunzînd va zice: doamne rău am isprăvit în partea noastră, că acolo am dus pleve și gunoaie, ci fu tot sfatul nostru biruit, și nimic n-aă băgat în seamă cuvintele noastre nică aă căutat spre dinsele, că aă avut alt sfat bun, și pre noi mult ne-aă folosit, și în locul cuvintelor noastre cele de nemic, iar m-aă umplut de multe cuvinte ca mărgaritarul, și pre mine foarte m-aă cinstit și maă dăruit bine, și nimic nu s-aă temut de noi, și aă s'at neclătit, și sint harnici cît și eă m-am mirat de înțelepciunea și sfatul lor, și de acum n-aă ce-ă mai ispiti cu cuvintele, că ne-aă rămas intru toate soliile ce am solit. Acestea spuind solul domnului său foarte să va intrista, iar numele tău să va înălța cu slavă, pentru lauda soliei tale și pentru răspunsurile tale, cu care i-aă înfrînt inima. Deci va aștepta și el să-ă trimiți sol și tu pre vre un boier de aă tăi cu sfat bun, și cu cuvinte neclătite cum i-aă spus și solul lui. Iată acum fraților, și tu fătul-miești toată lauda este a voastră, și să proslăvește numele vostru cu mărire, iar cind veți vrea să obărșiți sfatul, și veți cădea în nepricepere, și veți vrea să trimisiți iar la acel domn pre acel om nevrednic care nu va ști purta sabia și cuvintele voastre, ci vă va duce în tristăciune și în scîrbe, iar pe domnul acela îl va veseli, și de aceasta încă vă învăț cu tot dinadinsul, cum ați silit mai înainte de ați făcut sfat bun, și ați biruit cuvintele solului cu înțelepciunea voastră, și v-ați făcut multă pohvală, iar pre Dom-

nul celalalt foarte l-ați întristat, aşa și acum foarte vă nevoiți de vă sfătuiri bine și cum să cade, și după cum este obiceiul, întări să vă rugați Iuț Dumnezeu cu toată inima ca să vă întăreasă mințile, și cu socoteala noastră să socotiți toti boierii voștri și pre care-i vei alege și vei socoti în inima ta că va purta bine și cu cinste cuvintele tale, și fără de frică la acel domn, pre acela să trimiți; încă iar sfătuindute cu toti sfetnicii tăi și de aceasta ca să nu cumva să grăiască cine-va pentru vre-un om de aici luț să-l trimiți și acela nu va fi vrednic de acea slujbă, iar tu îl vei trimite, pentru voea cuiva și el nu va putea umplea voea ta și slujba ta cu cinste, că și în sfânta Scriptură mărturisăște și zice: nică o dată cinstea și venitul să nu-l dai altuia. Așa și tu pentru ce să-ți perzi tu însuși cinstea pentru voea cuiva, că vați de cel ce-șii dă cinstea altuia, și vați de țara aceia care o stăpi-nește mulți. Iar de-ți va fi vreo slugă dragă tu ia din avuția ta cît vei vrea și fă pre voea lui, că mai bine să perzi din avuția ta decît din cinstei, iar sol să trimiți pre cine va fi înțelept și vrednic. Deci mai înainte pînă nu-l înveți de trebile soliei tu socotește ce daruri și adus solul celalalt domn care aș venit la tine. Așa trebuiește și tu să trimeti acelu domn cu solul tău încă să socotești să fie darul care-l vei trimite tu mai bun și mai frumos decât al domnului celalalt, care și l-aș trimis întii, ca să se mire el cînd va vedea darul de la tine, și să zică: mare lucru ești d-abia

așă fi văzut un lucru minunat și frumos ca acesta, iar el ătă că mi l-aă dăruit mie, dar la dînsul încă cîte vor fi rămas! și dacă te va lăuda aşă, și aceea încă este cinste mare, iar de-ță va fi a trimite întii tu sol la acel domn, tu te sfătuște cu boieriă tăi să veză cădeaseva să trimești dar aceluă domn aă ba? decă dacă îți vor zice ei trebuește doamne solul să să trimișă cu dar, tu să cauți ce dar vei avea mai frumos și mai scump acela să trimiști tot pentru cinstea ta, și atunci să chiemă sluga ta pre care vei să trimiști sol și-l învăță și-i spune gîndul tău care-l va fi ales Dumnezeu să fie mai bun și desăvîrșit. Si să te simiști să fie sfat cu socotință și de cinste, și mai bun decât cel dintii, ca să fie și acolo cu îndreptare spre cinstea voastră, că întii ătă-fost mai lesne, că aă avut învățătură de la sfatul celui alalt domn, și de la întrebarea boierilor tăi, iar acum tu vei să trimiști sfat de care vor să se învețe alții din trînsul. Pentru aceea să faci sfat bun și vrednic de cinste, apoi să chiemă sluga ta în taină pre care-l vei fi ales să fie sol, și vorbește cu dînsul cuvinte dulci și zi: fătul măeu și sluga mea cea dreaptă, cît sfat și socoteală ne-aă dat Dumnezeu de am priceput noi te-am învățat, iar chibzuiala minții omului, cine o va putea pricepe, sau cine va putea să proslăvească acolo cinstea noastră, sau mintea ta cine o va putea întări ca să grăești acolo la acel domn cuvinte care să ne fie nouă de cinste. Nimir fătul măeu nu poate face aceasta, că eă această

înțelegere o am dela Dumnezeu cerută, și o am dat șiie să o înțelegi și să o și facă, ătă păn acum te-am învățat dinpreună cu toți boerii mei, iar acum ești te învăță în taină, și ești numai tu cu mine, ești voi să te învăță de unde vine înțelepciunea omului și mintea, și sfatul și toate tăriile noastre cîte sunt într această lume. De nicăiră dintr-alt loc nu vin fără numai de la singur fiul lui Dumnezeu care aș fost și Mariei curatei Fecioare fiu. Că ești fătul mieu cînd voi să fac vre un sfat sau vre o vitejie, sau cînd îmi vine vre o veste ceva, nimic nu fac pînă nu mă rog să-mi fie ajutor și întărire Hristos Dumnezeu, și Preacurata lui mumă. Așa și tu acum mergi de la noi cu învățătura aceasta. Drept aceea te învăță ca și pre mine, să ei pre Dumnezeu să-ți fie într ajutor, și fă rugă în toată vremea și te roagă și Preacinstitei să-ți fie ajutoare, și să mă crezi fătul mieu că de mă vei asculta și vei face cum te am învățat, atunci cînd vei vorbi cu acel domn vei fi și plăcut și îngăduitor lui Dumnezeu, și numai acelea îți vor veni în gînd de vei grăi, care te-am învățat noi, și care îți va da Dumnezeu într-acel ceas cuvinte bune. După aceasta fătul mieu iar te învăță să te păzești cu curăția și în toate nopțile să stai spre rugă să rogi pre Domnul Dumnezeu să te întărească în cinstea noastră, cum și mai întâi am rugat pre Dumnezeu și ne-ați întărit, și aș fost cinstea noastră mai slăvită de cît a celorlalți domni. Si acum doar va da Dumnezeu de va fi cinstea noastră

mai înălțată de cît atunci. Că aică ne este și mai lesne, că ne sfătuim și întrebăm unul pre altul, iar acolo nu veți fi cu mine nicăi cu prietenicii tăi să aibă cu cine te sfătu, iar ei tot vor sfătu să te biruiască, și pre tine din cunvente, și să vor nevoi să supue cinstea noastră. Pentru acelea te învăț să aibă pre Dumnezeu într-ajutor și pre Preacurata lui maică, și aceea-ți vor ajuta și-ți vor da sfat și răspuns mai bun de cît tam dat noi. Drept aceea cînd vei vrea să înveți sluga ta, tu să ridici în taină Panaghie sfintă pentru dînsul, și căzînd cu fața jos la pămînt te roagă și zi aşa : *Preacurată Născătoare de Dumnezeu Fecioară, acum toată nădejdea noastră o puiu spre tine, și sluga noastră pre mîna tu o dâm să-i fiu sprijinitoare, și cinstea mea tu să o întărești, ca să-ți mulțumesc neîncetat, că toată cinstea mea de la al triu iubit fiu este, și de la tine Preacurată a lui Dumnezeu Născătoare.* Deci dacă se va duce de la tine solul tău cu învățătură ca aceasta, tu să nu uiți pre Dumnezeu, ci pîn va umbla sluga ta în solie, tu tot să facă rugă și bdenie, și mai vîrtoș milostenie, dacă-ți este voea să-ți fie slujba ta deplin, și să-ți proslăvească Dumnezeu cinstea ta și voirea inimii tale. Si să-ți înveți sluga cînd va vrea să graiască : întiu să-și ridice gîndul în sus la Dumnezeu. Deci atuncea să vorbească și cu ajutorul lui Dumnezeu va face de să vor mira toți de răspunsurile lui zicînd : de unde eșiră aceste cuvinte tocmite și cu temei și bune, și ele vor fi trimise de la Domnul nostru Isus Hristos, că

doar de va fi ascultat și pre voī Dumnezeu. Iar dacă va ești sluga ta de la acel domn și îți va petrece cu cinstă pîn la gazdă, atunci el va vorbi cu toții boierii săi și va zice: că adevărat fu cum ne aș spus solul nostru, că văzurăm și noi înșine cuvintele lor frumoase și întregi, și înțelegeți și cu temei, iar solul luan care aș fost venit maînante la voi, el încă va începe a zice: cu adevărat doamne este cum am spus eu, că n-aveți cuvinte care să grăbiți împotriva lui. Si dacă să va întîmpla să fie aşa, deci numele tău cel bun intru toate să va proslăvi cu mare veselie, iar aceea mult să vor întrista. Deci cînd va veni sluga voastră din solie și va aduce lucrul isprăvit după voea inimii voastre, voi iar să nu vă laudați nici să gîndiți că acel lucru s-a tocmit dintru înțelegerea voastră, ci să mulțumiți lui Dumnezeu cu curație, cu smerenie și cu îngăduială, și cu rugă, cu bdenie, și cu jertfa cea vie a lui Dumnezeu care este milostenia săracilor. Acestea toate să le păziți și să le faceți cu curație, că cînd veți chiama numele lui Dumnezeu el să fie fără întristăciune. Atunci îți va fi bine, cînd va veni Dumnezeu să-ți fie intru toate ajutor, și de niciodată nu te vei lipsi. Pentru aceea fraților și fiilor mei în toate zilele să aveți pre Dumnezeu în minule voastre și pre Preacurata lui maică, că toate bunătățile vin de la Dumnezeu și de la Preacurata lui maică, spre cei ce să nădăjduesc spre dinisi, și acela niciodată nu să vor rușina, ci de la toții vor avea cinstă. Drept aceia dacă

veță lăuda pre Dumnezeu neîncetat, și veță umplea voea lui cu curătie, cu smerenie, cu privighere, cu rugă, și veță fi milostivă, cu adăvărat că și voi veță fi miluită cum zice sfânta Evanghelie : *Fericiti cei milostivi că acia vor fi miluiți.* Deci și voi după cuvântul Dumnezeului nostru fiți milostivă. Si de veță da slavă și laudă Dumnezeului nostru Isus Hristos, el vă va lăuda și vă va dăruī slava cea de sus și vă va întări întru toate lucrurile lumei aceștia, și nu vă va fi de ajutor nu numai aici, ci și întru împărăția cerului încă vă va odihni cu cei drepti, și în viața aceasta de acum vă va da mintea cea întreagă și desăvîrșit. Si din cuvintele voastre care v-aū dat Dumnezeu mulți să vor îndulci și numele vostru mult să va lăuda, și nu numai numele vostru, ci încă și slugile voastre vor avea cinste printr-altă țară, cind îi veță trimitе pentru slujbele voastre, dacă veță fi urmat poroncilor Dumnezeului nostru Isus Hristos și veță fi umplut voea lui. Iar de nu veță urma cuvintelor Dumnezeului nostru cu curătie, cu smerenie, cu rugă, cu milostenie, nicăi veță da lauda lui Dumnezeu, ci veță zice : acestea noi pentru vrednicia noastră le-am cîștigat, și sunt prevoe noastră, atunci Dumnezeu va întoarce minnia sa spre voi și vă va lua mintea și sfatul, și chibzuiala, și vrednicia, și toată firea voastră, și cînd vor veni soli de la domnă la voi, ei nu să vor îndulci de cuvintele voastre, nicăi să vor minuna de dînsele ci d abia să vor sătura de răs și de batjocură, și numele vostru

va rămînea în rușine. Si nu numai numele vostru ci și slugile voastre cînd să vor trimite de voi prinț-alte părți pentru voi vor fi ocăriți și de rîs. Pentru aceia vă învăț eu și vă spui precum mă pricep și zic: că cel ce va proslăvi pre Dumnezeu, și Dumnezeu va proslăvi pre dînsul, și aici și intru împărăția cerului va fi proslăvit. Iar cel ce nu va proslăvi pre Dumnezeu, ci și va proslăvi puterea și înțelepciunea sa, acela nu va fi proslăvit de Dumnezeu. Mulți domni aŭ fost într-această lume și mulți aleși ați luă Dumnezeu, ci numai cei ce aŭ proslăvit pre Dumnezeu, pre aceia și proslăvit și Dumnezeu, și aici pre pămînt și sus intru împărăția sa cea cerească. Iar cei ce n-aŭ proslăvit pre Dumnezeu, făr de veste veni spre dînșii miniea lui Dumnezeu, și să luară toate bunătățile din mîinile lor, și să lipsiră și de împărățiea această pămîntească și de cea cerească, și nimic nu să alese de dînșii, cum fu și Assa împăratul cel de demult, care nu vru să dea laudă lui Dumnezeu, ci să lăuda însuși pre sine. Pentru aceea Dumnezeu pentru nesmerenia lui, căci nu vru să se smerescă, el iși întoarsă miniea spre dînsul, și trimise pre îngerul său și-l luă noaptea dezbrăcat din asternut, și-l aruncă într-un gunoiu, și acolo se dezmetici și să smeri, și-l bătea toții și-să bătea joc de dînsul. Atunci cunoscînd el pricepu că toată puterea și tăriea este de la Dumnezeu, și începu a plinge cu multe lacrămi și suspine, și d-abia iși întoarse Dumnezeu mila spre dînsul și-l ertă. Vezi fătul

mieū și voi fraților, cît este de răū celuī ce se împotrivește lui Dumnezeu, și să ține că este mare și puternic, și smerenie înaintea lui Dumnezeu nu face. Că acela va fi mai apoi smerit, și aici și în veacul ce va să fie, cum și în sfînta Evanghelie zice : *tot cel ce să va smeri să va înălța, și cel ce nu să va înălța să va smeri.* Așijderea și tu fătul mieū, și voi fraților, de vă veți înălța și vă veți truji aicea, Dumnezeu vă va smeri și nu să va alege nimic de voi, iar dacă vă veți smeri aicea înaintea lui Dumnezeu vă veți înălța, și va duce sufletele voastre în cămara lui cea cerească. Așa vă învăț să faceți dacă vă va fi voea să lăcuīți cu Dumnezeu. Si solii cei mari așa să-i cinstiți și să-i petrecheți, ca să vă mulțumească toți și să înalță numele vostru cel bun. Iar care vor fi soli mici, și preaciuia să-i cinstiți, ci mai prost precum le va fi și cinstea lor, să-i dăruești și pre dinși, și să le dai răspuns bun, ca să-ți proslăvească toți numele tău pentru vrednicia ta. Iar care nu cred în Hristos Dumnezeul nostru, nici Preacuratei lui Maici, aciuia n-aū atîta minte nici înțelepciune, ci toată mintea și înțelepciunea lor este mina cea întinsă, și darul să le dai și să le umpli gurile tuturor de toate. Numai atunci vei avea pace cu dinșii și odină, însă înaintea acestora nimic din avuțiile voastre să nu arătați, nici scule, nici haine, nici boieri tăi să nu să împodobească înaintea lor, ci să te arăți și să te facă înaintea lor sărac și lipsit, și nici într-unele să nu te fălu-

ești, ci cînd vor veni la dînșii soli mari, și vei gîndi să trimită înaintea lor cinste, tu trimită și le fă cinste, însă numai cu bucate și cu băutură, iar altă cinste sau avuție să nu arăți înaintea lor, că măcar de vîsătore făgădui cît de cu prietenie și cu dragoste, iar tot să nu-i crezi, nici să le arăți avuția ta, ci încă mai vîrtoș să o ascunzi de dînșii, și pînă aî avere în mînile tale, tot le dă, că toată înțelepciu-nea lor stă în dare. Drept aceia fraților și tu fătul mîreū, ești cît am putut, m-am nevoit de v-am adus aminte poate că și noă numai atîta pricere ne-aș dat Dumnezeu, iar pre voi să vă învețe Dumnezeu, să nu știți numai acestea ce v-am spus ești, ci mai multe, și mai înțelepte. Si să nu vă fie cu greu pentru această scrisoare căci am scris, nici să ziceți dar ce mare lucru este un sol, de ne învață el și ne supără atîta. Dar de n-ar fi soliile lucruri mari, domnișor pentru ce le-ar socoti și le-ar chibzui cu inimele și cu mintile lor? cu adevărat mare lucru este solia, și mai bine va fi cînd se va lăuda numele tău de cît al celuilalt domn care am zis mai sus: că domnul care este înțelept și are minte, nu numai ce socotește își ță învățătură de la acele lucruri ce am scris ești, ci încă și mai multe să va socoti cu mintea, și chibzui ziua și noaptea ca să dobîndească numele lui cinste, și pentru cinste și singele și-l va vîrsa, că cinstea nici odată n-are odihnă. Pentru aceia și mie mi sau părut că va fi a vă sfatui aceștia bine, iar pre voi cum vă va duce gîndul și firea că

va fi mai bine aşa veşti face. Insă eū tot vă
mai zic: că de vor fi acei soli păgini și nu
vă vești putea împăca numai cu cuvinte bune
să le dați și banii cît vești socoti, iar să nu iu-
biți răzmerițile și războale, măcar de vă-
rădemna cineva și din prietinii voștri spre
vrajba voici să nu-i ascultați, văzind că acia
aui putere mai multă de cît voi, că și sfîntul
Varlaam zice: ce pricepi că nu vei pu-
tea face, să nu se apuce mina ta să facă că
vei greși, și cuvîntul cel minciunos să nu-l
crezi, și dacă faci bine să nu-ți pară rău.
Deci de vor veni asupra voastră vrăjmașii
voștri și vești vedea că sănătatea cu putere mai
mare de cît voi, iar prietenicii voștri vă vor
îndemna să mergeți asupra lor fără de vreme,
sau vă vor sperie ca să eșezi din țara voastră
să pribegiți, să nu credeți pre acei prietenii
și îndemnătorii ai voștri, credeți că nu vă
voiesc binele. Că eū am fost prieag, și de a-
ceea vă spui că este trai și hrana cu nevoie
pribegie. Pentru aceea să nu faci aşa, că mai
bună este moartea cu cinste, de cît viața cu
amar și cu ocară. Nu firești ca pasarea aceea
ce să chiamă Cuc, carești să dă oaale de le clo-
cesc alte pasări și-i scot puii, ci fiți ca șoimul
și vă păziți cuibul vostru, că șoimul fiul meu,
are altă pildă, și are inimă vitează și bărbată
întru sine, și multe pasări obligează și biru-
ete, și nici de una nu-i este frică, nici să te-
me, și vinează în toată vremea. Deci vînind
el aşa, odată prinse o pasare să-i fie lăsată
măcare, și zburând cu dinșa prin văzduh, să

luă după dînsul altă pasare mare și puternică fără de sămă, care să chiamă vultur, și începu a-l goni să îl ia vînatul, iar șoimul dacă văzu zise în inima lui: mie nu-mi este frieă de acest vultur, că ești multe pasări biruesc, și pre el îl văz mare și puternic și zlobiv, iar inima lui o știi că este fricoasă, ci nu-mi este frieă de dînsul, nică îl bag în sămă, că d-ași vrea ești numai ce aș lovi în aripă o dată, și m-aș înnălța tocmai până la cer, și d-acolo m-ași lăsa asupră-î și l-ași dispica, cu unghiile, că-l știi cine este, ci numai mă întristează de mărireala lui cea multă. Pentru aceea nu mă voi bate cu dînsul, ci mai bine să împărț vînatul mieu și să îl dau și lui, și voi fi în pace, iar eu dacă nu mă voi sătura cu ce mi va rămâne nu voi muri, ci voi trăi pînă iar voi mai vîna ceva, și voi mînca de mă voi sătura, și îi dete dintr-acel vînat ce prinsăse cît-va și să împăcă cu dînsul. Așa și voi fraților sănăteți ca șoimul cu multe biruințe, și cu vînatul în mînele voastre, adecă avuția. Deci de veții vedea pe niscare limbă pagine, să se pornească asupra voastră cu oști grele, și cu putere mare, voi nu vă împotriviți lor și să vă bateți cu dînșii într-acel ceas, ei socotită a le slobozi din unghiile voastre vînat. (Adică avuțiele să le dați să mînînce) ca să se părăsescă de voi, cum și vulturul lăsa pre șoim. Iar dacă veții vedea că nu vor să se învoească voi nu vă temeți de dînșii, nică de oștile lor cele multe, ci luați pre Dumnezeu ajutor în inimele voastre și vă rugați zicind: Stăpîne

făcătorul tuturor și Dumnezeul cel bun, noi sănțem robiți tăi, și n-am iubit lucrul acesta, că tu ești singur știitorul inimilor, care vezi și cunoști toate inimile cele bune și drepte, și cele rele și violente, iar noi Doamne nu sănțem bucurosi să se facă această răzmiriță, după cum ne-aș poroncit nouă, niciodată voim să fie vărsare de sânge, niciodată să se ude mălările noastre în sânge de om. Că noi Doamne Dumnezeul nostru știm că tot ce va veni către tine cu smerenie și eu plecăciune, nu-l vei goni de la tine. Deci și noi am plecat smerenie noastră lor, iar ei n-au vrut să primească smerenie noastră, ci sau potrivit să fie mai puternici de cât tine. Că tu Doamne însuți marturisăști și zici: *cel ce să va smeri să va înălța, iar cel ce să va înălța să va smeri.* Pentru aceea Dumnezeul nostru acum nu avem altă națeajde fără numai singur pre tine judecătorul cel drept. Că toate bunătățile de la tine să pogoară, și acum într-această vreme de întristăciune la tine alergăm, ca să ne fi ajutor spre vrăjmașii noștri, nu pentru dreptățile noastre, ci pentru mila ta cea multă ajută noă Dumnezeul mîntuirii noastre, într-această vreme cu nevoie grea. Astfel îmbrăcîndu-te în dragostea lui Dumnezeu ca într-o platoșă, să ești cu veselie la boieri tăi, și să nu te priceapă cumvași că ți este frică, sau să-ți fi schimbat fața, ci te arată lor vesel, și-ți chiamă toti sfetnicii tăi cei bătrâni și boieri cei mari, și toată oastea ta, și zi către dinșii cuvinte bune și dulci ca acestea grăind: iată dragii mei boieri, și voi,

iubitele mele slugă, că veniră vrăjmași noștri și asupra noastră, ne fiindu-le noi lor nimic vi-novați. Că noi cu toate cuvintele cele bune și dulci și am mîngăiat, și de ar fi poftit și avuție le-am fi dat și cu smerenie încă ne-am smerit înaintea lor și ne am plecat, iar ești niciodată cu-vintele noastre cele blînde nu le-aș băgat în seamă, niciodată avuție nu vrură să ia, ci numai aș venit acuma să ia capul mieu, și încă nu numai capul mieu, ci și capetele voastre a le tuturor. Deci eu pre voi nu voi să vă las, ci voi să-mi pui capul pentru voi, că-mi este milă de voi. Drept aceea vă rog să vă învețe Dumnezeu, să vă fie și voă milă de capul mieu, cum îmi este și mie milă de capetele voastre, și să chiemă pre Dumnezeu într-ajutor, și cu ajutorul lui să mergem la dînsă. Măcar că sunt mulți, dar pentru neplăcăciunea lor, îi va pleca Dumnezeu, și va susține pre vrăjmași noștri și subt picioarele noastre. Astfel să-ți tocmești toate tunurile și ostile tot cete, cum le va fi rîndul, iar mai virtos să te rogi lui Dumnezeu ca să-ți fie tocuirea și orinduieala ta de la dînsul. Pentru aceia să-ți rîdici gîndul și mintea la cer, ca să-ți fie Dumnezeu într-ajutor, iar tu să mergi drept față la față spre vrăjmași tăi fără niciodată o frică. Iar de vor fi ești mulți nimic să nu te înfricoșăzi, niciodată să te îndoiești că omul viteaz și războinic, nu se sperie de oamenii cei mulți și cum rîsipește un leu o cireadă de cerbi, și cum omoară un lup o turmă de ovi cît de mare, aşa și omul viteaz și bărbat, și hrăbor,

nu să înfricoșază de oameni mulți. Că omului viteaz toți și sunt într-ajutor, iar omului fricos toți oamenii și sunt dușmani. Și încă și de aici să este gonit și batjocorit și hulit, și de aceasta fătul mieu încă te învăț să nu umbli cu oamenii cei fricoși, ca să nu cumva să pierzi cinstea și moșia ta, că din moarte nimeni nu te va putea izbăvi, fără numai unul Dumnezeu. Că Dumnezeu este mult milostiv și te va milui cu mila sa, și îți va acoperi capul tău, iar vrăjmașii vor fi biruiți. Pre feciorii boierilor tăi și aici slugilor tale să-i puie să sază mai înapoi de unde să va face războiul, ca să nu cumva să cază în mîinele vrăjmașilor tăi și în robie. Că dacă vor cădea feciorii boierilor tăi în robie, toți boierii și slugile tale te vor părăsi și vor merge după dinșii. Pentru aceia te învăț fătul mieu, feciorii și fetele, și femeile boierilor, și a le slugilor tale să fie mai îndărăt de oști. Deci cind vei vrea să ești la vrăjmaș cu războiu, tu să rînduiești și să tocmești strejii să meargă mai înainte cum este obiceiul, și să meargă una mai înainte, alta mai după aceia, iar a treia să fie tabăra cea mare și să nu fie departe una de alta, ci să fie aproape ca să să auză și să știe ce fac, și de să va întâmpla vre o întâmplare strejii cei dintăi ca să vie să se amestice în toiul cel mare, iar să nu fie departe una de alta, ca nu cumva să nu poată ajunge curind, să se împreune una cu alta și să se apere. Că straja cea dintâi și cea de a doua este inima a toată oastea. Deci să

nu cumva văzînd toiul cel mare că aŭ perit
strejile să se spăimînteze, și să cază în vre o
frică mare, și pentru aceă frică însuși să se
dea în periciune. Că strejile sînt capul și coada
oștilor. Iar de va vedea toiul strejile nebîruite
stînd întregi să va îndîrji, și cu aceă vețî
birui pre vrăjmașii voștri. Încă și aceasta zic :
la războiu (hărțuitorii) să nu iasă înainte să
dea harț că nu sînt nicăi de un folos, ci aceăa
încă înfricoșază și oștile, ci numai să se adune
toțî în frunte, și pînă vețî vedea că stați boieri
voștri cu voi înainte cu nevoieță și cu dragoste,
nimica pînă atunci să nu vă temereți nicăi să vă
îndoiti, că Dumnezeu este cu voi. Si vețî birui
pre vrăjmașii voștri, care să bat cu voi. Iar
slugile care vor fi mai mici și mai proaste,
măcar de vor și fugi nu vă temețî de dînșii,
că ăar să va întoarce și vor veni la voi ne-
chemați. Iar dacă vor fugi boieri voștri și
vețî rămînea singuri, atunci neavînd cu cine
sta înainte să vă bateți, mai bine este fiul mei
să vă dați într-o parte. Că acea fugă ce aŭ
fugit boieri voștri și v-aŭ năpustit, dar de va
fi pentru niscare păcate de a le voastre, sau
vă vrea Dumnezeu să vă ispiteză și să vă
vază cu cîtă nevoieță și teță către dînsul ?
că judecătile și tainele lui Dumnezeu sînt
multe făr de număr. Pentru aceă să vă pă-
ziți să nu cădeți în oceanie, și să vă înfrico-
șați, căci v-aŭ lăsat ați voștri, nicăi să grăiți
vre-o hulă spre Dumnezeu. Ci cînd vețî rîdica
glasul vostru, rîdicați-l în lauda lui Dumne-
zeu, măcar de v-aŭ și părăsit, și v-aŭ lăsat

boșerii voștri, iar Dumnezeu nu vă va lăsa. Ci să strîngeți cîță vor fi rămas cu voi și să vă duceți într-o parte cu dinșii, iar din țara voastră să nu ești, ci să șideți cu dinșii în hotarele voastre, în niscare locuri ascunse și de taină, unde vor fi și prietenii de aici voștri bună și adevărați, că vrăjmași voștri care vor fi venit asupra voastră, nu vor putea șidea mult în țară, ci se vor întoarce înapoi, iar pre domnul care-l vor fi adus ei, îl vor lăsa acolo fără de oști. Deci voi vă luați numele lui Hristos într-ajutor, și să vă porniți asupră cu oaste, că am nădejde spre Dumnezeu, că tot cel ce se va smeri înaintea lui îi va ajuta, și va supune pre vrăjmași voștri, sub picioarele voastre. Acestea fătul mieu și frații mei vă spui și vă scriu, să știți ce veți face în vremea nevoilor și a întristăciunilor voastre. Iar Dumnezeu cel milostiv să nu dea în viața noastră întîmplări și întristăciuni ca aceste, că Dumnezeu fiind milostiv iată-și va întoarce mila sa spre voi, măcar de te-aș și întristat pentru păcatele tale, și de te vei smeri lui Dumnezeu el nu te va lăsa ce în toată vremea te va milui, iar avuția ta și bani care vrei să dai lefi slujitorilor, să fie tot lîngă tine, căci cînd să întîmplă domnului de are primejdii și nevoi ca aceasta, trebuie să întîli să aibă avuție multă să-și miluească oștile, și să le dea lefi, că omul este ca porumbul, că porumbul unde află grăunță mai multe, acolo fugă. Așijderea și omul unde află un domn dănic și milostiv, acolo se adună să se hră-

nească. Pentru aceea te învăț fătul măești, întii frica lui Dumnezeu să nu iasă niciodată din inima ta, nici să o uiți, că frica lui Dumnezeu este numai și îndreptare tuturor bunătăților, și avuția ta nici odată să nu lipsască de lîngă tine, pentru să-ți miluești slugile, și să le dai lefi, iar ostile tale, pentru mila ta, ce le vei milui ele nu și vor cruta moartea lor pentru tine, înaintea vrăjmașilor tăi. Si să-ți alegi în vremea războiului, 60 de voini bărbați să fie tot lîngă tine, și la războiu să nu lași pre aceștia să meargă. Ci numai să-ți păzască capul tău, și de lîngă tine să nu să depărteze, ci să te nădăjduești pre dînșii. Si de și vei birui pre vrăjmașii tăi, și tot să nu meargă după dînșii să-i gonească, ci să stea înaintea ta măcar de vei birui, aciea tot să fie lîngă tine. Si de aceasta fătul măești încă te învăț, cind va fi în ziua de războiu, tu să nu stați unde vor fi oameni mai mulți, nici undeva fi temeul și toiul ostilor tale, că toate ostile străine și toți pizmașii tăi, acolo vor îndrepta tunurile de vor bate, și toți vitejii cei înarmați acolo vor năvăli, și vor săgeta. Pentru aceea să nu stați acolo ci cu acei 60 de voini îñarmați, unde vor fi niscare prietinii ați tăi bună și credincioș, și mîluiți de tine, acolo să mergi și să stai între a doua sau între a treia ceată, de laturea ostilor ca într-ascuns, și să te tot păzască acei 60 de voini, și de acolo să bagi seamă să vezzi și să socotești cine din slugile tale să vor nevoi pentru tine. Deci de vei vedea că

izbînda ta este lesne să intre ăar în rînd, și să mergî la locul care-ți va fi voea să stai. ăar de să va întîmpla să fie mai puternică vrăjmașii tăi, ești cu mare iuțime și greutate să vor porni la ceata ta, ca să te găsească. Pentru aceea vă învăț să stați sau în a doua ceată, sau în a treia, că de să va întîmpla să vă și biruească vrăjmașii voștri, ești nu vă vor goni cu toată nevoința, că nu vor ști în ce loc ești. Așa te învăț să facă fătul mieu, că mie îmi pare că așa va fi mai bine, ăar tu te sfătu-este cu boierii tăi, și cu cei ce vei ști că-ți vor fi prietini. Deci de ți se vor zice sfetni-ci tăi și boierii, nouă ne este voea să stai unde își este locul și rîndul, tu stă acolea, ăar de vei socoti tu și vei vedea că este mai bine, să stai în ceata a doua, sau în cea de a treia, ăar boierii tăi nu-ți vor zice: tu stă unde-ți va părea că este mai bine. Deci de ți se va întîmpla cumva să fugă din războiu, tu ăar cu acei 60 de voinici să fugă, că de vor fi și ei cu tine și la o parte tu tot vei birui pre vrăjmașii tăi, încă tot să-ți fie nădejdea întîi la Dumnezeu, că acela te va hrăni, și nu va da gîlceavă dreptuluи în veci, ci te va apăra și întîi și apoi, și așa cu numele lui Dumnezeu pasă spre vrăjmașii tăi că măcar de ți se va întîmpla și moarte, ăar numele tău va rămînea pă urmă în cinste. ăar de vei birui tu să nu te lauză și să zici că ești cu puterea mea am făcut, ci ăar să dai slavă lui Dumnezeu, cu rugă, cu milostenie și cu jertfă vie, că Dumnezeu este mult milostiv, și în toată vre-

mea te va acoperi cu mila sa. Iar de vor peri
vre-unii din boieri tăi într-acea slujbă a ta,
tu să te nevoiești și să te silești pentru sufle-
tele lor, la sfintele biserici, ca să vază toți
și să se îndemneze, și feciorii lor, și rudeniile
care vor rămînea în urma lor, multă cinstă
să aibă de la tine, pentru părinții lor, care
-au vărsat sîngele lor, pentru tine, înaintea
ta, asemenea și slugile tale care vor fi rămas
zdraveni și acia încă să aibă cinstă nefătar-
nică, nu pentru că-ți vor fi rudeni nișă căci
vor fi dat cu-vă mită și-ți vor lăuda, ci fioște-
care după cum îi va fi slujba aşa să-ți fie și
darul și cinstea. Si cum își pun ei capetele și
să nevoiesc, și-și varsă sîngele ca să dobîndească
cinstă de la tine, aşa și tu să socotești
că toată cinstea ta de la Dumnezeu îți este.
Si cînd vor cîștiga și vor dobîndi slugile tale
de la tine cinstă și boieri pentru slujba lor,
tu încă socotește de vezî făcuta și tu niscare
ostenele către Dumnezeu de te-au mărit cu a-
tita cinstă aă ba. Deoî de nu vei fi făcut te
nevoiește să facă, că cine să nevoiește pentru
Dumnezeu acela va dobîndi cinstă de la dînsul,
și cine să va aprobia de Dumnezeu, Dum-
nezeu totdeauna va fi cu dînsul. Așjderea și
tu de-ți va fi nădejdea tot spre Dumnezeu,
și Dumnezeu va fi cu tine în veciile vecilor,
Amin.

CUVÎNT PENTRU JUDECATĂ

Care aū învățat Ioan Neagoe Basarab pre fiul săū Teodosie, și pre alți domnī pre toți cum și în ce chip vor judeca.

— —

Fătul măești, judecata are 2 lucruri, unul spre pagubă, iar altul spre ușurare și spre izbindă. Deci domnul carele va judeca drept, acela-i domn adevărat, și unsul lui Dumnezeu, și va dobîndi lumina care nu va trece niciodată. Iar domnul care nu va judeca pre dreptate și pre legea lui Dumnezeu acela nu este domn, niciodată să va chiama îndreptător și unsul lui Dumnezeu, ci va fi pierdut în periculunea cea de veci, și pentru fătăniciea lui nici fața lui Dumnezeu nu o va vedea. Pentru aceea fătul măești și voi fraților cind veți vrea să ești la judecată în divan, întâi vi să cade să vă rugați Domnului nostru lui Isus Hristos, ca să vă fie întăriro și aşa să ziceți în rugăciunile voastre: o împărate a totușilor, cela ce ai făcut cerul și pămîntul, și ne-ai ales pre noi din toate zidurile tale să fim unșii tăi, ca să împărțim săracilor dreptatea fără fătănicie, de lătine cerem Împărate Domnul nostru, să ne întărești cu tăria ta, și să ne împaci inimile, și să ne deschizi ochii, și să ne dai judecată dreaptă ca nu cumva pentru nedreptățile noastre să fim lepădați și izgoniți la înfricoșata judecată, și să nu vedem lumina feții tale, niciodată să rămînem rușinăți și bațocorită, niciodată să ne potrivești Doamne

Dumnezeul nostru cu domnii și cu judecătorii cez nedrepți, care n-au umplut cuvintele tale, nici au împărțit dreptatea săracilor, după cum a fost voiea ta, pentru aceea la vremea judecății tale cez drepte și înfricoșate, vor să fie despărțiti de fața ta. Drept aceea și tu fătul măești, și dumneavastră fraților, cu ce dreptate veți judeca săracii într-această lume, cu aceea vor fi judecate și faptele voastre la împărățiea cea crească. Vedeți ce lucru mare este judecata. Pentru aceea și voi cînd veți sădea să judecați la divan, să sază lîngă voi tot oameni buni și aleși, și să fie și boieri tineri lîngă voi, ca să ia toții învățătură bună și dulce din gurile voastre. Deci să le ziceți așa : boieri dumneavastră și fraților cești bătrîni și cești tineri, de vom greși ceva să nu ascundeți, nici să tăceați, ci ne spuneți numai de cît, că această judecată este a lui Dumnezeu. De aceea el să ne dăruiască să judecăm pre toții săracii pre dreptate, și să nu iasă de la noi nimini cu inimă ruptă, și cu nedreptate. Si așa întii să te dezbraci de minie și de lenă, că omul cel minios și cel leneuos nici o dreptate nu va face săraculu, și să-ți strîngi mintea cea bărbătească în cap, să nu îți să clătească mintea ca trestiea cînd o bate vîntul, și să nu fătarnicești celui bogat, nici iar să miluești cu judecata pre cel sărac, ci să faci judecată dreaptă și bogaților și săracilor, că Dumnezeu v-aștăles și v-a pus oamenilor ca un izvor de apă, ci să nu cumva să fiști unora dulci, altora amar, ci fiește-cu să fiști judecători drepti după lu-

crurile lor, și la judecată să nu vă pripită, ca nu cumva neînțelegind jalba săracului să-l judecați cu nedreptate, sau de-î va fi frică și să va ului, și nu va putea spune deslușit, să-l întrebăți de multe ori pînă i să va potoli frica. Deci cu blîndețe și cu cuvinte dulci îi ziceți: frate nu îi fie frică nicăi te teme, ci te trezește și te deșteaptă ca din vis, și mi spune pre drept, ca să îi putem lua seama și noi, și să te judecăm pre dreptate. Iar de veți și greși la judecată, și boieri vor pricepe că ati greșit, căci că nu veți fi înțeles judecata vre unui sărac, și nu iați făcut dreptate, să nu vă păe că vă fac rușine, sau să țineți minie în inima voastră pentru acel lucru, ci într-acel ceas să primiți acel cuvînt, și iar să-i chiemați și să le faceți dreptate, ca nu cumva după ce ati făcut judecată rea să vă pară rău, și ati vrea să-i faceți bine și nu veți putea nicăi veți avea cîm. Că mai bine să nu vă fie voea voastră de plin și inima înfrintă, de cît să faci săracului strîmbătate. Că zice Prorocul: *inima înfrintă și smerită nu o va urgisi Dumnezeu*. Pentru aceea de te vei smeri lui Dumnezeu, tu te vei chiema următor Juî Dumnezeu, și soție lui Petru Apostolul, că și el dacă aș văzut că aș greșit să-aș smerit. Așa și tu dacă vezi că aș greșit te smerește și te pleacă, iar să nu vă minieați căci vă vor arăta slugile voastre, gresala voastră, nicăi să vă fie cu nețaz, și să puneteți pizmă în inimile voastre, și să nu întoarceți dreptatea săracului, că de-î face așa, nu vă veți chiema unșiil lui Dum-

nezeu, nici veți fi soții lui Petru Apostolul, ci veți fi soții lui Irod, că și acela era uns iar pentru pizma ce avea însuși, el prinse pre dreptul Ioan și-l băgă în pușcărie, apoi îl și omori. Dar pentru ce îl omori? pentru că vrea Irod să ia pre cunstată-sa Irodiada, care fusese muiere lui Filip frăține-său, să-i fie crăiasă. Iar Ioan zicea: o Iroade? nu și să cade să ia pre cunstată să-ți fie ție muiere. Deci el văzînd că-l oprește fericitul Ioan și-i arată calea lui Dumnezeu cea dreaptă, și cunoșcîndu-și el însuși ale sale fără de legă, pentru care-l mustrară Ioan, i să întunecă inima de minie, și diavolul se încolăci împrejurul inimii lui, cum să înfășură volbura de viață, și umplu voea satani, părintelui sau, și făcu atuncea Irod trei păcate de odată, pentru mînia sa, că întîi călcă legea, a doa făcu curvie, a treia tăe capul sfîntului Ioan. O Iroade cum umpluși păharul tău, de singele dreptului acestuia! o întunecate și spurcate, cum aî cruntat masa ta cu singele luminatuluî acestuia! o călcătorule de lege și rușinate! cum pusești capul slăvitului acestuia în tipsiea din care mîncai tu bucate! o nebune Iroade? căci încă te vesela-î atunci și n-avea-î atîta minte să cunoști și să pricepi că aceia o aî săcut spre pericîunea ta, că nu te-aî veselit nici aî umplut voea ta, ci pre satana aî veselit și voea lui aî umplut, și tu de a ta bunăvoie te-aî pierdut și cu semețiea și cu îndrăzneala ta ț-aî dat trupul și sufletul în mîinile sataniș pentru mînia și pizma ta ce aî avut!

cu adevărat acestea toate pentru mîniea și pentru netemereea ta ați făcut. Vezî fătul mieū și dumneavoastră fraților, că este de rea mîniea și nechibzuiala, și că să bucură vrăjmașul nostru diavol de pizmele cele îndelungate. Drept aceea fraților să fugim de îndelungarea mîniei, cum aș fugit Lot de Sodoma și de Gomora, și să alergăm către dragostea și către dulceața cea Dumnezeiască, și să împărțim săracilor d-apurarea dreptate, cum aș zis Proorocul : *împărțit-aș și aș dat săracilor, dreptatea lui va petrece în vecii vecilor.* Bine și cu înțelesulciune aș dat noă Dumnezeu, că pentru greșalele noastre ce am greșit el n-aș pornit mîniea sa spre noi, ci ne-aș dat pocăință și hrana pământului. Deci și noi dacă de vreme ce am greșit să ne pocăim, și cum aș împărțit și aș dat noă Dumnezeu hrana pământului, aşa să împărțim și noi dintr însa săracilor milostenie și cuvinte dulci și blinde, că de vom da noi săracilor din hrana noastră, și Dumnezeu va da noă hrana raiului. Si dacă vom face noi milă îngăduitorilor lui Dumnezeu, și noi vom fi miluiți înaintea Domnului Dumnezeu. De vom îmblînzi zidirea lui Dumnezeu, Dumnezeu va îmblînzi pre noi la judecata cea înfricoșată. Si de vom măsura noi săracilor cu măsura cea dreaptă, aşa va măsura și noi Dumnezeu la a dea venire a lui cu măsura dreptății. Că singur Domnul nostru Isus Hristos mărturisește și zice : *ori cu ce judecată veți judeca, cu aceia vă veți judeca, și cu ce măsură veți măsura, cu aceea vi să va măsura,* adică cu

ce măsură vom măsura noī dreptatea săracilor, cu aceea să va măsura și dreptatea noastră. Drept aceea fraților și noī să ne curățim mintile de toate lucrurile cele răle, și de cugețele cele violene, care nu le iubește Dumnezeu, și să venim în simțirea noastră, și să ne trezim mintea din somnul păcatelor ca dintr-o beție. Să cugetăm tot d-auna de ziua judecății cei drepte, de zioa întunerecului și a vîforului, de zioa trîmbățelor și a gîlcevilor, de zioa griji și a fricii, că zice: că atunci cu voea lui Dumnezeu va arde tot pămîntul cu foc. Vaî atunci obărșire tuturor celor ce lăcuesc pre dînsul. Acestea auzindu-le fătul mîeū te cutremură și te spăimîntează, căci mai înainte n-ai grijît de dînsele, ci încă de acum să începi cu lacrămi și cu suspine, să strigă către Dumnezeu și să zici: vaî de mine ticălosul? vaî de mine? cine îmă va da limbă să grăesc cu Dumnezeu, și cuvinte care se cuvin, ca să plîng, și să tînguesc nehărnicia mea! cine va da capuluī mîeū apă, și ochilor mei izvor de lacrămi, să săz și să încep a plîngere păcatele mele tot pre rînd că sunt făr de număr. Si ce om voiă află să-mă ajute și să se tînguiască cu mine din preună, și să plîngă cu toată inima cum plîng eu. Nicăi într-un strein nu voiă află, nicăi într-un vecin. Ci încă voi munților și dealurilor, luați glas de plîngere și de jale, și lacrămați pentru mine păcătosul și ticălosul, și sloboziți lacrămi și suspinuri pentru mine, că eu sunt mai păcătos decît toți oamenii. Plîngetă și voi copaci luncilor și

chiedrii livanului pentru mine nebunul și nechibzuitul. Plîngeți și voi florile cîmpurilor cele frumoase și cu bună miroseală, care v-aă împodobit și v-aă înfrumusețat făcătorul tuturor Dumnezeu. Plîngeți tînguiala și căirea mea. Plîngeți o vaă de mine ! cum mă potrivii eă luă Adam, omuluă celuă ce fu zidit dinții. Pentru aceia acum nu să cade să-mă aduc aminte de plînsul luă, și cu mare amar să zic : o mare nevoie și mare jale ! cum o dată eram slăvit și cinstit, iar acum făr de nică o slavă și cinste, cel ce eram o dată împărat, acum sunt gărbov și de nimic. O dată eram înfricoșat tuturor, iar acum nu mă bagă nimeni în seamă. Cel ce eram o dată tuturor drag și cunoscut, acum sunt de toti gonit, și nimeni nu mă cunoaște. Si nu numai de vrăjmași mei, ci și de prietenii mei, și de alții oameni de toti sunt batjocorit și de rîs, și în clătirile capetelor, și în pildele cuvintelor, și în toate zilele este ocară înaintea mea și rușinea feții mele mă acoperit. Si pre dreptate tuiu de împuțăciune vecinilor, și de frică celor ce mă șiut, și cei ce mă văzut să fugit de la mine afară, și cei ce mă urât să înălțat capetele și să veselit și să bucurat pentru săracia mea. Unii ca aceştiea puindu-și mînele pre mine cu smerenie să făcut foarte rău, iar viața mea să apropie de iad, și mă socotii cu cei ce să pogoaără. Si mă întîmpină frica de care mă temeam, și de frica cea de noapte mă cuprinse, și traiul vieții mele să întoarsă întru suspine. Iar eă strigă către Dum-

nezeu, și nu mă auzi, chemeai ajutor de la cel de sus, și nu-mi veni, că făr de legile mele fură înaintea lui Dumnezeu, și stătură împotriva mea ca un părete de aramă. Si ticăloșia mea mă despărți de mila lui Dumnezeu, și împuțiciunea nedreptăților și a le păcatelor mele, aù intors mila lui Dumnezeu despre mine să nu mă cerceteze, nici să pogoare spre nevrednicia mea darul Dubuluș sfînt, și mie îmă secară vederele ochilor de a să mai nădăjdui ziua și noaptea spre Dumnezeu. Strigaiu ca un fecior care nu ascultă de învățăturile părintilor săi, și nu este cine să mă auză. Pînă cînd Doamne mă vei uita pînă în sfîrșit, pînă cînd Doamne nu vei cerceta ocañaciea mea ? pînă cînd Doamne vei întoarce fața ta cea bună despre mine streinul și săracul. Caută Doamne Dumnezeul mieu spre mine caută, pentru mila ta cea bună și mare, și mă auză pre mine netrebnicul și streinul, care n-am într alt loc nădejde d-a mă spăsi fără numai către îndurarea ta cea mare și bună. Tu Doamne ești știitor de inimă, și șpiostește din lăuntrurile ficașilor, că nu este alt cine-va care să poată mîngiila într-aceste nevoi ce mi să întîmplă, fără numai tu însuți Doamne care ești mult milostiv. Că mă părăsiră și tată-mieu, și mumă-meа, și frații și surorile, și prietenii toți mă lăsară singur într-aceste nevoi și întristăciuni făr de mîngitere. Drept aceea Doamne caz către mila ta care o aș spre oameni, și te rog să mă miluești pre mine ticălosul, și-ți adă aminte Doamne de îndurările

tale și-ți potolește miniea stăpîne, și-ți leapădă urgiea ta de asupra mea păcătosul și smeritul. Și nu aduce aminte fără de legile noastre cele dintii, ci să treacă înaintea mea îndurările tale Doamne, ca să nu-mă împute vrăjmași mări, zicind: unde este Dumnezeul tău. Ci cu ajutorul tău să se întoarcă de la mine. Acestea și altele ca acestea, cu lacrami și cu suspine să zici către Dumnezeu, o iubitul măru fiu. Deci el dacă va vedea că-l rog cu toată inima și cu tot sufletul te va milui că este mult îndurător, și încă iar să te mai întorci și să zici: vař de mine păcătosul și lenevosul vař de mine? în ceteră voi luă atunci cind voi vedea pre toți dreptii stind d-a dreapta lui Hristos stăpînului măru, iar numai eu voi fi osindit singur întru întunerecul cel osăbit, și focului celu nestins, carele său gătit diavolului și îngerilor lui. Vař de noi fătul măru, vař de noi? dar atunci ce vom mai face, cind te vei întoarce și vei vedea pre toți sfintii și pre toți dreptii în cer și în slavă mare. Iar tu vei fi dus singur fătul măru fără de milă pentru munca cea de veci. Atunci tu numai te vei lovi cu palmele preste obraz, și plinând vei zice: Bucurite Preacurată și pururea Fecioară Maria, care aï născut pre Domnul Hristos, sprijinitoarea și ajutătoarea cea grabnică, a tuturor creștinilor; Bucurite și tu cinstită și de viață Făcătoare Cruce, dupre care așa izvorît viața a toată lumea. Bucurați-vă și voi toate puterile și cetele cerești, îngerii, și mai mari îngerilor. Bucurite și tu cinstite Pro-

roace și botezătorul Domnului, Ioane Predeteie. Bucurați-vă Apostolilor, Prorocilor, Mucenilor și alții sfinți părinți purtători de Dumnezeu. Bucurîte și tu frumosule raiu, din carele eu însușii vaș de mine fuiu încuiat din afară, și pentru faptele mele pre drept fuiu dat geenii focului, că judecata lui Dumnezeu este dreaptă, și ce mi-am gătit aceea ș-am și luat. De aceea apucă mai înainte și zî : *Doamne Dumnezeul mieu, și păstorul cel bun, întoarcemă către pocăință pre mine pierdutul' mai înainte pînă ce nu mă ajunge ceasul acesta, și nu mă lăsa să peiū pîn în sfîrșit, ci-mă dă vreme de pocăință și mă miluește după mila ta cea mare.* Că tu ești unul îndurător și mult milostiv, și ție trimitem în sus slavă Tatălui, și Fiului, și sfîntului Duh, acum și pururea, și în veci vecilor, Amin.

INVAȚATURA A LUI NEAGOE BASARAB

Către fiul său Teodosie și către alții domni ca să fie milostiv și îndurător.

Fătul mieu și de aceasta te invăț, să ști cum își va milui domnul slugile sale și cum și le va odihni. Cădese să miluești pre săraci, dar nică pre slugile tale să nu le lași, nică să le uiți, ci mai vîrtos să-ți miluești slugile decit pre săraci, căci că săraculu de nu-l vei

află să-ți dai milă într-un loc, într-altul tu-l vei află și-ți vei da. Sau de nu-l vei milui tu, alții îl vor milui, și tot va fi miluit. Iar sluga ta numai așteaptă altă milă de la nimeni, fără numai de la tine, că ei de-ar vrea să-și ceară le este rușine, că să chiamă slugă domnești. Pentru aceea dacă nu îți vei milui slugile tale cu mîinele tale, altă nădejde ei nu mai au la nimini să-ți miluiască, că săracul umblă din casă în casă sau şade în uliță, și cere de la toți cîțui trec pre acolea și-l miluesc, iar sluga ta cînd n-are milă de la tine, atunci el nu mai are nădejde la nimeni, să-l mai miluească, ci numai ce pune răbdare în inima lui și geme inima în trînsul, ca și un lemn cînd îl bagă în foc și are un car în trînsul și cînd îl încinge iuțimea focului, el începe și geme. Așa face și inima slugii tale cînd nu-l miluesti, că el numai de la tine să nădăjduește să aibă milă, și cuvînt bun să se îndulcească de dînsul, și vederea feței tale. Iar pentru mila care vei milui și pentru cuvintele cele bune ce-i vei îndulci, ei nică o dată mila și cuvintele tale nu le vor uita, că săracului dacă îi dai mila, el îți mulțumește numai o dată, iar sluga ta îți va mulțămi totdeauna, căci ca altă milă de la nimeni n-are, fără numai de la tine. Deci pentru mila aceea ce-i vei face nu numai că-ți va mulțămi în lumea aceasta el și feciorii luă, ci încă și capul își va pune pentru tine el și feciorii luă, și pînă să va sfîrși neamul și sămînța lui: toți vor zice Dumnezeu să erte pre cutare domn, că

ne-aă miluit. Fătul mieă nu zic să nu miluești săraciă nici să ei mila de la mănăstiri, nu fiș scump să nu fie aceasta, ci zic toate acestea să le umple, adecă pre săracă să-ă miluești, iar mănăstirile să nu le întărești și să le miluești cu leafa slugilor tale, iar slugile tale să le facă în zilele tale să fie cerșători. Ci să cade să ei seama cu mintea ta, și să socotești foarte bine cîte vor fi moșii ale slugilor să fie deosebi, să n-aibă cu acela amestec, că ei pentru dragostea ta, și pentru mila care vei să-ă miluești pentru aceia îți slujăsc și vor să-și pue și capetele și să-și verse și sîngele pentru tine. Iar de ăi va mai prisosi venit din venitul domniei, acel venit să nu gîndești că este cîstigat de tine, ci iar l-aă luat de la săracă și de la ceia ce sînt subt biruința ta, care i-aă dat Dumnezeă subt mîna ta. Pentru aceia să socotești și să poftești țara ta ca să aibă și aceia dreptate și pace cu odihnă în zilele tale. Drept aceia cum o luați de la săraci, aşa să cade să o și dai pentru dînșii, și să le facă și odihnă și pace. Deci dacă îți va mai rămînea avuție, fătul mieă să nu gîndești să nu dai milostenie că eă nu-ți zic aşa, ci îți zic că atuncia încă sa cade să dai mai mult. Si iată că te învăț și te sfătuesc și de aceasta, iar tu să te apropii către sfatul mieă, și să-l ascultă, tuturor să împărți milostenie, ca să fii și tu miluit de față Domnului nostru Isus Hristos. Că mai bine este a face milostenie, decât a strînge avuție. Că zice Prorocul: strînge avuție și nu știe cui strînge, și în sfânta E-

vanghelie iar zice: *nu ascundești avuția voastră în pămînt, unde vermi și putreziciunea o putrezește, și unde o sapă furii și o ia, ce ascundești avuția voastră, unde putreziciunea nu o putrezește, și unde nu o vor sapa furii, nici o vor fura, că unde va fi avuția voastră, acolo va fi și inima voastră*, cu adevărat este acest cuvînt drept al domnului nostru, care aș zis: unde va fi avuția voastră, acolo va fi și inima voastră, că cel ce va fi cu avuție multă, și să nădăjduește în trînsa acela nu să chiama creștin, ci se chiamă al doilea idolatru. Căci că nici o dată luî nu este gîndul la Dumnezeu ci toată nădejdea și puterea numai spre avuție. Si nici odată nu gîndește să slujască luî Dumnezeu, nici să facă odihnă sufletului său, cu acea avuție, ci numai satana să bucură de avuția lui, și zidește întunerecul cel încuiat, ca să numai iasă de acolo, nici să i să deschiză nici odată. Iată fraților socotî și vedești, mai bine este să zăcem întru întunerecul cel încuiat pentru dragostea avuției, aș mai bine după cum zice Domnul Hristos: să ne împărțim noi însine avuția săracilor, și să fim miluiți în ziua aceea, cind va face Dumnezeu judecată el însuși, și să fim izbăviți de întunerecile cele încuiate, și din pușcăriile iadului? pentru acest lucru vă mărturisesc și eu fraților, încă nu eu din capul mieu, ci cuvîntul Domnului nostru Isus Hristos, care totdeauna strigă către noi și zice: *fericiți de cei milostivi că acia vor fi miluiți*. Deci a cui altă mărturia mai mare? voi zice pentru milostenie decăt care

au arătat și aș învățat însuși Dumnezeu și aș grăbit cu gura sa? aș doar să dau vouă altă învățătură de la mine? ba, ci numai ce să zic și să spui după cum aș zis Dumnezeu: să fiți milostivă, și să nu împărțiți niciodată fațărișii milostenie în fățănicie, că voi sănătății aleșii înaintea lui Dumnezeu ca viața cea rodită oare, și totuși așteaptă să se adape din voi și să se îndulcească. Deci să nu împărțiți struguri voștri în fățănicie, și să fiți unora dulci, altora amari, ci tuturor cu dreptul să fiți, cum și Dumnezeu iubește dreptatea. Așadar cind veți ești să faceți căutare oștilor voastre la anul cum le este obiceiul, atunci totuși boieri și căpitanii, și toate slugile voastre să aibă de la voi cinste și dar, și dreptate și slujbe. Si aceasta încă este milostenie, că voi escăpa totuși să aibă milă de la tine, iar tu să nu facă niciodată milostenia în fățănicie, că unind din rudele voastre vor fi grebi și vor vrea să ia aceia boieriile cele mari mari, iar slugile tale să le dai îndărăt fără de lege și fără de dreptate, că acest lucru este un păcat mare. Niciodată nu cumva să ești cinstea și boeria de la vreun om care va fi harnic și înțelept, și să o dai altuia, căci își va face glumă și veseliu, și risuri, ci pentru căci își va face veselie și glușcă tu îl miluește de amina cu ce vei vrea, iar să nu dai boieriile măscăricilor, și celora ce fac risuri: ci să dai celor ce vor fi harnici de cinstea și de slujba ta. Si pînă nu vor veni toate slugile tale înaintea ta cele ce vor fi mari de folos, și mari detreabă pînă atunci

nimuluſ să nu dăi boierie ſau cinstea, ſi cind vor fi toți înaintea ta să-i vezi și să-i știți ce oameni ſint? Căci că de vei pune pre cine-va boier pentru căci te va ruga cine-va, tu și faci 2 lucruri de pagubă, căci darul eſte al tău, iar cinstea eſte a altuia. Si de vei da cuiva cinstea pentru voia cuiva, cugetă că nu v-ați adunat Dumnezeu să fiți domni, nici să fiți toți păſtori turmei lui. Ci numai pre tine te-ați ales și te-ați pus să fi păſtor turmei sale. Deci de nu vei fi tu harnic să cunoști turma ta, și să le împărți tuturor pre dreptate, ce domn și ce păſtor te vei chiema, cind vei lăsa să se ameſtece toți în Iucrurile domniei tale, și să fie domni ca și tine, sau să se ba-ge în venitul țării tale? ați n-ați auzit că zice în sfânta Scriptură: cinstea și venitul tău ne-bunuluſ să nu-l dai. Iar tu să laſi cuvîntul dulce celui ce știe cinstea ta, și să umpli cu-vintele prietenilor, și ale boierilor tăi, și să le fi domn vrednic, și să dai fiește-cuī plata precum să cade pe faptă. Iar cinstea ta din bună voia ta să nu o dai altora, și să fi al doilea Isav. Că și acela a dat cinstea și scaunul său frăține-său lui Iacov pentru o tipsie de linte fiartă. Că cerșu Isav de la frate-său Iacov și i zise: dă-mi să mănînc din merticul tău și să mă ſatur, iar Iacov căci iu dăruise de la Dumnezeu mintea cea întreagă, zise către Isav: d-ași ști că ați da mie cinstea ta și scaunul tău, eu și-ași da merticul mău. Iar Isav era gol de minte, și pentru aceia nu ſocoti că-șii-va pierde cinstea pentru un blid de linte. Ci îndată zise: dămă tu blidul cu lin-

tea mie să mănânc, iar tu iați tie cinstea mea și scaunul mărești. Și aşa iși dete cinstea și scaunul său frăține-său lui Iacov. Așa și voi fraților de veții da cinstea voastră slugilor voastre de voia voastră, fără de nici o nevoie, să fie slugile voastre cu cinstă, iar voi fără de cinstă, pentru niscare mită, sau pentru niscare vorbe violene, sau pentru vre-o lăcomie a voastră, atunci voi veții fi soții lui Isav. Iar de veții asculta cuvîntul Domnului vostru, și să nu dați cinstea voastră altora, voi veții fi domnii înțeleptii și cu mintea întreagă, și soții lui Iacob. De aceasta și ești fraților cum m-am priceput aşa v-am și învățat să nu vă dați cinstea voastră nici o dată slugilor, că dacă-ti vei da cinstea ta lor, deci tu ce vei mai fi bun, și de ce treabă vei fi lor? sau cine te va mai băga în seamă și să vie la tine, dacă vei umplea voia boerilor tăi? Iar celora ce-ți vor sluji bine tu nu vei face dreptate? Că d-ai fi vrut să aibă mintea întălegătoare și întăleaptă, și să-ți cunoști boeria precum sunăt atunci și-ar fi lesne, că tu iași zice numai cu un cuvînt, și ar ești din cinstea și din boeria aceia. Și cînd aș zice cuvînt aşa să fie: ei nici o putere n-ar mai avea. Ci dacă aș lua tu boeria de la dinșii și cinstea, atunci pre dinșii nimeni nu îar mai cinsti. Deci dacă aș pricepe tu că cinstea și boeria lor le este de la tine, de ce să nu facă să-ți slujască ei tie cu temere și cu frică, și să cunoască că tu le ești domn și stăpin și mai mare preste dinșii, cum să cade să fie slugile smerite înaintea

stăpînilor lor ? pentru aceasta cinstea ta pînă o
va da Dumnezeu tu să o ții în mînele tale.
Drept aceia fătul mîeū te deșteaptă și te so-
cotește cu mintea ta, și să nu-ți dai cinstea ta
boierilor tăi, că tu puī pre dinși boieri, iar
pre tine nu te pun ei domn, ci pre tine te
pune Dumnezeu să fiș unsul lui. Cum zice și
Prorocul : *pune Doamne preste noi dătător de
lege, să întăleagă toate limbele că sunt oameni.*
Așa te-aș ales Dumnezeu și pre tine ca să te
cunoască toți, că tu ești domn ales de Dum-
nezeu să fiș lor stăpin și pastor bun, și să
paști turma lui Hristos fără de fațărnicie. Iar
tu dacă ești harnic îți rînduești turma și o
întocmește bine, să nu se hrănească unii și
să se îngrașe, iar alții să moara de foame, ci
să împarți tuturor întocmai fiolete cu după lu-
cerul sau, și căruia cum îi va fi slujba, așa
să-i fie și cinstea și mila. Iar venitul tău ce-ți
va veni din toată țara ta, acela să fie tot în
mînele tale să nu cumva să-l dai și să-l îm-
parți la boieri tăi, sau la rudele tale, sau la
niscare slugi de ale tale ce-ți vor fi făcut nis-
care slujbe, ci să fie tot cu seamă în mînele
tale. Deci cui vei vrea să dai cu mîna ta, să
se știe ca să-ți mulțumească, și să te cunoască
că tu ești domn. Că cel ce va să fie domn
aceluia trebue să aibă minte foarte multă, ca
să cunoască și să priceapă mințile slugilor,
mintea domnului lor, că dacă cunosc slugile
minte multă și socoteală la domnul lor, ei îi
slujesc pre dreptate și-l cinstesc, iar dacă îl
cunosc că n-are minte, ei numai ce-l țin domn

cu numele. Pentru că slugile cum cunosc preștăpîn așa-î și slujesc, măcar de ar fi sluga cît de dreaptă; că dacă este domnul lipsit de minte, deci slugile pentru ce-î vor să î slujască pre dreptate și să-l cinstescă, cînd el n-are minte să cunoască cinstea și slujba lor, cît să nevoesc ei și ostenesc pentru dinșii? pentru aceia cînd cunoaște domnul slujba și osteneala slugilor sale, cum îl cinstesc, acela ce domn este? sau cum îl vor mai cinsti slugile lui, sau îl vor mai sluji? Iar domnul cela ce este înțelept și cu minte acelaia slujesc slugile lui, și care din slugile lui îi este prieten acela-î slujăște cu nevoință și cu dreptate, iar de va și fi din slugile lui vre unul dușman, și nu va vrea să-î slujască, apoi tot să va înțoarce și-î va fi prieten, căci căl vede că este harnic și întreg la minte. Pentru aceia cînd îl văd slugile lui că este harnic și înțelept de toate să pleacă și-î slujesc cu frică și cu temere, că domnul înțelept toate cugetele și socotelile lui sînt bune. Căci că mintea stă în trupul omului drept, ca și cum stă steagul în mijlocul războiului, și toată oastea caută la steag. Si pînă stă steagul în războiu nu să chiamă acel războiu biruit măcar de are și năvală grea spre sine. ei tot caută steagului, și să adună toți imprejurul lui. Iar dacă cade steagul, atunci toate ostile să risipesc, și nu să știe unul cu altul cum fac și încotro merg. Așijderea este și domnul, pînă stă mintea lui în trînsul întreagă, toate ostile să strîng imprejurul lui, și lui caută ca și imprejurul

steagului, și totușă ia și învățatură și înțelepciune de la dinsul, și încă nu numai slugile și oamenii din țara lui, ci și alții dintr-alte țări poftesc ca să ia învățatură și sfat de la dinsul. Iar dacă slobozește domnul trupul său spre curvie, și spre betie, și spre alte lucruri rele, care nu le iubeste Dumnezeu, și și perde na-dejdea și frica lui Dumnezeu, și nebunete în sila lui. Deci Dumnezeu să minie pre dinsul, și nu îl face altă nevoie mai rea, ci numai ce-i ia mintea, și-l lipsește de dinsa. Deci dacă să lipsește de minte, iar de trupul aceluia domn nici un lucru bun nu vei vedea, nici el nu va mai avea nici o cinstă de la slugile lui, nici de la alții domni care vor fi împrejurul lui, ci va fi numai de rîs și de ocară, și slugilor lui li să vor răni inimile despre dinsul. și li să va lua dragostea și dorul de către dinsul. Că pînă stătu steagul lui, și ei tot stătură împrejurul lui, și totușă căută lui, iar dacă văzu steagul, deci ei fugiră totușă și nu să știură unii cu alții unde sau dus, și ce să facut. Așa și slugile voastre pînă vă vor vedea, și vor pricepe că este mintea voastră întru voi: ei totușă să vor strînge și să vor aduna împrejurul vostru. Iar dacă vor vedea că v-ați scăzut mintea; ei să vor răsipi totușă de la voi. Și cum nu să arătă și să vă năpusteze, căci că văd că vă luă Dumnezeu mintea și în locul ei pornise minia lui, asupra voastră. Vedeți fraților, cât este de rău celui ce să minie Dumnezeu pre dinsul, și-l lipsește de minte. Că omul nebun nu poate să și facă nici o cin-

ste și nică un bine luă, dar altuia cum va putea face vre un bine sau vre o cinste? iar domnul carele este întreg la minte, la acela sunt toate bunățile, că întări lucrează lucrurile lui Dumnezeu, apoi umple și voiea lui pre pămînt. Că este lăsat toate dreptările Dumnezești să le îndrepteze, și pre oameni încă să-i tocmească cu înțelepciu, și să ia de la dînsul toți împăcare și cuvinte dulci. Așijderea fătul mieu, și voi fraților, eu aşa vă învăț lui Dumnezeu tot d-auna vă rugăți că să se milostivească spre voi, să vă dea cinstea, că din nebunie să fac toate cîte iubește diavolul, și dintr-însa să umplu toate voile lui, iar din mintea cea bună să umplu toate cîte plac lui Dumnezeu. Drept aceia vă învăț fraților, să cereți de la Dumnezeu minte curată, ca cu dînsa să puteți umplea toate voile lui cîte le va pofti, că numai cu ajutorul lui Dumnezeu, și cu mintea cea curată veți umplea voiea lui. Pentru aceea rugăți pre Dumnezeu să fie cu voi, și nu vă leneviți a lucra lui Dumnezeu, ci lucrați milostenie, și miluiți slugile voastre. Si să fie slugile îmbrăcate și împodobite cum veți ști mai frumos, că aceea este lauda și cinstea domnului și comoara cea înfrumusetată și vie. Iar de vei fi scump, și va lăcomi inima ta spre avuție multă, și vor rămînea slugile tale golă și despoiată, deci tu fără slugă ce cinste vei avea? și ce domn te vei chiama? sau dintr-acea avuție multă ce vei fi strins, ce folos vei să dobîndești, că și tu ești om ca fierăscare? și cînd vei muri a-

tuncă avuția ta va să rămîne pustie, și va lăua o altul carele nu o să căștigă de la minca dragă și va bea, și va împărți avuțiea ta, și de la fi harnic să miluiască slugile, el își va face cu avuțiea ta nume bun, iar tu vei rămîne urgosit, și cu două pagube foarte mari, una căci ați trăit în lumea aceasta cu nume rău și de ocară, iar alta căci îți va fi în ceea ce lume, sufletul pierdut în periciune. Drept atâtă fătul mieu, și voi fraților eu să vă învăț, să nu strîngeti avuție multă și să o ascundeți, ci să punetă avuțiea voastră pre slugile voastre, dacă vă este voea să fie avuțiea și strînsoarea voastră tot vie, și să aveți veselie înaintea ochilor voștri. Că iată că voi să vă aduc aminte și de împărații cel de demult: grăi Aristotel filosoful către Alexandru împăratul și zise: Împărate Alexandru, cu ce lăua și biruiașă toată lumea? iar Alexandru zise: dacă de vreme ce mă întrebă tu, ascultă să-ți spui o Aristotele! eu numai cu trei lucruri am biruit toată lumea. Întâi cu cuvînt adevărat și stătător, adoa cu judecată dreaptă, iar a treia cu mină intinsă și îndurătoare, căci că n-am strîns avuție, ci-mi am miluit slugile și oștile. Deci el pentru mila care i-am miluit, nu și-a căzut viața, ci și-a pus capetele înaintea mea. Cu acestea am biruit eu toată lumea, și birui cu acest cuvînt. Alexandru împăratul pre Aristotel filosoful și zise și Aristotel: că numai cu aceste trei lucruri va putea omul să biruiască toată lumea. Iată fraților vedetă aceasta, Alexandru fiind

Elin și cu aceste trei lucruri luă toată lumea, și ce nume mare își dobîndi. Dar voi fiind creștină, cu cît mai mult vî să cade încă să umpleți aceste trei lucruri? și încă nu numai acestea, ci să și mai adăogați lucrurile cele bune, carele iubește Dumnezeu, și atunci Dumnezeu va înălța și va slăvi numele vostru în lumea aceasta, și nu numai în lumea aceasta, ci încă și după ce vă veți petrece din lumea aceasta, sufletele voastre le va odihni întru împărățiea sa cea cerească, din preună cu a le tuturor drepților. De aceasta și eu vă învăț să aveți mînă întinsă către toți, însă nu în fațărie, ci fiește cu după lucrul său, și după cum își va fi făcut slujba, aşa să-ți fie și cinstea și mila. Si să miluești pre toți, și pre săraci, și pre cei ce vin către tine, și pre străină, ci cu socoteală, iar și sufletul tău să nu ți-l uiți, ci care milă vei ști mai mare aceea să facă pentru dînsul, ca să fie și el miluit. Că toți aceștia care fură zișii mai sus, dacă nu-ți vei milui, ei vor avea nădejde să-ți miluiască alții, iar sufletul omului nu mai are altă nădejde la cine-va să-l miluiască fără numai la mila lui Dumnezeu, și la trupul care lăcusește în el, căci că el este în mîna aceluia trup, și are trupul putere asupra sufletului să-l spăsească și să-l piarză, și poate face trupul să fie sufletul și miluit și dobîndit. Si iar poate face pentru volniciea sa, să piearză și pre suflet, și pre sine, că este și aceasta în mîna lui. Iar de se va osteni trupul în viața aceasta, deci nu va fi numai sufletul miluit, ci și tru-

pul, într-un loc cu dînsul să va odihni. Iar pentru neosteneala trupului, nu numai ce va peri sufletul, ci și trupul, dinpreună cu sufletul. Și de nu-ți vei osteni trupul, ca să-ți miluești sufletul, ci vei zice să agonisăsc și să strâng feciorilor mei, și ei după moartea mea vor avea grija de sufletul mieu. Că omul are doă părechi de feciori, unii sunt feciori din păcate, iar alții sunt feciori fără de păcate. Și omul în veacul acesta iubește mai mult feciorii care sunt din păcate, de cît pre feciorii care sunt fără de păcate. Deci cînd să va întimpla omulu de va greși lui Dumnezeu, și-și va spurca trupul, și își va întina sufletul, și nu va alerga la pocăință, pînă este viu să-și spele trupul, și să-și curățască sufletul, ci să va nădăjdui spre feciorii săi cei dragi, și iubiți, să-și spele sufletul, și să-și curățască trupul, unuia ca acela îi este nădejdea seacă, și sufletul lui va răminea neîndreptat. Dar dacă în vreme ce nu ți-ați curățit trupul, tu însuți o omule! și să-ți fi spălat sufletul, pînă ați fost viu, și ați trăit într-această lume, și nu ți-ați fost ție milă de sufletul tău, ci te-ați nădăjduit spre alții să te miluiască și să ți-l izbăvească din miniea lui Dumnezeu, și aceia spre care te-ați nădăjduit tu de nu le va fi grija de ale lor suflete, să și le îndrepteze, atunci de ț-ar fi feciori, măcar frați, măcar ce rude îți va fi, sufletul tău nu-l va scoate din munca cea de veci. Ș-apoi cum tu să facă păcate, și alții să se ostenească pentru tine, să le curățească. Ci să cade celu de a căută păcatul, acela să se

nevoiască pentru dînsul, și să-și curațască trupul, și să-și spele sufletul încă pînă este viu. Drept aceea fraților cînd greșîți lui Dumnezeu, numai decît să ne întoarcem și să alergăm către pocăință, și să ne punem nădejdea spre mila lui Dumnezeu, iar nu spre feciori noștri, pre care foarte-i iubim. Dar care sunt acei feciori ai noștri? sunt vîrsarea lacrămilor, că cum sunt feciori noștri cei dragi, de la inimile noastre, aşa și lacrămile sunt și es de la inimile noastre, și acia sunt feciori noștri cei de dreptate. Că dacă ne spurcăm trupurile și sufletele, lacrămile sunt ca o apă vie să ne curațască trupurile și sufletele, că lacrămile sunt aripile pocăinței, și nu numai aripi, ci și mumă, și încă și fete. Pentru aceia fraților cînd să înfășură de trupurile noastre smoala cea neagră și rece, să nu lăsăm să se usuce împrejurul trupului nostru. Că dacă vom lăsa smoala să stea lipită mult de trupurile noastre, mă tem că nu se va deslipi, pînă ce le va face cu rane, și ne va întuneca sufletele, de le va face negre, ca și dînsa. Ci pînă este mila lui Dumnezeu cu noi, și dacă aflăm că sunt lacrămile aripile pocăinței, și mumă, și izvor viu și curat, noi să ne curățim cu dinsele zmoala cea neagră și rece, după trupurile noastre, și să ne schimbăm sufletele în lumină luminilor, cum să-l curățit și alții prieteni și vecini de aici noștrii, care au fost înțelepți cu sufletele într această lume, și acum cu adevărat sunt luminații înaintea Domnului Hristos. Așijdereea și noi fraților, pînă ce este

praznicul noă să sărbăm, și pînă este mila lui Dumnezeu cu noi, să alergăm, și să ajungem vremea pocăinței. Si atunci sufletele noastre cînd vor sta înaintea Domnului nostru, să nu fie rușinate și osindite, nici să fie sufletele prietenilor noștri luminate, iar sufletele noastre să fie întunecate înaintea lui Dumnezeu. Sufletele prietenilor noștri să fie primite în veselie și bucurie, iar sufletele noastre, să fie în plîngere și dosadă. Sufletele prietenilor noștri să fie încoronate cu corone neputrezitoare, iar sufletele noastre să fie ne încoronate și batjocorite. Sufletele prietenilor noștri pentru nevoie lor să fie tot-d-auna cu Dumnezeu, iar sufletele noastre pentru ne nevoiele noastre, și pentru mulțimea lenevirei noastre, să fie despărțite de fața cea bună și dulce a Dumnezeului nostru. Drept aceea fraților să ne nevoim pînă avem vremie, să nu se despartă fețele noastre, de fața Domnului nostru Isus Hristos, și de prietenii noștri, pentru lenevieea noastră cea multă, și pentru ne grija noastră, și pentru pizma care o ținem tot în inimile noastre, și pentru miniea care Dumnezeu nu iubește. Pînă suntem vii, noi nu socotim să facem pace sufletelor noastre, dar dacă nu vom face noi pace pînă suntem vii, dar pre urma noastră, cine ne va face pace? doar fraților gîndiți că va face cine-va pace pre urma sufletelor noastre? ba, cînd nu ne-aș fost noă milă de sufletele noastre, să le facem pace pînă am fost în lume vii, că după moarte, nu este împăcare, după moarte nu este cură-

țire, după moarte nu este milostenie, ci pînă este omul viu, și pînă încă nu i s-a despărțit sufletul din trup, atunci este vremea cea de pace, și trupulu și sufletulu. Că cel ce va face pace cu fratele său pînă este viu, și Dumnezeu va împaca sufletul lui, și l va odihni în brațele lui Avram. Cel ce va petrece și va viețui în lumea aceasta, în curație și în mintea cea întreagă, și nu-și va spurea trupul și sufletul, sufletul aceluia îl va lumina Dumnezeu, și-l va străluci mai vîtos de cît zările soarelui. Cel ce va fi milostiv, și va împărți săracilor milostenie dreaptă și în dreptate, acela va fi miluit la judecata cea nefățarnică, d-a dreapta lui Hristos. Vedeți fraților, cît este de mare mila lui Dumnezeu, și ne încreză totdeauna ne chiamă către dînsul. Iar noi facem oceania, că acea oceania este meșteșugul și lucrul cel mare al diavolului, și cel ce face oceania, acela însuși să zugrumă. C'i să lăsăm fraților oceania, să ne izbăvim de fața satani. Să luăm smerenie, și cu dînsa să ne îndulcim de fața lui Dumnezeu, și este un lucru foarte bun fraților, și aceasta: să ne apropiem și să socotim Dumnezeeștile Scriptură, că într-acele fu arătat, că camăta unu lucru, este cumplită, și o patimă vicleană. Ci încă de acum dar deșteaptăte, și nu mai face cămătărnicie, și cît o ai strîns cu răutate, cu bunătate o împarte, și te asamănă cămărașul lui celu nedrept, carele fu pîrît la stăpînul său, că risipește avuțiea lui, fără de ispravă și rău. Aceluia te asamănă și tu, că acela ne

putînd săpa, și fiindu-î rușine se ceaie, să socoti bine și înțelepțește. Să gîndi, dacă-l va scoate stăpinul său din cinste și din boierie, el va lua de la datornică, și-î va fi aceia de odihnă. Așa să facă și tu dacă nu te-ați aflat în cel d-întîiū, încă nu te scăpa de cei de al doilea, și de n-ați dat milostenie din cîstigul tău cel drept, încă fă din agonisala ta cea nedreaptă și din camete, că Dumnezeu este iubitor de oameni, și primește și agonisita cea rea, dacă o împarte omul celor ce li să cade să o împărăță, și de nu vei mai face cămătărnicie, nicăi vei mai agonisi de-aci fără de dreptate, te va lăuda Dumnezeu și pre tine cum laudă și pre cămărașul acela nedrept, dacă vei face și tu, și să-ți tocmești bine și cu socotință ca și dînsul, celea ce-ți vor fi de folos și de treabă. Pentru aceia nevoiește-te o fătu mîeu, și cumpără ție unt de lemn, pînă ce stă tîrgul acești lumî, grăbește-te către săraci și cea ce-l vînd, pînă nu să sparge tîrgul acesta, că dacă să va sparge de-aci nu mai este cine să-l vînză, nicăi cine să-l cumpere. Ci fiește cine cum va face neguțătorie aici, așa va afla și acolo. Fătu mîeu, nu ți fie lene a face bine, nicăi cugeta să nu facă bine, temîndu-te pentru săracia lumii acestia, și pentru lipsa avuției, și pentru traiul și ajungește batrînețelor, și pentru așteptarea boalelor și a slabiciunii, nicăi pentru altele ca acestea, că acestea sunt tot cugete și păreri deșarte, și amăgelile vicleanului diavol, și meșteșugurile lui, de aceia leapădă de la tine niște cugete.

și sfaturi drăcești ca acestea, care muncesc și să nevoeasc să-ți facă rău și multă nevoie, nu le asculta și stăi în potriva lor, și le gonește cu semnul cinstitei Crucii, și cu îndrăzneală să zicești către dinsul: dați-vă în lătură de la mine toți cei ce faceți fără de lege, că nu voiă asculta pre voi, niciodată voi sluji voă, ci cu marea veselie voi face poruncile, care le am luat de la acela, care mi-aș făcut mult bine, că acela cu iubirea sa cea multă ce o are tot împărtășită ajuta spre liniște. Cu adevărat fătul mieu să nu cumva să te afli nebăgătoriu de seamă de o bunătate ca aceasta, rugăciunea cea bună nu stă în darurile cele multe și în jertfe, ci stă în gîndul cel bun și învoiearea sufletului cehului curat, și iubește Dumnezeu pre militorul cel blind. Așa doar nu poate Dumnezeu să sature pre cei flămîndi, care au săturat numai cu cinci pînă cinci mii de oameni? așa doar nu va putea Dumnezeu să sature pre cei setoși, care au izvorit apă din peatră sacă și vîrtoasă? ba să nu fie aceia, că poate Dumnezeu și nu este nimic să poată sta împotriva voii lui Dumnezeu, că aceluia i să încchină toate genunchile ale celor creștini și pămîntea, și acelor de desupt, și nici unele de acestea nu îtrebuesc lui, fără numai spăsenia ta poftește ca să dobîndești tu cu milostenia ertare păcatelor tale celor multe și să-l întorcă, căci lăzi miniat cu nebuna ta scumpețe. Fiul mieu să nu voești ați să părea că năști vină de păcate, ci dacă de vreme ce aș aur dă-l săracilor, iar de năști aur tu dă haină, ca să fi și tu

îmbrăcat de Dumnezeu în haine împăratești la vremea judecății lui, iar de n-ați haină tu măcar dă un constand sau un ban, și să nu temi niciodată gîndești, că ați dat puținel sau că nu va fi primit, dacă n-ați avut să dați mult, că mai bine va fi primit acel puținel al tău, care l-ați dat tot, de cît mila cea multă care o vor face alții dintru prisoasile lor, că știi cum primi Dumnezeu cei doi bani a acei văduve sărace, care aruncă în cămara bisericiei. Iar de nu vei avea niciodată banii, tu dă puținea pînă și te vei asemăna ceia-lalte văduve, care hrăni pre Ilie Prorocul, și te va hrăni și preține Dumnezeu cu hrana raiului, iar de n-ai niciodată pînă, tu încă dă un păhar de apă rece celor însetoșați, ca să nu cauți și tu în ceia lume o picătură de apă, ci să te adape Dumnezeu din izvorul apei cei vii, că dacă nu vei mai înseta în vecinătate. O multă este și adincă dragostea lui Dumnezeu, care o are spre oameni! căci este voia să se spăsească toții oamenii și ne-ați dat mijloace ca să ne putem spăsi cu acelele toți, și niciodată unul dintr-oameni să nu peie, ci așteaptă totdeauna să se spăsească neamul omenesc. Si socotește de vezî bunătățile cele neurmate, cum poruncește celor ce lău miniat să se întoarcă iar către dînsul cu milostenie săracilor, și pentru aceea puse pildă cu cele cinci fete înțelepte. Iar cămătarnicilor le dete chip și semn pre cămărașul cel nedrept, ca să facă milostenie, și să dea din ce au luat cu cămătarnicii, și dacă de nu va mai cămătarnici, el va fi moștean împărației cerului. Iar celu

ce n·are să dea mult, dete chip pre văduvă, să dea preț de doă *mangări*, iar celor ce vor fi lipsiți și săraci de tot, le dete chip să dea un păhar de apă rece. Ca nu cumva să puie cineva pîră asupra sa, pentru săracie să zică că n-aă avut ce da, și să se lipsacă de plata sa, că iată că el însuși și acestora pune plată mare și zisăse : *ori care va adăpa pre unul din cestii mai miri, cu un păhar de apă rece, numai în numele ucenicului, adevărat grăesc voă, că nu-și va pierde plata sa.* Aceasta poruncește, că-ă este voea să se spăsească toți, și-i îndeamnă spre milostenie. Drept aceea o suflete ! fugi de caznele cele răle a le iubirei de avuție, și te apropie de milostenie care este bună și folositoare, că de vei milui pre cei ce sănt în nevoie, și pre tine te va milui Dumnezeu, și te va ferici precum el însuși aă zis : *Fericiti cei milostivi, că aciia vor fi miluți.* Deci o suflete ! împrumutează pre Dumnezeu, pre pămînt, ca să iaă în cer, plată după vrednicie-ți, și-l fă să-ți fie el ție dator, că este bun datornic care nu va tăgădui, nicăi va zăbovi cu plata, ci-ți va plăti cu o sută de ori mai mult, și încă îți va da și dobîndă viața cea de veci, și acestea nu ti le va da în taină, ci aevea, înaintea sfintilor Ingeri, și înaintea a toată făptura lui, și le vei lua cu multă slavă mare. Însă cînd vei face tu niște lucruri mari ca acestea, atuncea să te păzești de furi și vicleni (diavoli), ca nu pentru placerea și lauda oamenilor să fi furat despre stînga, și vei rămînea de această neguțătorie bună și dragă,

ci să te păzești cum am zis: și să ți î această avuție cu mina cea dreaptă, care este cinstita smerenie, și să fugi de furtișagul cel dăstînga care este întunecata și grozava trufie. Că nu-ți este ție de folos să te nevoiești spre un lucru mic și prost, ci spre comoara și avuțiea cea de veci. Pentru aceia foarte cu nevoiță să faci acest lucru bun, și care place lui Dumnezeu (milostenie), ca să l afli în cer cu adevarat, ca o avuție nefurată. Deci te îngrădește cu Crucea și cu smereniea cea bună, și nu vei fi furat de trufiea cea deșartă, niciodată teme de venirea tălharilor celor răi, și cumpliți, că nu vor îndrăzni să vie, și să stea înaintea ta, și să vor risipi ca pulberea înaintea vîntului celui răpede. Pentru aceia fătul mieu, cind vei face milostenie, să nu trîmbitezî, niciodată să strigă înaintea ei ca fățarnicii, că ea aș urât acestea, și nu iubește lauda și trufiea, ci să aș ales smereniea, că aceia este fiică și ucenită fiului lui Dumnezeu, care său smerit pentru noi, său purtat trup de om ca și noi. Pentru aceia nu este iubitoare de laudă și de trufie, ci numai să se facă milostenie într-ascuns, iar ea nu să va ascunde. Deci deoarece face tu aceasta într ascuns, iar ea nu va fi uitată, ci mai mult va străluci în vremea platei, și va fi mai luminoasă de cît soarele, și o va curățî, și o va lăuda cel ce este stăpîn tuturor înaintea Ingerilor săi, și cele ce aș făcut tu în taină îți le va plăti Dumnezeu aevea și în vîleag, și te va încorona, cu coroana luminii, iar să nu strîngi avuție pre pă-

mînt, că este urîtă luř Dumnezeu, ci să strîngî avuțiea ta în cer, unde ař pîerit nădejdea furilor, și unde săpătoriř nu o vor săpa. Că dacă ţi-ř cîştiga avuție în cer, deci aceea avuție nu va putrezi, nicî va peri nicî oda tă, dacî o veř fi pus acolo, și iři va fi și inima acolo, că zice Dumnezeu: *unde va fi avuțea voastră, acolo va fi și inima voastră!* o suflete primește pre cel sărac în numele Prorocului, și îl satură, și-l adapă, ca să te ospătezî și tu cu Prorociř la cina cea împăratăască, hrănestă și adapă pre cel flămînd, că de-l veř sătura, Dumnezeu cu a lui bunătate va mări acel puținel bine al tău, și-l va înălța la sine, că zice: *Fămînsit-am și mi-ați dat de am mîncat, înseitat am și m-ați adăpat.* Drept aceia fătul mîeu te bucură și te veselește, cînd faci arestea, că tot pre bunul Dumnezeu hrănestî și adăpî. Cine ař văzut și cine ař auzit cineva minune ca aceasta, cînd hrănestî și adăpî pre un vein al tău, fiind și acela om ca și tine, tu saturî pre Dumnezeu stăpinul și făcătorul tuturor. Îmbracă cu dragoste pre cel gol, să te îmbrace Dumnezeu și pre tine cu haina cea neputredă și de veselie, du pre cel strein în casa ta, să te ducă și pre tine Dumnezeu în lăcașurile dreptilor. Cercetează pre cei bolnavi și pre cei din temniță, să fiș alăturat în ziua judecătiř oilor celor de a dreapta, că de veř face acestea: tu te veř învrednici de veř auzi glasul cel milostiv și fericit și dulce al milostivuluř și minunatuluř Dumnezeu care va zice: *Venîți blagosloviți tatălui miei de moște-*

niți împărdăția, care este voă gătită încă din începutul lumei, că dacă ați făcut acestea unuia din cești mai mici mie ați făcut. Atunci cei ce vor fi destoinici unei slave ca aceasta, cu multă bucurie și veselie vor proslăvi pre Dumnezeu. Și fiind în nepricepere, și înndoire, și în frică mare vor zice către dînsul: dar ce bine am făcut noi într-această lume de ne-am învrednicit noi a atîtea bunătăți? ci Doamne Dumnezeul mieu, atunci nici pre mine să nu mă desparți din partea cea ce ti o aș ales, ci mă învrednicește slavei tale, pentru mila ta cea mare, și pentru bunătatea ta cea nemăsurată, iar nu pentru lucrurile mele, care sunt toate scîrnave și spurcate, că n-am făcut nici o dată bine înaintea ta. Ci numai pentru dragostea ta, care o aș spre oameni mă miluiește pre mine ticălosul și păcătosul, și nu mă lăsa să peiu, că n-am alt unde să mă nădăjduesc pentru spăsenia mea. Către tine am alergat sfinte, ca să nu mă rușinez nici să mă întorc de la fața ta ocărît nici osindit, nică auz ești vaș de mine! acel glas de urgie și de minie, care va zice: *păsați de la mine blestemațiilor în focul cel de veci, carele este gătit diavolului și îngerilor lui, că dacă n-ați făcut unuia din frații moi cei mai mici, mie n-ați făcut.* Cu adevărat stăpîne și Dumnezeul mieu, nici o dată nu te-am ascultat, nici te-am băgat în seamă, vaș de mine! cînd te-am văzut flămînd sau setos, gol și bolnav și în temniță n-am vrut să-ți slujăsc. Pentru aceia nu sunt harnic și vrednic să ceiști ertăciunea cea de săvîrșit. Că ne-

băgînd seamă de tine făcătorul mîeū cel de bine, și cercetătorul mîeū, am slujit tot avu-
ției cu toată nevoința mea. Ci mă rog eū ro-
bul cel viclean și necredincios iubirei și dra-
gostii tale, care o aī spre oameni să-mi erți
cît vei vrea, că nu zic eū pentru cît să va-
cădea după lucrurile mele, ci numai cît va-
vrea mila ta, că păcatele mele sînt făr de nu-
măr. Am făcut făr de legi și necurății, și știu
că nu sînt vrednic să dobîndesc nici o ertare,
ci numai ce alerg către bunătatea ta, ca să
mă spăsești în dar, pre mine care nu sînt harnic
nici cerului, nici pămîntulu. Să mă miluești
pre mine nevrednicul cu milosîrdia ta cea făr
de număr, că puternică este, milostive, iubirea
ta, care o aī spre oameni, care sînt ca mine
păcătoși și gata de-a să arunca în prapastia
periciunii. Iar dacă mă vei învrednici și pre
mine păcătosul vre unei mîntuirî atunci va fi
mai arătată și mai primită adîncimea îndură-
rilor tale celor făr de măsură Doamne. Că
împăratul cel bun atunci să proslăvește, cînd
dă viață și zile, celor ce nu sînt vrednicî d-a
trăi, atunci să vor mira de tine Ingerii, și să
vor înfricoșa Arhangeli și toate puterile ce-
le cerești, văzînd mila ta cea nemăsurată, și
te vor proslăvi cetele Apostolilor, și rînduelli-
le Prorocilor, și te vor cînta gloatele Muceni-
cilor cu veselie. Așijderea îți vor cînta și înc-
ungiurarea prea-cuvioșilor Preoți, și toți te
vor proslăvi în slavă, pentru spăsenia mea cea
făr de nădejde. Că fiind nevrednic de-a mă
putea spăsi, iar tu pentru iubirea și dragostea

cea nemăsurată, care o aș spre oameni, mai făcut de-am dobîndit partea și soarta celor mariți. De aceia toți dreptii să vor bucura, și-ți vor cînta cu veselie din preună cu toți sfintii și să vor umplea de părere bună, căci aș spăsît și aș miluit sufletul mîeului cel ticălos și sărac, și pierdut, și cu totul căzut în ocianie, care aș făcut multe păcate înaintea ta. Dar cine nu să va mira, și cine nu să va spașimînta de dragostea milei tale cea multă, ce o aș către oameni, că multe minuni din veac aș făcut o stăpîne Hristoase! numai cu cuvîntul poruncii tale și al înțelepciunei tale aș făcut ceriul și pămîntul, și marea și altele asemenea acestora lucruri mari și minunate, însă aceasta va întrece toate minunile cîte aș făcut, cînd vei milui pre robul tău cel neharnic și viclean care aș fost și depărtat, o bunul mîeului stăpin! că ești n-am vrut nicăi mă-aș fost voia, iar tu mai întors cu tăria milei tale către tine, care ești viața tuturor, și-aș spăsît pre mine nebunul și nemulțamitorul. O stăpîne! cum nu va fi acest lucru minunat, și să întreacă toate cugetele omenești, că din veac mulți tilhari aș spăsît Doamne, și multe curve, și mulți vamești. Așijdereea aș spăsît și pre Manaștie cel făr de lege, și închinătorul de idoli, făr de nicăi o nădejde, că acestea toate sunt ușor milei tale, iar către mila ce aș arătat tu spre mine, nimic nu sunt acelea, că întru mine stăpîne s-aș arătat lucrul luminat și slăvit. Că nicăi o dată n-aș fost alt cineva păcătos ca mine. Dar dacă n-aș fost nicăi o dată, nicăi nu

s-aăflat din veac alt păcătos ca mine, și apoi tu mai spăsit, iată că acum aăfăcut altă minune mai mare și mai strălucită de cît toate cele dintîi. Că nu este nimenea din cîță aăvețuit pre pămînt să fi făcut păcate cîte am făcut eu ocaianicul și spurcatul. Că eu singur am mîniat urgia ta Doamne, și-am făcut înaintea ta viclenie, și răutăță mai multe de cît toți cîță aăfost născuță pre pămînt. Si nici o dată n-am vrut să fac voia ta cea sfîntă, nici am vrut să păzăsc poruncile tale cele prea cinstite și făcătoare de viață, Si am lăcuit tot în lucruri spurcate și care nu să cuvin nici să cad, și am umblat pre căile cele strîmbe. Drept aceă stăpîne Hristoase, căzind cu față mea jos la pămînt, mă rog cu lacămi și zic: *Greșitum Doamne, greșitam, eu însușii înaintea ta greșitam, mai mult de cît toți oamenii, și nu sînt harnic să caut spre îndîlțimea cerului, pentru multimea păcatelor mele. Slăbește-mă Doamne slăbește mă, și-mă iartă toate fără de legile mele cîte am făcut, și devoie și de nevoie, cu știință și fără de știință, și cele ce ți-am făcut cu cuvintele cele rele, și cu cugetele cele spurcate, și cu faptele care nu să cuvin. Ci să nu mă pierză pentru ele, nici să ță fie mînie pre mine Doamne ce la ce nu țiă mînie, nici să mă lepede mîna ta pre mine ceala ce mă căesc cu tot sufletul, nici să mă osîndești și să mă judecă focului celuui vecinie, că tu ești Dumnezeu celor ce să căesc, și să întorc cu toată inima. Pentru aceă arată întru mine toată bunătatea ta, și*

mă spăsești în dar Doamne, după mila ta cea multă și nespusă. Că și eu care am fost fără de nici o nădejde să fiu spăsat, să te cînt din preună cu toții cei ce au făcut voia ta. Că ție cîntă toate puterile cele cerești, și ție să cade toată slava, cinstea, și încinăcîunea, Tatălui, și Fiului, și Duhului sfînt, acum și pururea, și în vecii vecilor, Amin.

INVAȚATURA A LUI NEAGOE BASARAB

Care aș învățat pre ful său Teodosie Basarab, și pre alți domni ca să nu fie pizmătarești, nici să facă rău pentru rău.

Vino la mine fătul mieu Teodosie, vino și te apropie către învățătura și sfatul cel bun, că eu, fătul mieu, voi să te sfătuesc foarte bine, și mai întîi de toate să umpli învățăturile, și poroncile, care plac Dumnezeulu nostru lui Iisus Hristos, cu toate bunătățile, și cu multă frică, și cutremur. Apoi pizmă să n-aibă în inima ta, iar altuia să nu facă rău pentru rău, precum și Dumnezeu învață, că iată că-ți aduc aminte fătul mieu de-ță va da Dumnezeu, și te va dărui să stăpînesti și să domnești tu țara aceasta în urma mea, să te nevoești și să te silești să fi tuturor blind și bun. Că eu am auzit de la niște oameni foar-

te înțelegăti, și temători de Dumnezeu, lăudind
mai mult bunătatea și indulcirea, de cît rău-
tatea și amărăciunea, pentru aceia îți zic și eu
ție, de te va dosădi cine-va din slugile tale,
și nu va umplea voiea ta în copilăriea ta,
până voi fi eu viu, sau și pre urma mea. Iar
de va căuta Dumnezeu cu milă asupra ta, și
te va pune să fi domn, și vei ajunge în toată
minterea, și vrîsta, să nu-ți aducă aminte de ne-
cazurile, ce te va fi necăjit cine-va în tinerete-
le tale, măcar de te-ar fi necăjit cine-va din
tineretele tale, și din slugile tale, săn alți streină
cine-va, să nu te nevoești să-ți facă rău pentru
rău. Că toti oamenii fug de rău, iar de bine
să apropie toti. Drept aceia fătul mîeu așa
te învăț, în loc de rău tu să te silești să facă
tuturor bine, ca să trimită și Dumnezeu
mila sa spre tine. Pentru că de vei rămâne
sărac de mine pentru păcatele mele, măcar
cît de mititel să nu te întristezi, căci ați ră-
mas de mic sărac de mine. Ci să ști fătul
mîeu, că așa este rîndul și obiceiul lumii a-
ceștiea. Si toată veseliea și bucuriea ei nu
peate să fie într-alt chip, până nu să umple
cu jale, aşijderea și jalea să umple cu veselie
și cu bucurie. De aceea zic fătul mîeu: nici
foarte să te veselești de slava lumii aceştia,
nici iar foarte să te întristezi, ci neîncetă să
mulțumești lui Dumnezeu de toate, măcar de
vei și rămânea de mine sărac, că n-ai rămas
numai tu sărac și în tristăciunii, ci mulți feciori
de împărați și de domni au rămas săraci, pre-
cum este obiceiul și tocmeala lumii aceştiea,

și multe necazuri așă pășit, și așă pătimi întru împărățiile și domniile lor, de la oameni cei răi și nemulțămitori, iar alții nică la domnie n-așă ajuns în urma părinților lor, dacă așă rămas săraci de domnii, ci încă așă fost gonită și pribegi în țără depărtate, și străine, și în oameni neștiuți și necunoscuți, și dacă ni-menii din țările lor, nu-șă mai aducea aminte de dinșii, nică îi mai socotea. Si încă toți domnii când sunt domni în țările lor multe necazuri așă de la slugile lor că unii le slujesc în dreptate, iar alții far de dreptate, și cu vicleșug, și făr de mulțumire. Ci poate îți va face și tie cine-va vre-un necaz în tinerețe și în copilăria ta, iar dacă vei ajunge la vîrstă cea desăvîrșit, și la mintea cea întreagă, în vremea domniei tale, atuncea nu îi să cade să îi aduci aminte de necazurile ce vei fi petrecut de la cine-va în tinerețile tale, și să le facă rău pentru rău. Ci să cade pre slugile care îți vor fi slujit în tinerețile tale, și în copilăria ta cu dreptate, și te vor fi mîngăiat, să le cinstești și să le miluești, iar și pre cele lalte slugă care nu vor fi umblat în voiea ta, la copilăria ta, nică te vor fi mîngăiat, încă să nu-ă rușineză, nică să-ă urgisești, și să le facă rău pentru rău, ci numai dacă înnainte să-ți slujască în dreptate. Deci căruie cum îi va fi slujba, aşă-ă va fi și cinstea, sau de va fi vre-un domn de altă rudenie, gonit într-altă țară, după moartea tătine-său, și nu va fi apucat el la domnie în urma lui, șapoș după cîtă-vă vreme să va milostivi Dumnezeu spre dînsul,

și-l va aduce iar în țara lui, și unora ca ace-lora le zic ca unor frați: dacă veți intra în țara voastră, voi să nu miluiți numai pre cei ce v-ați slujit în lipsa și în pribegiea voastră, și pre aciia ce sunt oamenii țării, să-i uitați, și să-i părăsiți, și să nu-i miluiți, căci nu să nu năpustit țara, și moșiiile, și să vă slujască voă prinț-alte țarii streine, sau să țineți vre-o pizmă pre dînsii, și să-i omoriți, să faceți pentru un rău altul mai rău. Că de veți face aşa, ce folos va fi. Ci dacă vei fi domn gonit, și pribieag, și ne căutat, ascultă să-ți spuiu și de aceasta: cine fu gonit și mai pribieag de cît Iosif cel frumos, fericitul fecior lui Iacov? că adevărat ca dînsul nimeni n-ați fost, dar cînd fu frumosul Iosif trimis de tatăl-său fericulu Iacov, ca să vază pre fecioriilui, și pre fraților săi sănt sănătoși, și dacă merse la dînsii, iar el nemulțămitori în loc de a-i face bine, pentru binele care ați venit el la dînsii să vază de sănătatea lor, el îi facură rău, că-l apucără de-l despoiară, și-l băgară într-o groapă gol, nu că cînd le-ar fi fost frate și singelelor, ci ca pre un vrăjmaș cu mînie îl vindură Madianilor în 20 de galbeni, și din odihna tatîni-său fu rob, și-l duseră oamenii aciia în Egipt, și-l vindură ca pre un rob, apoi fu băgat și în temniță. Iar Dumnezeul lui Avraam și al lui Isac, și Iacov, i să făcu milă de dînsul, și nu-l lăsa în întunerecul pușcăriei, ei-l scoase din întunerecul temniții la lumină, și-l puse craiu a toată țara Egiptului. Deci după cîtă-vară vreme, veniră frații lui la dînsul ; și

nu-l cunoscușă, nicăi cugetară ei să fie Iosif
craiū a tot Egipetul, iar Iosif ii cunoscu, și
toate necazurile cîte-ă făcuse ei le gîndeа, iar
rău pentru rău nu vru să le facă, ci le spuse
că le este frate și le zise: nu vă temeți că al
luă Dumnezeu rob sînt eü, nu sînt ucigător de
frață, ci iubitor de frață, și voi mi ați cugetat
rău, iar Dumnezeu mi aü cugetat bine. Si-ă
îmblinzi cu cuvinte dulci, și-ă dăruí bine, și-ă
trimise la tată-său fericitudinile Iacov să-l aducă
și predînsul, și dacă auzi Iacov să veseli foarte,
și să duse la fiul său Iosif cel frumos, și
să întîmpină cu dînsul, și cu blagosloveniea
luă Dumnezeu să cuprinseră în brațe feciorul
cu tatăl său, și muri Iacov, și-și dete sufletul
în mîna luă Dumnezeu, iar blagosloveniea sa
o lăsă fie său luă Iosif cel frumos. Vedeți fra-
ților cît este de bine să nu facă cineva rău
pentru rău, că noi dacă să milostivește Dum-
nezeu spre noi, și ne miluește și ne rîdică
domni, iar noi nu vrem să-i mulțumim, nicăi
băgăm în samă cuvintele luă, ci uităm binele
și cinstea, care ne este de la Dumnezeu, și nu
ascultam de poroncile luă, care tot d-auna ne
învață să nu facem rău pentru rău, ci ascultă
năravurile cugetelor noastre celor rele, carele
învață diavolul de ne îndemnează să facem
rău celor ce ne-aü făcut și nouă rau. Aü doar
n-am auzit fraților, mărturisindu-ne neîncetat
sfînta Scriptură cum aü pătimit și aü răbdat
Domnul și stăpînul nostru Isus Hristos, ca să
ne izbăvească pre noi din robica muncilor?
cum aü răbdat dosări și ocărri, și scuipirii preste

față obrazului, și palme luă de la neamul jidovesc cel nemulțămitoř, și pămîntul văzînd acestea nu putu răbda, ci să cutremură, iar el răbdă și nu dete lor după violenia lor, nici nu porunci pămîntuluř să se desfacă și să-ř înghiță, și să-ř ducă de viř în iad. Ci încă mai vîrtoſ să rugă tatăluř ceresc făr de început și zicea: Tata iartă că nu știu ce fac. Acestea facîndule el dete ţie chip de răbdare și de nerăutate, ca să facă și tu aşa, celor ce teau urît și ţau făcut rău, și să nu dai rău pentru rău, nici să-ř aduci aminte pentru răle, ci să-ř miluiești și să-ř erți, cum și stăpînul tău Hristos sau rugat, pentru nemulțămitoř și neînțeleptiř jidovř. Că de veř face și tu aşa celor ce te ař urît, atunci veř cere cu îndrăzneală de la Dumnezeu, întru rugăciunea ta, ertarea păcatelor tale, iar de nu veř erta pre cei ce ţ-ař făcut necaz și te-ař întristat, cum veř îndrăzni a mai zice: iartă noa păcatele noatre, cum ertăm și noi a le greșitilor noștri? și dacă nu veř erta pre vecini, ei veř avea pizmă pe dînsři și veř calca poronca lui Dumnezeu care ař zis: *dacă nu veř erta oamenilor greșalele lor, nici tatăl vostru cel ceresc, nu va erta voă greșalele voastre.* Pentru aceia fatul mieu, să erți pre vecinul tău, dacă-ři este voia să ţi se erte ţie mai multe. Iartă pre vecinul tău de o sută de bani, și, ţie ţi se va erta miř și întunerece de galbeni și va fi primită lui Dumnezeu, rugăciunea ta, și va fi înaintea lui ca miroslul cel bun al tămiei. Păzește dar să nu schimbi acel mirosl

frunios din vremea sfintelor rugăciuni încrăpătări și impuțiciunea cea rea a pizmei, niciodată să întorcă rugăciunea în blasfemie, că cel ce nu iartă greșalele celor care îl au greșit, acele își întoarcă rugăciunile în blasphem. Și sabia care este ascuțită și gătită asupra vrăjmașilor celor nevăzuți, el însuși o înfinge în inima sa, neștiind îspitirea unui lucru ca acesta. Astfel își se rugă doar însă și zice către Dumnezeu: *Doamne Dumnezeule de am făcut eu aceasta, sau de este nedreptate în mîinele mele, sau de am făcut rău celor ce mi ai făcut mie rău, să cazi dar de la vrăjmașii mei îndeșărt.* Încă unul facea lucruri bune înaintea lui Dumnezeu, iar altul nu păzea, niciodată umplea cuvintele rugăciunei, ci cu adevărat că zicând acestea se blasphemă. Ia aminte fătului mieu, și socotește de veză, puterea cuvântului rugăciunei cît este de rea, cind face omul rău, pentru rău. Dar ce lucru mai rău este de cît să cază omul îndisărt de la vrăjmașii săi? și nu este numai această răutate rea, ci este alta încă mai cumplită. Dar cind zice Proorocul: *să cazi dar de la vrăjmașii mei îndeșărt,* și apoi mai adauge și aceasta de zice: *să gonească vrăjmașul sufletul mieu și să-l ajungă.* Auzi fătul mieu acestea și te teme, și să nu tii pîmă, ci să te nevoești și să scapi curînd dintr-aceste patimi, că nu este mai lucru înfrișat cind va fi omul căzut de la vrăjmașii lui îndisărt și gonit, ci este mai înfrișat cind va fi prinse de dinșii, că ar fi omul numai gonit, tot este mijloc de-a se mîngîia și de ertare, iar a fi prinse și a nu scăpa de vrăjmașii săi, este un

lucru de frică și de cutremur, și far de mîngiere. Și cu adevărat că este înfricoșat a-și gîndi omul aceasta, că este lucru lipsit de tot binele și de toată mîngierea, că arată Prorocul, că cei ce vor avea pizmă, și cei ce vor face rău pentru rău, pe aciă îi vor ajunge lucruri groaznice ca aceste. De aceea și Pro-rocul nu vru să lase acest cuvînt nearătat, cel arătă aevea și de tot pentru învățătura și îndreptarea noastră, că acest cuvînt ce zice să gonească vrăjmașii dar suflul mieu și să-l ajungă, acesta arată blestemul celuī ce nu va erta, ci va ținea mînie sau pizmă, și nu zise vrăjmașul să mă prinză și să mă păziască ci încă să fie nepomenit pîn în sfîrșit, ci să peie cu totul dupre pămînt numele luī. Aceasta însemnînd el zise: și să calce în pămînt viața mea și să aşze slava mea în părînă. O vai de noi fătul mieu, cît este de rău pizma și a face rău pentru rău, dar de aci ce vom face noi ticăloșii? cei e am spurcat poronca lui Dumnezeu cu ținerea de mînie și de pizmă. Acestea Davíd nu lea zis numai cu cuvîntul, ci și cu lucrul le-aă făcut. Că gonindu-l Saul și vrînd să-l ucigă, el nu ținu pizmă, nicăi vru să facă rău pentru rău. Ce dacă intră Saul în peșteră unde șidea David, iar oamenii care erau cu David, ziseră cătră dînsul: Iată aceasta este ziua care aă zis Dumnezeu, că va da vrăjmașul tău în mînele tale, și vei face cu dînsul cum îți va fi voea. Deci David să seculă noaptea într-ascuns și merse unde dormea Saul și-i tăie poalele dulămei, iar nu-l ucise-

cum zisese slugile lui. Aceasta făcu că vru să încredințeze pre Saul să priceapă că el nu are vicleșug în inima sa. Și zise David slugilor sale: nici într-un chip nu voi face după cuvintele voastre, nici voi pune eu mîinele mele pre unsul lui Dumnezeu, și nu fu numai că nu ucise el pre Saul, ci încă poronci și oamenilor săi și zise: nici voi încă să nu-l ucidești. Iată că nu vru să îl facă rău. Iar Saul tot nu să părăsești de a face rău lui David, ci iar începu al goni ca să-l prință să-l omoare. Deci gonindu-l Saul cu ostile sale, și căutindu-l prin niște pustietăți, David iar merse numai el cu o slugă, de intră în gloata lui Saul, și l-aflată iar dormind, și putu să-l ucigă, dar nu vru să și rîdice mina spre dînsul. Iată că David de 2 ori avu putere să facă rău lui Saul vrăjmașului său, și nu vru să facă rău pentru rău. De aceasta te teme și tu fatul mîreū și fugă de pizma diavolului, și măcar de ai fost și necăjit tot să n'aibă minie nici urâciunea spre vecinul ta, ca apoi tie îți facă rană, și mai mult vei călca și porunca lui Dumnezeu. Că-l iartă și-l primește pre cel ce ți va fi făcut necaz, și de vei face aşa tu nu vei folosi pre acela ci pre tine, că-ți va da Dumnezeu pentru aceasta plată, și de ce te vei ruga Domnului, el nu te va întoarce fără de izbindă și far de plată. Că aşa zice Domnul: *dacă-ți vei aduce prinosul la Oltar și acolo îți vei aduce o-minte că are fratele tău vre o minie spre tine, tu pasă întîi de te împacă cu fratele tău, și atunci viind aduți prinosul.* Așijderea și Isus fe-

ciorul lui Sipah zice : iartă necazul vecinului tău, și atunci dacă te vei ruga vor fi păcatele tale dezlegate, și într-alt loc iar zice : de va flămînzi vrăjmașul tău tu-l satură, iar de va însetoşa tu-l adapă, și de vei face aşa vei stă inge cărbuni de foc în capul lui, și Dumnezeu îl va da cele bune. Si iar de va să dea vrăjmașul tău tu să nu te bucuri, nicăi în luncirea lui să te înalți, că va căuta Dumnezeu spre dînsul, și și va întoarce minia și urgia despre el. Fătul măieu rîmnește blînduluș și Dumnezeesculuș bărbat lui David, carele fu gonit din scaunul împărătiei sale de, fiul său Avesalom, care-l căuta să-l ucigă, iar el nu să mînie pre dînsul, nicăi avu pizmă pre dînsul, nicăi îl blastămă. Ci cînd auzi că fu spînzurat de păr de un crac de copaci și însăgetat, lui nu i păru bine, nicăi să bucură căci că i să cădea să se bucură de periciunea vrăjmașului său, ci să iircă în casele cele înalte, și slobozi glas marc de plînse și zise : O fătul măieu Avesaloame ! Avesaloame fiul inimii mele, și lumina ochilor mări, cine va da mie moarte pentru viața ta ? vai de mine dragu mări, și fiul mări cel iubit Avesaloame ! vai de mine ticălosul cum perișă aș de grab și făr de veste, vederea și privirea ochilor mei Avesaloame fătul mări. Vei dar că Pro-rocul atita iubea pre vrăjmașii săi, cît și la moartea lor plîngea, iar de vei zice că aș plîns căci iaș fost fecior, pentru aceea l-aș durut inima de dînsul și l-au plîns, iată că și pentru Saul împăratul aşijderea așă facut aceasta, cum am zis mai sus : că dacă auzi că

fu părăsit de Dumnezeu și ucis de păgîni, el își sparse hainele și plînse de dînsul. Iar cînd veni cela ce-l ucisese, și spuse de moartea lui, el în loc să-l mulțumească și să-l dăruiasă că cum este obiceiul a face oamenii, mai rău să minie, și porunci de-l uciseră și pre el zicînd: dacă în vreme ce nu ţ-aș fost frică ce aș ridicat mîinele tale asupra unsului lui Dumnezeu, fie sîngele tău spre capul tău, că gura ta te-aș pîrit zicînd: eș am ucis pe unsul lui Dumnezeu. Așa în loc să se veseliească de uciderea vrăjmașului său, el zise unei slugi de a le sale de-î tăie capul celui ce ucisese pre Saul vrăjmașul său, și-i zise: sîngele tău fie pre capul tău, că tu aș zis că aș ucis pre unsul lui Dumnezeu. Si în loc d-a-se bucura el începu a vîrsa lacrămi și a plînge mult. Si chiemă pre totî Israilteni, și făcu plîngere mare pentru moartea lui Saul vrăjmașul său. Vezî fătul mieu că Prorocul acesta aș iubit pre vrăjmașii săi și în viața lor și după moarte încă nu i-aș batjocorit, ci cu cîinste mare i aș plîns. Iar tu avînd pizmă, porți mînie în zadar, și nu te mai părăsești, Ci încă de acumă rîmnește Proroculu și nu mai avea pizmă, și te părăsește de mînie, și lasă iuți-mea și urgiea că este scris și zice: *omul mînios așta vrăjbă, și între cei împăcați pune mozaviric, și dintr aceasta să așteță pizma ca focul în trestie.* Drept aceea fugi de mînie, care este rădăcina pizmei, și nu avea vrăjbă spre vecinul tău, și nu băga în samă necazul, ci își ado aminte de poroncile poroncitorului celui de sus, care

însuși Dumnezeu le grăește în sfinta Evanghelia de zice: să iubită pre cei ce v-ați urat pre voi, că zice: de ve-ți iubi pre cei ce vă iubesc ce plată veți avea? și în legea veche zice: de vei afla boul vrăjmașului tău rătăcit, sau fiște ce dobitoc tu îl întoarce de-l du la stăpinul său, iar de vei vedea asinul vrăjmașului tău căzut de greutatea care este pre dinsul, tu să nu treci și să-l lași, ci să-i ajută. Vezî fătul mîeu că și în legea veche zice: să iubești și să faci bine vrăjmașilor, iar să nu le ții pizmă, nicăi să le faci rău pentru rău. Așijderea și Solomon zice: să nu zici ce voi face vrăjmașulu mîeu: numai ce i voi plăti precum ați făcut el mie. Să nu fie aceasta, ci numai să-l lași pre plata lui Dumnezeu, iar Dumnezeu va fi ție ajutor. Acestea socotește fătul mîeu, și nu-ți lăsa înima să fie biruită de niște lucruri blestemate și de nimic ca acestea, ca să nu fii osindit și judecat cu robul cel rău și viclean, căruia îi ertă stăpinul pentru mila sa întunerece de talangă, iar apoi el nu vru să-și aducă aminte de mila stăpinului său, care-i ertase un întuneric de talanță, și nu vru să erte pentru 100 de bani. Pentru aceea auzi de la stăpinul său rob viclean, dar nu ți să cădea și ție să miluești pre fratele tău și pre vecin, cum și ești miluit pre tine? Deci pentru aceea ticălosul nu fu numai căzut de mila spăsitorului, ci încă fu dat și în muncă pentru datoriea acelu întuneric de talanță. Vezî cît este de rea miniea, urgiea și pizma, că aceste trei sunt putreziciune și stricare sufletului, și miniea este

ca un tată, iar urgiea ca o mumă, iar pizma este feciorul acestora. Și acestea sunt urîte luă Dumnezeu, și nu le poate vedea Iar cei cu inimile slabe și neințelepte sunt biruiți de dinsenele. Vaș de mine păcătosul și pizmatarul ce voi să fac cînd țin minie totdeauna? și nicăi într-un chip nu mă întore, nicăi mă părăsesc de aceste lucruri rele și violente? vaș de mine intunecatul și împietritul cu inima, că zice Scriptura: *înima împietrită îngrcuază durerile, iar cei păcătoși adaoag păcate către păcate.* Vaș de mine împotrivitorul și miniosul, că iar serie și zice: împotrivirea cuvintelor rîdică toată răutatea, și spre acela va trimite Dumnezeu îngerul cel nemilostiv. Iar tu Doamne nu mă lăsa să pieș pînă în sfîrșit de cugetele viclene, și de cumplita pizmă, ci pleacă inima mea cea slabă și ticăloasă, și o întoarce dintr-aceste spurcăciuni scîrnave și împușite, și urite, și-mă daruește inimă împăcătoare, și dragoste sufletească și curată, și nevinovată cum aș poroncit celor ce te iubesc pre tine Doamne, și-mă da să gîndesc în inima mea dăpurarea dragostea ta care o aș către noi păcătoșii, și pun frica ta cea Dumnezeească preste noi păcătoșii, și să te iubesc cu tot sufletul mieu, și cu toată inima mea, și cu toată puterea. Cum și tu Doamne Dumnezeul meu mă iubit pre mine, și te-aș dat pre tine morții, pentru mine. Ca împăcindu-mă său înaripindu-mă eș cu apinderea Dumnezeirii tale, să cînt stăpînul meu cu inimă dreaptă și să proslăvesc numele tău cel ce este iubitor de oameni și ne-

urmat, și ne apropiat pre Tatăl, și pre Fiul, și pre Duhul sfînt, acum și pururea, și în vecii vecilor, Amin.

CUVINTUL LUI IOAN NEAGOE BASARAB,

Către fiul său Teodosie Basarab, și către alți domni care vor fi în urma lui biruitorii fării aceștia. Pentru pecetluirea cărții aceștia, că aceste cuvinte sunt în loc de peceți cărții aceștia.

Prea iubitul mieu și dulce fiu, cît am putut am silit și eu din cît am pricoput și am cunoscut, din mila lui Dumnezeu, și am aratat te, iar acum fătul mieu ești așa te învăț să faci în urma mea, sau și pre altul pre careva alege Dumnezeu din neam bun, și-l va pune păstor spre Dumnezeeasca lui turmă. Pre acela îl rog ca pre un frate al meu, să-l înțelepțească Dumnezeu și să-l învețe să își fie milă de sufletul mieu în urma mea, ca acum eu am părăsit toată avuția mea și slava lumii aceștia, și domnia mea să răsipă ca sumul cind îl bate vîntul cel repede, și acum să nădăjduește sufletul mieu numai spre mila lui Dumnezeu, și spre tine alesul lui Dumnezeu și al mieu iubit frate, ca să te învețe Hristos Dumnezeu să fii milostiv sufletului mieu, și să-mi fie într-ajutor cu milostenia într-această vreme de nevoie a sufletului mieu, iar Dom-

nul nostru Isus Hristos să-ți fie ție într-această lume cu milă, iar în cealaltă să te învredni-cească a fi cu domniș și cu împărați cei bună și credincioși, și să se îmulțească aici sămința domniei tale, iar sufletul tău să înflorească ca Kiedrii Livanului, și ca crinul cel frumos întru împărăția cerului în vecii vecilor. Deci de vei face milă pentru sufletul mieu, și tu vei fi miluit, cum zice sfânta Evanghelie : *fericiți cei milostivi că aceia vor fi miluți.* Drept aceia oră-care să vor osteni și va sili cu milostenie pentru sufletul mieu, acela va fi miluit de Dumnezeu, și eu voi mulțumi aceluia, și acela va lua plată întru împărăția cerului. Drept aceia tu fătul mieu, sau voi iubiți mei domn și frați, sau voi boieriți mei cîțu sănăteți într-acest veac mari și mici, bogăți și săraci, tețu vă chieamați stăpînii caselor voastre. De aceia tuturor voă mă rog cu smerenie, să nu vă amăgiți care cumva într-această lume deșartă, că nu veți afla nică o îndreptare, și nică o intemeiere în trînsa, fără numai cît ne însala, și apoii va să ne tragă cu poftele ei, ci să ne îmbrăcăm în dragostea cea noă a Domnului nostru Isus Hristos, și pre dînsul să-l iubim. cu tot sufletul, cum și el pre noi încă mai vîrlos ne-aș iubit, că Dumnezeu n-are alt lăcaș mai drag decât trupul omulu, care el însuși cu mîinele sale l-a zidit, și-i dete suflet viu, și iată că trăiești, iar apoii acela-și Dumnezeu care-l făcuse muri pentru dînsul, și și vîrsă sîngele său pre Cruce la Ierusalim, în zilele lui Pilat din Pont. Pentru aceia fraților

să ne ferim să nu greșim lui Dumnezeu și o dată în nimic, iar de vom greși din păcate sătem, și iar păcate facem. Ve aceea să cade fraților dacă vom greși îndată să ne întoarcem cu pocăință către Domnul nostru Isus Hristos că robul cînd greșește și face păcatul într-acel ceas îl vede Dumnezeu că aștăzi și aștăzi noplut voia diavolului. Porunca și legea domnului nostru o am călcat, iar voia diavolului fu deplin, pre satana l-am veselit, iar pre Dumnezeu l-am întristat, pre ajutorii satani și am bucurat, iar pre Îngerii și pre toate puterile cele cerești i-am schimbat în jale cu păcatu care am făcut. Drept aceea fraților de am și făcut păcat ce vom face? numai să alergăm către Domnul nostru Isus Hristos, și să zicem: *greșit am Doamne Dumnezeul nostru greșit am, și am făcut rău înaintea ta, și am călcat porunca ta, și nu sătem vrednică și ridicăm ochii noștri în sus, și să căutăm spre înălțimea cerurilor, și să vedem lăcașul tău cel sfint, nicăi să ne chiemăm fiii tăi. Ci n'avem pe alt cineva cu milă, fără numai pre tine carele ești fără de păcate însuți, către tine scăpăm Doamne Dumnezeul mieu, să ne miluești și să ne curățăști de păcatele noastre.* Că Domnul și Dumnezeul nostru nu este pizmătare, nicăi tine mînie în veci, nicăi plătește noă după fără de legile noastră, și Dumnezeu să va veseli, iar satana să va rușina; Îngerii și puterile cele cerești să vor bucura, iar lucrătorii diavolului să vor rușina, că rugă și postul este ducere și împreunarea omului cu Dumnezeu, iar după tocmeala lu-

miș, este tocmai și împăcare cu Dumnezeu, și mumă, și apoi și fată lăcrămilor, păcatelor este curăție, ispitiurilor pod, întristăciunilor mîng'ere, războaelor sfârîmare, lucru îngeresc hrana celor fără de trup, veacului ce va să fie veselie, lucru petrecut izvor bunătăților, solie darurilor, prisoseală nevăzută, hrana sufletului luminarea minții, săcure oceianiei, arătare nădejdi, dazlegare grijilor, bogătie călugărilor, Negilicevitorilor comoară, slăbiciunea urgie, arătare de pace, tocmai arătării, sol lucrurilor celor ce vor să fie, asemănare slavei rugă cu adevărat este celu ce să roaga, judecată mai înaltă încă decât judecata lui Dumnezeu care va să fie. Vedeți fraților cât este de bun și de dulce Dumnezeul nostru, și iartă păcatele celu ce să întoarce către dînsul. Pentru aceia măcar de și greșim, iar să nu lăsăm pre satana să se veselească în multă vreme de păcatele noastre care am făcut, nicăi să dăm locul nostru lui, nicăi să lăsăm să se împușă ranile lui în trupurile noastre. Că de vom lăsa ranele lui cele putrede în trupurile noastre, nu să va împuși numai trupurile, și sufletul împreună cu trupul, căci că este o tăietură veche și rea, și nu numai ce aș vătămat trupurile noastre, ci și pre alții pre mulți i-a dezlipit de față lui Dumnezeu. Drept aceia fraților, dacă am greșit lui Dumnezeu, iar către dînsul să alergăm, ca să ajungem la pocăință, că Domnul nostru este adevărat Dumnezeu și mult milostiv, și chiamă pre toți la sine, de aceia cind cade omul în păcate, Dum-

nezeu tot îl așteaptă să se întoarcă către pocăință, ca să trimiță pre Duhul sfînt și să se sălășuiască iar în trînsul, și să și facă lăcaș în trupul lui. Că dacă face omul păcatul, deci nu mai poate Duhul sfînt să lăcuiască în trînsul, nicăi iar nu să îndură să se despartă și să fugă de la el. Pentru aceia fraților pînă este Dumnezeu către noi cu mila sa și ne așteaptă să ne pocăim, și Duhul sfînt nu să îndură să se despartă de noi, și noi să grăbim să alergăm către dîrsul cu pocăință, să nu dezlipim pre Duhul cel sfînt de la noi, precum albinele nu pot răbda fumul, ci fug din faguri lor afară. Încă nu se depărtează de dînși și așteaptă pînă cînd doar să ar potoli acel fum, ca să se întoarcă iar la locul lor. Deci dacă văd că se împuținează fumul, iar să intorc la lăcașul lor care aș agonișit, iar dacă văd că este tot fum mult, cu multă jale și obidă își năpustesc lăcașul lor. Așa și Duhul sfînt după greșalele noastre, tot neașteaptă ca doar ne vom întoarce spre pocăință, ca să se întoarcă și el iar în trupul omului cum și albinele la agoniseala lor. Iar dacă vedea că nu ne pocăim, ci să umple trupul nostru de păcate, deci el fuge de la noi ca și albinele de fum, și cu multă jale și întristăciune ne părăsește. Deci fraților să ne nevoim, să ne curățim de păcate mai înainte pînă nu nimic să umple trupul de acele păcate rele și împuțite, să nu fugă Duhul sfînt de tot de la noi, iar satana să-și bată joc de noi. Si să nu facem căire de păcatele noastre și să miniem pre Dumnezeu, să și pornească miniea

sa asupra noastră. Ca dacă săcă Dumnezeu pre Adam și pre Eva, și-i ruse în raiu, și le dete toată hrana raiului, și-i învăță să nu calce în veci poronca lui, și le poronci zicind : din toți pomii cîști sănt în rai și să mănînce, iar din pomul care era în mijlocul raiului numai dintr-acela să nu mănînce ; iar diavolul dacă căzu din cinurile Ingerești, ridică pizmă și coarnele sale spre porunca lui Dumnezeu și spre neamul omenesc, și să chibzua cum va putea face să goniască făptura lui Dumnezeu, adeca să scoată pre Adam și pre Eva din raiu. Si iată sa îmbrăcă în chip de șarpe, și șarpele să apropie de Eva și-i șopti la ureche și-i zise : ca ei nu mîncăți din pomul carele este în mijlocul raiului ? iar Eva raspunzind zise : noă aşa ne-aș poronci Dumnezeu sa nu mîncăm dintr-acest pom. Șarpele iar îi zise : d-ați fi mîncat din pomul carele este prin mijlocul raiului, a-ți fi fost și voi dumnezei vii cu un este și Dumnezeu, și a-ți cunoaște binele și răul Iar Eva nu pricepu că sănt cuvinte înșalătoare și amăgitoare, ci să înșală cu cuvintele lui și merse la Adam și-i zise : spusumiau șarpele și au zis, ca de vom mîncă dintr-acest pom ales, carele este prin mijlocul raiului, vom fi dumnezei ca și Dumnezeul nostru. Deci și Adam nu și conteni cugetul și mintea, ci iubi și el acele cuvinte înșalătoare, ca sa fie și el deopotrivă Dumnezeuluș nostru, și gîndiră să mănînce dintr-acel pom, și făcură atunci 2 păcate foarte mari, unul căci că călcară poronca lui Dumnezeu, iar altul căci că vrura

să fie și ei deopotrivă luî Dumnezeu, ca să mînînce și ei dintr-acel pom fără poronca luî Dumnezeu. Si cum mîncară îndată să văzură amîndoî golî : și într acel ceas pricepu Dumnezeu călcarea lor și merse la dînsii, și chiemă și le grăi cu blîndețe, și-i păru rău, și-i fu milă de dînsii căci aü greșit și aü călcat poronca luî, iar voea sataniș o aü umplut și cu umilință le zise : Adame Adame unde erai, iar Adam răspunse și zise : iată Doamne eü sănt aică, ci nu putem să ne arătăm la tine și să te vedem că săntem golî. Dumnezeu le zise : dar eu n-am făcut pre voi golî, dar cine v-aü spus că sănteți golî, de cît ca a ti mîncat din pomul care este în mijlocul raiului, și a călcat poronca mea, și ai facut vicleșing înaintea mea, pentru aceea ai văzut golăciuneata. Si până atuncea tot îl întreba Dumnezeu blîndicel că încă nu-și pornise Dumnezeu mîniea și urgiea asupra lor, ci aştepta Dumnezeu cînd doar va zice Adam : Doamne greșit-am și să-l erte. Iar el dacă greși nu să făcuvinovat lui Dumnezeu, și să zică greșit-am Doamne, ci zise : Doamne pînă fuiú eu singur în raiu nu greșiiu ție, ci dacă mi-ai dat în raiu soție pre Eva ea m-aü înșălat și am mîncat din pomul acesta. Si în loc de smereniea care-l întrebăse Dumnezeu cu blîndețe el nu să vinovăti, și să zică greșit-am Doamne, ci iar băgă vină luî Dumnezeu, iar Dumnezeu nicăde aceea nu-și vîrsă mîniea spre dînsii, ci chiemă pre Eva și cu multe blîndețe îl zise : ca d-oaf încăi s-ar vinovăti ea și să zică ca aü

greșit și să-ți erte, și o întrebă Dumnezeu pre
ea zicîndu-î: Evo cine te aș înșălat de ai
mîncat din pomul carele este singur în mi-
jlocul raiului ? iar Eva zise: Doamne eștă în
nimic n-am greșit ție, aș băgat șarpele cu noi
în raiu, și apoi el așeșit afară, și iar aș intrat
în lăuntru în Edem și ne-au adus cuvinte
înșălătoare de la diavolul și el ne-aș înșălat,
iar de aș fi fost numai eu cu Adam, n-aș fi
greșit ție. Într-acestași chip nicăi Eva nu vruse
să se vinovătască lui Dumnezeu, și să ia er-
taciune de la dinsul, ci iar puse vina asupra
lui Dumnezeu, pînă ce-ști porni Dumnezeu mî-
niea sa spre dînșii, și-i scoase din raiu cu
mare urgie pentru ne smerenieilor, căci nu
să smeriră și să ia de la Dumnezeu ertare pîn-
ă întrrebă cu blîndețe, și pînă nu-ști porni mî-
niea sa spre dînșii. Deci dacă să mînie Dum-
nezeu pre dînșii îi blestemă și le zise: O A-
dame călcat-ai cuvintul mieu ! pentru aceea-țăi
zic: pînă nu vei vedea ghimpă de mărăcini și de
măciești în palmele tale, până atunci să nu gustă
din bunătățile pămîntului. Si fu așa, și încă nu
fu atita în destul, ci dacă muri Adam el merse
în pușcăriile iadului. Deci Dumnezeu iar să
milostivi spre dînșii, și pentru dragostea lui
își dete fața lui cea luminată spre lovire de
palme, pentru mila lui Adam luă fața lui
scușpire rușinoasă, de la necredinciosul și ne-
mulțămitorul neam. Si pentru Adam Hristosul
mieu aș fost dus la judecată înaintea Caiafei.
O minune ! robul șîdea, iar Impăratul sta în
picicare. Anna ocăra pre Impăratul cerurilor,

iar el să smereea. Pentru Adam te-ai înălțat pre Cruce, și pentru dinsul te adăpară cu oțet și cu fieri. Pentru Adam ați luat piroane prin palme, și cind te împunseră cu sulița prin coaste Doamne, atuncea ești sănge și apă, și să botează capul lui Adam și zise Dumnezeu aşa: *dintiū te făcuiū din tină cu mîinile mele, și-ți dedeiū suflet din gura mea, și viețuishi, iar acum adoa-oară iar te răscumpăr din pușcăriile iadului cu săngelile meue, că pentru călcarea și neascultarea ta, toți dreptii merseră în pușcăriile iadului, iar pentru săngelile mieue eșiră toți din iad, și intrară întru impărățiea cerurilor.* Vedeți fraților cît este de mare mila lui Dumnezeu cum greși Adam și iar îl ertă Dumnezeu. Că de ar fi grăbit Adam după greala ce au greșit, încă de atunci l-ar fi ertat Dumnezeu. Vedeți cîță ghimpă de mărcini și de măcesi au luat mîinile lui, și după moartea sa încă răeu în iad sufletul lui 5.08 ani, iar de ar fi grăbit cind îl întreba Dumnezeu și să fi zis: *greșit-am Doamne, el n-ar fi căzut într-atîta muncă și răutate, nici Dumnezeul nostru n-ar fi patimit atîtea muncă.* Că încă atunci l-ar fi ertat greșala, și l-ar fi pus iar în raiu, ea și pre Petru mai marele Apostolilor. Că el dacă cunoșcu păcatul său că au greșit și să au lepădat de Dumnezeul său, nu zăbovi că Adam ca să nu soțiască Domnul pre dinsul, ci într-acel ceas plinse cu amar și zise aşa: *greșit am înaintea ta Doamne Dumnezeul mieu, greșit-am și am făcut fără de lege, căci m-am lepădat de tine.* Daceea și Dumnezeu într-acel ceas îl ertă,

și-l puse mai marele Apostolilor, și-i dete și cheia împărătiei cerurilor pre mina lui, pentru căci grăbi către pocăință. Si-i zise: *Petre ori ce vei lega pre pămînt fiva legat și în cer.* Văzuști cum aș dat Dumnezeu putere lui Adam să fie biruito preste tot raiul, iar numai din pomul care-i poruncise să nu mă-nice într-acest chip aș dat Dumnezeu și noă. Luți Adam i-aș dat hrana raiului, iar noă ne aș dat dulceața pămîntului într-această lunie, și din sporul ei să ne hrănim; numai ce ne oprește și pro noi să nu mîncăm de cele ce nu plac lui Dumnezeu, și știm și noi cu ade-vărat care plac lui Dumnezeu și care nu-i plac, și care porunci sănt preste voia lui. Deci carele dintru noi va umbla în voia lui Dumnezeu, și el încă va umplea pofta sa. Iar cel ce va greși dintru noi și va călca porun-cile lui Dumnezeu, unuia ca acestuia nu i să va umplea pofta de la Dumnezeu, ci încă îl va munci și îl va chinui și mai rău decât pre Adam. Pentru aceia și noi fraților, dacă facem păcatul să nu zăbovim cu pocăință, ca să por-nească Dumnezeu minia sa spre noi, că de-l vom lăsa să se învechiască în noi, el va face rană în sufletele noastre, și cu multă greutate d-abia-l vom curăți, ci cum facem păcatul în-dată să alergăm la pocăință către Dumnezeu, cum și Apostolul grăbi, și să plingem cu lacrămi ca și el, că Dumnezeu este milostiv și nu să minie pîn în sfîrșit, nicăi va ținea piz-mă în veci, ci ne va erta cum aș ertat și pre Apostol. Drept aceia și tu fătul mieu, sau alt

domn carele va alege Dumnezeu, sau din boerii cei mari, sau din cei mici, sau din cei bogatii, sau din cei săraci, să ne învățăm fraților să facem d-a pururea cele ce plac lui Dumnezeu și să îngăduim lui. Că domnul Hristos vezî cît bine și cîtă smerenie aș arătat pentru noi, iar noi pentru dînsul ce am făcut. De aceia cînd ne va chiama Dumnezeu către sine ca să vedem fața Impărătiei sale cea luminată, și noi n-am făcut nicăi o bunătate de ale lui, ce ne va fi atunci? ci încă de acum să nu ne lenevim pentru slăbiciunea noastră, și pentru domolnicia noastră care nicăi o dată voia lui Dumnezeu n-am făcut, și să nu ne desnădăjduim despre mila lui Dumnezeu, că el este mult milostiv, și ori cine va merge către dînsul nicăi într-un chip nu să va depărta de acela. Pentru aceia și prevoi ori pre care va alege Dumnezeu și-l va pune să fie pastor turmei sale, să fi și blînză spre turma lui Hristos, și cu multă frică și smerenie să o pașteți, ca să aveți cu ce vă arăta înaintea Domnului nostru Isus Hristos, cum și David împăratul și Prorocul fu blînd și smerit, și îngăduitor lui Dumnezeu. Pentru aceia zise Dumnezeu: *afla și pre David barbat după inima mea.* Așjderea fișă și voi, priviți la albine, și vedeți că albină cît ese din uleiul ei și umblă prin floră de-să agonisește mană și hrană cu multă osteneală, că tot cîstigul și agoniseala ei din floră este, însă nu ia din tot felul de floră, că de ar fi aducînd mana ei din tot felul de floră, n-ar fi faguri și-așa de dulci,

ci din toate florile alege care sunt mai dulci de adună agoniseala sa dintr-insele. Pentru aceea și faguriș e să sint atîta de dulci, și în toată vremea să îndulcește de' dinșiș, și nu numai albina, ci și alte făpturi a le lui Dumnezeu. Așijderea e dator și domuul care este ales și unsu lui Dumnezeu, să aleagă cuvintele cele bune a le supușilor lor. Că de va primi Domnul toate cuvintele lor și cele bune și cele răle în inima sa, nici odată nu i să va îndulci înima, cum și faguriș albiniș nu ar fi dulci de ar fi strîns mană din toate florile. Ci pentru că ea să ferește de cele rele, și adună din cele bune și dulci, pentru aceea sunt și faguriș aşa de dulci. Vezî și socotește o ticăloase omule ce este albina ! cum să socotește și să ferește, și nu să pune pe florile cele amari, fără numai pre cele dulci, și își ia dintr-acelea hrană. Dar omul carele este domn și ales de Dumnezeu, și pus stăpîn preste toate lucrurile și făpturile, și este cu minte și cu socoteală și însuflit, cum va să dea seamă înaintea judecății lui Dumnezeu ? fiind că noi n-am avut atîta chibzuială măcar ca o albină să cunoaștem ce este dulce și ce este amar, ci cîte cuvinte auzim de la oameni, și bune și rele, noi nu le alegem care sunt dulci și care sunt amari, ci cu toate ne umplem inima, și să află într-insele mai multe amari, de cît dulci. Pentru aceea zice și Scriptura : cel ce să va înălța acela să va smeri, iar cel ce să va smeri acela să va înălța. Așijderea și domnul carele va vrea să cunoască că un domn este

mai mare, carele aū făcut cerul și pămîntul și să se smerească înaintea lui, acela să va înălța, iar domnul carele nu să va smeri înaintea lui Dumnezeu, Dumnezeu îl va smeri pre dînsul ca și pre Adam. Că și Adam întîi era ca un domn, și încă și mai mult, pentru că Dumnezeu era tot cu dînsul. Insă pentru mîndria lui perdu și vederea sehei lui Dumnezeu, și toate bunătățile raiului. Iar fericitul Iov zăcînd în gunoiu gol și despoiat, plin de bube și de vermi, mulțumea lui Dumnezeu și zicea : *mulțumescu-ți tie Doamne Dumnezeul m ești mulțumescu-ți, că gol m-am născut din pîntele mai- cei mele, gol mă voi duce.* Si într-acest chip Adam din biruința și puterea sa să smeri, iar Iov cu smerenia sa să înălță din gunoiu. A-șijderea va pătimi și domnul carele nu să va smeri într-această lume și într-acest veac, și nu va împărți judecată dreaptă robilor lui Dumnezeu și fără fățurnicie. Că măcar împărat, măcar domn, măcar boier, măcar bogat, măcar sărac, toți pre o cale vom să mergem la judecata lui Hristos, și să stăm înaintea lui. Si atunci nu să va cunoaște nicăi domn, nicăi împărat, nicăi boier, nicăi bogat, nicăi sărac. Ci toți vor sta fiște-carele cu lucrurile sale, măcar bune, măcar răle. Deci cu ce măsură vom fi împărțit noi aici oamenilor dreptatea, cu aceia și noă ni să va măsura, cum și în sfînta Evanghelie zice : *cu ce măsură veți măsura cu aceia vi să va măsura.* De aceia de ne vom smeri noi lui Dumnezeu, Dumnezeu ne va înălța. Iar domnul cela ce să va ținea mare cu

puterea sa, și să va trufi, și i să va părea că nu este nimeni ca dînsul, unul ca tine o ticălosule ! cînd nu este întru tine puterea celui de sus, sau cel ce să laudă și să nadăjdu-este spre puterea sa și zice puternic sănătă : și pentru puterea mea pre nimeni nu bag în seamă. O ticăloase omule ! dar cum ești tare și puternic, cînd pre Dumnezeu l-ai miniat, și de tăria cea crească te-ați lipsit. Apoi dacă te-ați lipsit de acestea de toate, cum te vei chieama bogat ? cînd de bogăția și de bunatațile raiului care-ți era gâtite tu te ai lipsit de dinsele în veci. Acum de te vei îmbraca în haine de frînghie împodobite cu aur și cu mărgaritar, și cu pietre scumpe. și vei căuta la dinsele, și te vei vedea împodobit bine și frumos, și vei zice : nimini nu este ca mine, și te vei umplea de bucurie și de veselie, iar trupul tău l-ați spurcat, și Duhul sfînt s-a depărtat de la tine, cum poți să te bucuri și să te veselești, cînd Duhul cel sfînt nu lăcueste întru tine, ci așă rămas trupul taștiu ca o casă cînd o părăsăște stăpînul său. Că tot omul măcar dom, măcar boier, măcar bogat, măcar sărac, dar dobîndi toată lumea, și dacă-și va pierde sufletul, deci ce folosi este. Fericit bărbatul carele n-ăș mers în sfatul necurăților și pre scaunul pierzătorilor n-ăș șăzut, și încalea păcătoșilor n-ăș stătut. Ci în legea Domnului n-ă fost voia lui, și în legea lui să va învăța ziua și noaptea și-i va fi gîndul și cugetul tot la Dumnezeu. Că acela cu Dumnezeu este, și Dumnezeu cu dînsul. Deci cu cel ce este.

Dumnezeu acela este puternic, că puterea celuil de sus lăcuese în trînsul, și acela este bogat, căruia este dată împărăția cerului și hrana raiului, și acela este dăruit, căruia îi este dăruită de la Dumnezeu față sa cea luminată, să se lumineze ochii lui văzîndu o d-apururea. Și unuia ca aceluia i să cade să se veselească, carele va umplea voia lui Dumnezeu, și trupul său și-l va păzi în curație că într-acesta să va pogori Duhul sfînt și să va sălăștui în trînsul, și va fi tot cu dînsul. Cît este de bine a fi tot cu Dumnezeul nostru ! și să lăcuim cu el, și să se sature privirea noastră pururea de vedere a feței Domnului nostru și să ia înima noastră îndulcire și veselie de la cîntările cele multe, și în multe feluri ale Ingerilor, care în veci nici o dată nu vor trece. Iată fraților că ești cît mă putuiu pricope despre o parte, ești m-am silit pentru voi și v-am scris, iar de voi fi greșit ceva într această scrisoare a mea, voi frații mei, să mă ertăți, ca să erte și Domnul Dumnezeu sufletele voastre. Ești scrisoarea aceasta o am să învîrșit, și acum trebuie să se lege de dînsa și pecețea, pentru ca cartea care este pecetluită, aceia să crede. Însă ești încă am socotit că de la Adam pînă acum au fost mulți împărați, și mulți domni, și multe feluri de cărți să aș făcut și-aș scris, și le aș pecetluit cu peceți, iar apoi toate aș trecut ca roa cea de dimineață, și acum nimic nu să cunoaște de acei împărați, și de acei domni mari și puternici de atunci, nici de ei, nici de pecețile lor, fără numai

Îlucrurile cele bune ce vor fi făcut în viața lor acelea nu vor peri în veci. Pentru aceia și eu socotii și văzuiu, că după puțină vreme și eu voi să mă petrec din lumea aceasta, și pe cetile mele vor să se strice, drept aceia n-am legat pecetea. Iar de va fi cuiva necaz căci n-am legat pecete de această scrișoare, voi să ascultați și să va spuiu care este pecetea dreptilor cea de veselie și de bucurie, iar noă pacatoșilor cu multă plângere și cu mare jale și nevoie, cînd va veni fiul omenesc cu Slava sa, și totuși sfintii Ingeri împreună cu dînsul. Atunci va șădea pre Scaunul mărirei lui, și să vor pune înaintea lui toate limbile, și va despărții pre unul de altul, cum desparte păstorul oile din cupre, și va pune oile despre dreapta, iar caprele despre stînga. Atuncia va zice împăratul celor despre dreapta lui. Venită blagosloviți Părintelui măriș de moșteniță împăratia care este gătită voă încă din începutul lumii, că am flăminzit și mi ați dat de-am mîncat, însetoșat am și m-ați adăpat, strein am fost și m-ați dus în casele voastre, gol am fost și m-ați îmbrăcat, bolnav am fost și m-ați cercetat, în temniță am fost și ați venit la mine. Iar dreptii vor zice: Doamne cînd te-am văzut flămînd și te am săturat, sau setos și te-am adăpat, cînd te-am văzut strein și te-am dus în casele noastre. sau cînd te am văzut gol și te am îmbrăcat, și cînd te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la tine. Iar Împăratul răspunzîndu-le le zice: adevărat grăesc voă, că pentru căci ați făcut unuia din cești măi mici mie ați făcut. Atuncia va zice și celor ce

vor fi d-a stinga lui : ducețivă de la mine bles-temaților în focul cel de veci, care este gătit dia-volului și îngerilor lui. Că am flămînzit și nu mi atî dat să mănînc, însetat am și nu m-ați adăpat, strein am fost și nu m-ați dus în casele voastre, gol am fost și nu m-ați îmbrăcat, bolnav am fost și în temniță, și nu m-ați cercetat. Deci și aceia vor răspunde și vor zice : Doamne dar cînd te-am văzut flămînd și setos, strein sau gol, sau în temniță nu ți-am slujit. Iar el le va răs-punde zicînd, adevărat zic voă : căci de n-ați fă-cut unuia din ce-ti mai mică, mie n-ați făcut și aceștia vor merge în mneca cea de veci, iar cei drepti în viața cea de veci. Vai de noi atunci fătul meu și voi fraților vai de noi, cînd să vor despărți ochii noștri de la fața Domnu-lui nostru cea dulce, și și va întoarce Dum-nezeu către noi dosul cu mînie, și ne va de-părta de la dînsul, și nu vom mai vedea fa-ța lui în veci. iar cei drepti vor lua viața cea de veci, care nu să va trece nică o data, iar noi vom lua-munca cea de vecie, care iar în veci nu va trece. Cei drepti vor merge în lu-mina cea cerească cu multă veselie, iar noi vom merge în temnițile iadului cele întune-cate, cu multă jale și plîngere. Cei drepti vor merge în miroslul cel bun al raiului, iar noi vom merge întru împuțiciunele iadului. Cei drepti vor merge în raiu ca să întorească în trînsul ca crinul în veci, iar noi vom rămînea ca niște pleve, și în focul cel ne stîns vom fi arși. Dreptii vor șadea la masa care ș-a gătit cu ostenință lor, și vor lua multe cîntece în-

gereaști, și să vor veseli în inimile lor cu bucurię sufletești care sănt nespuse și netrecătoare nică o dată, iar noi ni să vor pune me-e de foc nestins, și atunci să vor înfricoșa sufletele noastre de iadul care este plin de plîngerii, și de vaite. Cei drepți neîncetă să vor bucura și să vor lumina de fața Domnului nostru Isus Hristos, iar noi în toata vremea ne vom întuneca de fața satani. Cei drepți să vor îndulci dă fața Dumnezeului celui bun și milostiv, și necontentit îi va mîngîna și-i va veseli, iar noi vom rămînea fără de Dumnezeu. Deci tu fătul mieu și voi fraților, dacă vom rămînea de fața cea luminată și dulce a Dumnezeului nostru, atunci ne vom chiama săraci și dosădiți, și cîte lacrămi și suspine, și olecări ne vor împresura într-acel ceas, și acel plîns de atunci cuvî vom plînge? sau ce folos vom avea de dînsul, au d-oar ne vom folosi de fața satani cea groaznică și înfricoșata, sau ne va face el vre un bine? vedeți fraților ce grija și ce întristăciune va fi, cînd să va despărți robul de fața stăpînă sau cel dulce și bun. Deci de vreme ce socotim noi că vom să avem mare jale și întristăciune cînd vom fi dinpreună lăcitorii cu chipul și cu fața satanii cea scîrnavă și groaznică, noi să ne îmbrăcam în dulcirea Dumnezeului nostru, și să îndrăgim acea față luminată a lui Hristos Domnul nostru, și lui neîncetă să-i lucrăm, că lacrămile noastre numai aici într această lume sănt de folos pînă să intem vii, iar după moarte noi nu putem nimic să lucram lui

Dumnezeu. Că cei morți nu cred, că morți nu mărturisesc, că morți nu lucrează, celor morți nu să va descoperi nică o taină, că morți nu săc sfaturile cele bune și înțelepte, că morți nu pot lua plată, mortul nebotezat și mai nainte de judecată să judecă, iar că vîi și că sănătoșă, aciia vor lăuda pre Dumnezeu. Drept aceia fraților să ne nevoim să lucrăm luă Dumnezeu pînă săntem vîi, ca să nu se apropie vremea să ne afle nesăvîrsind lucrurile lui Dumnezeu, că dacă ne va apuca acea vreme fără de îndreptare, deci ce răspuns vom da atunci Dumnezeului nostru? aș d-oar n-am avut Nucenici, au n-am avut Scripturi lucruri sufletești, căci dar și dem aice în zadar, au nu vedetă ca soarele face umblarea sa, aș nu vedetă luna slujind celui ce o aș facut, aș nu vedetă faptura slujind făcătorului său, aș nu vedetă toate stihiiile luciind fiște-care precum îi este tocmai, dar voi căci și dețin în zadar, dosădindu-va firea voastră, căci va potrivită idolilor celor moți? aș nu aveți ochi să vedetă frumusețile fapturii, și să cîntați celui ce aș facut faptura? n-aveți gura și limbă să o deschideți spre lauda și spre mărire cu-vintelor celor Dumnezeestă, aș nu aveți mîini să le tindeți spre milostenie? picioare n-aveți să alergați către cărările facerii de bine? căci și dețin aici toată ziua în zadar? pîna cînd vă apărăți de stăpînia mea? iar ei ziseră luă: pre noi nimeni nu ne aș luat. Dar cum vom putea zice nu ne-au luat nici ne-aș primit nimic, că cuvîntul mintitoruluă nostru cum

zice în sfînta Evanghelie: și totodată mărturisindu-ne zice: *cel ce va vrea să intre să lucreze în vremea sau în ceasul d-intîiu, sau la ceasul al sasalea, sau la ceasul al noulea, sau la ceasul al unsprezecea tot va lua plată.* Pentru aceea și noi fraților măcar de ne-am și lenevi, și de cuvîntul Dumnezeului nostru n-am grijat și n-am grăbit să intrăm la lucrul Domnului în ceasul cel d-intîiu după porunca lui, iar pînă este zio, noi încă de la unsprezecelea ceas să grăbim să intrăm ca Domnul nostru este mult milostiv. Pentru aceea ne va milui și pre noi, că mult este bună pocăința care o face omul către Dumnezeu, că este ca și acelor dintîiu, că vor fi mulți din cei dintîiu apoi, și din cei de apoi intîiu. O fraților! vedetă cit este de bun Domnul Dumnezeul nostru, cum puse pre noi cești de apoi cu cei dintîiu, și osteneala nu este tot într-o potrivă, iar plata întocmai, durerea neîntocmai, iar indestularea împotrivă, nevoințele nu tot într-un chip, iar slava într-un chip, cești de apoi numai un ceas făcură, un ceas plinse muicrea cea curva, și-și dărăpăna părul care rău și-l impletise, și sărutând picioarele tale Doamne, însă aduse ție mirului celui ceresc, mir pămîntesc, și o daruiști cu dar ca acela să fie fată ție. Un ceas alergă către tine tilharul cînd te văzu răstignit pe Cruce zicînd: *adu-ți aminte Doamne de mine cînd vei veni întru împărăția ta,* și numai pentru aceasta îi descrisa-și raiul. Pavel gontorul un ceas fu cu cei doi-sprezece, și i-a plătit întocmai cu care aș răbdat greutatea și

zăduhul zilei. Astfel de iubitor de oameni este Dumnezeu, că zice unora ca acestora: că răspunse unuia dintr-înși și-i zise: *Prietene, nici o nevoie nu îți fac, că eu în tot ceasul săt gata să rabd greșalele zidirei mele care o am iubit, și în toată vremea aştept dacă așă greșit să se pocăiască și cel ce va veni către mine, cît de puțin nu-l voi și goni de la mine.* Iată fraților vedetă că totdeauna ne marturisește Domnul nostru și zice: *că cel ce va merge către dinsul, nu-l va goni de la el.* Pentru aceea și noi să ne nevoim pînă este tîrgul să tîrguim, că dacă să va sparge tîrgul, deci nu vom mai afla nimic, ci să ne cumpărăm, pîna ne este tîrgul la mină, noi să cumpărăm să iubim pre Dumnezeu cum să cade, și în toată vremea să facem lucrurile cele bune carele plac lui, că aceasta este tîrgul, pînă nu apune soarele, că dacă va apune soarele, dacă nimic nu vom putea lucra de cele ce plac lui Dumnezeu. Să ne nevoim dar fraților înaintea Dumnezeului nostru, pînă nu apune soarele din ochi noștri, că dacă nu vom putea intra în ograda Dumnezeului nostru, că aşa s-au îndrăpnat și s-au lenevit cele 5 fete și n-au vrut să lucreze lui Dumnezeu, și nu să au cumpărat unt de lemn pînă așă fost tîrgul. Întru aceea le încungiu-ră întunericul neîndreptate și fără unt de lemn, și cerșură unt de lemn de la cele-lalte 5 fete care era acolo, și ziseră aşa: voi așă lucrat lui Dumnezeu, și așă umplut voea lui, și pînă au fost tîrg noi n-am cumpărat unt de lemn, iată că ne-așă încungjurat întunericul.

Cî ne dăți și noă din untul de lemn al vostru, să ne aprindem candelele ca să se lumineze și ochiul nostru într-acest întunerec. Deci acele 5 fete înțelepte răspunseră celor nebune și le ziseră: dar de nu ne va ajunge acest unt de lemn și noă, și voă, ci păsață la cei ce vînd și vă cumpărață, iar ele dacă mierseră la tîrg, tîrgul fu spart, și nu aflara să-și cumpere unt de lemn, să-și lumineze luminile lor, ci le încungiură întrunerecul foarte cumplit, și le încuiară porțile cerului. Deci ele strigă săpînă întrunerec și ziseră: Doamne Doamne deschide-ne! iar Ginerile răspunzind zise: *adevărat vă grăesc că nu vă știu cine sînteți.* Pentru aceea fraților să ne nevoim pînă avem vreme, ca să nu ne apue soarele, și să nu fim întrațîni întru împărățiea cerului, și să nu ne încungiure întrunerecul ca și pre cele 5 fete nebune, și să strigăm din întrunerec cînd să vor încuia porțile cele cerești, și soarele va apune, să ne temem să nu să vatâme inima noastră auzind cuvîntul acela carele aū zis cele 5 fete nebune, ci să cădem către Dumnezeu cu smerenie mai nainte pînă nu vor fi porțile cerești încuiate, și pînă grăește Dumnezeu către noi cu blîndețe, și cu multă umilință ne întreabă și zice: O zidirea mea eū am făcat pre voi din pămînt cu mîinele mele, și v-am dat suflet din gura mea, și ață fost viu. Pentru dragostea voastră zidirea mea, eū vărsaiu singele mîeū, pentru Adam singele mîeū se vărsă, iar trupul cel căzut al lui Adam se rîdică, și firea lui Adam cea întunecată o schimbăiu, și

nu numai a lui Adam, ci a toată zidirea mea care mă va iubi, și aș fost din rădăcina lor care o am izbăvit eu și pre voî pre toti de fața sataniș cea scîrnavă și spurcată, și v-am dăruit fața mea cea luminată, ca să vă lumi-nați de dînsa toti în toată vremea și tot d-auna eu aștept carele va vrea să vie către mine, să se îndulcească pururea de fața mea. Iar voî cu voiea voastră înșivă să dați în fața sataniș, fața mea nu o ați iubit, iar fața sataniș o ați iubit. Credeți eu v-am izbăvit de fața sataniș, dar acum cine v-aș sfătuit să luăti iar întuneric de la fața lui? fața mea nu o ați iubit, iar fața călcătorului mieu și a vrăj-mașulu vostru voî o ați iubit. Eu v-am gătit voă raiul mieu, și v-am dăruit cunună vecnice împlete, iar voi făptura mea căci n-ați venit la raiul mieu și să luăti cununile care vi le-am gătit voă și să lăcuiți cu dînsele. Ci în locul raiului mieu, voi ați luat pușcăriile iadului, că eu n-am gătit voă pușcăriile iadului, ci le-am gătit sataniș și îngerilor lui. Dar voi căci ați lăsat pe mine și raiul mieu, și ați mers în iad, care aș fost gătit diavolilor, că știți că voi am gătit raiul mieu, și vi l-am dăruit și masa mea cea dulce și neputrezitoare, știți că de la mine voi aș fost dăruită ca să vă bucurați de dînsa și de dinaintea voastră nicăci cdată să nu se ia, iar voi căci n-ați luat darul mieu, și căci n-ați venit la masa mea să luăti bucurie și veselie. ci masa mea o ați părăsit, și ați mers la masa focului celu ne-stîns și la viermiș cei neadormiți. Că acea masă nu o am gătit voi, ci o am fost gătit

călcătoruluī mīeū, și vrăjmașuluī vostru diavolului, și în focul cel nestîns, și viermiī cei neadormiți cine v-aū poruncit să intrați, că eū nu v-am îndemnat să intrați, nici am fost gătit pentru voi zidirea mea, ci am fost gătit tot călcătoruluī mīeū și vrăjmașuluī vostru diavolului. Iar voă zidirea mea v-am fost dăruit bucuriea mea și glasul Ingerilor mei, pentru voi l-am fost gătit, ca să vă veseliți de glasurile lor și de fața mea cea dulce. Dar voi făptura mea căci v-ați lepădat de fața mea și ată iubit fața satani. Știuta-ți voi că a mea zidire ată fost, iar nu ată fost a satani, și eū mi-am vărsat sîngherul mīeū, să vă izbăvesc de la fața lui, și iată că a-ți fost izbăvită, dar apoī de voiea voastră, căci ată mers la fața diavolului și căci ată mers de voea voastră în tartarul cel rece și în vaetele cele neînceitate, unde este scrișnirea dinților, iar glasul și cîntările Ingerilor mei, voi l-ați părăsit. Că știți că n-am gătit eū voă făptura mea acestea, ci v-am gătit voă binele care nu-l poate auzi omul cu urechile lui, nici îl poate socoti cu mintea sa, nici la inima lui n-aū intrat, cum însivă vedetă acum. Atunci fraților cu multă blîndețe și cuvinte dulci va chiama Dumnezeul nostru pre cei dreptăți către dînsul și le va zice aşa: veniți la mine moșteni mīeū, care ată urmat tot cuvintelor mele și pre mine ată iubit, luați-vă acum darurile care vi le am gătit. Dar cu cîtă bucurie vor merge dreptăți, și vor lua slavă de la Dumnezeul nostru. Deci va zice și celor păcătoși: păsați de la mine ne-

următorii mei, care n-ați urmat nică odata cu-vintelor mele, nică pre mine n-ați iubit, păsați întru intunericul cel de veci, care l-am fost gătit eu diavolului și îngerilor lui, iubiților voștrui care voi tot-deauna iată iubit, și voirilor lor ată urmat, că ești v-am fost izbăvit de fața lor, iar voi iată iubit. Pentru aceea dacă de vreme ce ată iubit fața lor, lăcuiți acum cu dinșii întru intunericile cele osebite, și în tartarul cel rece în veci, și de acum să fiți despărțiti de mine în veci, și să fiți lipsiți de toate bunătățile mele, și să nu mai vedeteți fața mea în veci, ci să fiți blestemați, și în toată vremea înfricoșați de fața diavolului, că voi de a voastră bună voe lăta iubit. Si aşa vor merge dreptii în bucuriea Domnului său, și să vor bucură d-apurarea de fața lui Iisus Hristos Dumnezeul nostru, iar noi cești păcatosi vom rămânea blestemați, ca să nu mai vedem fața Domnului nostru, nici a le dreptilor lui. Atunci să va despărții Dumnezeu cu dreptii săi, iar noi cu multe lacrami și umilință vom striga și vom zice: bucurite raiul că ați intrat în tine Domnul cu dreptii săi, bucurați vă și voi dreptilor prietenii voștrui, că acum ne despărțim unul de altul, că într-o ceastă lume am fost totuși prieten, ce pentru căci ată iubit pre Domnul nostru, pentru aceea astăzi vă chieamăți iubiții lui Dumnezeu și prietenii lui, și vă veți veseli de fața lui în tot ceasul, iar noi înșine ne-am pierdut și ne-am lipsit de fața lui, și de bunătățile lui cele Dumnezeestă, care le-ați gătit tuturor care-l

îubesc. Noi însine ne-am dat satanii, și pre satana am iubit, că pentru acela și Dumnezeu satanii ne-au dat, dar acum ce vom să răspundem, și ce vom să mai zicem? fără numai drept ești Doamne, și dreaptă este judecata cu care nă-a judecat, că pentru voluntaria noastră am dobândit fața satanii și lăcașul lui, și de astăzi înainte nu vom mai vedea luminata fața ta, și din temnițile iadului de acum niciodată nu vom mai ești, vă de noi. Vă de noi! că acum ne despărțim de fața lui Dumnezeu, și de bunătățile lui ne lipsim, și judecătorul ne au judecat, și porțile cerului sunt și au incuiat și să pecetluit, ca să nu să mai ia binele dreptilor din mănele lor niciodată, iar pre noi cestii păătoșii ne va acoperi focul cel iute, și întunericul cel oscbit. Si pecești ni să puș ca să nu mai eșim de acolo niciodată, nici să avem niciodată măngiere. Că de am fi vrut să ne măngiem iar gurile rouste nu pot să înceapă să grăească una cu alta, că să au umplut de vaite și de tocul cel de veci. Sa și de am vrea să căutăm cu ochi unul spre altul să ne măngiem și să ne îmblințim, iar vederele ochilor noștri văd alte veheri, și nu mai pot căuta, că se orbesc de înmulțirea lacrimilor și să înfricoșază de fața satanii. Iar de am vrea să ne măngiem cu cugetul, ce măngere va să fie? cind acea muncă n are sfîrșit, fără numai plângere și vaite, și durere. Drept aceia fătul mieu Teodosie, și voi alți frați toți, aceia este pecetea cea adevarată a celor drepti intru bucuria cea de veci,

iar a celor păcătoși pecetea este în iad cu satana, în plîngerea și în vaetele cele de veci. Deci fraților să alergăm către Dumnezeul nostru, și să umplem voia lui, să iubim fața lui ca să nu ne deslipsească de fața sa, cînd să vor pune pecețiile, și să fim soții păcătoșilor în iad, ca ceia ce aș iubit fața satanii, și ci să alergăm către Dumnezeu cu milostenie, cu pocăință, cu dragoste frătească, cu curăție și cu rugăciună curate, și să ne plecăm fețele spre pămînt, și să zicem aşa: pleacăte fața mea spre pămînt, pleacăte, că din pămînt ești, și iarăși în pămînt vei să mergi, iar mintea să o înalțăm sus cu multă plîngere către Dumnezeul nostru carele este în ceruri, ca să urmăm Domnului nostru și să zicem: milostivăstete spre noi Doamne milostivăstete, că am făcut rău, și multe păcate înaintea ta, și n-avem pre nimeni cu milă, fără numai pre tine Dumnezeul nostru. Pentru aceia alergăm către tine Doamne Dumnezeul nostru ca să ne miluești, iar Domnul nostru este mult milostiv, și oră cine merge către dînsul nu-l gonește de la sine, aşa și noi de vommerge către dînsul nu vom fi goniți, ci ne vada camara sa cea bună, și ne vom îndulci de dînsul, în vecii vecilor, Amin.

Și iar fătul mieu Teodosie, și voi iubiții mei frați și moșnenii împărătiei, și domniei noastre, mai înainte de semnul peceții eu am cerșut de la voi ertăciune ca să ertați premine păcătosul de voi fi greșit, sau că voi fi dosădit cu aceste cuvinte ce am scris aici,

că pentru vei m-am silit și m-am nevoit, și acum la sfîrșit iar plecai fața mea spre dragostea dumneavoastră că ești nu mă socotesc și vre un înțelept, său sa ai minte desăvîrșit său să fiu cu vre o vrednicie întreg, sau slujitor și îngăduitor lui Dumnezeu, ci sunt mai pacătos de cît toti ciți sunt născuți pre pămînt. Si înțeleseiu, și auziiu gura lui Solomon zicind: *dă înțeleptului prirină și mai înțelept va fi.* Pentru aceia și ești măcar de nu sunt harnic și vrednic să arăt către voi atîtea ostenele, iar dumnoavoastră încă mai mult să adăogerești bunătate către Dumnezeu, și cu dragostea cea Dumnezească și cu cuvintele lui să o umplești, ca să împărățești cu Domnul nostru Isus Hristos în ceri. A căruia este slava cu Tatăl și cu Duhul sfînt, acum și pururea, și în vecii vecilor, Amin.

RUGACIUNEA LUI IOAN NEAGOE BASARAB

Care aș făcut la eșirea sufletului său către Domnul nostru Isus Hristos, și ertarea care s-aș erat de către coconii săi, și de către cocoane, și de către boierii săi cei mari și cei mici, și de către alte slugi ale sale de către toate.

Miluștemă Isusul mieu cel dulce și Dumnezeul mieu miluștemă, că tu ești învierea și viața mea, că acum ești intraiu în pomenirea

morții. Mă îmbracai și în grija întristăciunii și în frică, cugetând cum voi să mă întîmpin cu judecata ta cea înfricoșată, și sufletul meu cel ticălos cum va trece prin vămile cele nefătarnice, și văzui Dumnezeul meu ceasul morții mele apropiindu-să, și fui părăsit de tot cîțu fuseră ai mei, și-mi fu a călători pe calea cea de întristăciune, și să intru prin ușile strimtării. și după acea cale de întristăciune, și dintr-acele uși strimte sau mă voi putea izbăvi sau ba, ca să văz și eu fața ta cea luminată Dumnezeul meu. Ci știu că după păcatele mele nu mă voi putea izbăvi, ci acum toată nădejdea mea spre tine puiu Dumnezeul meu, și căzui cu fața mea jos pe pămînt, și alergaiu către mila ta cea multă, și strigînd cu glas de umilință și cu lacrămi amari ziseiu : *O Impăratate a toate țărilor, care ai făcut cerul și pămîntul, marea și tot ceea ce este într însa, bunule și rubitorule de oameni, de tine să cutremură puterile cele cerești. Pre tine cînă soarele. Pre tine te slăvcște luna, tie să roagă stelele. Pre tine ascultă lumină, de tine să cutremură funduri'e, în voea ta fac izvoarale ape-lor. Tu ai întins cerul ca o piele, tu ai întărit pămîntul pe ope, tu ai îngrădit marea cu năsip, tu ai vărsat suflare tuturor jigniilor, puterile Ingerilor celor mai mari tie slujesc, cetele cele Ingerești tie să încchină. Heruvimii cei cu ochi mulți și Serafimi cei cîte cu 6 aripi împrejurul tău zboară cu frică și să acopere, că tu fiind Dumnezeul cel nescris, cel făr de început și negrăit, cu mila ta cea nespusă mai ridicat pre mine să-*

racul din gunoiu, cum zise Prorocul: și mai pus să fiu păstor și învățător turmei tale. Iar eu lenevosul și nebăgătorul de seamă și nevrednicul, cu negrijirea mea nu am ferit poronca ta, nicăi am păzit ce-mi ați dat în seamă, ci am ramas de turma ta, și nu i-am făcut nicăi un bine, vař de mine lenevosul ca am pierdut turma ta! dar acum cu ce față mă voiă arăta eu înaintea Dumnezeuluſ mieu? și cu ce îndrăzneală voiă căuta la tine, cind eū Doamne cela ce sînt zidirea ta, m am făcut înaintea ta viața cea pustie, și smochinul cel sterp. Spurcat am Doamne zidirea ta, spurcatu-o-am și am întinat casa ta, și n-am cuvinte curate să rog pre mila ta cea multă, nicăi pociu rădica ochii mei Doamne în sus, să văz înălțimea ceruluſ tau. Nu porni Doamne urgia ta pentru fără de legile mele, că de unde voiă putea eū Dumnezeul mieu, să încep mai înainte, și să pling pacatele mele către mila ta, că pacatele mele cite am făcut eū înaintea ta stăpînul mieu, nu le pociu socoti, că sînt ca stelele ceruluſ și ca năipul mării. Ci încă Doamne eū sînt zidirea ta și casa ta. Pentru aceia nu mă lăsa în mîinele satanii, nicăi să fiu înruiat în pușcăriile iaduluſ, să nu se bucure satana de mine zidirea ta și robul tău Neagoe. Auzi Doamne într acest ceas și pre mine nebăgătorul de seamă, și ne înțeleptul, cum ai auzit și pre Iezukie în ceasul morții. Intr-acelaș chip auzi și pre mine neharnicul robul tău, că alt n-am către cine alerga Doamne, fără numai către mila îndurării tale. Si de nu

mă veți primi ca pre Iezegie, încă că pre unul din nemercii tăi cei mai prosti, aşa rugindu-mă zic eu robul tău Doamne cel păcătos și ticălos: bucurile stăpînă Fecioară Maria, născătoarea lui Dumnezeu, sprijinitoarea și ajutătoarea cea grăbnică a creștinilor, și roagă pre Dumnezeu pentru mine. Bucurile cinstita și făcătoarea de viață Cruce, dupre care aș izvorît viața a toată lumea. Bucurați-vă toate puterile cerești, Ingerilor mai mari Ingerilor, și vă rugați pentru mine. Bucurile și tu cinstite Proroace și Pretezice botezătorul Domnului, și mărturisitorul pocainței și roagăte pentru mine. Bucurați-vă Apostolilor, mărturisitorii vestirei cei bune a lui Dumnezeu, care ați scos oamenii din înșălaciunea diavolilor cea întunecată, și iată îndreptat către lumina dreptății, și vă rugați pentru mine. Bucurile frumoase raiule, care te potfesc toții cei ce au slujit bine lui Dumnezeu. Bucurați-vă sfintilor Mucenici care ați patimit pentru Hristos, și ați luminat prin temnițe, și v-ați ispiti cu săbiu ascuțite, și nu v-ați înfricoșat de fiarele cele groaznice și cumplite, ci v-ați luptat și v-ați nevoit, ca să vă asemănați patimilor lui Hristos, și ați luat cununile cele neputrede, și ați dobîndit împărățiea cerului, ci având îndrăneală către Dumnezeu, rugătvă pentru mine. Bucurați-vă Patriarșilor sfintilor purtătorii de Dumnezeu părinți, care ați mărturisit prin cetății și prin orașe sfinta Evanghelie, și pre Hristos ați arătat și ați luat daruri din ceriu, și lumina

cea făr de însерare ați cîștigat, și vă rugați pentru mine. Bucurați-vă prea cuviosii lui Dumnezeu pustnici, care ați lacuit prin pustii și prin peșteri, și postului și privegheri v-ați învățat în sfintele Lavre, și ați îngăduit luî Dumnezeu, și n-ați gustat din bunatățile pămîntului, ci cu dor mare v-ați înaripat către Dumnezeu, și Duhul cel sfânt au lăcuit întru voi, și v-ați îndulcit de hrana raiului, și ați umblat pe calea cea dreapta, ca niște ucenici ai lui Hristos, și pofta voastră ați umplut, pentru aceea va rugați pentru mine. Bucurătvă și voi cești mai deapoă, Patriarșii și preoții, care ați lăcuit prin orașa, în traiul cel curat al luî Dumnezeu, și ați mărturisit cuvintele lui Isus Hristos în toata vremea. Bucurătvă și voi calugărilor, care lăcuiți în pustiile cele întunecate și prin peșteri, și prin prăpastii, între hiarăle cele iuți și răle. Bucurătvă și voi calugarilor care lacuiți prin lavre și prin monastiri, împodobitorii bisericilor și îngăduitorii lui Dumnezeu. Bucurătvă împaraților, domnilor, care sănăteți drepți slăvitori creștini, și ați vețuit în frica luî Dumnezeu, și ați umblat pe calea luî, și ați împărtit milostenie, și cuvintele luî Dumnezeu le ați umplut și le ați păzit. Bucurătvă și voi boierilor și judecătorilor. Bucurătvă și voi săracilor și voi fiu mei și fetele mele. Bucurătvă și voi boerii mei, și slugele mele cele credințioase, care mi-ați slujit bine. Bucurătvă toți și rugați pre Dumnezeu pentru mine. Bucurămă Doamne și pre mine Neagoo robul tân cel lenevos și

ticălos! Aşa rugîndumă eū văzui că mi să apropie ceasul cel de apoi. Deci strigaiu ~~cu~~ glas de umilință și ziseiu: iată acum mi să apropie ceasul morții, ci păsați de chiemați pre iubiții mei coconii, și pre dragele mele cocoane, și pre dragii mei boieri și slugi iar eī veniră toți la mine și stătură înaintea ochilor mei și le ziseiu: veniți iubiții mei și dragii mei coconii, care sănăteți ochilor mei mai luminăți de cît strălucirele soarelui. Avuția cea scumpă și comoara inimiei mele, că astăzi fiu mei vă despărțită do mine, și săriști de la inima mea ca o sănăteie cînd sare pre fața apei în adîncurile cele întunecate, și în valurile cele cumplite. Astăzi toate valurile mării s-aு pornit asupra voastră. De astăzi înainte fiu mei, cu care mai întîiu vreți să vă luptați, cînd sănăteți ca acea scânteie, care fu zisă mai înainte. O odraslele mele! eu acum voi să vă învăț precum zice Solomon: *fiole primește învățatura tatine-tău, și ascul'ă sfatul mîne ta ca să trăești în veci.* Drept aceia îi mei și eū vă învăț, mai înainte de toate de acestea să aveți frica lui Dumnezeu în inimiile voastre, și să vă fie sufletele curate, din preună cu trupurile, și să iubiți săraci și miseri și să le faceți milostenie, și să va rugați lui Dumnezeu și Prea curatei lui maici cu tot dinadinsul, și nu numai din gură, ci cu toată inima și cu tot sufletul, și cu tot cugetul, că Domnul Iumnezeul și stăpînul nostru Isus Hristos, este bun îndurător și milostiv, și cu mila sa va imblânzi toate valurile mării, care să intindă asupra voastră, și veți trece că-

tre liniște cu bine și cu blîndețe, și veță domni în lumea aceasta cu pace, iar sufletele voastre vor dobîndi sufletescul bine cel de veci, cu cei ce au îngăduit lui Dumnezeu din veci și pîn acum. Veniți și voi turturicele mele cocoane, iubitele pustietăți, nu stați departe de mine, ci vă apropiăți de mine, ca turturea-o ceea ce să desparte și-i pieră soția. Si multă jale și dor are pentru dنسا, și nici o dată pre copaci verde nu să puncă, ci tot pre uscat, și cînd va să bea apă, întîiu o turbură cu picioarele, și atuncea bea, și nici odată inima ei nu mai dobîndește veselie. Așjderea și voi cocoanele mele, și turturelele mele, acum va despărțiți de mine, și cădeți în grea sărăcie. Veniți și voi boierii mei cei credincioși, și slugile mele care mi-ați slujit bine în toată viața mea, și luați astăzi aminte la glasul gurii mele, și-l ascultați, că astăzi traiul vieții mele se sfîrșăste, și ceasul cel de apoi misau apropiat. Astăzi lumina ochilor mei cu care în toată vremea priveam spre lucrurile cele trecătoare, și spre slava cea deșartă a lumii aceștia, și cu care în toată vremea vă îmblînzeam dragii mei, și voi luați de la dinșii veselie și bucurie, iată acum că apuseră, și altă privire dobîndii, și de acum nu-mi mai este a mai privi spre voi cu veselie. Astăzi limba mea cu care d-apururea vă îndulceam, și din preună cu voi petreceam și ne veseleam, acum să amărî și să încue, și de acum nici o vorbă dulce nu vă joate răspunde și să vă grăiască. Astăzi frumusețea feții mele care o spălam în

baile cele calde, și în odihna cea buna, și în slavă deșartă, acum toate intunecară, și urechile mele cu care ascultam vioară și tobe' e, și surlele, și canoanele, și alte feluri de veselii multe acum să astupara. Astăzi anii mei, care i-am chieftuit în zadar în lumea aceasta, și zilele vieții mele, și slava mea trecu ca o umbră, și sa uscă ca florile cîmpurilor, și toate se sfîrșiră. Astăzi mintea mea cea neînțeleaptă cu care nici o dată n-am cugetat, nici am avut gînd să ma gatesc de călătoria această că se isprăvește. Acum ce folos îmi este mie celuia ce n-am făcut nici un bine înaintea Dumnezeuluř mieu celui bun. Întîi că n-am avut dragoste către dînsul, a doa pentru însălaciunca aceștii lumi amăgitoare, care d-apururea o iubeam, a treia mai mult pentru dragostea voastră cea multă și mare, ca foarte mi-ați fost dragi și biții mei, cit trăjam într-această lume, însălătoare și mincinoasă, iar ea mă însăla și mă incungjură în întuneric, și mă află această vreme de nevoie fără de nici un lucru bun care să fi luerat Dumnezeuluř mieu, și dragostea voastră cea multă care ați avut către mine eu acum o cunoseuiu, și văz că foarte m-ați iubit. Pentru aceia nu-mi este atîta jale căci mă despart de lumea aceasta, nici de avuția mea cea multă, cit îmi este pentru sufletul mieu, că nu știu unde va merge, și n-are cine să î ajute, fără numai ce să nădăjduește acum spre mila lui Dumnezeu, și la mila voastră, că văz ochii voștri plini de lacrămi, și inimele voastre acum săint

săgetate cu multă jale și obidă pentru mine. Își văz iubiții mei, că de ar fi vre o putere voi mă-ați folosi într-această vreme de nevoie, și toată viața noastră ați da pentru binele miei, ci nu puteți nimic să-mi folosiți nici voi mie, nici eu voă. Că este vremea aceea să mă despart eu de voi și voi de mine, și ați ramas dintr această zi, și de acum veți începe a sluji altuia domn necunoscut și strein, care nu va cunoaște pre voi, nici voi pre dinsul. Deci boierii mei și slugile mele cele dragi și iubite, cu voi să vă învăț și de aceasta, domnului sau stăpinului neștiut și necunoscut, nevoie îi este a sluji sluga pînă aî afla obiceiul lui, că sluga cea ce nădăjduește către stăpinul neștiut și necunoscut, acela este ca omul cela ce să razimă pre frunza care plutește pre fața apei. Deci cînd va să se apuce de dînsa și să se foloseasca, atunci să îneacă și pere, aşijdearea și voi pînă veți afla firea și obiceiul domnului aceluia multă minte vă trebuește să aveți, că mintea este cap și învățătură dulce tuturor bunăților, și sfîrșitul ei foarte este proslavit. Mintea este avuție și comoară netrecătoare, care nu să cheltuește nici o dată. Mintea cea curată să urcă mai pe de-asupra cercurilor, și solește dreptațile suletului și ale trupului înaintea a tot-țiiitorulu Imparat. Mintea este viață prietenilor și împăcare fraților. Mintea trează este prieten mai bun și mai cinstit împăraților și domnilor, de cît toată avuția și bogăția lor cea multă. Un bărbat înțelept mulțime de oameni stăpinește, iar un

bărbat nebun și făr de minte mulțime de oameni pierde. Mintea cea bună este cercare înaintea domnilor celor necunoscuți, și trup nevătămat, și față nerușinată și neînfruntată, cum zice Prorocul: *cinstiți înțelepciunea ca să împărați în veci.* Iară și eu cît am putut de am înțeles și am priceput despre o parte acum într-această vreme de nevoie atâtă v-am învățat luminile mele, și slugile mele cele credințioase și prietenii mei. Ci de acum voi n-aveți a mai veda pre mine, nică ești pre voi, și încă și trupul mieu acum să desparte de la voi și de odihna voastră care-l odihneați, și va să meargă în pămînt, că din pămînt este, și iar în pămînt să va fi însoarce după poronca lui Dumnezeu. Si sufletul mieu încă va merge unde și va fi gătit, sau la bine sau la rău. Drept aceia lumina mea și slugile mele cele dragi să nu uitați sufletul mieu dintre voi așa curind, și să fiu așa de pripă nepomenit de voi, sau de feciorii mei. Pentru că voi fi făcut și eu voă vre-un bine cît am trăit într-această lume cu voi, că mie multă milă mi au fost de voi și de feciorii voștri. Ci dar vă va învăță Dumnezeu și pre voi să vă fie milă de sufletul mieu, și de coconii mei, cum îmi fu și mie milă de voi și de feciorii voștrui în viața mea aceasta cît lăcuim cu toti dimpreună. Iar de veți uita voi sufletul mieu sau coconii mei, eu vă aduc aminte că vă veți osindii, că după 40 sau 50 de ani, și pre voi pre toti vă va acoperi pămîntul ca și pre mine acum. Si să nu vă pae că acum mă despărț

de voi și nu ne vom mai vedea, ci să știți că iar vom să ne adunăm toti la a doa venire cea înfricoșată a Domnului nostru Isus Hristos. Însă atuneia nimini nu va putea folosi unul altuia, niciodată voă nici voi mie. Căcare cum îi vor fi lucrurile așa-învață și folosința. Si de acum numai pociu lungi cuvinte către voi că să apropieat ceasul și vremea sfîrșitulu mîeu, ci numai venitul de vă ertați cu ertarea cea de apoi. Veniti și voi iubiții mei coconii, și dragile mele turturtele și cocoane, că iată că voi să merg pre calea aceea ce n-am mers niciodată. Merg la judecătorul cel nefățarnic, unde vom sta toti într-o potriva și în tocmai împărații și domni, boerii și slugele, bogății și săracii toti vor fi într-un chip. Si său să vor osindi, sau să vor proslavi, fiește care după lucrul său. Ientră aceea de acum înainte nu mă mai grijăsc de iubiții mei coconii, niciodată de dragile mele cocoane, niciodată de boierii mei cei credincioși, niciodată de slugile mele, niciodată de avuție, niciodată de rudeni, niciodată de podoa-be său de lucrurile deșarte ale lumii acesteia, niciodată de alt ceva de nimic, fără numai de ce-mi este grija de sufletul mieu, și cum voi trece prin vămile cele înfricoșate. Spunem acum ticăloase suflete unde este domniea noastră? unde este mama noastră? unde sunt feciorii și fetele noastre? unde este slava cea deșartă a lumii acesteia și bucuriea ei? unde sunt băile cele calde și umplerea voi trupulu nostru? unde sunt grădinele noastre cele frumoase cu mesele cele întinse, și cu cărnuri cu miros bun

și frumos? unde este vinul carele tot deauna
veselea inima noastră? unde sînt vioarăle și
tobele, și surlele? unde sînt caii noștrii ce să
frumoși și împodobiți cu rafturi poleite, și cu
șale ferecate? unde sînt inelele noastre cele
cu pietre scumpe? unde sînt diademele cele
împărătești, care era împodobite cu mărgărită-
ri și cu pietre de mult preț? unde sînt po-
doabele hainelor împărătești? unde este aurul
și argintul dintr-această lume ticăloasă suflete.
Că pentru lacomiea aurului și a argintului
tău, și a altor care nu iubește Dumnezeu, tu
te aî despărțit de fața cea dulce a Dumnezeu-
lui tău. Ci de acum temnițile iadului vor să
te sature, și vei să auzi o vař de tine sufletul
mîeu! în ghienă focului celu de veci, că n-aî
crezut nică odată că vei să mori și să te des-
parți, sau de munca care vei să te muncestă
aşa. Ci ca un ūr de moarte, și ca un orb
aî greșit luř Dumnezeu, o lacome și nesătiosul
mîeu suflet! vař de tine, aă n-aî auzit glasul
carele strigă în pustie al lui Ioan Botezătorul,
care mărturisea cu glas mare și zicea către
toți: *Carele vine dupre mine acela este mai tare
de cît mine, căruia nu-i sînt vrednic să-i dezleg
încălcămintele. Acela vă va boteza cu Duhul cel
sfînt, căruia îi este lopata în mîinile lui, și va
rîni aria su, și va aduna grîul săuu în jicnițile
sale, iară plevele le va arde cu focul cel nestîns.*
Și tu sufletul mîeu încă te aî aflat pleavă în-
aintea Iomnului nostru Isus Hristos, iar acum
pentru saptele tale ești înghițire iadului, și fo-
cului celu de veci. Văř de mine sufletul mei

vai de mine ! într-acest ceas ce gîndești ? ce seamă vei să dai ? unde vei sa te ascunzi ? în ce peșteră vei să intri, amar ție sufletul meu, amar, ce vom să facem acum ? ce nădejde ai, și la cine vom nădăjdui într-aceasta vreme de nevoie să ne primeasca ? cind noi n-am făcut nică un bine înaintea lui Dumnezeu ca să ne ajute. Ci însă Isuse Doamne Dumnezeul măru cel dulce spre tine mă nădăjduesc într-această vreme de nevoie, să ma izbăvești din focul cel nestîns, și din tartarul cel rece, cum ai izbavit pre Iona din pîntecile Kitului. Ascultă Doamne și rugăciunea mea cea necurată cum ai ascultat rugăciunea Manasiei, cind era încuiat de pagîni în boul cel de aramă, că întîi să ruga cu rugăciune necurată idolilor, Artemidei și lui Apolon, și lui Vaal pînă la miezul nopții, și nu-i folosi nimic, iar de la miezul nopții el să trezi ca cum ar fi fost beat și nebun de vin, și-și întoarse dosul său către idoli, iar mintea și gîndul și-l rîdică sus către Dumnezeu, și plinse cu lacrămi amari și iuți zicînd : *milueștemă Dumnezeul lui Avraam, a lui Isaac, al lui Iacov.* Deci numai pentru această întoarcere, ce-și întoarse față către Dumnezeu, iar dosul catre idoli, tu Dumnezeul meu într-acel ceas l-ai izbăvit din boul acela de aramă dintru care era încuiat. Ci cum izbăviști pre Manasia dintru acea nevoie mare, aşa și pre mine ticălosul mă miluește Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac, al lui Iacov, și nu după păcatele mele cele fără de număr Dumnezeul măru, ci după mila ta cea

multă. Si cum ați miluit pre Manasiea aşa şi pre mine mă milueşte Dumnezeul mieu, ascultă Doamne pre mine ocaianicul şi streinul într-a-est ceas de nevoie, cum ai ascultat pre tălaharul care fu răstignit pre Cruce cu tine, şi către tine striga şi zise: milueştemă şi-ţi adă aminte de mine Doamne cînd vei veni întru împărăţia ta, şi numai cu un cuvînt fu primit miliu tale. Primeştemă Dumnezeul meu, cum fu primit pre vameşul şi pre curva, că curva puşinel plînse şi fu mintuită Drept aceea şi e i auzind bogăţia miliu tale, şi cum chiemă pre toţi pacatoşii la tine zicînd: *Cei ce va veni la ceasul cel dîntîiu va lua plată dreaptă, iar cel ce va veni după al treilea ceas să mulţumească miliu tale; iar cel ce va ajunge după al şaselea ceas, de nimic nu să va lipsi, iar cel ce să va lipsi până la al noilea ceas, să se apropie către tine fără de nici o îndoială, iar de la venire şi la al unsprezecelea ceas, nimic să nu să teamă căci său zăbovit, că tu eşti iubitor de oameni, şi primeşti pre cel de apoi ca şi pre cel dintîiu, şi mingă pre cel de la al unsprezecelea ceas, ca şi pre cel din ceasul dintîiu, şi acelura da, iar pre acesta-l dăruestă, şi lucrul îl cinsteşti, şi ce este pus înainte la auzi.* Drept aceea vor intra în bucuriea Domnului său, şi vor lua plată şi cei dintîiu, şi cei de apoi de la mită ta cea bogată. Intr-acesta-şă chip primeştemă şi pre mine ticălosul într această vreme de nevoie, şi să nu porneşti urgiea ta spre mine, pentru ne-grijirea mea eaci ru m am grijit să lucrez poruncilor tale din ceasul cel dintîiu, nicăi de la

al treilea ceas m-am nevoit să mă grijesc și să umplu poruncile Dumnezeuluș mău, ci mă aflaiu la al șaselea ceas nefăcind niciodată un lucru bun. Iar de la al noălea ceas rămăsăi rușinat de alții lucrători, care au lucrat ție, iar de la al unsprezecelea ceas eu mă trezuiu ca dintr-un somn greu al păcatelor, și văzuiu precește să fiu au lucrat ție de la ceasul cel dintâi, și de la al unsprezecelea ceas, că luară totuști de la tine bucurie Dumnezeul mău cel dulce, iar eu nu mă aflaiu niciodată cu cei dintâi, niciodată cu cei de apoi să fi lucrat ție Dumnezeul mău, ci rămăseaiu de soțiile mele, și mi se închiseră porțile cerului, și mă despărțiiu de fața ta, și de acum niciodată o îndrăzneală nu mai am către tine Mîntuitorul mău să mă rog, că n-am făcut niciodată un bine sufletului mău. Ci eu însumi și-am fost vrăjmaș și l-am ucis, și l-am dezlipit de fața ta cea luminată, și de la mine nu mai așteaptă el de acum înainte niciodată o folosință, ci numai ce să nădăjduește sufletul mău spre mila ta cea mare, și tu să-l miluiești Hristosul mău. Nu pentru fără de legile nebuniei mele, niciodată pentru negrijirea mea, căci n-am grijuat de poruncile tale, ci am grijuat și am lucrat tot diavolului, că din destul imediat era cît am lucrat diavolului, să fi lucrat și ție, că așa fi fost miluit de mila ta cea multă. Iar eu nu m-am aflat să fi făcut niciodată un lucru bun înaintea ta, niciodată căci am umplut tot voia diavolului, pentru aceia fuiu lepădat și rămas rușinat de fața ta Dumnezeul mău. Ci numai spre mila ta ce să nădăjduește sufletul mău,

că tu singur ești Dumnezeul cel milostiv, și mărturisești tuturor păcătoșilor zicind : *tot cel ce va veni către mine nu-l voi scoate afară.* Drept aceea și ești ticălosul alerg către tine Dumnezeul mieu, și să nu-mi plătești după mulțimea păcatelor mele, ci după mulțimea miliilor tale Dumnezeul mieu, să mă primești în camara ta cea luminată, care este în ceruri netrecătoare și neschimbătoare niciodată în vecii vecilor, Amin. Acum trupule și sufletul mieu toată slava lumii aceștia o am lăsat, și mărețele și trufia noastră o am părăsit, și să risipiră de la noi ca un fum, cind îl lovește un vînt mare și cu o ploaie repede, de care noi nu ne temeam. Iar acum o suflete ! noi rămaserăm pentru niște griji ca acestea rușinați și batjocoriți, că feciorii și fetele tale nimic nu-i pot folosi, numai ce cerem acum milă de la Domnul nostru Isus Hristos, și ajutor de la Prea-curata lui maică zicind : milostiveștete spre mine Doamne Dumnezeul mieu, milostiveștete spre mine Neagoe robul tău, și nu după nebunele mele păcate, ci după mila ta cea multă, în care mă nădăjduesc ești bunul mieu și Dumnezeul mieu, că înfricoșată este judecatu ta Doamne Ingerilor ați sta înainte, oamenilor a să aduna, cărților a să deschide, lucrurilor și faptelor a să întreba, gândurilor a li să luă seama. Atuncea ce judecată va fi mie celui ce sunt zămislit în păcate, cine-mi va stinge văpaia focului ? cine-mi va lumina întunecul, de nu mă vei milui tu Hristosul mieu, cela ce ești iubitor de oameni. C'i acum într-această

vreme de nevoie ești la tine caz Hristosul mărești să mă miluești pre mine Neagoe robul tău cel neharnic și nebăgător în seamă, că ești am spuscat trupul mărești și am întinat zidirea ta, și m-am însărcinat cu lenea cea fără de măsură, și niciodată un bine său vrei o milostenie n-am făcut pentru numele tău cel sfint. O amar ție ocaianice și ticăloase Neagoe! căci aș lăcomit spre avuție, aș doar n-ai auzit niciodată înțeles cuvintele Prorocului care aș zis: *stringe și nu știe cui stringe.* Acum le cunoști și le vezi că sunt adevărate, iar mai înainte tu n-ai vrut să faci milostenie din avuția ta săracilor, și iată că vor să o ia alții, și să o risipească, care nu o au câștigat. Iar de aș fi lucrat voie lui Dumnezeu, avuția ta o aș fi împărțit săracilor după cuvântul Domnului nostru Isus Hristos, care mărturisește în sfânta Evanghelie zicind: *cel ce-ști va ascunde avuția sa în pămînt, venivor furii și o vor fura, și moliile o vor mîncă, iar cel ce o va trimite întru împărăția cerului fiva jertfă vie și nevinovată.* Iar de ții voea să știți în ce chip ții trimite avuția întru împărăția cerului, tu ascultă pre fericitul Ioan cel cu rostul de aur zicind: *îngroapă-ți avuția ta în pîntecele săracilor celor ce sunt flămînzi și setosi.* Pre care mărturisește Domnul nostru Isus Hristos de zice că sunt frații lui. Deci dacă vei îngropa avuția ta în pîntecele săracilor, furii nu o vor fura, niciodată moliile nu o vor mîncă, ci te vei afla pentru dînsa fui adevărat împărătești cerului, unde este veselia și viața cea necrecătoare și neschimbată în veci, Amin.

N O T A

Invățaturile lui Neagoe, din care am publicat în Uricar, numai partea a II-a, le-am luat dintr-o carte tipărită la 1843, în București, în tipografia colegiului Sf. Sava.

Am publicat numai partea a II-a, căci ea cuprinde în specie invățaturile proprii ale lui Neagoe cătră fiul său Teodosie. În partea întâia să cuprindă un rezumat din Istoria Evreilor, în părțile ei mai însemnate, cum și cîte-va din pildele lui Varlaam cătră Iosaf.

Iată titlul capitelelor din partea I-ia : a). Cuvîntul (introducere); b). Feciorii lui Israel să sfătuiră să ceară de la Dumnezeu împărat (alegerea lui Saul); c). Căința lui Dumnezeu că a tăcut pe Saul împărat (alegerea lui Solomon); d). Judecata cea dintâi a lui Solomon (judecata celor 2 femei cu copilul); e). Solomon face capiște idolilor (Dumnezeu să minie contra lui); f). Ahia Prorocul și Ierovoam (nemulțemirea contra lui Ierovoam); g). Ahav împăratul; moartea lui Ahav prin săgeată; h). Iue împăratul omoară pe Io ram, ficiarul lui Ahav, și pe Iezavela împărăteasa; i). Senaherim împăratul Asiriei vine asupra Erusalimului; j). Ezechia împăratul (aflarea Sfintei Crucii și creștinarea lui Costantin); k). Avesalom să scoală asupra lui David; l). Povestea fericitului Varlaam și a lui Iosaf, ficiarul lui Avenir împărat; m) Pilda aceleiși Varlaam pentru privighiroare; n). Invățatură pentru facerea de bine și pentru aşteptarea lui Dumnezeu.

Din înșirarea principalelor titluri să vede că autorul Invățaturilor a ținut să dea un sumar din istoria Evreească pentru a servi ca călăuză invățaturilor, ce Neagoe le va crode de nevoie să le dea fiului său Teodosie. Tot la aceasta a servit și cîte-va pilde scoase din Invățaturile lui Varlaam.

Domnul Iorgu Sion, Brătești, în dorința de a reîmprospăta numele bunului său Antohi Sion, memoriei căruia să închină acest al XXIV volum de Uricar, a ținut ca să să publice, dacă nu întreg textul Invățaturilor, cel puțin partea a II-a, ca mai importantă. Ce

e dreptul Eforia Scoalelor din Muntenia a căpătat tex-
tul Invățăturilor de la Antoni Sion spatarul din Moldova,
cum să și spune în precuvintarea cărței, publi-
cată la 1843 și îndreptată de Sfinția sa Părintele Ioan
Eclesiorhul Curții. Iată însuși precuvintarea :

PRECUVINTARE

Răposatul întru fericire *Neagoe Basarab*,
alegînduse Domn al țării Romînești la anul
1512, a domnit 9 ani, arâtînduse cu multă
milă către supușă, și cu mare cucerie către
cele sfinte. Dovadă despre aceasta stați încă și
pînă astăzi multe din monumentele ce a zidit
acest bărbat, dintre care cel mai mare este
Curtea de Argeș, și pe care le-a înzestrat cu
moșii și cu alte dăni, ca să fie spre slava lui
Dumnezeu, și spre ajutorul săracimel. A acestuia
vrednic de pomenire Domn fiind și această
povătuire către fiul său Teodosie, și dobîndin-
duse manuscrisul la Biblioteca Colegiului din Sfîn-
tul Sava, dăruit de Dumnealui Spătarul Antonie
Sion din Moldova, s-a tipărit cu cheltueala din
casa Scoalelor spre a se obști moralele și re-
ligioasele sentimente, ce a avut acest Print. Acest
manuscris este adeverit la fiecare folie
cu pecetea lui Stefan Cantacozin Domn al
țării Romînești.

O mică lămuriere asupra acestei precuvintări.

Fiecare credem, că să întrebă : Cum Eforia Scoalelor publice din Muntenia a căpătat acest manuscript de la Sion din Moldova ? Ce căuta Antonie Sion pe atunci în Muntenia ? de unde avea el manuscriptul și ce fel era acel manuscript ?

Iată întrebările, care caută răspuns și în cele ce

urmează vom căuta a ne da sămă păñă la un punct de toate acestea.

Asupra punctului întâi, adică a ducerelui lui Antohi Sion la Bucureşti, iată cum a fost faptul :

Intrigile de partide iscate cu ocazia Reglementului organic, Antohi Sion ținea de partida națională, pentru care lucru i s-a făcut percheziție la domiciliu, l-a arestat și l-a dus la București, unde a fost supus interrogatorului și judecat de anumit Sfat de boer. Probabil că atunci Antohi Sion a dus cu dinsul între altele și manuscrisul Invățăturilor lui Neagoe, sau poate dacă nu atunci cel puțin a făgăduit unora din Eforii Școalelor că le va încrezinta acest manuscript, ce s-a și publicat în 1843.

Credem că satisfacem interesul cetitorilor dând loc în extenso capitulului din viața lui Antohi Sion scrisă de fiul său *Ion Sion*, în care să arată atât motivele arestării și judecării lui Antohi Sion, cit și modul cum a fost judecat, povestite de un contemporan, deci interesante supt toate raporturile.*

„Viind Ioan Sturza Domn, Antohi Sion era atașat pe lîngă el, care îi ținea corespondență în limba grecească.

Antohi Sion și atunci a intrat în visteria Moldovei aşăzînd cu cea mai mare îngrijire și scumpătate biroul țării, care nu să știea ce să facă Domnul.

Antohi Sion spatar a refuzat de a lua vre-o dispăgubire pricinuită lui și de voluntir

* Notă. În Arhiva Sion Brătești să păstrează un manuscris scris de Ioniță Sion, tatăl D-lui Iorgu Sion Brătești, în care să povestește viața lui Iordachi Sion Stolnicul, cum și a lui Antohi Sion fiul. Legendele născocite de pah. C. Sion, cunoscute acum publicului prin publicarea Arhondologiei, formează baza povestirilor lui Ioniță Sion. Manuscrisul cuprinde 20 file (*in folio*) și probabil e scris între 1870—1880. Cuprinde multe greșeli de fond, între care chiar anul nașterei lui Antohi Sion.

ba chiar și de turci. Dovadă răspunsul său către exarhiș venit de la Constantinopol pe la 1826 sau 1827. 1).

Antohi Sion spatar pe la începutul anului 1828. Neplăcindu-i venirea unui colonel Rus la Ioan Vodă în Iași, și simțind despre venirea Rușilor în țară, el sfatui pe Vodă ca să să incarce cu curtea lui, Doamna și copiii, să ia pe Deli Bașa, aşa să numea (grecește *somatoflachis*) *gard corp* adică păzitorul curții ca un soi de Colonel, care era Ilie Gherghel șeful Arnăuților Comnești în număr de 300, și să plece în țara de jos la Codri, la nevoie să trimată pe Doamna și copiii la Tarigrad, unde avea chiar un fiu al său Capuchihae la Tarigrad, și să scoale țara la arme, Mazilimea și panțiriș, cari erau ca un soi de armată teritorială și să le pue în frunte pe tineriș hatmană Costantinică Paladi, dându-i ajutor și pe hatmanu Grigori Ghica (fostul Domn la Moldova) ginere chiar a lui Vodă și să se ducă la pont să opreasă cît va putea venirea Rușilor, ca prin aceasta să poată face marcar un act de opoziție. 2)

1). La 1826, Ioan Vodă înalta pe Antohi Sion la rangul de vel spatar (?) (spatar de la clasa I, însă titlul de vel pe lingă boerie era ca favorit a lui Vodă.

2). Antohi Sion pe la 1828, și 1829, aducând Rușii de peste Dunărea mai multă robă și ca să nu-i mai tracă în Rosia îi vîndu în Iași. Cumpără de la Rușii peste 200 oameni pe care i-a și eliberat îndată dindu-le cărți la mînă. Dintre aceștia un arab mahomedan nu a vrut să se deslipe de lingă tata și rămase arnăut a lui Sion. Ceilalți său dus pe la București și pe la locurile lor.

Dar Ioan Vodă nu credea și nu a luat nicăi un act de opozitie, cînd de o dată în luna . . . la . . . se trezi după miezul nopții Iean Vodă încanjurat de Cazaci și chiar i se prezenta Colonelul Rus zis mai sus și fără vorbă multă îl rîdică din curtea sa, (Ioan Vodă sădea atunci după arderea curților domnești în casele lui Cazimir, unde este acum Academia sau Liceul Statului), îl puse într-o trăsură a curții și cînd se făcea ziua Vodă trecea Prutu pe la Sculenă sub escorta Rusască, cînd începu și grosul armatei Rusești a intra în Iași.

Antohi Sion spatar nu putea suferi starea aceasta de lucruri, să vadă Moldova în mîna Rușilor care atuncea era recent cinstită de Ruși cu Iuarea Basarabiei.

Antohi Sion aşezără la 1828 poștile în țară.

Antohi Sion cu începerea lui 1828, Vodă îl făcu postelnic (?) (ministru de externe) în cînd așa venit Rușii l-au găsit Postelnic (Ministru de externe). Ca ministru de externe el cunoștea toate intențiunile Rusești. Cu toate că era ministru dar el nu înceta cu iubirea lui de țară și începu a se pune în fruntea unei mișcări naționale, la care participă chiar și hatmanu Costantin Paladi, căruia Rușii l-au dat titlu de general. Ca parte activă și diriginte era Dumitrachi Ghica și Antohi Sion; era amestecată toată boerimea țării și maiales a țării de sus în fruntea căroră în țara de sus era ca șef armatelor ce voiau a să facă Ilie Gherghel Delibașa lui Ion Vodă Sturza.

Partida aceasta națională era în înțelegere cu Leșii, carii voiau a se rescula și aveau în Moldova și împreună cu Moldovenii de țara de sus să vie să eie pe Ruși pe la spate fiind că în jos Rușii aveau război cu Turci și aşa luându-se Rușii din două părți se gîndeau că scăpau Moldova și Leșii Polonia de sub jugul Rusesc.

Guvernul se compunea din visternicul, care era Alcu Sturza, postelnicul (?) Antohi Sion și hatman Costantin Paladi. Alecu Sturza era partid Rusesc și acesta făcu a lua Rușii precauțiuni, mai ales avea ochi asupra lui Antohi Sion, care se opunea la facerea reglementului de cătră Ruși, precum și la cele mai multe angajări ce Kușii corea de la țară, și în noaptea de 14 Septembrie 1830, Rușii cu generalul Muhanov în frunte avînd cu ei și pe hatmanul C. Paladi de și cam comprometat și fără voea lui, au calcat casa lui Antohi Sion, chiar au intrat în odaea unde dormea Tata Antohi Sion cu mama pe deosebite paturi. 1). Antohi Sion toată corespondența o asvirli sub plăpomă la mama, întrără Muhanov, și un alt Rus Macarov și hatmanu Paladi, Antohi Sion le protesta să între în odaia lui de peste antrag, unde și întră făcind mare percheziție (curtea caselor era plină de soldați Ruși) sigilă tot și chiar odaia aceea, nu mai

1). Sunt eu Ion Siou martur ocular; eram de 7 ani; în minte foarte bine, dormeam în etac cu tata și cu mama și cu sora Eugenia, care și ea era de 6 ani.

lăsă pe Antohi Sion acolo, s-aș îmbrăcat și l-aș luat cu ei răpindu-l din casa lui de la fimeea lui și din mijlocul a 8 copii, și l-aș dus la arest la hatmanul Paladi (casă acum a familiei Ghica, unde așașezeut Cuza Vodă în Iași), și după trei zile l-aș pornit la București. 1).

In Iași s-aș sculat Mitropolitul și boerimea țării, dar n-aș putut face nemica.

—
Ducerea lui Antohi Sion la București.

Toată lumea din Iași a ramas tristă, dar nu se știa unde era să-l ducă; mai multe versiuni era, ba îl duce la Sibir deadreptu, ba îl duce la Petersburg, ba îl duce la Polonia, și cea ce era mai mîngiitor pentru familia lui, că l duce la Ioan Vodă peste Prut sau peste Nistru.

Tot în zilele aceste cît așeținut în Iași pe Antohi Sion aș trimis de aș arestat la Botoșani pe Ilie Gherghel, la Vaslui și chiar la Cosești pe Toader Sion, la Birlad pe Costachi și Neculaș Sion, la Focșani pe Costantin Sion și carile acesta ținea loc de staroste (prefect) și care se înrudea cu toți Focșani și parte din Valahia pînă la Rimnic de pe familia Bagdat. Versiunii era că Ilie Gherghel să pregătește în țara de sus a Moldovei, unde nu

). Antohi Sion aș sfârmat (?) regulamentul făcut de boerii țării prin care să cunoaște numai 7 familii boarești și aceste fanariote mai mult. Iar toți ceilalți să fie mojici.

era armata rusască să eie pe Antohi Sion din mîna Rușilor, cînd îl va trece Prutul la Sculenî. Rușii aveau pază mare din Iași pîn în Sculenî. Sarmana mama mea femeea lui în ce nenorocire era; și era interzis să iasă din casă să să vie la arest se întîlnească pe soțul ei.

A doua zi după rîdicarea lui Antohi Sion altă percheziție foarte minuțioasă făcută de Colonelul Rus Macarov în unire cu Alecu Sturza visternicu, dar n-aș găsit nemica din cele ce trebuea, cu toate că aș luat cele mai multe documente, și chiar a averiș din Basarabia și de peste Nistru, care toate s-aș pierdut.

Rușii aș hotărît să pornească pe Antohi Sion, dar unde? nu să știa. După mai multe stăruință s-aș învoit să-ști ia camardinerul său anume Alecu, care mai în urmă aș fost camardiner la Mihaile Vodă Sturza și o trăsură pe arcuri cum se numea atuncea Butcă.

După trei zile de la arestarea lui Antohi Sion după măezul nopții îl sui în Butcă cu camardinerul său, cu un ofițer rus și doi Dragoni înarmați, cu cau de poștă îl porni prin Vasluî, Focșani, la București, căci să feri de drumu Roman, Bacău, Focșani. Întâi că pe acolea Rușii nu aveau oaste, și al doilea pentru că poștile acestuia drum le ținea Vasile Alixandri spatar și ca cumnat cu Antohi Sion spatar și pe această linie ca revizor era Enacachi Cozoni sardar tot cumnat cu Antohi Sion și ca nu cumva mai ales Cozoni tînăr și voinic să ia pe Antohi Sion din mîna Rușilor și să-l treacă în țara Ungurească.

Cu două ceasuri înaintea pornirii trăsuriș cu Antohi Sion mergea o căruță de poștă cu un ofițer Rus ca pilot înainte da ordine și pregătea căi ca să nu zăbăvească pe drum.

A doua zi după pornirea lui Antohi Sion.

Versiunile din Iași.

Femeia lui Antohi Sion, mama mea, reまase ca moartă; toată lumea o vizita Mitropolitul ţării, Episcopii, toată boerimea cea mare femei, neamuri, nimeni nu o putea mîngîia.

Nu știa însă unde l-aș pornit, că mai ales tot în acel ceas aș pornit Rușii o trăsură mare cu opt căi de poștă spre Sculenii, Director poștelor la Iași era Costachi Cozoni cunnat cu Antohi Sion; casa poștelor era la Copoii aproape de grădina publică, surugii care duceaștră la Sculenii răcneau și băteaștră din harapnice încât Cozoni asigura că era Antohi Sion.

Se zicea de unii că l-au dus la Ion Vodă peste Prut, alții la Sibir și alte multe.

Iașul era ca o tristeță și nu știa fiecare soarta ce l-așteaptă, mai ales se zicea că aș descoperi totul. Cel mai cu curaj și de inimă adevarat Român era D. Ghica.

Pornit Antohi Sion spre București la poștă la Oncești, între Iași și Vaslui, să afle un căpitan de poștă Ioniță Aramă, om vechi și casei Sonești din tată în fiu. După ce trecu și pe lângă el curierul zis mai sus fără să știe pentru cine gătește căii văzu de odată că vine trăsura. Cind recunoscu pe Antohi Sion începu

a întreba ; camardineriū ū spuse în puține cu-vinte, el de odată cu surugii și oameni poști se puse în răscoală, și propune să desarmeze pe Ruși și să-i lege și el să conducă incognito pe Antohi Sion și camardinerul său în țara turcească sau în țara ungurească, unde va voi. Antohi Sion atunci ū poronci să se astimpere se deie caii mai degrabă ca să nu î facă rău, cu aceasta, ci să ne ducă la Iași la femeia lui să-i spue că l-a u văzut, dar unde îl duce nu știe, fiind că nu știe singur.

După pornirea trăsuri Aramă se puse în cărucior de poștă, veni la laș la mama mea și spuse aceasta. Ajunse la Iași pe la toacă.

De acolo se mai potoli versiunile și se află că este dus la București dar pentru ce? nimeni nu știa.

— —
Pornirea mamei, femeia lui Antohi Sion, la București.

După ce să încredință că este dus la București și că a u dus pe Ilie Gherghel, Ioan Gherghel, Costachi Sion, Costantin și Toader Sion, căci lui Banu Necula Sion i-a dat drumu, să mai mîngîe biata mamă, fiind că toate hîrtiile atingătoare de aceasta erau la ea foarte bine ascunse, se mai mîngîe și boerimea amestecată, căci mama me ū încredința că nică o bucătică de hîrtie nu e în mîna Rușilor. Dar se hotărî să plece și ea la București după bărbatul său mult iubit.

Era foară surveghetă de Ruși să nu iasă din casa din Iași.

Pe la începutul lui Decembrie fiind foarte ger și frig să îmbrăcă în străzi bărbătești și cu blanii bărbătești procurate de cusrul ei Gavril Stamatin, spatar din Focșani, și de frațele său Iancacachi Cozoni se cui mama mea femeea lui Antohi Sion, Stamatin și Cozoni în o sanie proastă, ce venise de la moșie cu podvoadă și eșii din Iași și cu acest echipaj s-a dus pînă la Podu-Iloaei, unde acolo Cozoni pregătise trăsura mare a mamei cu căi de poștă, se cui în trăsură cum zic îmbrăcată bărbătește, și cu ajutorul acestor doi barbați să duse pînă în Rîmnic nefîntrerupt, acompaniind-o de acolo și Bagdat cunnat cu C. Sion pînă în București unde aș tras la hanul lui Bagdat (acum otel Broft).

Ajungînd în București cea întâi cerceta de barbatul ei. Aflînd Iordachi Filipescu de venirea femeiei lui Antohi Sion o luă în gădă la el din du-ri toată ospitalitatea. 1).

Aflînd Rușii de venirea femeiei lui Antohi se miră cum răzbi această femeie. Si generalul Moruz, care era rudă cu mama mea, spuse lui Chisilef că aşa sunt toate femeile romînce.

). După ajungerea lui Sion în București să vesti în toate unghiuile țării Un Turc de acel desrobît de Sion la 1828, era în București un fel de cofetar cu bacalava flăcinte și caimac. Avea de lege ca în toată dimineață să se ducă cu deacestea la Sion și să bucura mult cînd îl vedea. Iată recunoștința.

**Judecata lui Antohi Sion de comisiunea Europeană,
(cum era pe atunci).**

Comisiunea care judeca inculparea adusă de Antohi Sion se cumpunea din Rus Neamț, Prus. Cea întâi întrebare ce se făcu lui Antohi Sion mai înainte de toate interrogațiile aŭ fost.

Cum te chemă?

De cîți ani ești?

Ce slujbă aī ocupat pînă astăzi, și ce rudenii aī în Moldova? la aceasta a răspuns, să-i dea timp liber de 3 zile și-i va da lămurire. După trei zile dădu lămurire de rudele sale din Moldova și făcu spîta neamului încit peste 3000 familiî erau rude cu Antohi Sion, adecă de la opinia celuî mai de pe urmă răzeș (moșnean) pînă la cei mai mari boerî aī țării: Cantacuzinești, Pălădești etc; asta numai nu-i cam conveni Rusuluî că prea multe rude are și prin urmare e ramificat cu înrudirea în toată pătura societății Moldovei. Atunci Rusu intră în gîndiri. Cu un cuvînt mișcare mare era în București, toată boerimea cea mare era în picioare pentru Antohi Sion. 1).

In luna lui Ianuarie 1831 să isprăvi judecata și achită pe Antohi Sion. Bucuria era mare între toți boerii Valahiei. Ruși găsind nevinovat pe Sion aū vrut a-î face răsplătire. 1, să-i

¹⁾). Antohi Sioc era în arest rusesc la Ghica Vulpachi, care cea mai mare îngrijire și delicateță avea pentru Antohi Sion.

Comisiunea aceasta era în casile lui Lenjă.

dee ordin rusesc, care direct și fără vorbă multă așă refuzat. 2, așă vrut să-i dee doă sau trei moși de acele grecești, precum Hlincea de lîngă Iași, Sirbiă, și Ciuturești din Bacău și iarăși pe față așă refuzat.

Generalul Kisileff începu să îmblinzască pe Sion poftindu-l de multe ori la masă, rugându-l să facă o schiță de regulament (constituție), pe care tatăl mărești Antohi Sion o și făcu și foarte mult i-așă plăcut lui Kisileff, care este Regulamentul Organic mai ales asupra capitulului al II-lea din Regulament, așă avut tatăl mărești multă discuție cu generalu Kisileff și cu fratele generalului, prinț nemțesc, cu care era în strînsă înțelegere; tot Antohi Sion așă desvoltat art. 442 din Regulament, unde zice că Munteni și Moldoveni sunt tot un neam și să facă odată Unirea acestor țări.

Antohi Sion dădu schiță de Regulament generalului și acesta prin fratele său prințu nemțesc făcu Regulamentul ce l-a avut.

Atunci la 1831 se desființară ispravnicile, cum era cîte doi de județ și remaseră cîte unul precum s-așă văzut. Să aşăzără și tribunalele pe la județe, care înainte nu era. Kisileff numi ispravnic la Bacău pe A. Sion dîndu-i *plen pouvoir*.

Cit Antohi Sion săzu în București vre-o două lună după achitare făcu strînse legături cu toată boerimea din București, iar mai cu samă cu Alexandru Ghica care la 1834 veni Domn Valahiei.

Pe la luna Mart 1831 Antohi Sion veni în Bacău, ispravnic.

Cea întâi treabă aŭ aşazat finanțele județului, administrația, prefăcîndu-se ocolașii în privighitorii și justiția. Alese persoanele cele mai notabile și oneste și le recomandă la guvern, care se și aprobă.

Antohi Sion, după cum îmi aduc aminte de timpurile isprăvniciei sale, nu-l voi spune, calitățile de drept și milostiv, căci l-ați cunoscut și l-ați pomenit multă lume, era mareț, îndrăzneț și galantom.

Avea arnăuți luă, 7, care îi avea și mai înainte de București cu căpitanul lor Fulger, toti Români, afară de arapu Mahmut, care se boteză mai tîrziu cu numele Ioan; acesta însă era nedislipit de Sion și l-a servit pînă la 1848, cînd aă murit Sion.

Avu la isprăvnicie o bătaie cu hoții Voicu și Ketrariu. Sion fiind la Tîrgu Ocnei, a flînd că hoții săi în posesia Benea pe moșia Slobozia rîdică potiră avînd și pe doctoru Laros la caz de întîmplare; el Sion cu Arnuții lui tăbărî asupra hoților; hoții împușcă pe unul din potirași, anume Andrei, care scăpă prin ajutorul doctorului scoțîndu-î plumbul, iar arapu Mahmut tăbărî calare în goana asupra hoților; aceștia ucise calul de sub arab, împușcînd Mahmud pe unul dintre ei și care hoții aă luat trupul cu ei dînd în pădurile imense a Răcăciunilor.

La 1834 făcîndu-să Domn Mihai Sturza protejat de Rușii, cari au dat ucaz împără-

tesc precum și de la Turci firman, fără însă să se îndeplini formele de la Capitu II a Regulamentului, care nu să știea de nimene nefind tipărit. Nu să știea de țara întreagă; pe cind Mihaï Sturza să încorona în Iași, Antohi Sion ca ispravnic face alegere de Domn în persoana lui C. Cantacuzin Pașcanu, conform Capitulului II.

Aflând Mihaï Sturza despre aceasta cutesare a lui Sion vroi al da afară din isprăvnicie, dar aflând Kiselef nu l-ați lăsat pe Sturza zicind că Sion ați fost în tot dreptul.

Guvernul Rusesc vroea să satisfacă pe Antohi Sion vîrind 3 feciori în școalile imperiale.

Din cele povestite de Ioniță Sion să vede lămurit faptul ducerelui Antohi Sion la București. Dar de unde avea el manuscriptul? Aici să cuvină să facem

1. Mihaï Sturza cînd s-a fost domn, știind de vestita și frumoasa să a lui Antohi Sion apucă pe Toader Sion, cel mai mic frate a lui Antohi în Iași ca să îl dea săoa; săoa era în Iași în casa lui Antohi Sion și Toader ca tînăr, să adimini și o dădu; cu care să ați fost calare Mihaï Sturza la Sfîntul Neculaie de său uns și calul era castaniu și breaz foarte frumos luat de la spatarul Arbore, care i lău dăruit; săoa nu ați mai dato înapoi nămfind și astăzi la Mihaï Vodă, dar atunce din curte ați perit fermoala din peptul presurerii de mărgean săpat o bătălie a Lesilor. Această să ați fost dăruită de craiul Polonieș tatălui mîeū, să zice că numai scările trăgeau 400 galbeni, în care era multe sculptături.

o mică reflexiune asupra unora din bibliotecele vechilor noștri boeri.

In cele mai multe din arhivelor boerești găsim numeroase atâtea acte cîte să referă la proprietățile lor familiare. De pildă; In arhiva Berea Hușî, am găsit numai hîrtiile vechi a proprietăților D-lui Berea; în arhiva Catargiu Răducăneni să păstrează numai actele vechi a proprietăților familiei Roset din Moldova. In Arhiva Sion din contra nu găsim de cît foarte puține documente cu referință la moșiiile familiei, ba aşa de puțin că putem zice că mai nici nu sunt (să să vadă Uricarul Vol. XXIII). Cele mai multe acte slavone și române sunt de adunătură, nici nu te duce capul de pe unde.

Chiar Antohi Sion avea această curiozitate să strîngă hîrtiile vechi, manuscrise vechi, ba la nevoie să copieze pentru sine corp întreg de cronică și fel de fel de manuscrise. Antohi Sion a împrumutat lui M. Cogălniceanu un corp de Cronică Moldovene, după care a tipărit Ediția I; a împrumutat originalul discursului funebru ținut la înmormîntarea lui Stefan cel Mare (Arhiva Românească II), cum și alte acte interesante. Nu putem însă spune hotărît anume de unde avea acest manuscript.— Dar numai faptul că s-a găsit la Antohi Sion ne va lămuri asupra vechimei lui și a valorii lui literare.

Avem 2 marturi, cari au văzut originalul și l-au descris. D-nul B. P. Hăjdău spune următoarele în Arhiva Istorică I, 2, 111.

,Sînt mai mulți ani, de cînd D-nul Cogălniceanu emise dorință ca să se publice o colecțiune de tractate, scrise românește în secolul XVI de Neagoe Vodă și cari s-ar fi aflînd,— zice D-lui,— în biblioteca de la St. Sava. Neuînțatul Bălcescu, în scrierea sa asupra istoriei militare a Tărei Românești, menționează manuscrisul și estrage din el vr-o cîteva scurte pasaje. D. Cipar, în Crestomatie, vorbește despre opera lui Neagoe Vodă ca și cînd n-ar crede în realitatea esenției sale. Până acum acest tesaur a remas numai nepublicat (?) ci chiar nedescris. Biblioteca din București posedă două exemplare: unul în folio este o copie mo-

dernă, scrisă în 1816, și în care copistul își permise de a schimba mai multe cuvinte și de a amplifica mai multe fraze; altul, în quarto, de care ne servim noi, este cel mai prețios manuscript românesc, din cîte năs-a întîmplat a vedea. El e o copie făcută în 7162 (1654), adică numai ceva peste un secol după moartea lui Neagoe Vodă și prin urmare, foarte probabil, o copie făcută de pe chiar original, de și, firește, cu unele înnoiri în stil. Manuscriptul îl proprietatea lui Stefan Vodă Cantacuzino (1714—1716), al cărui sigil e înăptărit în roș pe fiecare filă, peste tot 279 file, lipsind vreo cîteva de la finit, dar putînd să complecta cu ajutorul copiei cer din 1816.“

D-nul Hăjdău greșește cînd spune că *manuscriptul nu numai nu s-a publicat, dar nică nu s-a descris*. Tocmai din 1843 să publicase aceste Învățături chiar de pe vestitul manuscript fost a lui Stefan Cantacuzin, cum să spune în prefață: „*Acest manuscript este adeverit la fiecare foaie cu pecetea lui Stefan Cantacuzin Domn al țării Românești.*“

Deci manuscriptul minunat în ochiul D-lui Hăjdău, a fost proprietate oare cînd a lui Antohi Sion; la 1865 să află în Biblioteca Națională din București, dar nu să mai află în 1883, cum ne spune d-nul Gaster în *Literatura Populară Română* pag. 35, „*Manuscriptul Român, acumă pierdut, a fost din anul 1654 (7162) ... In întregul lui a fost publicat în 1843, îndreptat de Sfintia sa părintele Ion ecclisiarhul Curtiș.*“

D-nul Gaster cunoaște exemplarul din 1843; dar unde să va fi afind originalul? Oră cine poate gîci, alăturînd cele 2 mărturii. E un obiceiul nu tocmai bun ca oamenii ziști mari să ţee manuscrise vechi din biblioteci publice și să le țină ca a lor. M. Cogălniceanu așa a luat originalul Cronicilor lui N. Costin, aflat în Biblioteca de la Iași și apoi l-a vindut Academiei Române, ca multe alte manuscrise străine,— tot așa așa făcut și alții.

Faptul ca învățăturile lui Neagoe cuprind cîteva pilde din carteau Varlaam, arată că e o redacțiune posterioară cu mult timpului lui Neagoe, adică din

secolul al XVII-a nu al XVI-a. Părerea D-lui Gaster e admisibilă, că adică dacă s-ar fi scris ceva învățătură de a lui Neagoe către Teodosie, *sigur că* s-a scris în slavonește, limba oficială pe acel *timp* și că tîrziu de tot un curios a tradus textul în Romînește. Limba nu arată a fi din secolul al XVI-a, ci din al XVII, dacă nu și mai noă.

Învățăturile lui Varlaam erau scrise în slavonește. Abia în 1648 Udrîște Năsturel din Fierești traduce textul în romînește, punând în paralel și în coloane textul slav și român, cum însuși am văzut chiar originalul la Domnul antiquar Pol din Iași. Compilatorul Invățăturilor lui Neagoe a întrebuințat textul lui Varlaam, aşa cum era dat romînește, nu l-a compus el singur. Si oare n-am fi în tot dreptul de a ne întreba: ce interes avea ilustrul domn în nenorocire Stefan Cantacuzin să-și omologeze acest manuscript cu pecetea să pe fiecare pagină, cind acest fapt nu-l găsim nicăieri altăre? nu s-ar putea bănuia aici mina unui posterior, care putând fabrica un discurs funebru ținut la moartea lui Stefan cel Mare, a putut să făurească și niște invățături pentru Neagoe către fiul său Teodosie. Fra seo'ogia cea lungă bisericăescă, cunștința perfectă a scripturilor, stilul cel teologic și creștin ne arată că autorul mai degrabă pare a fi fost un purtător de mitră de cît de corona.

Zicem acestea cu atât mai mult cu cît originalul, fost a lui Stefan Cantacuzin s-a găsit la Antohi Sion din Moldova, el care poseda și textul *Discursului sunebri* a lui Stefan cel Mare.

Cunoaștem astăzi textul Cronicarului Macarie Vlădica de Roman (1540), care a scris domnia lui Rares Vodă. Frazeologia cronicarului Moldovan, luată după cronicarul grec Manassis ne arată că acest mod de a compune *după scriptură* era specialitatea călugărilor și Vlădicilor. (Veză Ion Fogdan „Cronicele Moldoveniștră” înainte de Ureche. București 1890).

In literatura slavonă există o carte curioasă în felul său, numită *Domostroi*, care să acupă cu regulele menajului și a gospodăriei, cum și cu raporturile din

casă dintre barbat și femeie, părinți, copii și servitori. Domostroi scris în secolul al XVI-lea aruncă o viață luminată asupra Societății ruse de pe atunci; tot așa învățările lui Neagoe prin povestele multiple ce dă fiului său Teodosie despre modul cum trebuie să să poarte cu boerii, solii, servitorii, e un fel de *Demostro* politic, curios prin învățările ce cuprind și prin ideile ce emite.

(Veză Louis Leger „Russes et Slaves“. Paris 1890 pagina 103—143; „La Litterature Russe“. Paris 1892 37—43).

V O Y A G E S
depuis
St. PETERSBURG
EN RUSSIE,
Dans diverses contrées de l'Asie :
Par Jean Bell d'Antemony
*Traduits de l'Anglois par M****
Avec des Remarques Historiques, Géographiques, etc.

Tome troisième
Paris. MDCCCLXVI

RELATION¹⁾.

De mon Voyage de Pétersbourg à Constantinople, & de-là à Pétersbourg, dans les années 1737 & 1738.

Entrepris par ordre du Comte Osterman Chancelier de Russie, Et de M. Rondeau, Ministre d'Angleterre à la Cour de Pétersbourg.

Les Ruffiens furent affez heureux dans la guerre, qu'ils eurent en 1734 avec les Turcs, que de leur enlever les Villes d'*Asoph*, *Otzakoff*, *Perecop*, & plufieurs autres Places frontieres extrêmement importantes, & l'Empereur qui, dans le commencement, n'y avoit eu aucune part, s'y trouva quelque temps après engagé par une fuite des liaifons qu'il avoit avec différentes Puiffances.

On indiqua en 1737 un Congrès à *Nemiroff*, Ville frontière de la Pologne, pour consilier les Puiffances belligérantes, par la médiation des Miniftres de France, d'Angleterre & de Hollande qui fe trouvoient à la Porte, & qui étoient le Marquis de Ville-Neuve, Meffieurs *Everard Fawkner & Kalkune*: mais avant que ces Miniftres pussent se rendre à *Nemiroff*, les Plenipotentiaires furent si peu d'accord sur leurs demandes respectives, que le Congrès n'eut pas lieu.

La Cour de Russie prit alors le parti d'envoyer un homme à Constantinople avec de nouvelles propositions d'accommodelement;

¹⁾). Reproducem din volumul III numar de la pagina 263 *ad finem*.

mais comme aucun Sujet de Russie ni d'Allemagne ne peut entrer sur les terres du Grand-Seigneur, lorsqu'il est en guerre avec ces Puissances, le Comte *Osterman*, Chancelier de Russie, & M. *Rondeau*, pour lors Ministre d'Angleterre à la Cour de *Petersbourg*, m'engagerent à entreprendre ce Voyage.

Je partis de *Petersbourg* le 6 Décembre 1737, avec un domestique qui entendoit parfaitement la Langue Turque. Comme j'ai décris dans mon premier Voyage les Villes qui se trouvent sur la route entre *Petersbourg* & *Moscow*, je n'en dirai rien de plus.

J'arrivait le 9 à *Moscow*, dont une partie avoit été brûlée l'été précédent. Comme je me propose de donner à la fin de mon Voyage une liste des Postes & des distances, je ne parlerai que des principaux endroits par lesquels je passai, & du temps auquel j'y arrivai.

Je partis les 11 de bon matin, de *Moscow*, & pris la route de *Kioff*, qui est au Sud Ouest.

J'arrivait la nuit du 12 à *Kaluga*, Ville grande & peuplée, située sur l'*Ocka*. Elle est habitée par des Marchands très-riches, dont le principal commerce consiste en potasse, chanvre, cire, &c.

J'arrivai le 15 à *Siscky*, autre Ville qu'on dit être à moitié chemin de *Moscow* à *Kioff*, & la dernière de la grande Russie qui confine avec l'*Ukraine* Russienne. J'arrivai la nuit à *Glukova*, première Ville d'*Ukraine*, très-grande & très-peuplée. J'y changeai de chevaux, & arrivai la même nuit à *Korolevitz*.

Je passai le 16 par *Batturin*, grande Ville où l'*Hetman-Maseppa* faisoit autrefois sa résidence. Elle est située sur un côteau sur le bord de la rivière *Semn*. Le pays des environs est extrêmement agréable & fertile. Il est presque plat & entrecoupé de plusieurs bois. La Ville est presque toute entourée de cerisiers & autres arbres fruitiers. Ce qui prouve la grande fertilité du terrain, est qu'on trouve environ soixante moulins à eau à la distance de deux milles d'Angleterre.

J'arrivai la nuit à *Neshin*, autre Ville considérable, où ayant trouvé la neige fondue, je quittai mon traîneau, & fis le reste du chemin à cheval, ce qui m'empêcha de faire diligence.

Je passai le 18 le *Boristhène* en bateau, & arrivai le soir à *Kioff*, Ville située sur la rive occidentale de ce fleuve, que l'on appelle aujourd'hui *Dnieper*. Il a sa source sur les frontières de la Pologne, près de la Ville de *Smolensko*: il prend son cours vers le Sud, & va se jeter dans la mer Noire près d'*Otsakoff*.

La Ville de *Kioff* est bâtie sur une haute montagne, & domine sur la rivière & sur une plaine spacieuse qui est à l'Est, autant que la vue peut s'étendre. À l'Occident, il y a quantité de montagnes, qui, pour la plupart, sont couvertes de bois. Il y a autour de la Ville quantité de vignobles, qui produisent du raisin excellent pour la table.

La Ville est ornée de quantité d'Eglises magnifiques, où sont déposées les Reliques de plusieurs Saints de l'Eglise Grecque; ce qui y

attire un grand concours de peuples des Provinces les plus éloignées. Il y a aussi une Université fort renommée dans ces cantons.

Je ne puis m'empêcher d'observer ici que le canton que l'on appelle communément *Ukraine*, & quelquefois la *Petite Russie*, l'emporte sur la plupart des autres Pays de l'Europe par l'abondance de ses pâturages & par la fertilité du terrain. Il produit différentes espèces de grains, du lin, du chanvre excellent, & cela sans presque aucune culture. Ils ne labourent leurs terres qu'avec un seul cheval.

L'*Ukraine* fournit de très bons chevaux de selle, une prodigieuse quantité de bêtes noires, & les meilleurs boeufs qu'il y ait peut-être au monde. Les bois fourmillent de gibier, & les rivières de poissons. L'asperge y est si commune qu'on la met au rang des mauvaises herbes. Les habitans sont très civils et très-affables, tant entr'eux qu'envers les Etrangers, & aiment beaucoup la propriété. Je reprends mon voyage.

Je trouvai à *Kioff* mes bons amis, M. le Général *Romanzoff*, & le Conseiller Privé *Neptnof*, qui me fournirent tous les secours possibles, & m'expédierent sans délai. Ils me donnerent un Lieutenant & un petit corps de Cosaques, pour m'escorter jusqu'aux frontières de la *Moldavie*.

Je partis le 20 de *Kioff*, & arrivai le soir à une Ville frontière appellée *Vassilkoff*, située sur le penchant d'une montagne, & la dernière qui appartienne à la Russie de ce côté-là. Elle est petite, mais très bien fortifiée, & il y a toujours une forte Garnison.

Le 21, au matin, je partis de *Vassilcoff*, accompagné de mes *Cosaques*, & arrivai après une heure de marche sur la frontiere de Pologne, où il y a un poste, avancé, & une forte garde de Russes. Cet endroit s'appelle *Zastave*, & est fort important en temps de guere. Le territoire de Pologne est ici séparé de celui de Russie, par un fossé profond, tiré à travers une plaine spacieuse.

Je partis de *Zastave* par un froid qui m'incommoda beaucoup, d'autant plus que je ne rencontrais ni maisons, ni arbres jusqu'à *Belozerkoff*, qui est la première Ville qui appartienne à la Pologne dans ce canton. On fut quelque temps à m'ouvrir les portes, & je fus loger chez un Juif. Je fus trouver le soir *M. Bechersky*, qui en étoit Gouverneur, & le priai de me donner un passeport. Il me fit l'accueil le plus gracieux, & donna ordre qu'on me l'expédiait le lendemain matin.

Je fus obligé, pour répondre à ses politesses, de m'arrêter jusqu'au soir du 22, d'autant que son passeport m'étoit absolument nécessaire, & que je ne l'avois pas encore.

La Ville de *Belozerkoff*, ainsi appellée d'une Eglise blanche, qui y est bâtie, est grande, bien fortifiée, & située dans une belle plaine. La plupart de ses habitans sont Polonois ; il y a parmi eux beaucoup de Juifs, qui tiennent cabaret, & qui afferment les revenus du Royaume. Il y a peu de Villages où il n'y ait des Juifs ; ce qui est un bonheur pour les Etrangers, qui, sans cela, ne scauroient où loger.

Je pris enfin congé du Gouverneur, qui, après m'avoir accablé de politesses, me donna un guide pour me conduire jusqu'à un Village prochain appellé *Shamaryafka*, qui en est éloigné de deux milles de Pologne ; où je logeai cette nuit-là.

Je partis le 23 au matin de ce Village, avec la neige & la gelée, & arrivai le soir à *Goloquast* où je fus loger chez un Juif. On observera que ce pays ne forme presque qu'une plaine continue, entrecoupée de quelques tertres, & de plusieurs bois de chêne, d'ormeau, de frêne, &c. Il est fertile & agréable, mais très-mal peuplé, étant exposé aux incursions des Tartares & des *Haydamacks*, qui y ont commis autrefois de très-grands désordres.

Les derniers y entrerent l'hyver d'auparavant avec un corps de cinq à six mille chevaux, & y commirent toutes sortes d'hostilités. Ils mirent tous les Juifs à la torture pour les obliger à découvrir leur argent, & s'en retournerent avec un butin considérable, avant que les Polonois eussent assemblé assez de troupes pour leur faire face.

Ceux qui connoissent ces brigands, que les Polonois appellent *Haydamacks*, & les Russes, *Zapouroski Cossacks*, m'ont assuré, que c'étoit une troupe de vagabonds, composée d'une infinité de mauvais Sujets de différentes Nations, qui, après s'être sauvés de mains de sa Justice, viennent chercher un asyle parmi eux. Les Turcs les protègent à cause des prétentions qu'ils ont sur les Isles & les Places

adjacentes sur le *Dnieper* qu'ils habitent, & ils s'y sont si bien fortifiés, qu'il n'est pas aisé de les attaquer, outre qu'on courroit risque de se brouiller avec la Porte.

Ils sont Chrétiens ; mais ils ne se marient point, & ne souffrent aucune femme parmi eux, formant une espece d'Ordre Militaire, si tant est qu'on puisse appeler ainsi une société de brigand. Ils n'y admettent personne qui n'ait servi pendant un certain nombre d'années. Ils appellent leur Grand-Maître *Cas'a-Var*, qui signifie Cuisinier en Chef, & ils choisissent dans l'Ordre celui qui a le plus de capacité & de courage. En voilà assez, je pense, sur une société aussi méprisable.

Je partis le 24 de *Coloquaft*, & arrivai vers midi à une autre petite Ville appellée *Pogrebisha*, où je fis halte. Les habitans s'imaginant que les Cosaques qui m'accompagnoient étoient des *Haydamacks*, fermèrent les portes & répandirent l'allarme dans la Ville. Ils revinrent de leur erreur, dès qu'ils eurent vu mon passeport. Je continuai ma route, & arrivai le soir à un petit Village nommé *Otzeredno*, où je logeai.

J'arrivai le 25 à un autre Village appellé *Vitosstzy*, où je passai la nuit.

J'arrivai la 26 à *Nemiroff*, où le Congrès devoit se tenir, comme je l'ai dit ci-dessus. Cette Ville est grande, peuplée, bien fortifiée, & il y a une forte garnison. Le Général *Russofsky* en est Gouverneur, & il a sous lui le Colonel *Wangenheim* & plusieurs Officiers Allemands.

Les environs de cette Ville sont très-agréables & très-fertiles. On y trouve quantité de vergers, qui produisent les pommes & les poires les plus grosses que j'aie jamais vues. Ils ont aussi du raisin excellent.

J'en partis le 27 vers midi, & arrivai le soir au Village de *Petzory*, où je passai la nuit.

Je fis halte le 28 à *Spikoff* & fus coucher au Village de *Lefkovitz*.

Le 29, je m'arrêtai à *Tamaz-Poly*, & fus loger à *Kleimboska*.

J'arrivai le 30 à *Tzikanofka*, dernière place frontière de Pologne. C'est un gros Village situé sur la rive orientale de *L'Ister*, qu'on appelle aujourd'hui *Dniefter*, qui sert de borne entre la *Pologne* & la *Moravie*. De l'autre côté du rivage est la Ville de *Soroka*; elle est la première de la Principauté de *Moldavie*, & annexée au Domaine du Grand-Seigneur. J'envoyai le soir même mon domestique à *Soroka*, pour avertir le Commandant, ou le *Perkulab*, comme on l'appelle, de mon arrivée.

Le lendemain, premier Janvier 1738, le Commandant de *Soroka*, qui étoit Grec & se nommoit *Petroky*, vint me rendre visite, & me dit qu'il étoit fâché de ne pouvoir me laisser passer sans un ordre exprès du Prince de *Moldavie*, qui réside à *Yassy*; qu'il alloit expédier un Courier pour cet effet, & qu'il me prioit de prendre patience. Il vint me voir le soir, me fit beaucoup de politesses, & m'apporta du vin, des fruits, &c. ce qui n'étoit

pas de refus, dans un lieu où l'on ne trouve rien pour son argent.

Le 2 Janvier *M. Petroky* me fit dire que son Courier étoit arrivé, & qu'il avoit ordre du Prince de me fournir des chevaux & une escorte jusqu'à *Yassy*.

Comme je n'avois plus besoin de mes Cosaques, je les renvoyai à *Kioff*: mais l'on permit à *M. Noroff*, qui en étoit Lieutenant, de m'accompagner. Les Cosaques retournerent avec leurs Officiers.

Soroka est une petite Ville agréablement située sur le bord occidental de la riviere, environ à trente lieues de *Chotyn*, & à autant de distance Nord.—Ouest, de *Bender*. *Elle est principalement habitée par des Moldaves, parmi lesquels il se trouve un petit nombre de Grecs, de Juifs & de Turcs.* Elle est défendue par une vieille Tour, où il y a quelques canons hors de service. Le lit du *Dniester* est très-profond dans cet endroit, & ses rives fort élevées. Le pays qui est aux environs est fertile en grains, & abondant en pâturages.

Le 2, au matin, je partis de *Tzikanoska*, & traversai le fleuve sur la glace pour me rendre à *Soroka*, où ayant trouvé de chevaux prêts, je pris congé de *M. Petroky*, & continuai ma route. Je fis halte vers midi à un gros Village appellé *Kaynar*. La peste avoit emporté la plupart des habitans l'été d'auparavant: mais le froid avoit arrêté ses progrès lorsque j'y arrivai. Dès qu'on eut relayé, je partis de *Kaynar*, & après avoir traversé un

très-beau pays, je fus coucher le soir dans un gros village appellé *Meygura*.

J'en repartis le , je passai le *Pruth*, & arrivai le soir à *Yassy*, où je fus très bien logé.

Le 4 au matin, je fus conduit au Palais du Prince, qu'on appelle aussi *l'Hospodar* de *Moldavie*; il prend le titre d'Altesse éénissime, quoiqu'il ne tienne cette dignité que du Sultan, ou plutôt du Grand-Vizir, qui ne l'y laissent qu'autant que bon leur semble. Son pouvoir ne s'étend que sur les affaires civiles. Il s'appelle *Grégoire Ducas*, & c'est un Prince d'un très-bon caractère. Il me fit toutes sortes de politesses, & me dit qu'il étoit lâché de ne pouvoir me laisser aller en droiture à Constantinople; qu'il falloit que j'allasse à *Bender*, où étoit le *Séruskier*, qui avoit la principale autorité dans ces cantons. Cela me détournoit beaucoup de ma route, mais je fus constraint d'obéir. Il me donna un Capitaine Bosniaque & deux Soldats Moldaves de sa garde, pour m'escorter jusqu'à *Bender*, mè disant que c'étoit tout ce qu'il pouvoit faire pour moi dans la conjoncture présente.

Le pays situé entre *Soroca* & *Yassy*, es. un peu montagneux, mais d'ailleurs très-fertile. Les environs du *Pruth* sont couverts de différentes sortes de bois. Il y a autour d'*Yassy*, & des autres villes, de grands vignobles où il croît quantité de raisin, dont on tire du vin assez médiocre, qu'on transporte en Pologne & dans les autres contrées voisines, & dont les *Moldaves* tirent des sommes considérables.

La Ville d'*Yassy* est située dans une vaste plaine, sur le petit ruisseau de *Bachluy*, environ à trente lieues au Nord-Ouest de *Bender*. *Elle consiste en deux ou trois mille maisons, la plupart bâties en bois.* Les habitans professent le Rit Grec. Le Palais du Prince est un vieux bâtiment à la Gothique, construit de pierres & de briques. Il ressemble à un vieux Château fort, & je crois qu'on l'a bâti ainsi à dessein, ce pays ayant été exposé de tout temps aux incursions des Barbares.

Le 5, je pris congé de *M. Noroff*, & partis d'*Yassy*, accompagné de mon Capitaine *Bosniaque*, des deux *Moldaves* & de mon domestique. Nous arrivâmes le soir à un Village appelé *Voltzini'z*, situé environ à dix lieues au Sud-Est d'*Yassy*, dans une vallée fertile, où nous logeâmes.

J'en partis de bon matin, & fus loger le soir à un autre Village appelé *Kishanoff*. Je rencontrais le 7, sur la route, quantité de Tartares qui alloient faire une expédition dans l'Orient, quoique le temps fût des plus froids et des plus rudes. Ils m'accompagnèrent jusqu'à *Bender*, où j'arrivai le soir.

Le pays situé entre *Yassy* & *Kishanoff* est fort beau; il est plus sec & plus stérile près de *Bender*, & ne produit point d'aussi bons pâturages que ceux que je traversai.

Les *Moldaves* sont Chrétiens, & le *Sultan* est assez complaisant pour leur donner un Gouverneur ou un Prince de leur Religion. Ce privilége, dont ils jouissent depuis plusieurs

années, n'est pas une petite faveur sous un gouvernement aussi dur que celui des Turcs. Il faut pourtant convenir qu'ils sont aujourd'hui plus doux & plus humains qu'ils ne l'étoient lorsqu'ils entrerent en Europe ; ce qui n'empêche pas que les deux tiers de la Moldavie ne soient déserts. C'est une politique établie chez les Turcs de dépeupler tous les pays qui confinent avec les Etats des Princes Chrétiens, & de n'y laisser qu'autant de monde qu'il en faut pour fournir des provisions aux Armées et aux Garnisons.

Comme la pesto avoit fait beaucoup de ravage à *Bender* l'année précédente, & avoit presque dépeuplé la Ville, lorsque je fus à un mille de la Place, je tournai à droite pour me rendre au camp du *Seraskier*. Il étoit fortifié d'un fossé palissadé & garni de canons de distance en distance : mais les troupes étoient logées sous terre dans des huttes couvertes de branches d'arbres, sur lesquelles on avoit mis de la terre, & l'on avoit laissé une ouverture au milieu pour laisser sortir la fumée. C'est dans cet état qu'elles passerent l'hyver. On me conduisit le soir avec mon Capitaine *Bosniaque* dans une de ces tanieres, où nous trouvâmes quantité d'Officiers de distinction. Tels sont les maux que la guerre entraîne après elle. Le *Seraskier* s'appelle *Gengy Aly-Basha*, ou le jeune *Aly-Basha*, quoiqu'il ait environ soixante dix ans ; il passe pour être extrêmement brave & actif.

Le 8, le *Seraskier* m'envoya son Secrétaire,

qui me questionna beaucoup sur le sujet de mon voyage, & me pria de sa part de l'excuser s'il ne m'hébergeoit pas mieux. Il revint me dire le soir que leur fête du *Beyran* devoit finir dans deux ou trois jours, & qu'on me feroit escorter jusqu'à Constantinople. Il donna ordre en même temps à un Officier de me fournir tout ce dont j'aurois besoin. Je passai cinq nuits de suite enfermé dans ma hutte, sans autre compagnie que celle de mon Capitaine, dont la conversation servit à me désennuyer.

Le 12, au matin, le Secrétaire vint me dire que le *Seraskier* avoit nommé un *Chivadar*, ou Officier, qui appartient au Grand-Visir & deux Tartares pour m'escorter jusqu'à Constantinople, & que j'étois le maître de partir quand il me plairoit. Cette nouvelle me fit d'autant plus de plaisir, que je n'avois été guéres mieux qu'un prisonnier depuis mon arrivée au camp, quoiqu'on eût eu pour moi toutes les bontés possibles, & qu'on m'eût traité aussi bien que les circonstances pouvoient le permettre. Je ne pus voir *Bender* que de loin. Tout le monde scait que c'est une Place importante, dont les fortifications sont régulières & extrêmement fortes. Elle est dans une plaine près du *Dniester*, & elle servit de retraite à Charles XII, Roi de Suede, après la bataille de *Poltova*, qu'il perdit en 1709.

Quoique la contagion n'eût point encore cessé dans cette Ville, nous ne laissâmes pas d'en tirer tous les jours nos provisions.

Dès que nos chevaux furent prêts, je sortis de ce camp contagieux, & il est effectivement tel, tant dans le sens littéral, que dans le sens allégorique. Quoique mes chevaux fussent en très mauvais état, nous ne laissâmes pas que d'arriver le soir à une ville nommée *Kaushan*, laquelle est habitée par des Tartares *Budjacks*. Elle est située au Sud-Est de *Bender*, & les gens qui l'habitent sont très civils & très humains. J'y fus très bien logé. Je soupai à côté d'un vieux Tartare, qui me parut être un homme de distinction. Il me fit plusieurs questions sur l'Europe, & sur tout touchant la Maison de Lorraine, ce qui me surprit beaucoup. On nous servit un p'tau d'orge, & il me dit en François qu'il n'éoit point fait dans le goût de ceux qu'on mange en France. Je liai conversation avec lui dans cette langue, qu'il parloit très bien, & il m'apprit que s'étant trouvé en Hongrie avec l'armée Turque, il avoit été fait prisonnier par le Duc de Loraine, qui commandoit l'armée Impériale ; que Son Altesse l'avoit pris à son service ; qu'il y étoit resté plusieurs années ; qu'il l'avoit traité avec beaucoup d'humanité, & qu'enfin il lui avoit permis de retourner chez lui. Il me parut être pénétré de respect & de reconnaissance pour ce Prince.

Je partis le 13 de *Kaushan*, je pris ma route vers l'Ouest, du côté du *Danube*, & entrai dans une grande plaine, appellée le Pas de *Budjacks*, laquelle est plate, sèche, stérile & inculte. On y trouve cependant quelque peu

de pâtrages pour les moutons, que l'armée Turque avoit presque tout consommé. J'arrivai le soir à *Kongly*, où nous trouvâmes environ une douzaine de huttes habitées par des Tartares. Nous logeâmes cette nuit-là dans le coin d'un appentis avec nos chevaux.

Nous partîmes le 14 de très-grand matin & après avoir marché pendant toute la journée dans cette plaine stérile, sans rencontrer ni maisons, ni arbres, nous arrivâmes le soir à un Village Tartare, appellé *Tartar-Kew*, où nous fûmes assez bien.

Nous en partîmes le 15, & arrivâmes le soir à la Ville d'*Ismayl*, laquelle est située sur la rive septentrionale du *Danube*, que l'on appelle *Dunay* dans ces cantons. Sa situation est agréable, & l'on découvre de-là la mer Noire. Elle est habitée par des Turcs. J'y fus très-bien logé, & y trouvai de bon pain & de bon vin.

La rivière est fort large dans cet endroit, & entrecoupée d'*Ises*, qui forment plusieurs bras considérables; mais en entrant dans la mer Noire, tous ces bras se reunissent, & ne forment qu'une seule embouchure. La rive septentrionale consiste en plusieurs tertres, au Midi sont des montagnes extrêmement hautes. Le *Danube* m'a paru aussi large & aussi profond dans cet endroit que le *Volga* à *Astrachau*.

J'ai observé que toutes les grandes rivières qu'on rencontre depuis le *Volga* jusqu'à cet endroit, ont leurs rives plus hautes du côté de l'Occident que du côté de l'Orient.

Je traversai, le 16, le bras *septentrionale* du *Danube* en bateau, jusqu'à la première Ise; mais les autres bras s'étant trouvés gelés, nous fûmes contraints de les passer sur la glace, qui dans plusieurs endroits étoit raboteuse & inégale, & amoncelée par le vent d'*Est* & par la rapidité du courant. Quelques-ans de ces monceaux de glace avoient sept à huit pieds de hauteur, de sorte que nous fîmes la plus grande partie du chemin à pied. Nous arrivâmes le soir à la Ville de *Tultzin*, laquelle est sur la rive *méridionale* du fleuve, à quatre lieues d' *Ismayl*, où nous fûmes passablement bien.

Tultzin est la Capitale de l'ancien Royaume de *Thrace*, lequel forme aujourd'hui une Province de l'Empire Turc, connue sous le nom de *Bulgarie*. Les *Bulgares* suivent le Rit Grec, & habitent pour la plûpart dans les Villages. Les Villes en général sont habitées par les Turcs. Il y a un vieux Château abandonné, qui doit avoir été bâti par des Européens. La Ville est bâtie entre deux montagnes, sur les bords de la rivière; ce qui rend sa situation fort agréable.

Nous en partîmes le 17 de bon matin, & arrivâmes vers midi à une grande Ville appelée *Babbadach*, située dans une vallée extrêmement fertile, environnée de montagnes, du sommet desquelles on découvre, du côté de l'*Est*, une vaste étendue de pays, aussi bien que la mer *Noire*.

On croit que c'est dans cet endroit que fut exilé le Poète *Ovide*. Un pareil séjour ne

devoit pas être fort agréable à un homme qui avoit passé sa jeunesse à la Cour d'Auguste, & qui avoit eu part à tous les plaisirs & les divertissemens de la Cour la plus polie & la plus galante qu'il y ait jamais eu. Ce l'oëte amoureux, dans son livre *de Tristibus*, dépeint de la maniere la plus pathétique la vie qu'il menoit dans un lieu, dont le climat est si différent de celui de l'Italie.

Nous partîmes de cet endroit après avoir relâié, & arrivâmes le soir à un Village nommé *Kaybaly*: nous en étions encore à quelque distance, lorsque nous fûmes enveloppés d'un tourbillon de neige qui nous fit perdre le chemin, & sans un chien que nous entendîmes aboyer, nous eussions passé la nuit en plein champ.

Nous partîmes le 18 de *Kaybaly* avec la neige, & arrivâmes à un autre Village nommé *Danna-Kew*, où nous passâmes la nuit.

Nous traversâmes le 19 un très-beau pays, où il y avoit très-peu de neige, & vînmes coucher à *Kabady*.

Nous arrivâmes le 20 à la Ville de *Bazar-Tzick*, où nous couchâmes. Cette Ville est habitée par des Turcs, des Grecs, & des Bulgares.

Nous vîmes coucher le 21 à *Provady*, & le 22 à *Tzengy*.

Nous fîmes halte le 23 à un Caravansera éloigné de quatre lieues de *Tzengy*; nous relâîmes à *Aydoss*, & fûmes coucher à *Benglyr*.

Nous arrivâmes le 24 à *Kanara*. Ce pays est un des plus beaux qui soient au monde.

On y trouve quantité de bo's & d'excellens pâturages: mais il est mal peuplé.

Nous arrivâmes le 25 à *Kirkglies*, & de là à *Burglass*, où nous passâmes la nuit. Nous fûmes coucher le 26 à *Izorley*.

Nous arrivâmes le 27 à *Sélivrée*, Ville située sur la mer *Blanche*, ou sur la mer qui est entre les *Dardanelles* & le Port.

Nous passâmes le 28 par une grande Ville, nommée *Buyk-T'zem'dgy*, d'où nous nous rendîmes à *Constantinople*.

Je trouvai à *Sélivrée* un autre *Chevadar* qui, au lieu de me conduire à Constantinople, comme je m'y attendois, me fit prendre un chemin à gauche, traverser plusieurs sentiers & collines inhabitées, & me mena dans un Village bâti sur le sommet d'une montagne appellée *Kara Mackly*, où il y a une maison de plaisir qui appartient à *Mustapha-C'assa-Basha*, premier Boucher du Sultan; ce qui est un des premiers postes de l'Empire.

Je logeai dans la maison du *Basha*: son Intendant me fit l'accueil le plus gracieux, & me fournit tout ce dont j'avois besoin. J'attendis patiemment le retour d'un Express qu'il avoit dépêché au *Basha*. Cette maison est dans une situation charmante, l'air y est très-bon, & le *Basha* s'y retire avec sa famille lorsque la peste est à Constantinople.

On sent bien que ce ne fut pas sans peine que je m'éloignai de ma route; mais je fus obligé de suivre mes guides.

Le Messager revint le 26, & me dit que

je pouvois partir quand il me plairoit Je partis vers les dix heures du matin, & arrivai à midi à Constantinople. On me conduisit chez *Mustapha-Basha*, qui me reçut avec politesse. Il me fit plusieurs questions sur mon voyage, & me pria de lui donner le temps, d'avertir le *Visir* de mon arrivée. Il revint le soir, & me fit conduire par un Officier chez *M. Everard Fawkener*, Ambassadeur d'Angleterre, à qui j'étois adressé, & chez qui je logeai pendant tout le temps que je restai à Constantinople.

Je ne dirai rien du succès de ma commission, sinon, que je suivis ponctuellement les instructions qu'on m'avoit données.

On observera que, quoi que les Russes, commandés par les Comtes de *Lacy* & de *Munich*, eussent eu beaucoup de succès dans leurs campagnes depuis 1734, se fussent emparés d'*Asoph*, d'*Otzakoff*, de *Perekop* & de la *Crimée*, & eussent porté leurs armes dans la *Moldavie*, où ils gagnerent la bataille de *Chotim*, ensuite de laquelle le *Basha* apporta les clefs de cette importante Forteresse au Général de l'armée Russienne, qui l'envoya prisonnier avec les principaux Officiers qu'il avoit sous ses ordres, à *Petersbourg*; cependant les armes de l'Empereur d'Allemagne firent peu de progrès en Hongrie; les Turcs ayant gagné sur lui presque autant de pays qu'ils en avoient perdu du côté de la Russie. Ils furent si fort enorgueillis de leurs succès en Hongrie, que la Porte fit monter ses demandes plus haut qu'elle n'avoit jamais fait,

& exigea des conditions auxquelles la Russie ne jugea pas à propos de consentir.

Cette Ville est si connue, que ce seroit perdre le temps d'en faire la description. Je ne m'arrêterai donc qu'aux choses les plus remarquables que j'ai observées pendant le séjour que j'y ai fait.

Constantinople est situé à 41 degrés, 39 minutes de latitude septentrionale, & à 29 degrés de longitude orientale, à l'extrémité du continent d'Europe dans la Province de Romanie. Sa situation parut si belle à Constantin le Grand, qu'il en fit le Siège de l'Empire ; il la rebâtit, & l'embellit l'an de Notre-Seigneur 330.

La Ville est ornée de quantité de dômes & de minarets, qui paroissent se multiplier à mesure qu'on approche, & qui forment le plus beau coup-d'oeil du monde ; mais il s'en faut que l'intérieur de la Ville réponde à la magnificence dont elle paroît étant vue de loin. Ses rues sont pour la plûpart étroites & irrégulieres, de maniere qu'on diroit qu'elle a été bâtie au hasard ; mais ce défaut lui est commun avec la plûpart des grandes villes d'Europe. J'ai pensé plus d'une fois qu'il eût été avantageux aux Grecs & aux Romains d'avoir consulté un Chinois sur la maniere de construire les Villes ; elles au-roient été infiniment plus régulieres. Leur construction est fondée sur des regles très-simples. Elles consistent à choisir un espace de terrain suffisant à donner une grandeur

convenable aux rues, & à aligner les maisons de part & d'autre. Ces règles ont été observées dans toutes les Villes de la Chine, & particulièrement à Pékin. L'irrégularité qui régne dans les Villes d'Europe, vient du défaut de police & de la négligence du Gouvernement. Quoique l'inconvénient qui régne à cet égard à Constantinople, n'ait aucun rapport à la situation du lieu, cependant bien des gens prétendent que si ses rues étoient plus grandes & plus régulières, la peste y seroit beaucoup moins fréquente, & y causeroit infinité moins de ravage.

Une des causes qui contribuent à entretenir ce fléau à Constantinople, est la facilité avec laquelle on y admet les Vaisseaux étrangers, sans en excepter ceux qui viennent des pays qui sont infectés de la contagion, sans exiger aucun passeport, ni sans leur faire quarantaine. Je ne doute point non plus que la croyance de la prédestination, qui est généralement répandue chez les Turcs, & qui est un article fondamental de leur Religion, ne contribue aussi à entretenir chez eux un fléau qui fait de si affreux ravages parmi l'espèce humaine.

Rien n'est encore plus incommodé que cette multitude prodigieuse de chiens abandonnés qu'on trouve avec leurs petits à tous les coins des rues, & que les Turcs nourrissent par un principe de charité, sans qu'il soit permis à qui que ce soit de les tuer.

Constantinople est, sans contredit, une

Ville extrêmement peuplée ; mais il s'en faut beaucoup qu'elle le soit autant que la Renommée le publie. Il est vrai qu'il s'y rend quantité d'Etrangers d'Europe & d'Asie, qui, pour la plupart, y font leur séjour : mais on doit aussi considerer que la peste & les autres maladies en emportent tous les ans un grand nombre. Je ne crois pas qu'il y ait plus de 400000 ames à Constantinople.

Lorsqu'on va dans les rues, on trouve des gens qui, de crainte de gagn'r la peste, vous évitent, & passent de l'autre côté ; chacune même tâche de gagner le vent : ce qui, joint à plusieurs autres inconveniens, n' rend pas ce séjour fort agréable à un Etranger.

Pera est un faubourg de Constantinople, où les Européens & les Ministres étrangers à la Porte font leur résidence. On découvre de là toute la Ville, de même que le Serrail du Grand-Seigneur, lequel est bâti sur une eminence, avec des jardins ou terrasses, qui descendent jusqu'au Canal, & qui sont plantés de Cyprès & d'autres arbres toujours verds. Le séjour en paroît très-gracieux ; mais quoique les allées soient couvertes, il y auroit de l'impolitesse, & même de l'imprudence, de les regarder avec une lunette d'approche.

Chrysopolis, aujourd'hui *Scutary*, est bâtie sur le rivage d'Asie, en face du Serrail.

On trouve le long du rivage de la *Propontide* vers le Sud Ouest, une longue chaîne de montagnes, appellées *Olympe*, qui sont couvertes de neige pendant toute l'année. Il y a

une montagne de ce nom en Gréce, qui est fort célèbre chez les Poëtes.

Il tomba le 3 Février une grande quantité de neige, qui fut suivie d'un froid violent, qui dura pendant quatorze jours : je fus heureux de ne m'être point trouvé en chemin ; mais ce temps eut cela d'avantageux, qu'il ralentit les progrès de la contagion.

Il me reste à parler des Edifices les plus remarquables qu'on trouve à Constantinople & dans les environs, & que l'on se fait un plaisir de montrer aux Etrangers. Il reste aujourd'hui peu de vestiges des anciens bâtiments, les Turcs se faisant un principe de Religion de détruire tout ce qui se ressent du Paganisme ou du Christianisme. Ils ont épargné à la vérité quelques Eglises ; mais ils ont converties en Mosquées.

Le temps s'étant mis au beau le 2 Mars, je montai à cheval avec quelques-uns de mes amis, & fus voir ces fameux aqueducs qui fournissent de l'eau à Constantinople. On prétend qu'ils ont été bâties par l'Empereur *Valens*, & c'est le Grand-Seigneur qui est chargé des réparations qu'on est obligé d'y faire pour les entretenir. Ils sont tous construits à la distance de quatre, sept milles, & même plus au Nord de la Ville, selon que les ruisseaux & les sources se trouvent plus ou moins éloignés.

Le grand aqueduc a environ 700 verges de longueur sur trente pieds de hauteur. Il est composé de deux rangs d'arches les unes sur

les autres, à cinquante par rang, toutes bâties de pierres de taille très-proprement travaillés.

L'aqueduc Sinueux, est ainsi appellé, parce qu'il a la forme d'un *zigzag*. On lui a donné cette figure pour rompre la force du courant. Il est composé de trois rangs d'arches les unes sur les autres.

A quelque distance de là est le haut aqueduc, qui est le plus magnifique de tous. Il a près de 300 verges de longueur, sur environ quarante pieds de hauteur. Il est composé de deux rangs de quatre arches chacun. Outre les aqueducs dont je viens de parler, il y en a plusieurs autres, qu'il est inutile de décrire. Ils sont tous destinés à conduire l'eau à la Ville à travers les fonds & les vallées.

Nous arrivâmes le soir au Village de *Belgrade*, lequel est habité par des Grecs, & où la plupart des Ministres étrangers ont des maisons de campagne, où ils se retirent pendant la contagion.

Nous y séjournâmes tout le lendemain, & nous nous rendîmes à travers les bois à une montagne qui est à l'est, du sommet de laquelle on découvre à plein la mer Noire. Ces bois sont composés de chênes & d'autres arbres propres pour la construction des Vaisseaux. Ils sont remplis d'oiseaux sauvages, & de différentes espèces de gibier.

Nous partîmes de *Belgrade* le 4, & après avoir traversé quantité de bois & de campagnes agréables, nous arrivâmes sur le midi à un grand Village appelé *Buiuck-Terey*, situé

sur la rive septentrionale du Canal où *Bosphore de Turce*. Ce Canal est formé par la nature. Il sort de la mer *Noire* entre deux montagnes fort hautes, & forme un courant rapide, qui prend son cours vers la Ville, & va se décharger à la distance d'environ seize milles d'Angleterre dans la *Propontide*. Il a dix à quinze brasses de profondeur & environ un mille & demi de largeur, est extrêmement poissonneux, & fournit de petites huîtres délicieuses. Ses bords sont élevés & parsemés de quantité de Villages très-bien bâtis. Les Turcs ont bâti deux Forts à son embouchure, dont l'un est sur la côte d'Asie, & l'autre sur celle d'Europe ; mais ils seroient d'un foible secours contre une flotte qui seroit poussée par un bon vent d'Est.

J'appris que sous le Régne du Sultan Amurat, un corps de Cosaques entra dans le Canal sur de bateaux découverts avant qu'on eût bâti ces Forts, ou dans le temps qu'ils étoient négligés, & répandirent l'allarme dans la Ville. Ils saccagerent plusieurs Villages, & s'en retournèrent chez eux, sans avoir essuyé la moindre perte.

— Nous renvoyâmes nos chevaux au logis, & revînmes à Constantinople à pied.

Quelques jours après je fûs voir le Sultan comme il revenoit de faire ses prières à la Mosquée, appellée *Jeney-Jamey*. Il étoit à cheval, & escorté d'un petit corps de *Spahis* à cheval, & de quelques *Janissaires* à pied. Il a une très-belle physionomie, & paroît être

d'un caractère humain & pacifique. Ce Prince à succédé à *Achmet*, qui fut déposé, il y à environ sept ans, par un nommé *Aly-Patrone*, qui fit soulever le corps des *Janissaires* contre lui. Cet *Aly Patrone*, ou *Kalyl* comme on l'a appellé communément, s'associa deux autres Chefs, savoir, *Muss-Luch* Marchand de melons & d'autres fruits, & *Emy-Aly*. Ces trois Chefs gouvernerent l'Empire pendant un mois. Après avoir placé *Mahmouth* sur le Thrône, ils déposerent le Grand-Visir, & disposerent à leur gré des Emplois civils & militaires. *Ali-Patrone* étoit très sobre, ne changeoit jamais d'habit, se rendoit tous les matins dans la Salle des *Janissaires*, où il prenoit séance comme Juge souverain, et jugeoit les Procès dont on appeloit à son Tribunal, sans aucun d'ail. Il étoit extrêmement charitable, & réforma quantité d'abus qui s'étoient gli ses dans l'Etat. Le Visir *Ibrahim-Basha*; qui avoit introduit l'Imprimerie, fut sacrifié à la fureur des rebelles.

Voici une action de *Kalyl*, qui prouve que l'élévation de sa fortune ne lui faisoit point oublier ses anciens amis. Il y avoit un Grec nommé *Janaky*, boucher de profession, qui lui avoit autrefois prêté une demi rixdale ou cinquante sols. Il l'envoya chercher, & le fit Hospodar ou Prince de *Moldavie*. Le pauvre *Janaky* se fût volontiers dispensé d'accepter un poste aussi éminent; mais son protecteur insista, & il fut contraint d'obéir.

A la fin, ces trois puissants Chefs, après
VOLUMUL XXIV DIN URICAR

s'êstre long-temps enivrés de leur grandeur, commencerent à s'enivrer avec du vin, & tombèrent dans un piège que leur tendit Sultan *Géray*, Chan des Tartares de Crimée, que quelques Grands de l'Empire avoient appellé pour cet effet: Ce Sultan s'y prit si bien, qu'il fit périr les Chefs, dispensa leurs troupes & rétablit le Gouvernement sur l'ancien pied, sans qu'il en coûta beaucoup de sang. Comme cette révolution est connue de tout le monde, je n'en dirai rien de plus.

Je fus ensuite à l'Hôtel des Monnoyes, où je vis frapper différentes espèces. Il est dans l'avant Cour du Serrail.

Je me rendis de là à la fameuse Eglise de Sainte *Sophie*, qui est aujourd'hui convertie en Mosquée. Comme on en a donné plusieurs descriptions, j'ajouteraï seulement qu'elle fut rebâtie & décorée par l'Empereur *Justinien* vers l'an 500, de N. S. Les Architectes admirent sur tout son dôme, dont la forme est plate, & d'une hardiesse qu'aucun moderne n'oseroit entreprendre d'imiter.

Il n'est permis à aucun chrétien d'y entrer en temps de guerre. Cependant on nous conduisit par un escalier dérobé à la galerie, d'où je vis la Mosquée d'un bout à l'autre. Le parquet est entièrement couvert de nattes & de tapis très propres: il n'y a point de siége, à l'exception d'un pupitre pour le *Mullah*. La galerie est revêtue de marbre, & soutenue par environ une centaine de colonnes de marbre de différentes couleurs, dont la

plûpart ont au moins cinq à six pieds de diamètre. L'intérieur de la Mosquée a quelque chose de grand & de noble. Il y a à l'entrée de la galerie une vieille Sacristie, dont la porte est fermée ; & voici l'histoire qu'un Grec de ma connoissance me raconta à ce sujet. Un certain *Mullah* étant un jour dans cette Sacristie, vit, ou crut voir un homme à cheval, armé d'une épée, qui lui ordonna de sortir de ce lieu sacré, &c. Cet évenement se répandit bien tôt, & l'on prétendit que cet homme n'étoit autre que *Constantin le Grand*. Cette histoire, toute fabuleuse qu'elle est, a été cause qu'on a condamné la porte & qu'on ne l'a pas ouverte depuis.

De Sainte *Sophie*, je fus à l'*Hippodrome*, qu'on appelle *Att-Maydan*. Les Grecs y dressoient autrefois leurs chevaux au manege, & il sert encore aujourd'hui au même usage. C'est un quarré oblong extrêmement spacieux, au milieu duquel il y a un très-bel obélisque de marbre. Il ya à côté une colonne de bronze, entortillée de serpens, qui a environ dix pieds de haut, mais le temps, l'a un peu endommagée.

Il y a dans la grande rue, à quelque distance de l'*Hippodrome*, un autre monument fort ancien, scâvoir une grosse & haute colonne, qu'on appelle la *Colonne brûlée*, parce qu'elle fut endommagée à l'occasion d'un incendie qui survint dans le voisinage, & qui l'a fondu dans plusieurs endroits. Ces sortes d'accidens sont fréquens dans les Villes dont les rues sont étroites, & l'on ne peut les pré-

venir qu'à l'aide d'une exacte police. Cette colonne est de porphyre, & a environ soixante pieds de haut.

Nous fûmes ensuite voir le grand réservoir, lequel est destiné à fournir de l'eau à la Ville en cas de siège. Cet ouvrage doit avoir coûté des sommes immenses, car il est entièrement construit sous terre, & il y a des rues & des maisons au-dessus. Il n'est pas éloigné de l'*Hippodrome*. La voûte qui est du côté de l'eau est soutenue par un grand nombre d'arches, & par plusieurs centaines de colonnes de pierre, dont plusieurs sont renversées, & les autres déperissent journellement ; il n'y avoit point d'eau.

Il y a un autre ancien monument, connu sous le nom d'*Edikly*, ou des sept Tours, lequel est bâti sur une éminence du côté de l'Ouest, & où l'on tient les prisonniers. Vers le milieu de la Ville, il y a une petite tour, appellée la tour de *Bélisaire* : mais je n'ai pu savoir si cet infoutuné Général y avoit été enfermé ou non.

On voit vis-à-vis du Serrail, près du milieu du canal, une petite tour ronde bâtie sur le sommet d'un rocher, qu'on appelle la tour de *Léandre*. Voila à peu-près tous les monuments que l'on montre aux étrangers.

Le Port qui sépare la Ville du faubourg de *Pera*, égale & surpassé même par son étendue & sa profondeur le meilleur qui soit au monde ; il y a de part & d'autre des montagnes qui le mettent à l'abri des vents. Il y

a vers le fond un chantier spacieux où l'on construit les galères & les Vaisseaux de guerre, avec des magasins & arsenaux pour les cordages, les canons les munitions, &c.

Le *Bagno* est tout auprès. C'est dans cet endroit qu'on enferme les esclaves qui servent sur les galères, & je ne crois pas qu'ils y soient fort à leur aise.

Je réservai ma dernière visite pour les *Derviches*. Ce sont des Religieux Mahométans, qui ont une Mosquée à *F ra*, dont la forme est circulaire, où il y a un pupitre pour le *Mullah*, & une galerie en forme de demi-cercle, pratiquée dans un enfoncement, pour y placer la Musique. Après que le Sermon fut fini, les Musiciens commencèrent à jouer de différents instrumens approchans de nos flûtes & de nos haut-bois ; cinq *Derviches* se levèrent & se mirent à danser comme des fana-tiques autour de la Mosquée, en pirouettant avec tant de rapidité, qu'on avoit pein à distinguer leurs visages. Ils se suivoient les uns les autres à une certaine distance. Il y eut sur-tout un vieillard de quatre vingt ans qui l'emporta sur les autres par la rapidité de son mouvement, sans qu'il parût qu'il en fût fatigué. Cette secte extravagante fait vœu de pauvreté & de chasteté, voyage dans tous les pays Mahométans, & est fort respectée par le peuple.

Le 9 Mai, l'armée destinée pour la *Hongrie*, commandée par le Grand Vizir *Eggerny-Mahomet-L ha*, se mit en marche pour se ren-

dre au camp qu'on lui avoit assigné, environ trois milles au Nord de la Ville. La marche dura quatre jours : &, comme c'est l'ordinaire lorsque le Sultan ou le Grand Vizir marchent en personne, les troupes étoient accompagnées des differens corps de marchands & d'artisans, habillés suivant leur profession, & précédés de leurs étendards & d'un nombre de Musiciens.

Les Janissaires marcherent le premier jour, avec leur *Aga* ou Commandant à leur tête, accompagnés d'une multitude d'artisans. La marche étoit précédée d'une charrue traînée par des boeufs, dont le corps étoit peint & les cornes dorées. Il seroit ennuyeux de rapporter toutes les particularités de cette marche ; il me suffira d'observer que cette bande de coquins faisoit peur à voir : ils étoient tout déguenillés, ayant leurs sabres enfoncés dans la partie charnue de leurs bras ; de maniere qu'ils étoient tout barbouillés de sang.

Les pionniers & les mineurs marcherent le second jour avec leurs outils & leurs ustensiles.

Le quatrième jour, le Vizir se mit en marche, accompagné des Officiers Généraux de l'armée, d'un corps de *Spahis* & de Janissaires, & d'une quantité prodigieuse de marchands & d'artisans, parmi lesquels se trouvoient quantité de ces bandits dont j'ai parlé ci-dessus, dont la plûpart étoient nuds & ensanglantés. Le *Mufti* étoit dans la même voiture que le Grand-Vizir, & faisoit porter l'*Alcoran* par un *Mullah*. qui étoit assis vis à-vis de lui.

Il étoit précédé d'un grand nombre de chantres, qui psalmodierent pendant tout le chemin. On portoit devant le carrosse l'étendard de *Mahomet*, ou une queue de cheval, qu'on prétend que l'Ange *Gabriel* apporta à ce Prophète. Elle est en grande vénération chez les Turcs, & on ne la montre jamais que dans les occasions solennelles ; après quoi on la rapporte au Serrail, où elle reste jusqu'à nouvel ordre.

Lorsqu'on déclare la guerre à quelque Prince, on la pend à la porte du Serrail, appellé *Alla-Cany*, ou la porte de Dieu, d'où le Grand-Seigneur date toutes ses dépêches ; & c'est-l' la raison pour laquelle on appelle la Cour de Grand-Seigneur la *Porte Ottomane*, où la *Sublime Porte*. Lorsque le Sultan est en campagne à la tête de son armée, il date ses lettres & ses dépêches de son étrier. Tous les Généraux qui ont trois queues de cheval, sont appellés *Vizirs* ; mais le Grand Vizir, qui est toujours premier Ministre, dirige toutes les affaires tant étrangères que domestiques. Celui qui tient le premier rang après lui est le *Nifangy-Basha*, où garde des Sceaux ; viennent ensuite le *Kap-Adgé-Basha*, où premier portier ; le *Kislar-Agassy*, où Chef des Eunuques. Ce sont l' les trois grands Officiers de la Cour. Il arrive souvent que le *Kislar-Agassy* a plus de crédit lui seul que tous les autres ensemble ; car quoique les Sultanes vivent fort retirées, elles ne sont pas aussi ignorantes qu'on se l'imagine, & l'on m'a même assuré qu'il y a quantité d'affaires de conséquence, dont la con-

noissance ne parvient au Ministre, qu'apr's avoir passé par leurs mains. Ce qu'il y a de certain, c'est que quiconque a besoin de protection à la Cour, n'a qu'à ménager la faveur de quelqu'une de ces Dames, & il est assuré d'obtenir ce qu'il demande.

Aussi-tôt après mon arrivée, le fameux Comte de *Bonneval* me fit prier de l'aller voir ; il avoit la goutte : mais comme nous étions en temps de guerre, je ne jugeai pas à propos de lui rendre visite.

Le 15 Mai, *M. Fawkener* fut prendre congé du Grand Vizir, ainsi que les Ministres Etrangers ont coutume de le faire dans ces sortes d'occasions. Nous mimes pied à terre à quelque distance de sa tente, & un Officier vint nous conduire dans une tente magnifique, voisine de la sienne, où l'on nous offrit de caffé. Nous y restâmes un quart-d'heure ; après quoi l'Ambassadeur, accompagné d'un Gentilhomme de sa suite, se rendit chez le Vizir, où on lui avoit préparé un siége. Le Gentilhomme se tint debout pendant tout le temps que dura l'audience. Le Vizir étoit assis, les jambes croisées, sur un sopha élevé d'environ un demi pied au-dessus du plancher, & couvert de tapis magnifiques. Il y avoit à côté de lui un assemblage de charpente où étoient attachés ses mousquets, ses sabres, &c. Ces armes étoient très-bien travaillées, & enrichies d'or, d'argent, d'émeraudes, de rubis, &c. Les camps des Turcs sont en général très réguliers & très propres.

Cette cérémonie finie, nous retournâmes

à Constantinople. Le grand-Visir partit pour Andrianople, pour se rendre de-là en Hongrie.

Avant que de quitter cette Ville, je trouve à propos de joindre à ce que j'en ai dit les particularités suivantes.

Il y a peu de familles en Turquie qui transmettent à leurs enfants les titres & les honneurs dont elles sont en possession. Tout dépend dans ce pays du mérite personnel ou de la faveur du Sultan, qui meurt avec celui qui la posséde. Les deux seules familles qui passent pour nobles sont celles de *Dgiggal-Oglu*, & de *Kuperly*, qui jouissent de certains priviléges particuliers, en faveur des services signalés qu'ils ont rendus à l'Empire : l'un, entr'autres, est que le Sultan ne peut les condamner à mort. On prétend que le Sultan étant venu à mourir dans une conjoncture critique, & pendant que les affaires de l'Empire étoient en désordre, *Kuperly* cacha sa mort pendant six semaines, & fit tant par sa prudence & par sa bonne conduite que le Gouvernement fut rétabli sur l'ancien pied. Il y a encore plusieurs descendants de *Mahomet* qui jouissent de quelques priviléges, & qui sont distingués de leurs compatriotes par un turban verd.

Me voici sur le point de retourner à Petersbourg. Comme M. *Fawkener* m'avoit chargé d'une commission pour le Grand-Vizir, qui étoit pour lors à *Andrinople*, je pris la route de cette Ville.

Je partis le 8 de Constantinople, accompagné d'un *Tzaush*, où Messager, d'un *Janissaire*, & de mon domestique.

J'arrivai le 13 au matin à *Andrinople*, & fus loger chez un Grec, nommé *M. Damiral*, qui y réside en qualité d'Agent de notre Ambassadeur, qui me reçut avec toutes sortes de politesses.

La Ville d'*Andrinople* est environ à 40 lieues Nord-Ouest de Constantinople, dans un pays agréable : elle est habitée par des Turcs, des Grecs & des Juifs, & les Capucins y ont un Couvent. La Ville est fort grande, & il y a une très-belle Mosquée, orné de minarets qui passent pour des chefs-d'œuvre. Elle fut bâtie par un Architecte Grec, dont on rapporte que le Grand-Seigneur, surpris du savoir qu'il avoit fait paroître dans l'exécution de ces Edifices, & jugeant que rien ne lui étoit impossible, lui ordonna de se faire des ailes, & de s'élancer du haut d'un de ces minarets ; ce que l'infortuné Architecte fut obligé de faire. Il prit en effet son essor, & après avoir volé jusqu'à une certaine distance considerable, il tomba entre quelques tombeaux, & se cassa le cou. Je ne garantis point la vérité de cette histoire ; mais on m'a montré les tombeaux entre lesquels ou prétend qu'il tomba.

Je reçus le 14 une visite de *M. Personnel*, Agent de France, & de quelques Peres Capucins.

Je la leurs rendis le 15 ; & comme je traversois le marché pour m'en retourner chez moi, je vis deux hommes nuds, à qui l'on venoit de couper la tête comme à des espions.

Après m'être acquitté de ma commission

auprès du Grand-Vizir, par l'entremise de M. *Damiral*, & avoir obtenu un ordre pour avoir des chevaux de poste, je partis d'Andrinople le 17, & repris la route de Nord ; & comme celle d'*Yassy* étoit la plus courte, ce fut aussi celle que je pris.

Je passai, le 26 le *Danube*, en bateau, dans un endroit appellé *Kalass*, à quelques lieues au-dessus d'*Ismayl*, & arrivai le 29 à *Yassy*. Je fus voir le lendemain le Prince, qui me reçut de la maniere la plus polie. Il me fit donner des chevaux, & donna ordre à deux de ses Gardes de m'escorter jusqu'à la frontiere de Pologne. Il chargea même un Officier de me conduire jusqu'à *Nemiroff*. Mon *Izaush* & mon *Janissaire* s'en retournèrent à Constantinople.

Je partis le premier Mai d'*Yassy*, & arrivai le lendemain à *Soroka*. J'en repartis le 3. je passai le *Dniester*, & vins coucher à *Tamaz-Poly*: j'arrivai le 5 à *Nemiroff*, où je remis mes dépêches pour l'Europe au Général Russe, que je priai de les faire tenir à leurs adresses.

J'arrivai le 10 à *Kioff*, d'où je repartis le même jour ; & le 17, à Pétersbourg.

On observera que toutes mes dates sont dans le vieux style.

— —

L I S T E

Des postes & distances depuis Petersbourg à Constantinople.

De Petersbourg à Kioff 1086 Werstes, (c'est-à-dire 1051 milles.)

La werste de Russie vaut 1166 verges $\frac{2}{3}$ d'Angleterre ; de sorte que la distance de Petersbourg à Kioff étant de 1586 werstes, est de 1051 milles d'Angleterre $\frac{2}{3}$.

De Soroka, frontiere à Yassy, Capitale de la Moldavie, en évaluant le Sahat de Turquie, ou l'heure, à trois milles d'Angleterre :

De Ki'f à Soroka 39 milles de Pologne, (c. a. d. 253 milles, d'Angleterre. En comptant 6 milles & demi d'Angleterre pour un mille de Pologne, la distance de Kioff à Soroka est de 253 milles & demi d'Angleterre.

Milles d'Angleterre.

De Soroka à Kaynar	12
Hétsch	12
Meygura	24
Rivière Pruth.	12
Ville d'Yassy	12
De Soroka à Yassy.	72
D'Yassy à R'sinar	12
Voltzinitz	15
Koshushna	24
Kishanoff	6
Bender	24
D'Yassy à Bender	81
De Bender à Ismayl	87
D'Ismayl à Constantinople	381

NOTĂ. La verste vaut 1077 mètres (v. La Russie. 1892. Paris Larousse)

NOTA. Calculind în metri am avea : de la Petersburg la Chiev 1698 Kilometri, (1 veră — 1077 metri). De la Kiev la Soroca 309 kilometri. De la Soroca la Iași 117 kilometri. De la Iași la Bender 131 kilometri. De la Bender la Ismail 141 kilometri. De la Ismail la Costantinopol 615 kilometri. In total de la Petersburg la Tarigrad 3011 kilometri.

La distance de Petersbourg à Constantinople est d'environ 1925 milles d'Angleterre, de 1760 verges chacun. Les différentes distances, sont :

De Petersbourg à Kioff	1051 mil. mes.
De Kioff à Soroka, frontiere de la Moldavie.	253 m. mes.
De Soroka à Yassy	72
D'Yassy à Bender	81
De Bender à Ismayl	87
D'Ismayl à Constantinople	381
	1925

Me voilà à la fin de mon voyage d'Orient, qui, selon toutes les apparences, sera le dernier que je ferai dans cette partie du Globe. Je ne conseille à personne de l'entreprendre, ni dans la saison que je le fis, ni en temps de guerre.

GIORNALE
DI UN VIAGGIO
da
COSTANTINOPOLI IN POLONIA,
dell abate
RUGGIERO GIUSEPPE BOSCOVICH.

BASSANO, MDCCCLXXXIV,
a spese remondini di Venezia.

23. GIUGNO

Il giorno seguente si doveva abbandonare la Turchia, entrando in Moldavia, col fare da 4 ore di cammino sulla stessa riva del Danubio, indi passarlo in una barea; ma ci fu detto, che essendo le sue acque assai cresciute per le pioggie, che avevano continuato più in su, tutta la campagna da quella parte assai bassa ne era innondata, e la strada pure ita sott' acqua talmente, che non si sarebbe potuto passare in modo alcuno coi carri, e carrozze; onde convenne imbarcarci ivi: e fu fortuna, perchè trovammo assai più comodo, e piacevole quel viaggio in barca, che l' ordinario in carrozza.

Come il *Michmadar* aveva presi gli *Arabagisti* co' loro carri fino a *Gallaz*, volle difalcare il prezzo stabilito con loro a ragione di una giornata di meno, e qui nacque una lite atrocissima, per cui vi furono delle grida, e si andò dal *Cadi*, protestando coloro contro il *Michmadar*, il quale per estorcere più danaro aveva fatti de' giri fuori della strada diritta, facendo così molto viaggio, e molte posate di più di quello si richiedeva. Il Sig. Ambasciatore non sé ne volle intrigare, e sollecitava la partenza avendo presi tre barconi; ma la suddetta lite ci fece aspettare assai, essendosi finalmente ottenuto a stento che attaccassero i loro cavalli, e portassero i carri alle barche, litigando dopo fra loro quanto volevano.

I fatti il *Michmadar* rimase a litigare

avanti il *Cad'*, e noi partimmo alle due ore del giorno. Per noi vi era un barecone più grande coperto con una specie di volta, che in Venezia chiamano il *felze*, ed era formata di stujoje. La roba, e la maggior parte della gente di servizio ra nelle altre due barche. Vi erano alcuni pochi remi, che bastavano andandosi a seconda del fiume, e vi erano le vele, che ci avrebbero servito assai meglio, se non erano co i piene di buc'ii: in una delle due del nostro barecone ve ne era almeno una sessantina.

Si pranzò in barca sul primo partire, e si fece scuoprire il *felze* da quella parte, che non era battuta dal sole. Dopo un' ora s'incontro a mano diritta un p ecolo scoglio, che s' innalza tutto di pietra viva, e nuda, benchè i monti sieno in qualche distanza, e fino ad essi si veda un piano affatto orizzontale appena sollevato un pochino dalla superficie del fiume, che lo interrompe in moltissimi luoghi con de'canali, e laghetti di acqua rimastavi nelle escrescenze.

Dopo altri tre quarti d'ora si vide a mano manca *Ibrail* gran porto Turco assai frequentato da' legni anche sufficientemente grossi, come di Saiche, che fanno il commercio principalmente di grani con Constantinopoli. Quel luogo è pieno di un mondo di bricconi, che vi si rifugiano da ogni parte. Passammo in una distanza considerabile da esso, essendo ivi il Danubio assai largo con delle isole; ma ci comparve come una selva assai folta di alberi

di bastimenti. Fino a là la direzione del fiume declina assai poco da Tramontana verso Levante, ed ivi forma un gran gomito, andando il rimanente fino a *Gallaz* quasi affatto a Levante.

Appena fatta la svolta si vide *Gallaz* in lontananza. Si conta da *Maczin* allo scoglio un' ora, un' altra fino ad *Ibrail*, e di là fino a *Gallaz* altre quattro : ma il tempo dipende dal vento, quando si va a vela, e infatti noi dallo scoglio ad *Ibrail* impiegammo soli tre quarti, e di là fino a *Gallaz*, avendo il vento più favorevole, e più forte, andammo in meno di due ore, arrivandovi alle 5 $\frac{1}{2}$.

Nell'accostarci scuorimmo una gran quantità di gente che ci aspettava sul ciglio delle rive ivi altissime, che poco più in giù abbaszano, e formano un porto assai ampio, e comodo, e assai frequentato da una quantità di bastimenti con un commercio assai fiorito, ed esteso. Prima di giungere a queste porto abbordammo ad una specie di fosso assai stretto, che taglia quei terreni alti, e ne scarica le acque in tempo di pioggia. Ivi trovammo il Governatore del luogo, e un Signore Greco, che il Principe di Moldavia aveva mandato in qualità di Commissario a quella prima frontiera della sua provincia per accompagnare, e far servire il Sig. Ambasciatore, facendolo provvedere di tutto il necessario, carri, cavalli, e commestibili a spese pubbliche. Vi erano con essi alcuni soldati, che fecero la loro salva di moschetti, ed erano stati condotti varj ca-

valli da maneggio assai buoni, e ben bardati per servizio delle LL. EE., e del loro seguito. Essi fecero il loro complimento, e il Commisario a nome del Principe tutte le esibizioni in termini i più gentili, a' quali rispose S. E. con pari gentilezza, dicendo, che non era venuto per mangiar il paese, in cui non si sarebbe fermato, se non quanto fosse necessario, premendogli di avanzare il sue viaggio : che si fidava del Principe, e però non voleva far alcun uso del *Fermano*, o sia ordine scritto del Gran Signore, nè voleva, che il *Michmadar* Turco sotto un tele pretesto facesse alcuna menoma vessazione a que' popoli, o al governo. Intanto si montò su, e fummo condotti ad alloggiare in un monastero Greco, che era lontano pochi passi ; onde non vi fu bisogno di adoprar que' cavalli. Il Commissario era un giovine ufficiale ben pulito, e cortese di una buona famiglia di Greci di Costantinopoli, ma di un carattere assai leggioro, franco, e inconsideratissimo ne pariare, dicendo mille spropositi in ogni genere, il Governatore poi all' opposto di un' aria truce, e malinconica. Era stato schiavo di Suzo *Capykiaja*, che era il *fac-totum* del Principe di Moldavia Regnante : ma essendosi riscattato si era avanzato a poco a poco, guadagnando del danaro ; sicchè allora si trovava padrone di una ventina di borse, che sono 10 mila piastre, ed aveva ottenuto quel governo, che è molto pericoloso per la pessima qualità degli abitanti miscuglio di persone di tanti diversi paesi, che vi concor-

rono pel commercio, massime di certa razza di gente di marina originaria del mar nero, feroce, e independente, della quale e ivi e in *Ibrail* vi ha gran numero, e molti più vanno, e vengono tutti fra loro unitissimi, quando si tratta di fare delle prepotenze; onde il Governatore medesimo sta spesso in un grande pericolo della vita, e convien si tenga sulle sue guardie, e non si esponga a girare di notte.

La Moldavia è una provincia tutta Cristiana, governata da un Principe Greco, scelto dalla Porta, il qualn ha la più gran parte de' suoi ufficiali parimente Greci, senza che alcun Turco vi eserciti alcue impiego pubblico. *Jassi* ora ne è la capitale, e la residenza di esso Principe. La Religione dominante è la Greca del Patriarca Scismatico di Costantinopoli, benchè in varie parti vi sia ancora qualche Chiesa Cattolica sotto la protezione della Polonia. In *Gallaz* ve n' era una, non ha gran tempo, ma ora non vi è più nè alcuna Chiesa, nè alcun Prete Cattolico. Vi sono bensì sette Chiese Cristiane Greche: onde ivi dopo la dimora di Costantinopoli, e dopo un così lungo viaggio cominciammo a rivedere croci esposte in pubblico, e campanili udendo il suono delle campagne. Tre di queste Chiese sono sufficientemente grandi, ben fabbricate con grosse muraglie di pietra, e tre di esse hanno annesso il monastero di *Calogeris*, o sia Monaci Greci, che sono ridotti a due soli per ciascun monastero, e ben sudici, e miserabili.

Il nostro alloggio fu, come si è detto, in

uno di questi monasteri, che per quanto sia misero in confronto delle fabbriche de' paesi colti d'Europa; pure ci comparve assai magnifico dopo le più capanne, che case de' villaggi di Bulgaria. Vi erano varie camere con de' piccoli finestrini in alcune di esse chiusi con delle vetriate, e in altre con delle pelli sottili, o vessiche. Innanzi ad esse vi era una continuata loggia scoperta in fianco, che ne' due estremi slargandosi formava una specie di Chiosco, godendovisi una bella vista della città, del fiume, e di una grande estensione di campagna.

La stessa sera poco dopo di noi arrivò un Corrier Prussiano da Costantinopoli, il quale pure aveva fatto come noi l' ultimo trato per acqua. Egli aveva fatto in otto giorni quel viaggio, in cui da noi si era impiegato un mese intero, e se non avesse incontrate le strade pessime, l' avrebbe fatto anche in 7; ma le gran piogge, che noi avevamo avute nel passare le campagne, e che fortunatamente avevamo evitate dopo coll' avanzare cammino, mentre esse ci venivano dietro più lentamente, e spesso le avevamo vedute in poca distanza da noi, la avevano accompagnato continuamente, e in fatti quella sera medesima. e varj de' giorni seguenti diluviò anche ivi in *Gallaz*. Sperava esso Corriere di arrivare a Breslavia in altri 15 giorni.

Volevano le LL. EE. fermarsi in *Gallaz* solamente un pajo di giorni per riposare alquanto, e ordinare il rimanente del viaggio, come pure per lavare la biancheria, di cui vi

era una grande quantità radunata nel lungo tempo di tutto il viaggio: ma questa faccenda appunto ci obbligò a fermarci 5 giorni interi, essendovisi incontrata una Domenica con due feste di precetto una per li Cattolici di rito latino, l'altra per gli Greci, nelle quali le donne della Sig-Ambasciatrice, che tutte erano o Cattoliche, o Greche, non lavoravano.

Come non vi era alcuna Chiesa Cattolica, nè alcun Missionario stabile, così non avevo speranza di dir la messa, e farla udire al Sig. Hübsch, e a' varj Cattolici della servitù, per li quali anche il Sig. Ambasciatore aveva tutta la premura, che adempissero i doveri della loro Religione: ma fortunatamente venne a trovare lo stesso Sig. Ambasciatore un Religioso Cattolico stato già Missionario di Propaganda altrove, ma ora contro gli ordini della Sacra Congregazione, e de' suoi Superiori ritirato ad Ibraîl, dove si mantiene facendo il medico. Disse di star ivi per zelo della Religione, volendo in ogni modo venir a capo di rimettere in piedi la chiesa Cattolica di Gallaz, di cui oramai appena vi è alcun vestigio, e non vi è la menoma speranza, che i Principi di Moldavia permettano, che sia rifatta. Viene di tanto in tanto a Gallaz, ma non vi si ferma temendo, che per sollecitazione di qualche Corte spinta da' suoi Superiori, che gli hanno molte volte ordinato di tornare alla sua provincia, non sia fatto prendere dal Principe di Moldavia, e mandato in Polonia; onde come in paese più sicuro per questa parte, benchè più pericoloso

per la molto peggiore qualità degli abitatori, sta più tosto abitualmente ad *Ibraïl*. Al suo parlare, che ciarla infinitamente, e tutti que' giorni fu quasi continuamente alla nostra casa ora divertendo, ed ora annojando il Signor Ambasciatore col racconto delle sue avventure, delle sue liti, delle sue idee, mi comparve un uomo fanatico, che ha girato col suo cervello. Or egli ad ogni modo aveva seco tutto quello, che era necessario per dir la mesa, ed io ne profittai, dicendola più volte, giacchè con maraviglia avevo trovato ogni cosa ben propria, e sommamente pulita; ed egli la senti, ma non la disse, avendo pure, come credo, qualche rimorso di coscienza, per la sua disubbidienza agli ordini de' suoi Superiori, benchè da lui nel parlare coperta sotto specie di zelo di Religione.

Il *Michmadàr*, che era rimasto in *Maczin* a litigare co' suoi *Arabagisti*, arrivò il giorno seguente, e avrebbe voluto cominciar ivi a farla da padrone; mentre prima nel paese Turco aveva avuto grandissima soggezione da per tutto, e mostrato pochissimo spirito; ma il Sig. Ambasciatore annojato di lui gl' intimò, che non si intrigasse più in nulla, e tornasse anche in dietro, se voleva, che non aveva bisogno di lui, nè del suo fermano. Egli volle seguitar il viaggio, come realmente era suo dovere, avendo l'ordine di accompagnar Sua Eccellenza fino a' confini del Imperio: ma non ardì di ingerirsi più in nulla vedendo la risolutezza del Sig. Ambasciatore, e sapendo,

che col mostrarsi in una lettera disgustato di lui a Costantinopoli l'avrebbe potuto rovinare, mentre non aveva ivi alcun forte appoggio, ed aveva avuta quella incombenza a stento, e unicamente per raccomandazione di S. E. medesima.

Vennero ancora tutti gli *Arabagisti* Turchi unicamente per godervi qualche giorno di libertà fra le donne, e il vino, essendovi in quella città un libertinaggio incredibile, e vergognosissimo pel Cristianesimo. Ogni cosa è piena di bettole, e ogni bettola ha delle donne pubblicamente prostituite con una impudenza, e pubblico scandalo inesprimibile.

Ne' 5 giorni di dimora parte si stette in casa sequestrati dalle gran piogge parte si andò, quando il tempo ce lo permise, in giro per la città, e per la contigua campagna. In questa vi erano varie colline artificiali, monumenti di truppe, e di battaglie. In città poi vi è una gran quantità di case, ma miserabili : vi sono molte botteghe, ma per lo più di bagattelle, benchè vi sieno anche de'magazzini di tutti que' generi, de quali si fa ivi il commercio, massime di grani, e biade, che si portano a Costantinopoli. Visitammo varie Chiese, che si trovarono dentro assai sporché con de' quadri miserabilissimi : i libri sacri li trovammo tutti in carattere Greco stampati a Venezia. Osservai, che le Chiese medesime sono voltate da ponente a levante secondo l'uso antico.

Al fine della città vi è il porto, al quale

si scende, essendo esso in un sito, che manifestamente si vede essere stato una volta letto di un fiume, vedendosi tutta la ripa alta corrora verso la città con direzione perpendicolare a quella del Danubio. Deve questa essere stata la ripa del Prut, il quale ora passa qualche miglio lontano dalla città verso Levante. Il Danubio all' opposto deve aver mutato il suo corso accostandosi alla stessa città, a cui ora è contiguo, giacchè in moltissime carte si vede il Prut che rade *Gallaz*, e il Danubio in una considerabile distanza da esso a mezzodì. Da quella parte ora si vede un' ampia pianura appena superiore al letto del fiume, e in moltissimi luoghi piena di acque, che esso vi lascia nelle escrescenze. Su questo antico letto del Prut vi è contiguo al Danubio stesso un grandissimo spazio piano, e poco superiore alla superficie della sua acqua, al bordo del quale si accostano le *saiche* anche le più grosse a tre alberi, per caricare, e scaricare, e in una considerabile distanza dal fiume vi sono de' Magazzini, che lasciano innanzi un ampio soto piano.

Su questo sito trovammo una grandissima nave di quelle, che i Turchi chiamano *Caravelle*, già quasi affatto terminata. La faceva fabbricar ivi *Isac-Agà* Gran doganiere di Costantinopoli, il quale ha varie altre navi, e negozia, volendola adoprare pel commercio d'Alessandria. Era a vederla una macchina spaventosa. Varj della nostra comitiva salironosu in cima, e misurandola co' passi andanti la

trovarono lunga là sù dentro, passi 70, e larga 17 : questa è una lunghezza molto maggiore di quella della nave di S. Carlo di Venezia, su cui ero andato col Bailo Veneto fino al Tenedo, benchè quella avesse 84 pezzi di canone tutti di bronzo. Settanta passi andanti fanno molto più di 140 piedi. Io, che peggiorando sempre della mia gamba, appena zoppicando mi ero strascinato fin là, mi contentai di riguardarla di sotto. La forma mi parve assai cattiva, e cattivi pure, e grossolanissimi varj intaglij fatti in poppa per ornamento. Il peggio si è, come ci disse quell'istesso, che sopravintendeva alla sua fabbrica, che era formata tutta al loro solito di legname fresco tagliato poco prima ne'boschi, il quale poi ritirandosi scompaginava in tal maniera la macchina, che dura pochissimo, e ha pochissima resistenza. Costa assai poco il fabbricar le navi in que' paesi ; ma spessissimo quasi tutta la spesa va a vuoto, e spesso anche tutta. Così di tre vascelli da guerra, che il Gran Signore aveva fatti fabbricare non molto prima del mio arrivo a Costantinopoli, uno, mi fu detto, che appena lanciato in mare andò a fondo. E incredibile li disordine, e la somma ignoranza, che vi è ora nella marina de'Turchi, o sia nel costruire, o nel governare le navi : e in ordine a questa seconda parte io medesimo ho veduto cose incredibili ne' 23 giorni, ne' quali collo stesso Bailo sono ito dal Tenedo a Costantinopoli su'd' una galera Turca. Lo stesso poi soprastante a quella fabbrica di *Caravella* mi disse, che

ogni anno nel Mar Nero periscono molte centinaia di bastimenti. Subito, che il tempo minaccia, e ingrossa, si buttano verso le spiagge a rompere il bastimento, e salvar le vite, avendo legni miserabilissimi per la forma, e costruzione, e non sapendoli regolare contro una tempesta.

Nel medesimo sito vidi varie barchette incavate in un sol tronco intero di albero, come sono le *canoe* degli Americani; ma una di queste era di grandezza considerabile, e capace di molta gente: la trovai lunga trenta piedi di Parigi, e larga nel la cavità sua interna piedi 4. Mi fu ivi detto, che l'imboccatura del Danubio è lontana di là da 50 ore, a che in buona stagione vi si va in due, o tre giorni. Il Sig. Dottor Machenzi mi additò il sito, verso cui sta *Babadà* a 6 ore da *Gallas*, che si credeva essere l'antica *Tomi*, luogo dell'esilio d'Ovidio. Ho inteso dopo credersi più comunemente, che il luogo di detto esilio è situato al nord del Danubio nelle vicinanze della città di *Akkierman*, che è l'antica *Civitas Alba*, chiamata anche in oggi da' Moldavi *Czestate Alba*, e corrisponde al nome Turco *Akkierman*. Cotesta città situata verso lo sbocco del *Niester* sulla sua riva destra ha verso Tramontana un piccolo lago chiamato de'Moldavi *Lacul Ovidilui*, Lago d'Ovidio.

A' 24 arrivò il *Posterlik* del Principe, che veniva da Costantinopoli, portandogli la lieta nuova della sua confermazione. Il *Posterlik* è come il primo Ministro del Principe.

Egli sotto questo Principe, che è un buon giovine di non molta levatura, fa tutto, e la sua parola vale assai più di quella del Principe stesso, in ordine al provvedimento delle cariche, e a tutto quello, che concerne il governo. Fu egli a far la sua visita al Sig. Ambasciatore, il quale gli mandò in regalo alcune bottiglie di buon vino. Tirò innanzi il giorno seguente per arrivare a *Iassy* in due giorni. A' 28 giunse il terzo *Capichiaja*, cioè il terzo de'Ministri, che il Principe tiene alla Porta col *Caftan*, o sia veste di cirimonia, e altri regali, che il Gran Signore mandava ad esso Principe secondo il costume all'occasione della sua confermazione.

Colla dimora, che si fece in *Gallaz*, procurai di determinare la latitudine, e longitudine geografica di quel porto, che è uno de' principali emporj di quelle parti: non avevo meco altro, che un ottante di riflessione di un piede e mezzo, con cui si pigliano facilissimamente le altezze del sole in mare, dove si vede l'orizzonte ben terminato, ma che non serve ove le inegualità del terreno ne impediscono la determinazione, se non col far uso della riflessione fatta nell'acqua unendo le due immagini di esso col sole veduto direttamente in essa acqua, e nello specchietto dell' istromento; la qual maniera, quando il sole ha un'altezza maggiore di gradi 45, come l'aveva allora, soffre una somma difficoltà nella rettificazione dell' istromento. Io perciò mi servii della superficie del Danubio, il quale

non essendo ivi largo verso mezzogiorno abbastanza per determinare l' orizzonte, benchè mi chinassi verso la sua superficie in modo, che il fondo dell' istromento era al pari dell' acqua ; mi convenne far varie riduzioni, colle quali, e con una correzione, che richiedevano le divisioni di quell' ottante, trovai il dì 27 la latitudine di gradi 45, e un poco più di minuti 22, e il dì 28 di gradi 45 e un poco meno di minuti 24 : onde si può prendere per latitudine prossima gradi 45 minuti 23, che è alquanto minore di quella, che si ritrova in varie carte. Per la longitudine pigliai colo stesso stromento varie distanze della Luna dal Sole, regolando un oriouolo da tasca a secondi colle altezze di questo prese per mezzo della riflessione nell'acqua, ma non ne posso ricavare con sufficiente esattezza il frutto richiesto prima di avere il luogo della luna ben determinato quel giorno in qualche paese cognito per non fidarmi della semplice teoria della luna, che quantunque assai migliorata da' Geometri, e Astronomi in questi ultimi anni, ad ogni modo non ha ancora la totale esattezza (*).

29. G I U G N O.

Asciugata, e piegata la biancheria, e regolato il bagaglio, che fu ridotto tutto in cin-

(*). Non ho potuto ricavarne nulla dopo, perchè nel decorso del viaggio perdetti la cartina, in cui era segnata quella osservazione.

que soli carri, ma grandi assai, si partì la mattina de' 29 alle 9 $\frac{1}{2}$ per *Pucen* villaggio situato alla distanza di ore 14 Moldave : la strada attribuita a un'ora di cammino essendo più corte assai che nella Bulgaria, ci fu promesso che le avremmo fatte in otto ore, ma ve ne impiegammo 9, andando per altro a gran trotto : i carri ci accompagnarono continuamente al passo stesso. Dietro a noi vedevamo a *Gallaz* medesimo un gran diluvio d'acqua, che fortunatamente non ci raggiunse.

Dopo 4 ore di viaggio ci fermammo per un'ora pranzando accanto a un pozzo, giacchè in tutta quella lunga giornata prima di esso *Pucen* nostro termine non incontrammo alcun villaggio, o casa, o capanna. La campagna era la più bella, che potesse vedersi, grand'erbe, e fiori, ma senza alcun'acqua corrente, senza alberi, e senza pure un uccello. In due soli luoghi s'incontrò pochissima quantità di bestiame con qualche pozzo, e in pochi siti pochissimo seminato : sicchè ci comparve quella una solitudine, e un vero deserto. Partiti di là alle 2 $\frac{1}{2}$, dopo altre quasi 4 ore arrivammo in vicinanza di *Pucen*, d'onde ci era venuta incontro una truppa di cavalli per mutar i nostri già estremamente fatigati ; ma questo soccorso arrivò troppo tardi. Si perdettero una mezz'ora intiera a staccare, e attaccare per que'pochi passi, che ci restavano, e già erano così rovinati i cavalli, che tre ne creparono la notte seguente.

Si giunse a *Pucen* sulle 8 ore, avendo

l'incontro del Governatore del luogo co' principali del paese usciti a cavallo a ricevere, e corteggiare S. E. *Pucen* è un gran villaggio di molte case disperse, poco migliori di quelle della Bulgaria; ma in queste s'incontra anche qualche banco, una tavola, e qualche finestra un poco più capace di dar del lume. Vi sono varie Chiese con de' Preti Greci di rito, e Scismatici, ma Moldavi di nazione, e parlano la sola lingua Moldava; onde non potei intenderli, nè farmi intendere. Si ebbero per quartiere varie di quelle casette di poveri, ma puliti villani, nelle quali però non ci ritirammo a dormire prima di mezza notte, essendosi avute tardi, e scarse le provvisioni per far la cena.

30. *G I O G N O.*

Quindi si dormì la mattina de' 30 fino al tardi in modo, che noi ci alzassimo, passò di là il *Capichiaja* sudetto col *Caftan*; benchè egli fosse partito da *Gallaz* quella mattina medesima. Pure si partì alle 10 per *Birlat*, dicendoci, che il viaggio era di otto ore Moldave, ma che vi si arriverebbe in 5 ore. La strada riuscì molto diversa da quella del giorno innanzi, colla quale solo si accordava nell' esservi per tutto intorno un totale deserto. Si cominciarono a trovare de' piccoli arbusti, indi degli alberi, e selva folta con pessime strade: queste da pertutto nelle selve s'incontrano incomparabilmente peggiori, che ne' paesi aperti, mas-

sime dopo le pioggie, non potendosi asciugare così presto, dove i raggi del sole non penetrano punto, o hanno poca forza; onde esse durano più lungo tempo ammorbidite dall' acqua, e più facilmente si rompono dalle ruote, e piedi delle bestie; oltrechè anche le radiche degli alberi sollevano, ed anche rompono in molti luoghi il terreno.

Appena avevamo fatto un' ora di viaggio, che si vide passare correndo a rotta di collo un altro corriere Prussiano, il quale fu richiamato indietro, e si fermò a parlare per un poco col Sig. Ambasciatore, che lo conosceva. Disse, che quello era il quinto giorno, dacchè era partito da Costantinopoli: che aveva avuto l' ordine di fare tutta la possibile diligenza, e passare, se gli riusciva, anche innanzi all' altro, che era partito tanti giorni prima, sul quale aveva già guadagnate varie giornate: che portava al suo Sovrano ottime nuove: che il suo Ministro aveva ottenuto tutto quello, che il Re desiderava dalla Corte Ottomana, onde non vi sarebbero più altri corrieri per allora dopo di lui.

Alle due, dopo un pezzo di strada veramente orrida, ci fermammo a pranzare accanto a un rivo torbido in modo, che non poteva sorvire a dissetarci, e di fatti in questo viaggio per la Moldavia ci convenne portare con noi continuamente ancora l' acqua, che non si trovava per istrada quasi mai, o non si trovava bevibile.

Alle 2¹/₄ si ripigliò il cammino per delle

strade meno rovinate, ma che pure avevano de' passi assai cattivi, finchè si sboccò in un bel vallone, in cui giace *Birlat*, ove arrivammo alle 8 ore, avendo così impiegate quasi 9 ore di viaggio in cambio di 5. I carri giunsero un' ora dopo di noi, uno de' quali, e in esso vi era il mio letto, si ruppe in distanza di un' ora dal luogo, e convenne mandar indietro della gente con altro carro; sicchè non potè giungere, che a mezza notre.

Qui ancora tutti i principali del paese col Governatore ci vennero incontro, e la moglie di esso Governatore Greca Costantinopolitana venne con un suo figliuolino a fare una visita alla Sig. Ambasciatrice, che aveva conosciuta in Costantinopoli essa, e la sua famiglia, e vi si trattenne a lungo discorso.

Il nostro quartiere fu in varie case al solito piccole. Accanto a quella del Sig. Ambasciatore vi era un piccolo fiume, il cui nome non mi seppe dire alcuno di quelli, co' quali potei parlare, con un ponte largo, e sodo formato di grossi tronchi di alberi. Lo passammo andando nel più abitato del paese, che essendo stato da me nominato *sello*, cioè villaggio, mi fu risposto *Miasto*, (col qual nome ivi, e anche in Polonia si chiamano le città) *ne sello*: ma veramente aveva tutta l'idea di un villaggio, benchè vi fossero varie strade meno cattive, qualche casa migliore di Mercanti Ebrei, con delle finestre di vetro, ma solo a pian terreno, e qualche bottega. Di essi Ebrei ve n'è ivi buon numero, e sono originari

Tedeschi : vanno vestiti come in Polonia con certi abiti neri lunghi, e un berrettino in testa di cuojo, o panno simile a quello de' nostri Abati. Ci dissero, che questo luogo era stato rovinato, e quasi affatto distrutto pochi anni addietro da' Tartari.

1. L U G L I O.

Il giorno seguente I. Luglio si partì alle 10 $\frac{1}{2}$ per *Vasluy*. Si trovarono paesi bellissimi, come per tutto altrove fuori delle selve : tutto era pieno di erba folta, e di fiori ; ma senza un'anima come un deserto. Si vide solo in qualche distanza un uomo a cavallo, il quale appena scopertici uscì di strada, e si mise a correre su per la pendenza di un giogo di colline. Uno de' nostri Giannizzeri gli corse dietro a galoppo serrato, ma non potè raggiungerlo, e ci sparve essendo scorso di là dalla cima. Dimandando la cagione di quella fuga, udii, che quello doveva essere un povero viandante, il quale per salvare il suo cavallo dovette prendere quel partito : vi è in tutta la Moldavia il barbaro costume di pigliare per servizio pubblico senza alcun riguardo, e senza alcuna paga, tutto quello, che s'incontra, bovi, carri, cavalli, pigliandoli tanto da' paesani ne' villaggi, e anche nelle città, quanto da' viandanti, benchè forestieri, esercitando con un uso crudele un totale dispotismo. Se era raggiunto quel povero uomo, avrebbe dovuto dare il suo cavallo, o contentandosi di uno di

quelli, che ci servivano, il più rovinato, o venendo dietro per recuperarlo, dove ne fosse cessato il bisogno, e se non fosse crepato per istrada.

Su questo, e tu mille altre cose simili il nostro Commissario ci dette delle belle lezioni con una franchezza maravigliosa. Ci disse, che come il principe dura poco, e spende tanto per aver il posto, egli il primo, e poi tutti que'Greci, che hanno impieghi, cercano di far danari per qualunque via, rubando, estorcendo, spogliando quanto possono. Negli ordini, che si erano ivi avuti direttamente dalla Porta, di provvedere, e far servire il Sig. Ambasciatore, era espresso, che la spesa si difalcasse dal tributo, che si paga al Gran Sig. Si sarà messo, e Dio sa quanto, come se si fosse fornito assai più, e pagato tutto a danaro contante, eppure quasi ogni cosa si pigliava senza pagare. Ogni villagigios in cui si arrivava la sera, era obbligato a dare le provvisioni da bocca, e tutti i cavalli, e bovi necessari per la giornata seguente, e se non ne aveva, si pigliavano ne'villaggi vicini, essendosi per ciò spediti gli ordini innanzi: se in tanto capitavano de passeggeri, si pigliavano i loro cavalli, e se questi crepavano, la perdita era pel loro padrone. Per que'tre cavalli, che erano morti dopo la prima giornata, non fu pagato nulla a'lor padroni.

Nè queste violenze si esercitano solo nel passaggio di un Ambasciatore, che è raro. Ogni corriere, che passa, o sia del Principe, che ne manda quasi ogni settimana, o sia di

un Sovrano estero, e sempre un tal corriere va accompagnato da un Giannizzero, ha diritto di prendere il cavallo di qualunque viandante, che incontri, o di qualunque paesano, se lo trova miglior del suo, o più fresco, e tirar innanzi con esso.

I Giannizzeri poi fanno delle estorsioni terribili da per tutto. Questa, mi dissero, e ciò mi fu confermato dopo in molti luoghi, è la ragione, per cui tanti bellissimi paesi sulla via della posta sono oramai abbandonati, e ridotti a deserti. Tutti i paesani sono fuggiti, e in qualche distanza da quella strada comincia la popolazione, che mi dissero essere assai numerosa. Un Missionario Gesuita Polacco arrivato a Costantinopoli poco prima della mia partenza mi disse, che avendo fatto quel viaggio con alcuni Mercanti, che venivano dalla Russia, aveva dovuto fare un lungo giro per evitare quella strada, e si erano fermati quasi sempre la notte in campagna aperta lontano dall'abitato per evitare il pericolo di perdere i loro carri, e cavalli, che sarebbero stati assolutamente presi loro per forza, qualunque occasione si fosse presentata di averne bisogno. Misera condizione di paese oppresso da' Greci con un atroce dispotismo !

Si costeggiò quel giorno per lungo tratto un piccolo fiume, e al fine si shoccò in una pianura inonda per un grandissimo tratto dalle acque sue, e dalle acque piovane, ove i nostri cavalli andarono a guazzo, senza però, che l'acqua entrasse nelle carrozze. Al fine

vicine al nostro termine trovammo un ponte : ci era stato detto, che avremmo ivi trovata una grandissima altezza d'acqua, che ne avrebbe resa pericolosa l'imboccatura ; ma come era preciso l'avviso del nostro arrivo, così con una quantità di rami d'alberi buttati ivi da que'di quel villaggio, si era reso il passo assai praticabile : ad ogni modo vi fu anche molta gente comandata per sostener le carrozze.

Si arrivò a *Vasluy* alle 8, onde essendoci fermati pel pranzo da un' ora si erano impiegate nel viaggio ore $8\frac{1}{2}$. *Vasluy* è un villaggio piuttosto grosso di grande estensione, ma di case disperse qua, e là, e assai miserabili. In quelle, che ci furono assegnate, non trovammo la solita pulizia. In una di esse, che aveva solo una piccola cameretta, con un andituccio avanti, alloggiammo il Barone, il Sig. Hübsch, ep io, e niuno potè mai chiudere un occhio, tante furono le cimici, che appena messici a letto sbucarono da ogni parte, e ci assalirono. A mezzo il mio letto corrispondeva un finestrino, che non aveva con che potesse chiudersi. Io per esso ne buttai fuora più da una settantina di quelli, che mi vonnero sul viso, e pel corpo, in modo da poterli prendere senza schiacciarli per non sentire la schifosissima loro puzza. Fatto giorno ne trovammo una quantità per i muri, e per tutti i letti, quali si pendò a far ripulire, per non portar innanzi con noi quelle sordidezze.

2. L U G L I O.

La mattina de' due si parti parimente alle 10 $\frac{1}{2}$ dicendoci, che si andava a *Schkentei*. Si costaggia per un pezzo lo stesso fiumicello, e si trovarono paesi ugualmente belli, e disabitati, e incolti. Ci fermammo pur da un'ora per pranzare, e al fine entrati in un vallone dopo una piccola salita si vide una Chiesa, e si seppe, che essa apparteneva ad un villaggio, che una volta vi era, e si chiamava *Schkentei*, ora totalmente distrutto. Ivi il nostro Commissario, che era un giovane disapplicato, e nulla pratico del paese, si trovò ben confuso. Non sapeva neppur esso, dove si dovesse andare, e dove fossero stati mandati gli ordini per preparare il necessario. Si mandò della gente qua, e là per le selve vicine a cercar qualche villaggio, che ve ne sono varj fuor di mano, e al fine si svoltò a mano manca verso uno di essi, che era situato in mezzo a una bella selva di alberi altissimi, e alquanto lontani gli uni dagli altri in vicinanza di un rivolo, ove arrivammo alle 6 $\frac{3}{4}$.

Il villaggio era di pochے case alquanto discoste le une dall' altre, e miserabilissime. Quindi per le LL. MM. fu messa la gran tenda, e noi ci accomodammo in alcune di quelle casucce, che per altro trovammo assai pulite. Si trovò pure tutto il necessario per la cena, e per la continuazione del viaggio del giorno seguente. Si fece una bellissima passeggiata per un gran vialone di quella selva, ove si vide

da ambe le parti una grandissima quantità di alberi bellissimi, assai grossi, alti, e diritti, e s'incontrò molto bestiame, che tornava a casa, ammirando la straordinaria grandezza delle bestie a corno, che si trova in tutta la Moldavia, alla quale grandezza corrisponde la grossezza, e la forza. Come la giornata seguente si doveva fare una gran parte di viaggio per una selva, che quando è piovuto assai, è quasi impraticabile, ed ha sempre le strade assai cattive, così fu quella sera ordinato, che per la mattina seguente si trovasse all'ordine un gran numero di que' bovi, e ci ritirammo a cenare, e dormire.

3. LUGLIO.

La mattina de' 3 si trovò ognì cosa pronta, e si partì per *Iassi* alle 10, essendo le carrozze tirate da bovi; ma il nostro Commisario, e il Sig. Hübsch partirono prima a cavallo, e avanzarono fino alla città per disporre l'alloggio, e il ricevimento del Sig. Ambasciatore, il quale per altro non voleva recar alcun disturbo al Principe, nè aver alcuna sorte di cirimoniale, bastandogli, solo di trovar il suo comodo con un buon quartiere o dentro, o fuori della città.

Dopo una mezz' ora di viaggio trovammo un'osteria, dove ci fermammo alquanto per far abbeverare i bovi i un vicino rivoletto. Tre altre ore andammo dentro la selva assai folta, e piena pure di alberi bellissimi, in cui

trovammo le strade sufficienti ; in un sito osservai, che la strada medesima larga per molte carrozze è tutta sostenuta in aria su d'una diga di terreno riportato assai alta, e lunga, che passa sopra un vallone, e deve aver portato una spesa considerabile. Dopo dette 6 ore e mezza di viaggio si sboccò in un bel prato circondato per ogni parte dalla selva medesima con una fontana a mano manca poco lontana dalla strada. Ivi ci fermammo per un' ora, e vi pranzammo. Ci fu detto, che il resto della strada era buonissimo, onde furono rimandati indietro i bovi, e attaccati i cavali : ma presto ci trovammo ben delusi. Nel rientrar nella selva s'incontrarono strade assai peggiori delle passate, e si stette fermi lungo tempo non trovando modo di far andar innanzi i cavalli, e strascinare le carrozze anche vuote, in un sol passo si aspettò mezz'ora intera ; ma alla fine dopo lungo s'tentò pur si mossero, e uscimmo da quegli orridi fanghi, e non molto dopo dalla selva ancora, trovando appresso bellissime strade, per le quali alle $4\frac{1}{2}$ sboccammo nella pianura, in cui giace la città di *Iassi* a un miglio Italiano di distanza su d'un giogo di colline pochissimo elevate dal piano in una bellissima situazione facendo nel riguardarla di là una comparsa assai bella.

Ivi trovammo il Sig. Hübsch, che vi venne incontro dalla città col Sig. *La Roche* Segretario del Principe per le lettere Francesi, e Italiane accompagnato da varie altre persone a cavallo. Esso Segretario fece alle LL. EE.

un complimento gentile a nome del Principe offerendo la carrozza medesima di sua Altezza, che aveva fatta venir seco per condurle al quartiere assegnato loro, ed esibendo tutta l'autorità di esso Principe per quello, che occorresse per loro servizio tanto nella dimora, che volessero far ivi, quanto nella continuazione del loro viaggio. Questo Segretario è Francese di nazione nativo di *Aix*. Era andato là col Principe al tempo della sua elevazione al Principato, e ne godeva tutta la confidenza. Mi comparve uomo pieno di polittezza, e di maturo giudizio: mi fu assicurato da altri, che era uomo di un ottimo ondo di probità, e che tutto attento al servizio del suo Principe, non si mescolava nulla negli intrighi de' Greci, che tiranneggiano quel misere stato, e si fanno tra loro una continua crudele guerra di cabbale: egli così si sostiene senza essere rovinato, come è seguito ad altri co' principi precedenti.

In ordine all'alloggio il Sig. Hübsch arrivando a *Jassi* aveva trovato destinato il quartiere per le LL. EE. in una piccola casetta, dove sarebbero stati troppo ristretti tutti, massime i figliuolini, che avevano bisogno di spazio sufficiente per zampettare scrrrendo di quà, e di là. Aveva dunque aggiustate le cose in modo, che fosse destinata piuttosto una bella villa chiamata la *Formosa*, che il Principe ha in quella stessa pianura a piedi di quelle colline, per le quali eravamo discesi, ed era a un mezzo miglio d'Italia di là, e alla stessa distanza da *Jassi* di un miglio d'Italia incirca.

Il dimorare fuori della città era appunto di tutto genio del Sig. Ambasciatore si per avere tutta la libertà, che per non essere, come si è detto, di alcun disturbo al Principe per conto di alcun cirimoniale, pronto anche a vederlo in privato in terzo luogo, o non vederlo, come egli avesse desiderato, sapendo, che prima anche nella sua partenza da Costantinopoli si erano su ciò allarmati i suoi Greci Ministri alla Porta, e avevano sì per questo, che per altre loro ragioni di politica, fatti tutti gli sforzi per impedire, che il Sig. Ambasciatore non passasse per *Jassi*, ma per li deserti, per dove mandano gli altri Ambasciatori che sogliono essere di molto carico al paese per le provvisioni, che si sogliono dare in danaro, e in roba a loro, e ai loro *Michmadr*. Il Sig. Ambasciatore aveva voluto in tutti i conti, che nel suo Fermano si esprimesse, che passerebbe per la via de' villaggi, la quale passa per *Jassi*; ma insieme si era espresso, che non veleva altro, che il necessario pel comodo suo, e del suo seguito senza portare il menomo imbarazzo nè al paese, nè alla persona del Principe, quale aveva conosciuto in Costantinopoli avanti alla sua elevazione, essendo anche egli stato più volte da giovinetto a prender il caffè da S. Eccellenza.

Arrivati alla *Formosa* trovammo un palazzo quasi affatto sguarnito non solendo più andarvi i Principi, ma grande, e comodo, e colle vetriate ancora intere e varj sofà ancor in essere co'lor cuscini, e varie sedie con una

famiglia, che ne ha cura, e vi risiede per conservarlo. Vi è un gran recinto di mura, che richiude un gran cortile colle stalle, e rimesse, il palazzo del Principe, e un alto gran palazzo al fianco per le donne, come se fosse fatto a uso de'Turchi, ad amendue de' quali si monta per una scalinata di pietra, che nel secondo è assai grande, e in questo vi sono delle dorature, e intagli di prezzo. Vi rimane anche nello stesso recinto dalla parte del secondo palazzo un giardino con de'viali, e alberi di frutti, ma ora assai trascurato.

Nel primo ingresso nel palazzo vi è una gran sala, ch. ha in faccia alla porta un camerone diviso da essa con delle balaustre, e terminato da gran finestrone, che ne pigliano tutta la facciata, e mettono su d'un lago artificiale, che si termina alle suddette colline. Da tutte le parti vi sono delle camere, due delle quali assai grandi sporgono in fuori nella facciata di quà. e di là dalla porta. Il lago è formato da un'acqua, che nasce a piedi di quelle colline, ed è arrestata da una diga forte, e gressa di pali, e terra, che è lunga più di mezzo miglio d'Italia. In mezzo alla diga vi è un'apertura con un canale, che porta l'acqua a un molino contiguo. Il lago ha del pesce, e vi sono de'battelli per andarvi a spasso, ma dalla parte occidentale è oramai pieno di cannucce, e altre erbe palustri, non essendo stato ripulito da gran tempo. Fu fabbricata detta villa da Costantino Mauro-Cordato stato Principe di Moldavia più volte in

questo secolo, uomo di gran talenti, e assai celebre in quelle parti.

Prima di dire quello, che ivi ci occorse ne'quattro giorni, che vi dimorammo, dirò qualche cosa sulla costituzione particolare di quel paese, secondo quello, che ho ricavato da varj, ma principalmente dalla lunga conversazione avuta più volte con una persona di spirito, e talento de'primi Signori della Moldavia, che vi ha de'gran beni, vi ha esercitata una delle prime cariche, ed ha presentemente uno de' migliori governi, onde deve essere ben informato.

Ia Moldavia, come egli mi disse, ha da 120 di quelle, che essi chiamano ore di lunghezza, le quali mi parvero di 3 miglia Italiane l'una incirca, sopra 80 di larghezza, e la sua popolazione presentemente è di 150 mila uomini incirca senza le donne, e i fanciulli: è cosa troppo nota, che essa anticamente ha avuti i suoi Sovrani indipendenti: geme ora sotto il giogo della Tirannide Ottomana. Non è governata immediatamente da' Turchi, ma tanto ivi, quanto in Valachia il Gran Signore mette il Principe con pieno potere di levarlo, quando vuole, anche a mezzo l'anno, anche senz'altro motivo, che quello del suo capriccio, e dell'interesse de'suoi Ministri. Questo sì che ha l'obbligo di mettervi un Principe Cristiano lasciando la piena libertà della Religione, e ciò senza che alcun Turco entri ad esercitarvi alcun impiego pubblico. Di fatti non vi sono de'Turchi stabiliti nel

paese toltime i negozianti, che vi hanno botteghe, o che vanno, e vengono pel loro commercio. Il Principe tiene al suo soldo una guardia Turca di dieci, o al più di quindici Giannizzeri sotto il comando di un Caporale Turco ben pagato in tutti i luoghi grossi, come città, e terre della Provincia, per mantenere il buon ordine presso questi negozianti Turchi, o Tartari, che vi si trovano in gran numero.

Questo Principe si sceglie tra i Greci sudditi della Porta, i quali dalla vita che fanno in Costantinopoli quasi di veri schiavi, passano là ad un potere sovrano, e a cariche di grande autorità, e lucro. Quindi fra loro si fanno una crudele guerra gli uni agli altri, guadagnando di nascosto i Ministri con esorbitanti somme di danari, rispette alle quali è quasi un niente quello, che si paga legittimamente alla Porta, o pel Gran-Signore, o per li Ministri medesimi. Si fanno perciò de'grandi debiti, e questi fino a 20, e anche a 30 per 100 d'interesse, per rifarsene con delle violenze, ed estorsioni incredibili, le quali ad ogni modo per lo più non bastano: perchè appena è nominato il Principe, ed ha pigliato possesso, si fanno subito mille maneggi per iscavalcarlo, la qual cosa riesce spesso anche a mezzo l'anno, ma molto più quando viene il tempo della conferma, e spesso succede, che dopo pochi mesi, o dopo un anno il Principe è deposto, anzi relegato in qualche isola dell'Archipelago, e anche messo in prigione per debiti.

Questo sì, che da alcuni anni in quà si è avuto il riguardo di non deporre i Principi, che al tempo della conferma, la quale costa loro ordinariamente un terzo meno, che la prima istallazione. Questa si deve fare ogni tre anni ; ma d'ordinario si sogliono far passare questi Principi dalla Moldavia alla Valachia, e viceversa.

Paga il Principe al Gran-Signore per tributo annuo da 50 in 60 mila piastre, oltre alle quali si paga una molto maggior somma, che va giuridicamente divisa tra' Ministri della Porta tanto per la prima istallazione, quanto per ogni conferma, e questa si chiama *Mucarer*. Si crede, che il Principe presente per la conferma, che ha avuta, abbia pagate da 600 borse di *Mucarer*, che sono 300 mila piastre. Queste sono spese giuridiche, e pubbliche : ma oltre a queste, è incredibile quanto si spenda occultamente per avere l'ajuto di quelli, che circondano il Gran-Signore. Il Principe presente per ottenere questo posto, per quanto ne sono stato assicurato da chi sa bene gli affari di Cortantinopoli, pagò di nascosto al solo *Muftì*, che il primo capo della Religione Ottomana, 200 borse, cioè 100 mila piastre, la qual cosa scoperta servì maravigliosamente al gran Visir, che non era suo amico, per iscreditarlo presso il Gran-Signore, che lo stimava, e rovinarlo, facendolo deporre, e mandar in esilio.

Oltre alle grandi spese, che realmente è obbligato a fare il Principe alla Porta per

pagar il tributo, e guadagnare i Ministri Turchi, è mangiato assai da'suo*Capichiaja*, i quali gli mettono in conto assai più di quello che spendono, e regalano, essendo essi quelli, che si arricchiscono, mentre, come si è detto, egli spesso n'esce pieno di debiti.

Per l'ordinario si dice da'Greci a Costantinopoli, che la Moldavia frutta al Principe da 1700 borse; ma sono stato assicurato, che arriva a fruttarne abitualmente fino a 2700, che sono un milione e 350 mila piastre, mentre la vicina Valachia frutta anche 5 mila borse al suo Principe. Eppure tutto questo danaro si consuma nelle spese pubbliche, e nelle segrete, che fanno i Principi per ottenerne quel posto, e mantenersi, ed esce così fuori della Provincia.

Oltre a tanta somma di danaro, che per questa via esce dalla Moldavia, ne esce un'altra quantità considerabile, che guadagnano, o estorcono i Ministri del Principe, e tanti Greci, che sono adoperati nelle diverse cariche, e governi, i quali tutti si affrettano ad approfittarsi con tutti i mezzi possibili per far quella loro come vendemmia, giacchè mutato il Principe si sogliono mutar tutti per dar luogo a'dipendenti del nuovo.

Ne esce anche una quantità considerabile per le spezierie, e pel lusso che vi si è introdotto presso la Nobiltà del paese, la quale spende assai per li panni, e strofie forestiere, e soprattutto per le pelli fine, che vengono di fuor di stato. Di questa Nobiltà vi sono tre

ranghi differenti : quelli del primo rango si chiamano *Bojari*, e l'etimologia del nome viene certamente dalla parola Slava *Boj*, che come si è detto di sopra, significa guerra, avendo le armi ivi pur, come altrove, dato il primo rango di nobiltà. Di questi *Bojari* ve ne sono da 100 case ; ma tutte, o quasi tutte famiglie nuove nel paese, o nuove in quel rango, essendo mancate affatto, o cadute in somma povertà tutte le antiche de' tempi anteriori alla dominazione Ottomana. Alla Corte del Principe vi sono 12 gran cariche nominate da esso Principe, mutato il quale si mutano ; ma resta loro il rango alla Corte, e restano varj privilegi, che fruttano, tra' quali vi sono varie esenzioni da' tributi, e imposizioni per un numero determinato de' loro dipendenti. Quel Signore, da cui ho avute le principali notizie, coll'averne esercitata una, ricavava dalle sudette esenzioni da 3 borse all'anno, e alcun altro, come egli mi disse, ne ricavava anche 5, e anche 10.

I *Bojari* sono in grande considerazione anche presso il principe, il quale, come ho udito anche da varj, che non sono del corpo loro, conviene, che abbia per essi tutti i riguardi, essendovi varj esempj di Principi depositi per li loro lamenti fatti alla Porta. Grandissimo è pure il riguardo, che deve avere per gli Ecclesiastici, massime per i Vescovi. Di questi ve ne sono 3, e un Arcivescovo. Questi fatti una volta durano in vita senza dipendere nè dalla Porta, nè dal Principe, nè dal Pa-

triarcha di Costan' inopoli in quello, che appartiene alla durazione del loro impiego, e al governo delle loro diocesi, dove i Patriarchi medesimi di Costantinopoli si mutano spessissimo dalla Porta, dandosi quella dignità *plus offerenti*

Ora il Principe non ardisce di mettere alcuna straordinaria imposizione generale senza il consenso di questi Vescovi, e de' principali *Bojari*. Ve n'era una volta una grossissima su li bovi, la quale fu levata ad istanza de' Vescovi, e di essi *Bojari*, e fu promulgata una scomunica concepita ne' termini più forti di maledizioni, e minacce contro chiunque abbia ardir di rimetterla. Il Principe presente ha ottenuta dal Patriarca di Costantinopoli l'as soluzione dalla scomunica, e dalla Porta un *Fermano*, che lo autorizza a farlo: ad ogni modo non ardisce di eseguirlo per l'opposizione, che incontra ne' Vescovi, e nella magior parte de' *Bojari*, e de' popoli, essendo capitati anche de' viglietti segreti su questo al Principe pieni di miracce.

L'Arcivescovato frutta da 40, ed anche 50 borse. Ogni Prete ordinario paga al suo Vescovo due piastre all' anno, ma tutta il Clero non paga al Principe, che la metà delle imposte. Vi sono molti Monasteri di Monaci, i quali dipendono senza subordinazione a' Vescovi da' loro Abatti fatti da loro stessi col consenso del principe.

Si è veduto quanto danaro esce ogni anno dalla Provincia; convien vedere per qual via

vi entri, che altrimenti in poco tempo si esaurirebbe quel, che vi fosse. Sono stato assicurato, che ogni anno ne escono da 40 mila bovi ben ingrassati, che vanno in Slesia, Transilvania, e altrove, e si vendono incirca 10 ungheri l'uno. Per questo capo solo vi entrano più di 1500 borse, valendo ogni unghero poco meno di 4 piastre. Ne escono da 10 mila cavalli, de' quali varj si vendono anche a 20, e a 30 ungheri l' uno. Si vendono fuori di stato da 200 mila, e alcuni anni fino a 300 mila castrati. Trovammo in *Jassi* un Mercante, che quest'anno ne aveva comprati egli solo, e mandati a Constantinopoli pel *Bairan*, che è come la Pasqua de' Turchi, 60 mila. Si vende pure una quantità grande di miele, e cera, restando il primo per lo più in Costantinopoli, e andando la seconda per la maggior parte a Venezia, e da questi due capi si ricavano verso 1000 borse all' anno. Vanno pure a Costantinopoli più di 300 mila chilò di grani, misura di 22 oche di peso, come si è detto di sopra. Inoltre si vende una gran quantità di legname, massime per gli alberi delle navi. Si tagliano da' paesani i grandi alberi nelle selve vicine a' fiumi *Moldava*, *Bistrina*, e *Seret*, nell' ultimo de' quali entrano i due primi, e questo nel Danubio. Il sevo, i cuoj, le pelli fine del paese, le carni fumate, il formaggio, il butirro salato, il vino, che va fuori del paese, il tabacco, sono anche de' rami di commercio molto lucrativo.

Vi è anche nel paese gran quantità di

vigne, massime nelle vicinanze della Valachia, e nelle selve oltre a' cervi, e cignali, de' quali ve ne ha in abbondanza, vi sono delle bestie di più specie, che danno delle pelle fine: vi è in somma tutto quello, che si richiede per rendere felice una Provincia, e questa lo sarebbe, se non fosse tanto oppressa dalle imposizioni ordinarie, e straordinarie, e dalle mille arti, che adoprano i Greci per opprimere i popoli, e scortiearli.

Ha il Principe molti mezzi per tirar a se il danaro oltre le prepotenze, che si praticano con quelli, che non sono de' principali *Bojari*, o loro dipendenti. Tira de' gran diritti dalle dogane di tutti i generi, che si estraggono. Vi sono delle imposizioni forti su li fuochi, sulle teste umane, ed altre simili. Per queste imposizioni si paga un tanto il mese, e della somma un terzo è una capitazione sugli uomini, e due si ripartono su' bestiami. I capi de' villaggi ne fanno la distribuzione secondo lo stato delle persone, e delle famiglie. Vi è qualche casa di puri villani, che paga di sua parte più di 100 piastre all' anno, come udii da loro medesimi in alcuni villaggi, o mi aggiunsero, che vengono spesso degli ordini di contribuzioni straordinarie, che s' impongono affatto arbitrariamente sotto varj pretesti. Non era gran tempo, che era stata pagata una contribuzione solita di 8 piastre, e 16 parà: allora era sopravvenuto nuovo ordine di pagarne subito un' altra metà di più pel titolo del *Mucarer*, che il Principe doveva pagare

per la sua conferma, di cui gli Ecclesiastici, che pagano la metà de' Laici, dovevano pagare 2 piastre, e 4 parà per uno: ne' villaggi per i poveri, che non possono pagare, convien che paghino li più ricchi, o i loro padroni.

La lingua del paese è un miscuglio di varie lingue. Vi è qualche cosa della lingua Slava, e della Turca; ma la più gran parte è presa dal Latino, e dall'Italiano, e vi s'incontra una quantità di quelle parole Italiane, che non sono derivate dalle Latine, come pure moltissime delle Latine s' incontrano mutate in quel modo, in cui le hanno fatte entrare nella presente loro lingua gl' Italiani. Questo mi fa credere, che l'origine della tanta affinità della loro lingua colla Latina non si deve prendere dalle antiche colonie Romane, o da' loro esuli, o da' primi secoli della Chiesa, come ivi molti mi affermavano, ma piuttosto dal commercio, che vi hanno avuto gl' Italiani pochi secoli addietro, e dalle loro colonie. Mi disse il Sig. **Millo** Starosta di *Ciarnouz*, governo ora appartenente alla Moldavia, che in *Suciava*, una volta Capitale della Moldavia situata a due giornate da *Jassy* a ponente, ha veduto egli stesso da 30 Chiese ora dirute piene d'iscrizione de' Genovesi, e che ivi in un castello pur diruto vi sussistono tuttora le armi di Genova. Detto Signore è Greco, ma d'origine, come egli mi disse, Francese, e sa bene la lingua Italiana, e Francese. Avendo presa una ricca moglie ereditiera, si è stabilito in quel paese, in cui gode molte ricchezze, ed è molto considerato da' Principi.

Mi aggiunse il medesimo, che vi è in *Iassi* inedita un'Istoria di Moldavia fatta compilare da Gregorio Skika (sic) stato Principe di Moldavia 36 anni addietro, uomo di ottimo gusto, e di molto sapere, e ricavata da tutti que'monumenti, che il medesimo aveva con somma diligenza fatti ricercare da pertutto. Mi aggiunse la tradizione popolare, che vi è nel paese, che un Cavaliere Unghero avanzandosi coll'andare a caccia fino a là, trovò il paese deserto : che alfine vi trovò un pellicciere con delle api, dalle quali aveva il suo nutrimento, da cui prese nome la città di *Suciava*, che egli vi stabili conducendovi una colonia di Ungheri, derivandosi *Suciava* dal nome, con cui in quella lingua si chiama un tal mestiere : che un suo cane chiamato *Moldav* caduto nel fiume vi si annegò, e dette il nome al fiume *Moldava*, e alla Moldavia.

Il Principe presente di Moldavia è *Gregorio Calimachi*. Suo padre essendo al servizio del primo Dragomano della Porta andava con esso alla Corte, ed era ivi conosciuto per uomo di talento, e di spirito : tagliata la testa al medesimo Dragomano per delitti di stato, esso gli fu surrogato : dopo vari anni di servizio fu fatto Principe di Moldavia, posto che spessissimo ottengono i primi Dragomani, e si tiene per cosa sicura in Costantinopoli, che l'anno venturo il primo Dragomano presente sarà pure fatto Principe o di Moldavia, o di Valachia. Detto Principe suo padre, che ancora vive, fu deposto, e relegato. L'anno scorso

sperava di riavere il posto: ma esso fu piuttosto dato al figliuolo, che è un giovine di n'indole assai dolce, e amabile, e pieno di politezza, e di buone massime, e sentimenti; ma i suoi Ministri, che gli hanno procurata la carica, sono quelli, che fanno tutti gli affari, e opprimono, e tiranneggiano al solito que' poveri popoli. Vi è con esso un suo fratello più giovane di lui, che parimenti ha una indole eccellente, ed è stato molto bene educato.

Quella sera, che noi arrivammo alla *Formosa*, arrivò pure l'Ufficiale, che portava il *Caftan*, e gli altri regali del Gran Signore, e la mattina seguente si doveva fare la solenne cirimonia di leggere il diploma della conferma, e ricevere i regali, e la funzione doveva farsi poco lontano da detto palazzo ivi appunto ove ci era venuta incontro la carrozza del Principe. Il Sig. La Roche ci aveva promesso di venire a prenderci per vederla; ma occupato troppo dal suo impiego non potè mantenere la parola: sicchè verso le 10 della mattina si vide uscire dalla città sul grande stradone una quantità di gente a cavallo. Io non vedendolo comparire, e temendo di perderla, mi avviai pel prato zoppicando, che la mia gamba aveva sempre più peggiorato, e arrivato al fine dello stradone sulla collina a pochi passi da una specie di loggia coperta di un tetto sostenuto da pilastri di pietra, che vi è contigua alla strada, fatta, credo, per godere la bellissima veduta della campagna, e della città in prospettiva, vidi due belle tende una

rotonda, e l'altra bislunga, e aperta tutta verso la città, nella quale tenda doveva farsi la círimonia. Dall'altra parte di essa loggia vi era una collinetta artificiale di figura conica, e in cima ad essa un uomo vestito di certi canavacci luridi, ma pieni di frasche, e con un gran ramo in mano faceva mille gesti colle braccia gridando nelta lingua del paese.

Mi avanzai alla loggia, ove trovai una mano di *Bojari*, co' quali non potevo parlare non sapendo la loro lingua. Lo spettacolo era assai magnifico. Da ambe le parti dello stradone lungo un miglio vi erano due file di gente a cavallo stretta bene, e serrata, con una quantità di belle bandiere distribuite a piccoli intervalli uguali fra loro, che sventolavano. In mezzo a queste file veniva dalla città una gran quantità di gente a piedi, e di Signori a cavallo col Principe stesso.

Prima, che questo si accostasse, un di que' *Bojari*, che erano nella loggia, mi domandò in modo, che lo compresi, se appartenevo all'Ambasciatore Inglese arrivato, e fattogli cenno di sì, mi condusse, alla stessa tenda del Principe. Trovai ivi molti Signori, uno de' quali di una famiglia Greca di Costantinopoli, dove aveva conosciuti a Pera i Ministri, e i principali Franchi, mi parlò in Italiano, e in Francese, e mostrando di conoscermi per nome, mi disse, che mi fermassi pure ivi, che da un cantone avrei veduto bene tutta la funzione. Intanto sì empì la tenda di *Bojari*, e arrivò prima del Principe il suo fratello, il quale

sentendo, che io ero là dietra, mi fece avanzare parlandomi in Italiano, e sopravvenuto poco dopo il Principe stesso, udendo il mio nome, mi fece venire accanto a lui, e mi parlò in Greco servendogli di interprete quello stesso Signore Greco, che mi aveva fermato ivi, mi disse, che mi conosceva già per reputazion, e che aveva avuto molto piacere nell'udire, che sarei passato per *Jassi*, che voleva vedessi bene tutta quella funzione, e che poi desiderava di trattenersi meco qualche tempo in privato nel suo palazzo. Aggiunse a queste finezze una distinzione più grande, facendomi portare in quel pubblico il caffè, de' dolci, e dell'acqua odorosa co' profumi all'uso Turco, cose, che erano state portate a lui, e non a quella moltitudine de'suoi *Bojari*. Io veramente rimasi sorpresa, nè mi aspettavo in conto alcuno tali finezze in tal paese, non credendo, che il carattere di un letterato, quale senza mio merito mi viene attribuito da que', che hanno della bontà per me, e sulla fede de'quali me lo attribuisce il pubblico, dovesse in un paese d'ignoranza, e di l'arbarie farmi avere quella sorte di accoglienza distinta.

Sedeva il Principe su d'un bel sofà, stando in piedi suo fratello, e tutti gli altri, fuori che un Turco suo Segretario per la lingua Turca, che sedeva al cantone opposto del sofà sul suo orlo, e un altro, che sedeva fuori sul tappeto. Preso, che egli ebbe il suo caffè co' suoi dolci, e profumi, si alzò, e andò incontro al *Café* e a una bella pelliccia mandatagli

dal Gran Signore, quali si mise addosso, e ricevette la patente della sua conferma mettendola alla fronte, e al petto indi tornò alla sua tenda, ove stando egli in piedi fu letta ad alta voce dal Segretario Turco la patente medesima, in cui udii molte volte ripetere il nome di *Voivoda*, con cui lo chiama essa patente, mentre, per altro in Italiano, e in Francese, ivi e in Costantinopoli la chiamano Principe, e *Voivoda* in Polonia si chama ogni Palatino.

Dopo la lettura gli fu condotto innanzi un superbo cavallo con gualdrappa ricchissima, tutta coperta di ricamo d'oro con fornimenti bellissimi, e ricchi, regalo pure del Gran Signore. Venne anche innanzi alla tenda quel birbone della collina colle sue frondi, e fece de'salti, e borbottò un non so che: intanto que'Signori già sfilavano per rimettersi a cavallo, e tutta la comitiva col numerosissimo popolo, e con tutta quella cavalleria delle due ale rientrarono nella città. Io rimasi a riguardare quello spettacolo veramente superbo da quella piccola eminenza, e zoppicando tornai al palazzo, dove trovai, che la Signora Ambasciatrice col fratello, e col Sig. Hübsch, e il Dottore avendo indarno aspettato il Segretario La Roche, si erano portati colla carrozza da viaggio alla porta della città vedendo la gran cavalcata al suo ritorno: ma io per buona sorte mi ero trovato a vedere tutta la funzione intera.

Quel giorno, e il giorno seguente noi restammo nella nostra villa, se non che io andai

in città a vedere la chiesa, che vi hanno pubblica i PP. Francescani, e un Missionario Gesuita Polacco, che vi è essendovi la libera professione pubblica della Religione Cattolica, la quale pur pubblicamente ivi esercita il medesimo Segretario La Roche: onde ebbi il comodo di dir anche più volte la messa, e farla sentire alla servitù cattolica di S. E., benchè la mia gamba continuasse a darmi sempre più pena.

Sogliono esservi cinque, o sei de' PP. Francescani, ma allora ve n'erano due soli: mi dissero essi, e il Gesuita, che non è impedito il libero esercizio della Religione Cattolica, ma che ad ogni modo hanno mille vessazioni, essendo ad ogni tanta obbligati a pagar molto caricandosi moltissimo certe vigne, che possedono, e dalle quali ricavano in gran parte il loro sostentamento. Avevano avuti due cavalli, i quali furono presi per forza, e mandati con una spedizione a *Gallaz*, essendo uno di essi crepato per istrada, e l'altro tornato zoppo: avendo essi fatto una campana un poco più grossa la volevano pigliare gli Scismatici per forza per le loro chiese, e avendo fatto una casa un poco migliore a due piani con varie camere, coloro avevano voluto prenderla per forza, e a stento se ne era impedito l'effetto: sicchè, per quanto mi accorsi, tutti i loro imbrogli venivano solamente da motivi d'interesse, e non di Religione, e ne eviterebbero la maggior parte, se venduto tutto quello, che vi possedono, rinvestissero il prezzo.

fuori di quel paese, e vivessero col danaro trasmesso loro, giacchè per le loro persone, secondo i trattati garantiti dalla Polonia, non devono pagar nulla.

Il terzo giorno, che fu a' 6 Luglio, venne il Sig. Segretario la Roche a condurci a un'udienza pubblica dal Principe. Il Sig. Barone, il Sig. Hübsch, il Sig. Dottore, ed io, che col Sig. Ambasciatore non si vide nè in pubblico, nè in privato, andammo al suo palazzo, che è fabbricato di pietra, e sodo, ma è un'antica-
glia senza alcun buon gusto, e senza alcun
ordine. Fummo condotti prima in un gabinetto
pulito, d'onde vi è una veduta bellissima del-
la campagna, e del piccolo fiume detto *Bakluy*,
che serpaggia per essa, e rade la città a mezzodi.
Vi erano attorno de' sofà, vi era una
scanzia di buoni libri ben legati, e due globi
celeste, e terrestre: ivi vedemmo suo fratello.
Andando dal Principe fummo ricevuti in una
camera piuttosto piccola quasi affatto nuda,
che però era piena di *Bojari*, e della sua gente
di corte in piedi: egli era su di un alto sofà
col Segretario La Roche accanto in piedi. Per
noi vi erano quattro sedie d'appoggio in faccia
a lui, sulle quali ci fece sedere, e fece portare,
al solito caffè, confetture, acqua odorosa, e pro-
fumo Vi furono de' complimenti reciproci an-
che a nome del Sig. Ambasciatore: indi ci
dimmandò del nostro viaggio, ed entrò in varj
altri discorsi indirizzando la parola ora ad
uno, ed ora ad un altro di noi: egli parlò
sempre in Greco facendo da interprete il Sig.

La Roche, benchè intenda, e parli ancora quando vuole, come mi fu detto, la lingua Francese, e l'Italiana: ma è ivi una specie di etichetta, che il Principe almeno in pubblico non si serva di altra lingua, che della Greca. Nell'uscire mi fece dire dal Sig. La Roche, che mi avrebbe mandato a prendere il dopo pranzo per rimanere meco in confidenza.

Quella mattina medesima aveva data udienza anche al nostro *Michmadàr*, quale aveva ricevuto con tutte le distinzioni: si crede, che gli abbia promesso allora, e fatto poi al suo ritorno un grosso regalo in danaro, accordandosi con lui su quello, che doveva sottoscrivergli a titolo di spese, che non aveva fatte pel vitto, e vetture di tutti noi, da farsi menar buono alla Porta.

Il dopo pranzo venne la carrozza a pigliarmi, e fui condotto subito in quell'istesso gabinetto: avevo portato, come ne ero stato ricercato, que' pochi istromenti, che avevo meco, ed erano un cannocchiale di 3 piedi della nuova invenzione del Dollond (*) col doppio obbiettivo di due specie di vetri, al fine del quale si può mettere anche un istromentino, che contiene uno specchietto mobile di metallo, che avevo fatto fare a Londra, e con cui in una camera oscurata soglio mandare dove voglio sul muro l'immagine del sole per far vedere le sue macchie, e i suoi eclissi, e l'ave-

(*) Allora nouissima, fatta non più di due anni prima.

vo apparecchiato per fare l' osservazione di Venere dell' anno scorso, che le nuvole mi impedirono di fare in Venezia. Avevo pure 3 prismetti, due di una specie di vetro, e il terzo di un' altra, co' quali si fa vedere la teoria di questa nuova invenzione di cannocchiali, facendo vedere, come vi possa essere dopo il passaggio per diversi mezzi la deviazione della luce dalla direzione del suo viaggio senza separazione di colori, onde poi possono con quel doppio obbiettivo radunarsi in un sol punto tutti i raggi anche eterogenei partiti da un sol punto d' oggetto : portai in oltre l' ottante inglese di riflessione, di cui ho fatta menzione di sopra.

Venne prima il fratello del Principe, indi il Principe stesso, e vi era il Sig La Roche, e quel Sig. Greco, con cui aveva fatto conoscenza sotto la tenda il primo giorno. Si stette con tutta la confidenza, e vollero amendue i fratelli vedere l'uso di tutti quegli istromenti, mostrando molto genio, e buon gusto ispiratoli nella prima loro gioventù dal Sig. La Roche. Appunto il Principe si era anche fatta venire una camera ottica, che si era un poco sconcertata per istrada : il Sig. La Roche me l'aveva fatta vedere due giorne innanzi per intenderne uno degli usi, che gli erano stati indicati dall' Artefice in un suo foglio, e si parlò anche di essa : si parlò molto del passaggio di Venere, e del frutto, che si sperava dalle osservazioni di esso, come pure mi convenne parlare su molti altri punti di Astrono-

mia, e di Fisica, e di altri generi di letteratura, e mi accorsi, che senza alcun bisogno d'interprete il Principe ancora m'intendeva, benchè le interrogazioni me le facesse in Greco. Stetti con essi fino a notte, e il Principe nel licenziarmi mi fece mille espressioni di bontà aggiungendo, che gli dispiaceva infinitamente la mia troppo celere partenza, e che avrebbe desiderato fossi rimasto ivi almeno cinque, o sei mesi. Ma gli dissi, che io non ero padrone di me, dipendendo da' miei Superiori, che mi richiamavano a Roma, e partii di ritorno al nostro quartiere. Povero Signore! Dio sa, qual sorte lo aspetta fra poco (*), quando dal presente stato di Principe quasi assoluto sarà ridotto o ad una relegazione, o alla men cattiva ad una vita privata fra' Turchi, che riguardano, e trattano i Cristiani loro sudditi incomparabilmente peggio, che noi i nostri Ebrei nel Ghetto.

L'ultimo giorno feci il giro per la città col Sig. Ambasciatore in un carrozzino. Fummo per varie strade di *Jassy*, e le principali sono tutte rilevate, e lasticate di fusti di alberi lunghi, e sottili, come se fossero tanti ponti. Le case per lo più sono misere di legno, e a un piano, e quelle de' borghi, che si stendono assai, sono come le capanne de' villaggi. Ad ogni modo vi sono disperse qua, e là anche delle case belle, e grandi de' *Bojari*,

(*) Egli, per quanto ho inteso dopo, morì giovane nel suo posto: gli fu sostituito questo suo fratello.

e di varj Signori Greci, che avendo ivi esercitate delle cariche, e fatti de'denari vi si sono stabiliti standovi meno male, che sotto l'altera, e disprezzante dominazione de' Turchi. Vi sono varie Chiese grandi, e ben fabbricate di pietra con muraglie grosse, con pilastri, e capitelli, e cornicione, ma di pessimo gusto. Entrammo nella Chiesa principale, che si trovò quasi piena di casse, e ci fu detto, che appartenevano a' Mercanti, i quali vi tenevano i migliori effetti, che là dentro erano sicuri dal fuoco.

Ne rimanente del tempo de'quattro giorni, che avevamo destinato di fermaci ivi, si ricevettero delle visite, si fecero della passeggiate pel prato contiguo, e per la diga, si andò un giorno anche a spasso in barchetta pel lago. Io mi servii del lago stesso per determinare l'orizzonte, e prendere l'altezza del Sole a Mezzodì da ricavarne la latitudine; ma non essendo esso lungo abbastanza per darmi colla curvatura della superficie dell'acqua lo stesso orizzonte, per quanto mi abbassassi collo strumento, e coll'occhio, ebbi a fare delle riduzioni misurando un pezzo di diga, e con esso preso per base la lunghezza del lago, fatte tutte le suddette riduzioni ritrovai a' 6 di Luglio la latitudine di quel sito di gradi 47 minuti 9, e in mezzo a *Iassi*, deve essere in circa di un minuto maggiore, e però di gradi 47 minuti 10. Due osservazioni dell'altezza della Luna nel suo arrivo al Meridiano le notti dopo li 5, e li 6 di Luglio danno gradi 47

minuti 12, e di questa determinazione, che non dipende da tante riduzioni per essersi veduta la Luna direttamente, e per riflessione nel lago, ho motivo di fidarmi alquanto più.

Ne' quattro giorni, che ci eravamo fermati in *Iassi*, si fecero le disposizioni per quel residuo di viaggio, che il Sig. Ambasciatore non voleva fare per la strada solita per *Coccino* detto *Choczim*, o *Hotim*, ma più a ponente per *Ciarnouz* volendo entrare in Polonia per li beni del celebre Sig. Conte Poniatowski (*), che conosciuto già da S. E. molti anni prima l'aveva invitato a passare per le sue terre, promettendogli tutto il comodo possibile per gli ordini premurosì, che ne avrebbe dati a' suoi Ministri. Furono regolate le tappe, e mandati gli ordini innanzi per trovare i cavalli ne' luoghi destinati per le nottate. Fu mutato il Commissario avendo l'altro precedente incontrata la disgrazia del Principe, che lo ri-

(*) Padre del Re presente di Polonia. Egli poco sopravvisse, giacchè morì nel seguente mese d'Agosto, ed io trovai questo suo figlio nella villa magnifica di *Pullavi* presso il Principe Czartoriski Palatino di Russia suo zio, dove si era ritirato coll'Abate suo fratello ora Vescovo, per la morte di esso loro padre, seguita quattro giorni prima: mi ci fermai alquanti giorni, ricevendo da tutti mille finezze, perchè avevo conosciuto in Roma il Principe Adamo figlio del Palatino, che aveva prese da me ivi alcune lezioni d'Algebra: Questo figlio mi aveva trattenuto in un'altra loro villa i giorni precedenti, e mi aveva mandato a *Pullavi* con una sua carrozza, mandandomi poi con una sua di là a Varsavia esso Principe padre.

cevette assai male, e lo mortificò: egli ci disse, che ciò era seguito per aver mancato di dargli avviso previo del giorno preciso del nostro arrivo: ma io credo, che vi sia stato alcun motivo assai più forte. Il nuovo Commisario era pure un giovine Greco, ma di religione cattolico, assai posato, e attento: era egli stato in Polonia al servizio del Sig. Principe Czartoriski.

8. LUGLIO.

Quantunque si fosse rimasto un giorno di più in *Iassi* appunto per avere più a buon'ora i cavalli la mattina de' 9, e partire in modo da giungere al termine più presto avendo tante volte provato l'incomodo, che porta seco l'arrivar tardi; ad ogni modo non si ebbero questi, che tardissimo, nè si poté partire, che alle due ore del dopo pranzo. Si partì con intenzione di arrivare la sera a *Sipotì*, che si diceva lontano 6 ore, e appunto alle 2 si passò avanti alla porta del palazzo del Principe. Le strade si trovarono bellissime, e si andò sempre a trotto serrato. Alle 4^{3/4}, ci trovammo accanto a una *Krizma*, nome, con cui in Moldavia si chiama l'osteria, ed era nuova, e assai bella. Ivi si fece alto per pranzare, perchè col continuo aspettare per la parteza, avendo, imballato ogni cosa in *Iassi*, non si era pranzato. Appena vi eravamo arritati, che cominciò un diluvio di pioggia precipitosa, che a gran sorte avevamo evitata. Si partì poco

prima delle 6, ci era stato detto, che quella era mezza strada, onde tanto si sarebbe arrivato prima di notte buja; ma poi si seppe, che di là ci rimanevano 5 ore almeno di viaggio. Quindi si prese la risoluzione di fermarci in un villaggio più vicino dett. *Mollajest*. Questa risoluzione era anche resa più necessaria dalla gran pioggia, che ci accompagnò per più d'un'ora, per cui le strade stesse erano piene d'acqua, benchè per altro almeno avevano un buon fondo. S'incontrarono per istrada, e nelle vicinanze varie case, e gran quantità di terreno coltivato, e alle 8 ore si giunse al suddetto *Mollajest*.

Esso è un villaggio miserabilissimo di pochissime case sparse qua, e là. Per la sua picciolezza, e miseria, e per non essere stato mandato là prima alcun ordine, non si trovò ivi nulla da mangiare, e convenne mandare a un altro villaggio a cercare le provvisioni, e i cavalli necessarj per tirar innanzi il giorno seguente. Il nostro nuovo Commissario, che era assai più attento, dispose ogni cosa in modo, che si ebbe tutto, il necessario per quella sera, e per partire per tempo la mattina seguente. Si occuparono le casupole le meno cattive per passarvi la notte, che per altro si passò malamente per le molte zanzare, che infestarono alcuni di noi.

9. *LUGLIO.*

La mattina de'9 si partì infatti più a buon'ora, cioè alle 8 $\frac{1}{2}$. Colla speranza di arri-

vare a *Sipotì*, e trovativi pronti i cavalli, che secondo gli ordini mandati due giorni prima vi dovevano essere fino dalla sera antecedente, far il resto del viaggio fino al termine destinato per la seconda giornata nelle nostre tappe, che era *Drakchàn* villaggio suppostoci distante 4 ore da *Sipotì*. Si arrivò poco prima delle 11 ad esso *Sipotì*, che è un villaggio di case disperse a una grandissima distanza le une dalle altre. Vi si trovò pure isolata un'osteria assai buona, e affatto nuova, in cui ci convenne fermarci, e pranzarvi, non essendosi ivi trovato alcun cavallo.

Qui il nostro Commissario si dette subito un grandissimo movimento. Mandò a cercare de'cavalli per que'contorni, de'quali dopo un'ora ne arrivò una diecina: per loro mala sorte si trovarono a passar appunto di là certi viaggiatcri, che avevano de'buoni cavalli, i quali subito furono presi a forza, obbligando quella povera gente ad aspettar ivi, che fossero loro rimandati dopo, che ci avessero finito di servire. Vi era tra questi un povero prete vecchio tutto canuto, e cadente, che andava con un carretto a *Iassi* per vendere il butirro, e ricavarne il danaro per pagare la nuova imposizione del *Mucarèr*. Già i suoi cavalli erano stati attaccati alla carrozza delle LL. FE, quando il Sig. Ambasciatore mosso a compassione di lui, che in atto supplichevole gli si era buttato a'piedi tutto tremante, parlò forte per lui al Commissario, e gli fece rendere i suoi cavalli; ma sono Commissario-

nel compiacere S. E., lo pregò a non far simili intercessioni in appresso a titolo di compassione, dicendogli apertamente, che tutti gli altri cavalli, che ci servivano, erano presi così per forza a della povera gente, e così sempre più si ebbero de'documenti di quello, che ci era stato detto, ed ho accennato di sopra, cioè, che quantunque si difalchino dal tributo dovuto alla Porta le spese di questa sorte di viaggio, conforme agli ordini del Gran-Signore, le spese stesse non si fanno, ma quasi tutto il peso ricade su li poveri popoli tiranneggiati.

Con que'cavalli arrivati da que'contorni, o presi lì, ritenendo in oltre i migliori di quelli che ci avevano servito fino allora, si partì un quarto d'ora dopo il mezzodì. Si andò per la valle di un fiumiciattolo, o piuttosto rivolo, nella quale si videro disperse varie case. Per evitarne la tortuosità si dovette fare una ripida salita su d'una collina : si trovarono da ambe le parti molte coltivazioni, e gran quantità di bestiami, giacchè non essendo quella la strada ordinaria delle poste, o degli Ambasciatori, e altre cariche, che sogliono viaggiare a spese pubbliche, non vi erano que' deserti, che si erano incontrati tra *Gallaz*, e *Iassi*.

Alle $3\frac{3}{4}$ si arrivò a un'o-teria pure isolata : il paese, che le sta intorno, si chiama *Strojest*, e ha delle case disperse. Ci si disse ivi, che *Draklân* era un'ora lontano di là, ma che vi era di mezzo un vallone inondato in

modo, che non si poteva passare. Si credette, che quello fosse un pretesto per farci rimaner ivi, e si seppe, che tutta la gente di *Drakchàn*, udendo, che vi doveva arrivare un Ambasciatore, era fuggita via: ma per questo stesso, e per la speranza di arrivare pure per altra strada il giorno seguente al sito delle nostre tappe, si rimase ivi, benchè fosse scarsissimo il comodo, che tutto si riduceva in due camere con un piccolo andito in mezzo, che conduceva a una cantina sotterranea. Ci accomodammo alla meglio, avendo preso il partito di formare una specie di camerone di fuori chiuso da'fianchi colle frasche, e tele per cennarvi, e mettervi varj letti, il quale per di sopra era coperto fin al mezzo dal tetto dell'osteria, che sporgea in fuori assai, e dal mezzo in là da frasche, e stujoje.

Intanto si fece una piccola passeggiata, e si videro da 90 alveari di api, ciascun de'quali stava in un pezzo di tronco d'albero tagliato, essendo il tronco stesso incavato, e coperto di sopra: ci fu detto, che al Principe si pagano 8 parà per alveare, d'onde egli ricava da tutta la Moldavia una grandissima entrata. Piovve dirottamente tutta la notte seguente, onde rimasero molto incomodati quelli, che avevano i letti fuori, massime uno, che aveva il suo fuor dello sporto del tetto sotto una stujoja, il quale rimase tutto bagnato. La speranza di avere tempo migliore aveva fatto trascurare la precauzione di mettere la tenda, che sarebbe stata ben opportuna.

10. *L U G L I O.*

La mattina seguitò a piovere, e colla pioggia attuale si partì poco prima delle 11. Si trovò il fondo delle strade sufficientemente forte; ma essendo ogni cosa pieno d'acqua si fece un giro per certe colline, dove in una brutta salita si ruppe la bilancia di una delle carrozze, e ver accomodarla convenne fermarsi ivi quasi un'ora, mandando a prendere nelle selve vicine un pezzo di legno, che potesse servire a rifarla: si pranzò ivi intanto, e poi si tirò innanzi. Si passò accanto a una specie di lago, e vi si trovò un ponte: si videro i paesi intorno bellissimi con delle selve in po-
ca lontananza: si ebbe la pioggia quasi continua, e le strade si trovarono piene di fango. Si arrivò finalmente poco prima delle 5 a *Potocham*.

Potocham è una specie di città di 400 case con 5 Chiese. Vi è un gran numero di botteghe, e in esse, e nelle case si trovarono le soffitte, le tavole, e tutti i mobili di un legno bellissimo, unito, e duro, che piglia una specie di lustro, e fa una bella comparsa. Si vide pure qualche vetriata alle finestre, ciò che s'incontrò dopo da pertutto nell'accostare alla Polonia: si ebbero quartieri ottimi a paragone di quelli, che si erano avuti fino allora.

Poco dopo il nostro arrivo giunse il Governatore della città a inchinarsi alle LL. EE', e si scusò del non esser venuto incontro co-

Principali del luogo, perch'è essendo quello per essi il giorno di S. Pietro secondo il calendario antico, erano allora alla Chiesa. Poco dopo venne il Commissario con una lettera, che aveva ricevuta dallo *Starosta* di *Ciarnouz*, il quale consigliava, che si mutassero le tappe, e in cambio di passare per lo stesso *Ciarnouz*, si riuscisse ad un villaggio lontano da esso un pajo d'ore, dicendo la lettera, che quella era strada più corta e migliore, e che per venire a *Ciarnouz*, s'incontrerebbe una grand'acqua, che forse non si potrebbe passare. Si ebbe del sospetto, che si vollesse impedire il nostro passaggio per *Ciarnouz* per terzi fini, e ci confermò in detta opinione più d'uno, che avendo fatta altre volte quella strada, non si ricordava di cotesta acqua. Quindi S. E. ordinò si rispondesse, che voleva assolutamente seguir le tappe concertate in *Iassi*.

La sera si sentì del freddo, come se si fosse in Novembre, o Decembre: la pioggia cessò: ma si mise di nuovo a piovere appena eravamo iti a letto, e piovve tutta la notte, senza però incomodarci essendo noi bene al coperto. Si temeva di avere delle zanzare assai; ma non ve ne furono, avendole forse fatte morire quel freddo.

11. L U G L I O.

La mattina seguente ci alzammo più a buon'ora con intenzione di partire alle 9 per *Dorohoi*; ma non si potè partire fino alle $11\frac{1}{2}$;

perchè dalla città erano fuggiti la notte tutti quelli, che sarebbero stati a proposito per guidare i cavalli, e si stentò assai a ritrovare il numero degli uomini necessario. A due poveri viandanti Polacchi erano stati levati i cavalli pel nostro servizio. Essi ricorsero al Sig. Ambasciatore, e tanto S. E., quanto il Sig. Hübsch, come figlio dell'incaricato degli affari di S. M. Polacca alla Porta, fecero in modo, che fossero rilasciati. Partirono dando mille benedizioni a' loro liberatori; ma dopo pochi passi un altro de' nostri Giannizzeri, che non sapeva quel che era seguito, li arrostò, e a colpi di bastone li fece tornar indietro; fatto nuovo ricorso furono liberati per la seconda volta: che ivi si esercita un assoluto dispotismo non solo co' sudditi, ma anche co' forestieri, valendo la sola ragione del più forte.

Le strade si trovarono assai bagnate, ma sodé, e buone; onde si andò sempre a buon passo. Alle due si trovò sulla strada un'osteria con due buone camere, stalla, e grotta pel vino, ma tutto abbandonato. Vi si pranzò, e partendo alle 3 si arrivò a *Dorohoi* alle 4¹/₂. Per istrada si era incontrata una selva, passandole accanto; si erano vedute varie colline artificiali: si era ossevato tutto il paese bellissimo, ma pochissimo coltivato.

Dorohoi è un buon villaggio. Varj de' Principali di esso vennero incontro a S. E a cavallo, e molti a piedi: si trovò abbondanza di ogni cosa necessaria, e anche delle bietole, e carote, de' gamberi, e di varie sorti di pes-

cetti, cose, che indarno si erano cercate ne' luoghi precedenti.

12. L U G L I O.

Di là si partì la mattina de' 12 un poco prima delle 9¹/₂ con intenzione di arrivare solo fino a *Moliniza*, che si era stata data in nota nelle nostre tappe, e si diceva lontana di là 6 ore. Si andò per un pezzo per una strada buonissima, vedendo per ogni parte bellissimo il paese. Si passò per un piccolo villaggio, di cui non ci seppero dir il nome, e poco prima del mezzodì s'arrivò ad una selva, nella quale essendovi de' passi assai cattivi si attaccarono de' bovi per passarli, e si perdette con ciò una mezz' ora. La selve non poteva essere più bella per la quantità d'alberi altissimi, e diritti: in essa si trovarono delle guardie, che sono pagate dal Principe per sicurezza di chi vi passa. Si uscì dalla selva alle 1³. sbocando in una valle, ove si pranzò, e riattaccati i cavalli si ripigliò il viaggio alle 2¹. Si arrivò alle 4¹/₂ al luogo chiamato *Moliniza*, che con sorpresa si trovò consistente in una semplice casa, che aveva una sola camera abitabile. Ci fu ben detto, che per le selve vicine vi erano delle altre case, le quali tutte insieme portavano il nome di *Moliniza*; ma essendo le medesime molto lontane fra loro non ci potevano convenire: si stette sospesi alquanto; ma minacciando il tempo, che era umido, freddo, e pieno di nuvoloni con un

vento gagliardo, si prese la risoluzione di mutar i cavalli i più strascici, servendosi di alcuni, che si trovarono ivi, e tirar innanzi fino a *Ciarnouz*, non ostante l' ora così avanzata, giacchè ci si disse, che la distanza era di 4 ore sole.

Si partì dunque alle 5. Si viaggiò qualche tempo dentro una selva, che aveva de' passi non troppo buoni, e alle $6\frac{1}{4}$ si arrivò ad un fumicello, o torrente, che era gonfio dalle acque piovane. La carrozza delle LL. EE. per la poca attenzione, e niuna pratica locale del Cocchiere nell'arrivare alla ripa opposta, ove vi era molt'acqua, si trovò a piedi di un grande come scalino, che non potè sormontare facendosi indarno tutto lo sforzo da' cavalli, i quali avevano a montare per un terreno assai fangoso, e cretoso, sicchè più volte sdruccioland caderro. Convenne alle LL. EF. uscire dalla carrozza camminando a gran stento sul suo timone sostenuti alla meglio con pericolo di cader nel torrente. Si fecero inutilmente tutti gli sforzi attaccando tutti i cavalli delle altre carroze, a loperando gli uomini, che avevano l'acqua sopra il petto, e usando tutte le altre diligenze: intanto si era mandato a cercar de' bovi ne'contorni. Dopo un' ora ne venne una mandra intera, ma non vi erano gli attrezzi necessarj per attaccarli a tirare. Finalmente si remedìò anche a questo, e appena attaccate 6 di quelle bestie, delle quali quanto straordinaria sia la grandezza, e la forza in tutta la Moldavia, si è detto di sopra, si vide salir su con-

somma facilità quel legno immobile per tanto tempo, dopo il quale passarono felicemente anche gli altri: anzi le carrozze del *Michmadar* Turco, e del Commissario Greco, come pure varj carri, preso meglio il sito, passarono felicissimamente co' semplici loro cavalli. Passati tutti, si riparti alle 7 $\frac{1}{2}$, e si arrivò alle città alle 8 $\frac{1}{4}$.

Un quarto d'ora prima si ebbe l'incontro del Governatore del Paese, che ivi si chiama Starosta: avendo questa provincia una volta appartenuto alla Polonia, dove i Governi si chiamano Starostie, riteneva ancora quel nome, il quale per altro viene dalla lingua Slava, in cui *Starost* significa Vecchiaja; onde se si dovesse guardar la forza della parola, dovrebbe piuttosto lo *Starosta* corrispondere al *Senatore de' Romani*. Vi è nella Moldavia un'altra Starostia molto più considerabile di questa, che è quella di *Foczan* sulla frontiera della Valachia e molto poco lontana dalla frontiera dela Transilvania. Questo Starosta era il Sig. **Millo** nominato di sopra, Greco di nascita, che dice di essere originario Francese, e chiamarsi M-r Mill. La sua sorella è maritata col Sig. *Cingria* Raguseo, e però mio Paesano, ricco negoziante di Costantinopoli, ove tutta la casa era stata di mia confidenza. Egli avendo sposata in Moldavia una ricchissima ereditiera vi possiede di gran beni cou molti villaggi, e vi fa una gran figura: vi ha avuto varie cariche, e gode ora quella *Starostia*, in cui è rispettato quasi come un Sovrano. Aveva egli una buona carrozza tirata da una muta assai bella di 6 caval-

li. Smontò per far il suo complimento : indi ci accompagnò fino alla città, in cui dette alle LL. EE. un ottimo quartiere in una grande Osteria, accomodandosi gli altri nelle migliori case, che si scelsero, facendone uscire i Padroni.

La città è situata su d'un giogo di colline, a piedi delle quali a un tiro di schioppo da essa passa il fiume Prut. È piccola non avendo, che 200 case in circa con 3 chiese. La maggior parte degli abitanti sono Cristiani Greci Scismatici, ma vi sono molti Ebrei, che in quella frontiera esercitano il commercio, e varj di noi ebbero per quartiere le loro case. Vi sono 3 case di Mercanti Turchi, uno de' quali aveva la sua bottega nel cantone dello stesso casamento, in cui era l'Osteria data per quartiere alle LL. EE. Come era piovuto assai i giorni precedenti, e appena giunti noi si mise di nuovo a diluviare, così il fango era grandissimo nelle strade, il quale ci sequestrò in casa senza permetterci di girare per vedere almeno le chiese. Ma io per me non avrei potuto andar in giro, quando anche le strade fossero state ottime, giacchè peggiorando sempre la mia gamba, aveva cominciato a far della materia nera sulla piaga, la quale dava qualche sospetto di cancrena, che cominciasse ; onde avrei voluto buttarmi di là in *Cameniec* città della Polonia, in cui noi altri Gesuiti (*) abbiammo un Collegio, e vi si poteva andare

(*). Quando scrivevo ivi questo giornale, l'Ordine sussisteva, come si vede dalle date.

in un sol giorno passando per *Coccino* fortezza Turca, che sta sul confine. Lo Starosta me ne dissuase, dicendomi, che non avendo un *Fermano* della Porta, potevo avervi qualche cattivo incontro, oltre di che non potevo avere altro comodo, che un carrettino scoperto, e incomodissimo per non essere sospeso.

Lo stesso Starosta quasi continuamente tenne compagnia alle LL. EE. usando tutte le attenzioni, che poteva: fece anche con ciò rilevare lo sbaglio, che si era fatto non accettando il suo progetto di mutar le tappe dateci in *Jassi*, secondo il quale in vece di arrivare a quella casa di *Moliniza* affatto impropria, e insufficiente si sarebbe giunto ad un villaggio, dal quale si sarebbe potuto andar con molto piu comodo a *Zaleschzik*, per dove si voleva entrare in Polonia; oltre che per quella via si sarebbe assai più comodamente passato il *Prut*, che ivi sotto *Ciarnouz*. Aggiunse, che egli aveva tutto il piacere di servire le LL. E.E., che erano padroni di fermarsi, quanto volevano; ma che ad ogni modo li consigliava, che giacchè volevano il giorno seguente riposarsi dopo la giornata sforzata, che si era avuta; prima di sera si passasse il fiume andando a un villaggio vicino, giacchè allora esso fiume era in istato da potersi passare, ma poteva colle pioggie, che continuavano, crescere all' improvviso in modo, come spesso suole, da arrestarci anche per una quindicina di giorni.

Si trascurò questo consiglio sospettando,

che egli consigliasse così per liberarsi di noi più presto, e dispiacendo il dover mutar un buon alloggio la notte del dì seguente in uno, che doveva essere assai cattivo in un piccolo villaggio, si prese la risoluzione di rimanere ivi tutta la giornata seguente per poi partirne la mattina de' 14. Ma si vide bene, che i consigli dello Starosta erano stati tutti giusti, e ben fondati. Il fiume crebbe la notte dopo il dì 13 in modo, che la mattina de' 14 non era possibile il passarlo, e si temeva di rimanere sequestrati per lungo tempo. Ma per fortuna su la sera dello stesso giorno dette indietro in modo, che si potè sperare fosse libero il passo per giorno seguente, come seguì.

Intanto si riposò ivi que'due giorni, e dallo Starosta si ebbero varie notizie del Paese, tra le quali quelle delle iscrizioni, e armi Genovesi di *Suciava*, delle quali si è fatta menzione di sopra. Egli ci assicurò della quantità, e ottima riuscita delle vigne ne' confini della Valachia, e mandò in regalo al Sig. Ambasciatore un saggio di 4 sorti di vini, che egli aveva fatti fare sulle sue terre, e si erano ben conservati per varj anni: noi li trovammo tutti assai buoni. Ci disse, ch'egli viveva per l'ordinario sulle medesime sue terre con tutta la sicurezza avendo una guardia di 50 Albanesi, de' quali il Principe di Moldavie ne mantiene da 500: che essi sono fidatissimi, e valorosissimi: che senza di essi non si crederebbe sicuro neppure un giorno. Ci aggiunse, che nella sua Starostia per mezz-

zo suo si è stabilita una Colonia formata di varie case di Protestanti venuti dalla Slesia, dalla Sassonia, dal Brandeburghese, partitine per evitare i guai delle guerre presenti: che ivi godono tutta la pace, e il libero esercizio della loro Religione, avendo una chiesa, e un ecclesiastico in vicinanza alle frontiere della Polonia, d'onde pure vengono de'Protetestanti a farvi l'esercizio della loro Religione. Si è fatto con essi il patto, che paghino al Principe **12** piastre all'anno per casa, senza aver alcun altro gravame. Se ne aspettavano molti di più, e si sperava di ricavarne molto vantaggio.

15. *L U G L I O.*

La mattina de'15 si cominciò a far passare a buon'ora i carri de'bagagli, e le carrozze, la quale operazione portò tutta la mattinata, dovendo passare un per volta sull'unico ponte volante, che vi era, formato di due barchette connesse con molte travi trasversali a modo di una zattera. Si fece dopo qualche piccola scesa, essendovi la carrozza dello Starosta per la Signora, e si passò il fiume. Ivì furono attaccati i bovi per passar una selva, in cui lo Starosta aveva fatta aprire una strada nuova in vari siti, ne'quali il fiume aveva pochi giorni prima portata via la vecchia, abbattendo degli alberi, e delle frasche: in molti luoghi si trovò grande quantità d'acqua rimastavi dalle precedenti innondazioni. Usciti

dalla selva trovammo una bella valle, che aveva molte case, ed era assai ben coltivata: si attaccarono i cavalli, e andando avanti trovammo pure il paese bello, e ben coltivato. D'ordinario fra due fiumi, che vanno a sboccare l'uno lontan dall'altro, vi è per divisione delle acque un giogo di monti, o di colline ben alte; onde mi aspettavo ancor ivi di salire assai, e poi descendere, dovendosi passare dal Prut al Niester: ma la salita fu quasi sempre isensibile, e il terreno, che ivi rimane fra li due fumi, si alza poche braccia dal loro letto. Fra questi due fumi si trovò imbrogliato, e chiuso da' Turchi Pietro il Grande colla sua armata, stimandosi al fine assai felice di aver potuto con gran tesori guadagnarne i comandanti, e liberarsene col noto trattato così per altro disavvantaggioso, e vergognoso.

Dopo circa 6 ore di viaggio ci trovammo sul Niester, il qual ivi forma il confine fra l'Imperio Ottomano, e la Polonia. Si fece una corta discesa sul letto di un torrente, che sbocca nel fiume stesso appunto in faccia alla città di *Zaleschzic*, e si trovarono quattro ponti volanti, alcuni de' quali assai grandi, e comodissimi per far passare anche molti carri insieme. Ivi dalla parte della Moldavia il terreno è alto, e il fiume vi si appoggia in modo, che osil'ha tagliato affatto a perpendicolo, vedendosi il medesimo per tutto illungo tratto di sopra, e di sotto verticale come un muro, e i suoi strati lapidei orizzontali si vedono-

come segati. Quelle acque hanno avuto bisogno di una lunga serie di secoli per fare quel lavoro.

I lasciato di là dal fiume il *Michmadàr* Turco, che ci aveva seguitati fino a là, con tutti i Giannizzeri suoi, e del Sig. Ambasciatore, passammo in presenza di una gran quantità di gente accorsa a vedere l'arrivo delle LL. EE., e vi erano ancora delle guardie mandate dal Sig. d'Otteker commissario generale de' gran beni, che aveva in quelle parti il Conte Poniatowski, il qual Commissario ricevette le LL. EE., nel palazzo del Conte, avendo noi altri preso quartiere in alcune osterie, delle ve ne sono molte meno cattive delle comuni della Polonia.

Zales'zik è una città nascente fondata dal medesimo Sig. Conte, il cui gran genio è ben cognito a tutta l'Europa. Vi è una gran piazza, nel mezzo della quale si innalza il palazzo ben fabbricato di mura sode, che non è ancora terminato al di dentro da una parte. Ebbero nella parte finita le LL. EE. un ottimo appartamento ammobiliato all'uso de' paesi colti dell'Europa, ove entrati respirammo, dopo un tratto così lungo d'incolta barbarie. Rimané esso isolato, i la gran piazza riquadrata e bislunga come il palazzo, è per ogni parte terminata da case simili, ma piccole, e basse di un solo piano. La città è abitata quasi tutta da forestieri, avendovi il Conte fatte venire dalla Germania, molte colonie di persone abili a esercitarvi molte arti, e manifature, che sono

incredibilmente trascurate in tutta la Polonia. Vi si fanno ora de' panni assai buoni: v'è la vetreria, che provvede una gran parte della vicina Moldavia, stabilimento, che gli è costato delle somme immense. Se i Signori Polacchi imitassero il suo esempio spendendo per far coltivare le arti, e le manifatture, si vedrebbe la Polonia in poco tempo ridotta ad uno stato ben differente da quello, in cui ora languisce. (*)

Come molti di quegli artefici sono Protestanti, e il Commissario medesimo è della loro Religione, nè possono avere in Polonia una Chiesa; così a riguardo loro principalmente è stata fondata a poca distanza di là dal fiume nella Moldavia la Colonia, e Chiesa Protestante. Presso il Sig. Commissario trovai il Ministro, che serve essa Chiesa, che è il Sig. *Giovanni Giacomo Sc eid Mantel* giovane ben polito, e pieno d'erudizioni: mi disse, che era membro onorario della Società Latina dell' Accademia di *Fene*. Ed egli, e il Commissario mi fecero mille politesse non ostante la differenza delle Religioni, e il mio stato di Gesuita.

(*). Colla morte di questo personaggio incomparabile seguita un mese incirca dopo il nostro arrivo ha fatto quel Regno una perdita inestimabile, Io non ho avuta la sorte di conoscerlo, ma professo infinite obbligazioni a tutta la sua famiglia e nobilissimo parentado, da cui ho ricevuto somme finezze e prima del mio arrivo a Varsavia, e nella medesima Capitale, nominatamente dall'incomparabile figlio ora Re di Polonia.

che non mi ha impedito di riceverne moltissime e in Ingliterra, e in Olanda, benchè vi fossi conosciuto per tale.

Venne subito là tutto quello, che vi era di persone colte nel paese, come varj ufficiali di una piccola guarnigione, che vi si tiene, e vi fu una buona cena la sera. Il Sig. Ambasciatore doveva fermarvisi alquanti giorni per riposare, e regolare la nuova forma della continuazione del suo viaggio, dovendo di là andare a piccole giornate a Leopoli, e fattavi una posata pure di varj giorni tirar innanzi per Cracovia. Io fui costretto dalla mia gamba a licenziarmi ivi da lui per buttarmi a *Cameniec*, dove, come ho detto di sopra, essendovi un Collegio di Gesuiti, dovevo aver tutto il comodo per la mia cura, la quale si sperava sarebbe di pochi giorni, e ciò mi si rendeva ancora più necessario, perchè il Sig. Dottor Machenzi dopo il breve riposo della sola giornata seguente aveva risoluto di dar indietro per ritornare a Costantino; poli co'Gianizzieri.

Il Sig. Commissario con molta bontà aveva dato l'ordine, che fossi mandato con una carrozza coperta, e ben sospesa, e dovevo partire assai per tempo. Mi alzai all'ora appuntata, ma per la cattiva condotta dell'Ufficiale, che aveva ricevuti gli ordini, aspettai indarno più ore. Alfine esso comparve con varj pretesti; e voleva mandarmi con un carrettino aperto, e non sospeso, nel condurmi a vederlo mi fece passare per una stanza terrena os-

cura, in cui il pavimento era aperto con una specie di un gran pozzo quadro pieno d'acqua all'altezza d'un uomo per uso di certe manifatture, e privo d'ogni riparo laterale, senza punto avvertirmene; onde vi caddi dentro all'improvviso, e mi feci una ben gagliarda contusione in una coscia. Né fui cavato tutto zuppo con grave danno della mia piaga, e con dolor vivo nella nuova contusione, che anche assai più della piaga mi rendeva difficile il dare un passo. Convenne mettermi a letto, e dopo qualche ora di riposo mutar tutti i panni. Intanto il Sig. Commissario risaputo il fatto ne fu sommamente sensibile, e premendomi tanto più il partire resto per *Cameniec* fece attaccare 6 buoni cavalli alla sua carrozza, e mi mandò col suo cocchiere.

Come non potei partire, che a mezzodì, mi si fece notte a due leghe da *Cameniec*, dove passai una ben cattiva notte: la mattina seguente vi arrivai. I miei, de' quali ne avevo conosciuto uno in Roma, mi usarono tutte le attenzioni possibili; ma non essendovi nè un buon Medico; che era fuori, nè un buon Cerusico, caddi, per mia grande disgrazia, nelle mani di un uomo ignorantissimo del suo mestiere, che mi ruinò affatto, sconcertandomi anche di dentro coll'infiammarmi tutto il sangue, e cagionarmi delle febbri violenti, sicchè non mi fu più possibile il raggiungere, come speravo, a *Leopoli* il Sig. Ambasciatore, e non recuperai la mia salute, e le mie forze, che dopo

un mese, e mezzo in Varsavia, avendo avute più febbri e per viaggio, ed in essa, me tutte le mie seguenti avventure non appartengono al Giornale del viaggio fatto con S. E. il Sig. Ambasciatore Porter, a cui mi sono qui limitato.

Fine del Giornale.

N O T A

Boscovică (Roger-Iosef, Savant matematician și astronom, s-a născut la Ragusa în 18 Mai 1711, și a murit la Milano în 1787, Februar 12. De tânăr a intrat în ordinul Iezuiților; în 1740 îl găsim profesor de matematică și filosofie la Colegiul Roman. Între 1750—1753 el măsură în Statele pontificale 2 grade de meridian împreună cu *Hristof Maire*. În 1761 făcu o călătorie în Europa, de la Tarigrad în Polonia, cu care ocaziune trecu și prin țările Românești, prin Moldova și dă o mulțime de notițe foarte interesante despre târgurile și țara noastră de acum 130 de ani în urmă. Relațiunea sa de voiaj s-a publicat în mai multe limbi; noi am dat textul Italian, ca mai corect, după cum singur editorul spune în Prefața, ce o dăm mai jos, fiind interesanta din mai multe puncte de vedere.

Intors din Polonia în Italia, după ce să desfînă ordinul Iezuiților făcu pe profesorul la Pavia, Milan; Numele lui merse crescând așa că fu însărcinat să facă harta Braziliei. În 1773 să duce în Franță și e numit director al Opticei marinei, post care l-a ocupat 9 ani (1774—1783). Inebuni după aceasta și să întoarse în Italia, unde și muri în Februar 13, 1787. El a scris foarte mult, în total vre-o 71 de opere, din care 14 cărți de matematică, 15 de Astronomie, 28 de Fizică, restul de 14 cărți, relațiuni de voiaj, studii asupra anticității și diverse poezii latine.

Iată prefața ce o găsim în capul Edițiilor Italiane din 1786.

P R E F A Z I O N E.

Sono già 22 anni da che io scrissi questo giornale, nell'atto medesimo del viaggio che n'è l'oggetto, quale io feci andando da Costantinopoli in Polonia con Sua Eccellenza il Sig. Giacomo Porter Ambasciatore d'Inghilterra, che finita la sua lunga ambasciata tornava alla sua patria. Come la guerra impegnando in due partiti contrarj la Corte sua, e quella di Vienna aveva reso impraticabile il suo passaggio per l'Ungheria, e la Sig. Ambasciatrice non poteva risolversi ad intraprendere un viaggio lungo per mare, gli convenne passare per la Polonia. Io che avendo scorsa l'Italia, la Francia, l'Inghilterra, la Fiandra, l'Olanda, e una parte della Germania, mi ero portato a Costantinopoli con sua Eccellenza il Sig Pietro Correr Bailo di Venezia, presi quest'occasione di aggiungere agli altri miei viaggi questo giro, in cui scorsa ancora la Polonia mi ero proposto di innoltrarmi a Pietroburgo, ma l'inverno, che sopravvenne dopo varj gravi incomodi di salute, mi determinò a piegar da Varsavia verso Cracovia, e per la Slesia, e l'Austria tornare in Italia, e a Roma, dopo quattro anni e mezzo di piacevole giro fatto unicamente per interrompere le mie gravissime precedenti, e susseguenti applicazioni in un'età da una parte ancora assai robusta, e dall'altra assai più propria, che la prima giovanile, per osservare,

esaminare, riflettere sullo stato naturale, politico, civile, scientifico de'tanto vorj paesi, e costumi instruendosi correlativamente a quel celebre antico detto : *Multorum mores hominum qui vident, & urbes.*

Mi allettava il comodo di vedere la Bulgaria, e la Moldavia paesi troppo diversi da quelli, che avevo scorsi nella più colta parte d'Europa, per li quali un viaggiatore non può passare senza gravissimi incomodi, e pericoli fuori di una occasione simile a quella di mettersi al seguito di un Ambasciatore assistito dalla pubblica autorità colla scorta di un Commissario destinato dal Gran Signore, munito di guardie, e di ordini ampj, e premurosi, colla somministrazione gratuita di vettture, cavalli da corsa, alloggi e viveri abbondanti. Il suddetto Ambasciatore mi aveva dimostrata tutta la bontà ne'7 mesi che mi ero fermato in Costantinopoli, avendo ricevuta prima del mio arrivo a quella Metropoli dell' Impero Ottomano una lettera premurosa di raccomandazione per me, come seppi da lui medesimo, scritta dal Milord Maclesfield Presidente in quel tempo della Società Reale di Londra, di cui quel Signore era membro, e di cui l'ero divenuto di fresco ancor io, e sottoscritta da una ventina de' principali membri della medesima Società, da' quali avevo ricevute in Londra tutte le finezze, ed attenzioni possibili, dopo di avere pubblicato ivi il mio poema degli Eclissi dedicato a quell'illustre corpo Accademico, tanto più che mi ero pre-

fisso di fare in Costantinopoli l'osservazione interessante di quel primo passaggio di Venere, che poi mi fu impedita dalla troppo ritardata partenza de Veneto Ambasciatore.

Ad ogni modo per ottenere da lui quel favore in una maniera distinta mi prevalsi della valida interposizione di sua Eccellenza il Sig. Conte di Vergennes allora Ambasciatore di Francia in quella Corte, il quale fin dal primo giorno del mio arriva in quella barbara Metropoli mi aveva prevenuto con tutte le dimostrazioni di bontà singolarissima, avendomi veduto quella stessa sera, mentre sedevo in conversazione accanto a lui, sorpreso da una febbre, che in pochi giorni mi ridusse in istato dl moribondo talmente, che non mi si dava più di un'ora di vita. Aveva degnato di visitarmi spesso nel decorso della tanto pericolosa, e lunga mia malattia, e di esibirmi anche un più comodo alloggio nel suo palazzo, che impegnò lo stesso Bailo ad apprestarmi un decentissimo e comodissimo appartamento. Esso Conte mi ottenne di essere ricevuto per quarto nella carrozza medesima del Sig. Ambasciatore Inglese colla Sig. Ambasciatrice persona amabilissima e col fratello di lei giovane di maniere singolarmente dolci, e pulite, ciò che mi ha data l'occasione di offrire al benefico Mediatore dopo la morte dello stesso Inglese Ministro questo m'o tenue tributo di ossequio, colla dedica del giornale di un viaggio, che, come mi sono espresso nella stessa dedicatoria, si deve a lui.

Non posso abbastanza esprimere, quante, e quali sieno le mie obbligazioni verso questo grand'uomo, che giunto pel superiore singolarissimo suo merito all'alto posto, che occupa nella sua Corte. fra le gravissime cure del tanto glorioso, e tanto universalmente vantaggioso suo Ministero, continua a riguardarimi, ed assistermi con una degnazione, e bontà singolare, come ho pure aggiunto per un atto di umile, e grata riconoscenza nella medesima epistola dedicatoria.

Io sono andato scrivendo la relazione di questa piccola parte de'miei viaggj fatta per paesi tanto meno conosciuti, e in una maniera molto particolare notando di mano in mano nella carrozza medesima i luoghi, per li quali, o in vicinanza de'quali si passava, e le ore della partenza, e dell'arrivo a ciascuno, ciò che ha servito per rettificare la carta, che di quella parte dell'Impero Ottomano ha disegnata in Versaglies d'ordine del medesimo Sig. Conte di Vergennes il Zannoni, come mi attestò egli stesso, e quasi sempre la sera stessa misi in pulito la relazione di quello apparteneva alla corrente giornata. Mi dispiacque ben assai di non avere meco alcun istromento portatile, che potesse darmi accuratamente la situazione geografica precisa de'luoghi stessi. Ho esposto con fedeltà quello, che ho veduto, e quello che ho udito da persone, che ho credute degne di fede. Di molte notizie sulli siti della prima parte del medesimo viaggio son debitore al Sig. Dottore Machenzi Inglese

pur di nazione, medico del Sig. Ambasciatore, che ci accompagnò fino all'ingresso in Polonia, uomo pieno di cognizioni, e che era passato per quelle parti un'altra volta: di molte principalissime sulla Moldavia son debitore al Sig. de la Roche Francese di patria, Ministro meritamente favorito del Principe di quel paese, ed al Sig. **Millo**, che governava come Starosta una delle sue provincie, stata anticamente Starostia appartenente alla Polonia.

La mancanza degli stromenti idonei, l'ignoranza della lingua del paese, per cui si passava, benchè supplita in parte dagli interpreti, e la continuazione rapida del viaggio, che non permise il fermarsi fuori di pochi giorni di dimora interrotta ne'due estremi, e nel centro della Moldavia, non permisero di osservare sul posto, ed esaminare una quantità di oggetti, che sarebbero stati essenziali per fare un'opera più compita, e più universalmente vantaggiosa: pure questo breve racconto non sarà inutile né noioso, se non altro col presentare le notizie della maniera, con cui si viaggia da un Regio Ambasciatore in quelle barbare contrade, di varj usi, e costumi, e soprattutto dello stato almen d'allora del governo, produzioni, commercio della Moldavia, paese poco conosciuto anche in oggi dopo di essere stato il teatro di tanti bellici posteriori avvenimenti.

Arrivato a Varsavia dopo un'altra non indifferente malattia, che soffersi in Cameniec

e pel viaggio, comunicai questo mio giornale ad un amico, che ne fece per uso suo in tutta fretta una versione in Francese, quale neppure riveduta da lui, e messa in pulito egli trovandosi dopo qualche tempo in Genevra prestò ad un amico, che la fece vedere ad un altro, e questi la pubblicò negli Svizzeri colle stampe, dopo de avervi fatte delle arbitrarie sue mutazioni a varie espressioni dell'originale, delle quali con suo dispiacere, come egli mi attestò dopo, si è risentito lo stile. Io non seppi questa pubblicazione, che alquanti anni d'po, e come tutte le copie si erano dileguate in breve tempo, come ho accennato di sopra, non ne ho potuto mai avere in proprio un esemplare, né l'ho veduto, che alla sfuggita. Mi dispiacque di non trovarvi neppure un cenno del non essere quello il mio originale scritto da me in Italiano, ma una traduzione, quale neppure avavo mai veduta, onde non potevo entrar garante delle espressioni adopratae dall'Editore. Ho ben veduto al margine di un manoscritto del primo traduttore alcune note del medesimo Sig. La Roche, che egli arrivato a Varsavia dopo la mia partenza vi aggiunse rettificando alcuni pochi passi appartenenti a quello, che da altri mi era stato riferito sulla Moldavia, delle quali ho qui profittato, rimanendo io così più sicuro della esatta verità del rimanente.

Vi era in Parigi, chi voleva fare un'altra versione di questo qualunque mio tenue lavoro, ma mi sollecitava a pubblicare innanzi

il medesimo Italiano originale. Ho differito, finchè mi si è presentata l'occasione di venir iu Italia per fare in questa celebre, vastissima, e ora molto più ancora di prima accurata, e nitida stamperia de'Sig. Conti Remondini una raccolta in cinque tomi di molte mie Opere Matematiche appartenenti all'Optica, e Astronomia o nuove, o inedite, scritte per la massima parte in latino, lingua meno universalmente gradita in oggi anche da'dotti di una nazione, che gode di veder la sua divenuta oramai quasi la dominante in Europe, onde anche di queste tutto ho aggiunto un breve estratto in Francese in ogni tomo. Sono esse umiliate al trono di S. M. Cristianissima, che ha degnato di accettarne la dedica, e di permettermi graziosamente questa temporaria assenza senza la sospensione de'non ordinari vantaggiosissimi effetti della Regia munificenza, assegnatimi dall'avo Augusto, e conservatimi illesi fra tanti cambiamenti posteriori accaduti in quella Corte, e tante crit'che circostanze di tante dispendiosissime guerre. A chiederla mi ha indotto da una parte la ragione suddetta, per cui attualmente gli stampatori in quel Regno non si assumono più per conto proprio le imprese particolarmente di Opere piene come queste di Geometria, e di calcolo scritte in altra lingua fuor della loro, onde un Autore rimane esposto a un grave dispendio coll'imbarazzo di cercar i modi per poter ottenere lo spaccio della massima parte degli esemplari fuori del Regno, dall'altra parte l'antica

amicizia, che per me conservavano queste Signori, dacchè vent'anni addietro fu qui da loro pubblicata in mia presenza con una edizione nitida, ed esatta la mia Teoria della Filosofia Naturale, e la vastissima loro corrispondenza estesa a tutte le nazioni colte, che farà pervenire in breve tempo nelle parti le più rimo-te la notizia de'frutti di tante mie fatiche, quali spero sieno per essere non poco giove-voli per l'avanzamento delle scienze, unico oggetto riguardato, ed espressamente ordina-tomi ne'Regj diplomi.

Mentre intanto si imprimono queste mie Opere numerose, che per ora si ristirigono a'suddetti due soli argomenti, e siamo al terzo de'cinque tomi, a'quali mi sono presentemente limitato, (n'è sortito ultimamente alquanto dettagliato un catalogo che serve di pubblico avviso), ho giudicato bene di aggiungerne in fi-ne di questa trasversale Operetta una succinta notizia, che servirà di una specie di manifesto per quelli, che attirati dall'argomento facile, e dilettevole di un breve viaggio, ne verranno per questa via più facilmente in cognizione. Prima però di questo aggiungerò nel tometto medesimo un dettaglio più analogo al primo suo oggetto, con la relazione di quanto vidi nell'andare a Costantinopoli in faccia a Tenedo su gli avanzi riguardevoli delle rovine, che in oggi si chiamano comunemente di Troja, e appartengono alla nuova pure grandiosa, fabbricata gran tempo dopo accanto all'altra distrutta già anticamente da'Greci, sulla quale

città darò in un'aggiunta qualche breve notizia.

Questo è quello, di che ho creduto bene di prevenire il mio Lettore su gli oggetti, che troverà in questa Operetta, mentre intanto si accosta il tempo di pubblicare la più interessante voluminosa raccolta : mi resta solo di aggiungere, che in questa Relazione Italiana del mio viaggio si trova cambiato il titolo di Padre in quel di Abate per la mutazione dell'antico mio stato non già abbandonato da me per una volubile incostanza, ma estinto esso medesimo in modo da farmi in certa guisa rimanere quasi orfano, e pupillo.

HRONOGRAFUL

a de că

Leatopisețul ţării Moldoavei.

Dintru întîiul descălecat de Traian Imperatorul cu rîmleani, și al doilea de Dragoș Vodă, care să vede pănă astăzi, și viața Domnilor, din vechi istoriș care său scris.

În zilele de Dumnezeu Înălțatei Domnii a prea luminatului nostru Domn Ioann Mihai Racoviță Voevod, cu blagoslovenia prea osfințitului părinte, Kir Atanasie, Episcop Romanischiei leat 7232 Meseța Februar.

Iubitorulu de Dumnezeu și prea-osfințitului mieu părinte Kiri Kir Atanasie, din mila lui Dumnezeu Episcop Romanulu, cel mai de gios pomenit, ca un fiu sufletesc și plecat rob, cu tot sufletul roagă, cere și priăște întrreagă sănătate și bună viață cu mîntuire sufletească, de la unul în Troiță Dumnezeu.

Mulți oameni socotesc, pentru omul ce sar naște întru o cetate mare, din părinți de bună rudă și vestiți, zicind: că este vreadnic unul ca acela să fie lăudat pentru moșie și rudenița lui, ci unuī ca aceia socotesc că greșesc fără de samă, pentru că bunătatea, sau răutatea nu să trage despre mosteani, despre strămoși, ce fies cine din lucrurile sale (după cuvîntul Domnului Hristos) său să rușinează, sau să mărește, pentru că omul de ar fi să se tragă din părinți, din rudă mare

și vestiți ; iar lucrurile lui să fie proaste, aceluia puțin folos i să va pomeni în urmă, și iarăși cînd răsare o odraslă la loc ne vestit, și de neam mai de gios, și tîmplinduisă a să amesteca cu firea, pentru alte neamuri mai vrednice, și nevoindusă cu multă socotință, și luarea aminte lucrurilor spre îndreptare, procopsind întru bunătăți, atuncia să cade unul că acela să fie luat (și cu adevărat lăudat) cum și acmu să arată și să veade la blagorodia ta de Dumnezeu iubitorile și prea îmțaleapte Kirie Kir Atanasie episcop al sfintei episcopii a cetății Romanului, mirindumă de blagorodia ta, văzînd și știindute strein de neamul pămîntului acestuia, dară socotesc că de bună rudă cresc odraslă, și stîlpare ca aceasta, împodobită cu atîta bunătate, că nașvrut să rămînă nemulțamitorul neamului acestuia pămînt moldovenesc, pentru arătarea iubirii cătră blagorodia ta, cuprinzîndute din fiștrăini, te-aș făcut și sufletesc părinte, pentru care a lor dragoste cătră blagorodia ta, ce blagorodia ta naș dat ochilor ; ce tei nevoit a fi mulțamitor desăvîrșit, cu înmulțirea Hronografurilor a neamului moldovenesc, precum unele vedem cu multă nevoie și osteneala blagosloventoarei dreptei tale scrisse, și altele cu cheltuiala făcute, precum acmu și aceasta adevărat este, care aceasta vedem că te-ai-nevoit, nu pentru vro folosință blagorodiei tale, ce mai mult pentru înștiințare a tuturor de obște a moldovenescului neam, ca să privască toti ca printr-o oglindă luminată a sa colo-

nie și de unde suntu veniți pre aceste locuri și din ce neam, că aflind niște basne, asupra acestui neam, de un Istrate logofăt și un Simion dascal și de un Misail călugăr, cari și orbii năvălesc, că nu sunt moldovenii din Rîmleani, ce din oamenii cei de rău făcători. Ce blagorodia ta, măcar nu dintru sine, ci dintre alte izvoade scoțindu ați înmulțit, pentru mai multă înștiințare, că unii cetind, alții vor auzi de a sa moștenire, și a domnilor viață și a mulții megiiași din pregiur cadesă dară blagorodie tale, (laudă) pentru neadormită osteneală; priimeaște dară acest mic dar, dintru a Sfinției tale osteneală, ca pre o grădină cu floră împodobită, și sădite cu bune mirezme, și măcar că nu sunt copți strugurii viții mele, sfintița ta priimeaște, și pre mine mă blagoslovește, ca și eu prin blagoslovenia Sfinției tale, ca să dobândesc ertare alor meale fără de număr păcate. Iar pre-sfintia ta aici Domnul Dumnezeu să te păzască să petreci în mulți ani, pentru folosul turmei lui Hristos, carea îți este dată în samă, sporind și adăogind aceaste nemuritoare și vecinice de mare laudă lucruri, iar nouă de bucurie și de veselie. Iară întru Impărația nemuritorului Impărat să te învrednicești a sta în ceata Arhierilor, deadreapta veciniculu Impărat, Domnul nostru Isus Hristos, a căruia dar și nespusă milă țarăști rog să fie umbritoare Creștitului Sfintii tale, Amin.

A Sfintii tale smerit serbinte de Dumnezeu rugătoriu.

Sava Iermonahul.

Acest litopis este al meu. Ion Borilă Stolnic.

P I N A C S Ţ

*Adecă însemnarea
de cele ce să află într-acest Hronograf.*

C A R T E A Î N T Î I A.

Preadoxovie, adică cuvîntare de descalicatu țării dinti și a neamulu Moldovenesc și cu istoricii cei vechi cuprinde 6 List. (pagină)

Pentru neamul moldovenilor din ce țară aștăzi strămoșilor, și pentru lucrurile Italiei, Cap. 1, List. 1.

Vierșurile a dascalului Ovidiu List. 4

Pentru împărăția Romei și de putearea și largimea ei, Cap. 2, List. 5,

Pentru Dacia, unde iaste acum Moldova, Cap. 3. List. 8.

Pentru Traian Imperatul și venirea lui la Dacia și de oștirea lui cu Decebal Craiul, pre urmă și descălecarea cu Rimleani, Cap. 4, List. 9

Pentru Cetățile țării aceștia și cîte sintu în Bugeac și aicea în țară, cele ce stați și cele năruite, de cine sînt făcute, Cap. 5, List. 8.

Titulușul lui Traian Imperat, List. 19.

De neamurile neamulu acestor țări, și de port și de limba graiului, de unde aștăzi luat, aşijderea și de tunsură, ce să află și acum la prostimea de supt munte, Cap. 6, List. 20.

Pentru cît aștăzi trăit pre aceste locuri oa-

menii după descălecarea lui Traian Imparat cu Romîni de la Italia, Cap. 7, List. 25.

— — —

*Cataștivul al doilea al letopisățuluș
țării Moldovei din descălicatul cu Dragoș Vodă.*

Aducere aminte pre scurt pentru Dacia, Cap. 1, List. 28.

Războiul lui Traian Impăratul Rîmului și cu Daci, Cap. 2, List. 32.

Pentru Istratie Logofătul și Simion dascalul și un Misail călugăr și de basnile lor, Zec. 5, List. 33.

De pustiirea țărilor acestora ce era cu Rîmleanii aşazate, Cap. 8, List. 34.

Titulușul lui Atilla Craiul Unguresc, List. 35.

De descălecarea țării Moldovei, cu Dragoș vodă, după rîsipa dintîi, Cap. 4, List. 35.

Depre ce său numit țara Moldovă Zec. 3, List. tij (aceeași).

Domnia lui Dragoș vodă, Cap. 5, List. 37.

Domnia lui Roman vodă, List. tij.

Domnia lui Ștefan vodă, Cap. 6, List. 36.

Războaile intre doi feciori a lui Ștefan vodă, Cap. 7, List. tij.

Pentru Ludovic Craiul Unguresc, Cap. 8, List. 39.

Domnia lui Iorga vodă, Cap. 9, List. 41.

Domnia lui Alexandru vodă cel bătrîn, Cap. 10, List. tij.

Pentru al optulea săbor de la Florentia Cap. 11, List. tij.

Pentru Crijiaci de unde sa ũ izvadit în
țara leșască, și de pe ce vreme, Cap. 12, List. 42.

Pentru doi feciori a lui Alexandru vodă,
și de războaele ce au avut între dinșii pentru
domnia țării, Cap. 13, List. 44.

Pentru împărțirea țării în două, Zac. 9,
List. 47.

Domnia lui Roman vodă, feciorul lui
Ilieș vodă, Cap. 4, List. 48.

Domnia lui Petru vodă fratele lui Roman
vodă, Cap. 15, List. tij.

Domnia a unuī Ștefan vodă, Cap. 16,
List. tij.

Domnia lui Ciubăr vodă, Cap. 17, List. tij.

Domnia unuī Bogdan vodă, Cap. 18, List. tij.

Domnia lui Petru vodă Aron, Cap. 9,
List. 51.

Domnia lui Ștefan vodă, celuī bun și vi-
teaz, Cap. 20, List. 52.

Pentru coronația lui Ștefan vodă de Teoc-
tist Mitropolitul, Zac. 3, List. tij.

Pentru cetățile ceale luate de Turci, pre-
cum le-aū scos Ștefan vodă, Zac. 6, List. 53.

Războiul lui Ștefan vodă, cu Măteiaș Cra-
iul Unguresc, Cap. 21, List. tij.

Pentru robirea a unuī fecior a Hanului
de Ștefan vodă, Zac. 14, List. 56.

Vrajma lui Ștefan vodă, cu Radul vodă,
domnul Muntenie, Cap. 21, List. tij.

Războiul lui Ștefan vodă cu Radu vodă,
Domnul Muntenesc, Cap. 23, List. 57.

Războiul lui Ștefan vodă, cu Turci și cu
Munteani, Cap. 24, List. 58.

Pentru hotarul țării Moldovei și a țării Românești, Zac. 6, List. 59.

Descălecatul tîrgului Iași de Ștefan vodă cel bun, Zac. 9, List. 60.

Războiul lui Ștefan vodă cu Sultan Mehmet la sat la Războiană, Zac. 11, List. tij.

Pentru adunarea lui Ștefan vodă, cu Craiul leșască la Colomiea, Cap. 25, List. 62.

Venirea lui Albet Craiul leșască asupra lui Ștefan vodă cu oștă, Cap. 26, List. tij.

Prada lui Ștefan Vodă în țara leșască, Zac. 17, List. 67.

Moartea lui Stefan Vodă cel bun, Zac. 25, List. 69.

Pentru îngroparea lui Ștefan Vodă, Zac. 29, List. 70.

Domnia lui Bogdan vodă, ficiarul lui Stefan vodă, Cap. 27, List. tij.

Prada lui Bogdan vodă în țara Românească, Zac. 8, List. 72.

Moartea Radului vodă Domnului Munteanesc, Zac. 9, List. tij.

Prada lui Bogdan vodă în țara Leșască, Cap. 28, List. 73.

Prada țării de Mindichirei Hanul Zac. 8, List. 76.

Domnia lui Stefan vodă cel tînăr, fecior lui Bogdan vodă Cap. 29, List. tij.

Moartea lui Arbure hatmanul Zac. 3, List. 77.

Moartea lui Stefan vodă cel tînăr, Zac. 7, List. 78.

Domnia lui Petru vodă Rareș, Cap. 30, List. 79.

Războiul lui Petru vodă, Zac. 4, List. tij.

Domnia lui Ștefan vodă care să numiaște Lăcustă, fecior lui Alexandru vodă, Zac. 7, List. 81.

Domnia lui Alexandru vodă Cornea și de moartea lui, Zac. 14, List. 83.

Adoua Domnie a lui Petru vodă Rareș, Cap. 31, List. tij.

Domnia lui Iliaș vodă fecior lui Petru vodă Rareș, Cap. 32, List. 84.

Domnia lui Ștefan vodă frate lui Iliaș vodă, și de moartea lui, Cap. 33, List. 85.

Pentru rîdicarea la Domnie pre Joldea, Zac. 2, List. tij.

Domnia lui Alexandru vodă Lăpușneanul, Cap. 34, List. tij.

Pentru *Dispit* și războaie ce ați avut cu Alexandru vodă, Cap. 35, List. 86.

Vicleșugul lui Dispot cu moarte, zac. 4, List. 87.

Domnia lui Dispot vodă, Cap. 36, List. 89.

Amăgitusați Dispot vodă de boeriș țăriș, Zac. 6, List. 90.

Domnia lui Ștefan vodă Tomșa, Cap. 37, List. 91.

Pentru adeverință Domniei lui Vîno-veșchie leahul de boeriș țăriș, Zac. 5, 6, 7, List. tij.

Sfîrșitul lui Dispot vodă, Zac. 14, List. 92.

Pentru firea Grecilor științare, Zac. 18, List. 94.

Războiul Tomșei vodă cu Mircea vodă Domnul Muntenesc, Cap. 38, List. 95.

Moartea acestuia Tomșa vodă, Zac. 5, 6, 7,
List. 96.

Adoua Domnie a lui Alexandru vodă
Lăpușneanul, Cap. 39, List. 97.

De moartea lui Alexandru vodă Lăpuș-
neanul, Cap. 40, List. tij.

Domnia lui Bogdan vodă, fecior lui Alexan-
drdu vodă, Cap. 41, List. tij.

Domnia lui Ioan vodă, Cap. 42, List. tij.

Tirănia lui Ioan vodă, Cap. tij, Zac. 5,
List. 99.

Pentru prada lui Ioan Vodă, în țara Mun-
tenească, Zac. 11, List. 100.

Sfîrșitul lui Ioan vodă, Zac. 13, List. 101.

Domnia lui Petru vodă Șchiopul, Cap. 43,
List. 102.

Pentru Potcoavă Căzacul, Zac. 5, List. 103.

Mazilia lui Petru vodă, Zac. 12, List. 104.

Domnia Iancului vodă Sasul, Cap. 44,
List. tij.

Adoua Domnie a lui Petru vodă Șchio-
pul, Cap. 45, List. 105.

Pentru Petru vodă, său lăsat Domnia de
bună voe, Cap. 46, L. 106.

Domnia lui Aron vodă cel rău, și cum-
plit, Cap. 47, List. 107.

Mazilia lui Aron vodă, Cap. 48, List. tij.

Adoua Domnie a lui Aron vodă, Cap. 49,
L. 108.

Pentru Petru Căzacul și cu boeri priveagă
deauți ținut Domnia, Zac. 3, L. 109,

Pentru cumplicările Domniei lui Aron
vodă, Cap. 50, L. 110.

Domnia Irimieř Movilă vodă, Cap. 51,
L. 111.

Pentru eſirea luř Răzvan vodă din țară,
și de moartea luř, Zac. 7, 8, L. 112.

Pentru Mihař vodă Domnului țariř Munteſteř, Cap. 52, L. 113.

Pentru Domnia luř Simion Movila vodă
în țara Munteaſcă, și pentru venirea luř
Mihař vodă în țară, Zac. 13, L. 115.

De moartea luř Mihař vodă Domnul Munteſteř,
în țara Ungureaſcă, Cap. 53, L. 118.

Domnia luř Simion vodă Movila, și de
moartea luř, Zac. 11, L. 120.

Zarva între fecioriř Ieremieř vodă și luř
Simion vodă, și de domniile lor, Zac. 12, L. tij.

Domnia luř Štefan Tomša vodă, Cap. 54,
L. 121.

Războiul luř Tomša vodă, cu Potočchie,
Zac. 5, L. 122.

Venirea Domnieř Irimieř vodă, asupra
Tomſiř vodă cu oſti, Zac. 18, L. 125.

Pre Doamna Irimieř vodă cind ař luat-o
Turciř, Cap. 55, L. 126.

Domnia luř Gašpar vodă, Cap. 56, Lit. 128.

Războiuř ce-ař avut Turciř cu Leſin, Zac.
23 L. (*).

De moartea luř Gašpar vodă, Zac. 24, L.

Mazilia Tomſiř vodă, de Schindar paša,
Cap. 54, L.

Domnia luř Alexandru vodă Iliaš, Cap.
57, L.

Suirea luř Sultan Osman la Hotin, Zac. 7, L.

(*) Notă. De aici filele în manuscript nu mai
sint numerotate pînă la fine.

Legătura de pace a lui Sultan Osman cu Leașii, Zac. 33, L.

Pentru tîmplarea lui Alexandru vodă Iliias, Zac. 36, L.

Adoua Domnie a lui Stefan vodă Tomșa, Cap. 58, L.

Pentru solul leșasc anume Visnovețchie, Zac. 3, L.

Precum și-a dat solia la Sultanul Osman, Zac. 11, L.

Mazilia lui Stefan vodă Tomșa, Zac. 14, L.

A doua domnie a Radulu lui vodă cel Mare, Cap. 59, L.

Moartea Radulu lui vodă, Zac. 10 L.

Domnia lui Miron Movilă Barnovschie vodă, Cap. 60, L.

Domnia lui Alexandru vodă, fecior Radulu lui vodă, Cap. 61, L.

Domnia lui Moisei vodă, fecior lui Simion vodă, Cap. 62, L.

A doua domnie a lui Alexandru vodă Iliias, Cap. 63, L.

Patima boerilor în Tarigrad, Zac 3, L.

Pornitul lui Alexandru vodă din domnie de boeri, Zac. 9, L.

De venirea lui Barnovschie vodă, din țara leșască la domnie, Cap. 64, L.

Moartea lui Barnovschie vodă, Zac. 6, L.

A doua domnie a lui Moisei vodă, Cap. 65, L.

Spaima Turcilor de domnișii acestor țări, Zac. 5, L.

Mazilia lui Moisăi vodă, Zac, 9, L.

- Domnia lui Vasile vodă, Cap. 66, L.
Rădicarca lui Vasile vodă, asupra lui Matei vodă domnul Muntenesc, Cap. 67, L.
Domnia lui Ion vodă, Zac. 2, L.
Războiul lui Vasile vodă cu Matei vodă, Zac. 8, L.
Prada Tătarilor în țară, în zilele lui Vasile vodă, Cap. 68, L.
Prada Eșilor de Tatară, Zac. 7, L.
Incuscrirea lui Vasile vodă cu Hmil hatman, Zac. 8, L.
Cind s-a uș rădicat Ștefan Gheorghe logofăt pre Vasile vodă, Cap. 69, L.
Moartea Ciogoleștilor, de Vasile vodă, Zac. 6, L.
Domnia lui Ștefan vodă Gheorghie, Cap. 70, L.
Intoarcerea lui Vasile vodă de peste Nistrău, Zac. 10, L.
Mărsul lui Vasile vodă cu oști asupra lui Matei vodă, Cap. 71, L.
Risipa oștilor lui Vasile vodă, și a lui Timuș Căzacul, Zac. 8, L.
Războiul oștilor lui Vasile vodă cu Ștefan vodă la Valea sacă, Zac. 14, L.
Războiul lui Vasile vodă cu Ștefan vodă, la Sirca, Cap. 172, L.
Prada mănăstirei Dragomirnei de Timuș, Zac. 9, L. (Aici sunt file; ce la legat s-a uș pus la urmă).
Perirea lui Timuș la Suceava, Zac. 6, L.
Războiul lui Racoviță și a lui Ștefan vodă cu Hrizica domnul Muntenesc, Zac. 30, L.

Domnia Ghicăi vodă, Cap. 3, L.

Purcesu lui Ștefan vodă Tomșa în țara Ungurească, Zac. 4, L.

După venirea din țara Ungurească, și după războiu cu oastea Ghicăi vodă, fuga lui Ștefan vodă, Zac. 10, L.

Lăcomia la ce aduce, Zac. 23, L.

Beția la ce aduce, Zac. 23, List.

Războiul lui Costantin vodă domnul Munteanesc cu Tatari, în Iași, Zac. 34, L. .

Domnia lui Ștefăniță vodă, fecior lui Vasile vodă, Cap. 74, L. .

Moartea lui Vasile vodă, Zac. 13, L.

Moartea lui Ștefăniță vodă, Zac. 16, L.

Domnia Dabijei vodă, până aicea am aflat leatopisitul scris de Ureache vornic și Miron logofăt.

NOTĂ. Am dat *Pinaxul*, căci ne spune bine cuprinsul. Zacealele în text vin ca paragrafele într-un capitul. Numărul lor e variabil; aşa unele capitule au cîte 40 zacele, altele n-aș de loc.

Intreg manuscriptul are 180 file, din care 130 numerotate, iar 54 neenumerotate; două file din Cap. 72 sunt schimbate în sirul lor și sunt puse la urmă, din cauza legătorului, care a legat manuscriptul.

P R E D O S L O V I E.

Adică cuvîntare dintăř.

Din descălecatul țării dintăř și a neamului Moldovenesc, cătră cetitorii acestei cărți.

Inceputul țărilor acestora și neamul Moldovenesc, și Munteanesc, și cîță sint și în țările Ungurești, cu acest nume Români și

pănă astăzi de unde sînt, și din ce săminție, de cînd și cum aștăzi descălecăt acestă părți de locu de pămînt, a scrie multă vreame la cumpăna aștăzi cugetul nostru, să încep osteneala aceasta după atîtea veacuri de la descălecătul țărilor dintîi, de la Traian Imparatul Rîmulu, cu cîteva sute de ani peste mie, trecute să sparie gîndul, a lăsa iarăși nescris, cu mare ocară infundat neamul acesta; de o seamă de scriitorî este inimiș dureare. Biruită gîndul să mă apuc de această trudă, să scot lumei la vedeare, fealiul neamulu, din ce izvor, și săminții sînt lăcitorii țării neastre Moldovei, și aşa și țării Muntenestî, cum său pomenuit mai sus, și Romanilor din țările Ungurești, că tot un neam sînt, și o dată descălecătî, de unde sînt veniți strămoșii lor pre aceste locuri, subt ce nume aștăzi fost întîi la descălecătul lor, și de cînd său osăbit, și aștăzi numele acest de acum, Moldovan și Muntean, în ce parte de lume iaste Moldova, hotărâle pe unde aștăzi fost întări ce limbă ținea și pănă acum, cine aștăzi lăcuit mai întări de noi pe acest pămînt, scot la știrea tuturor, caru vor vrea să știe neamul țărilor acestora. Ziceva niște pătine tîrziu iaste după sutele de ani, cum să vor putea ști poveștile adevărate de atîtea veacuri; răspunzî lăsatau puternicul Dumnezeu îscusită oglindă minții omenești scrisoarea, pentru care dacă va voi omul, cele trecute cu multe vremi, le va putea ști, și oblici, și nu numai lucrurile lumiști, staturile și începuturile țărilor, și a Imperațiilor, ci și singură lumea, ceriul, pămîntul că sînt zidite de

cuvîntul lui Dumnezeu celuî puternic, criză din scriptură, știm și din scripturi avem și sfîntă credință noastră creștinească, și mințiurea cu coborîtul fiului lui Dumnezeu, și *împelițatul* cuvîntuluî celuî mai înainte de veacă, în firea omenească din afară de păcat. Scriptura ne deschide mintea de o agiungim, cu credință pre Dumnezeu Duhul cel nevăzut și necuprins, și neajuns de firea omenească. Scriptura depărtate lucruri de ochiî noștri ne face de le putem vedea, cu cugetul nostru, să nu pomenim de marea Moisăi, carele după (loc alb) de ană, aș scris Leatopiseațul de la zidirea lumiî, că acela aș avut pre singur Dumnezeu dascal *cu rost cătră rost*. Omirul în 250 de ană, aș scris după rîsipa Troadei războaiele lui Filip; Plutearhus, în 400 de ană, aș scris viața și faptele vestitului Impărat în lume Alexandru Machedon, Titurlivius, cursul și toată Impărăția Rimuluî, în 700 de ană, și mai bine aș scris după urzitul Rimuluî, și alții mulți scriitori, cu osîrdie și osteneală aș scos lumiî la vedere Iстории. Indemnatumaș firea mai mult de știință aceștiî țări, de începutul și descălecatură ei cel dintîi, toate alte țări știindule începuturile sale. Laud osîrdia lui Ureache vornicul, carele aș făcut din dragostea țării Leatopisățul său. Însă acela de la Dragoș vodă din descăleeatul al doilea țării aceştia, din Maramoriș scrie, iar descălecatură cel dintîi cu Româniî adecă Rimleanii, nimică nu pomenește numai *ameliță* la un loc, că aș mai fost țara odată descălecată și saș pustuit de Tătară; ori că n-aș avut cărți, ori că iaș fost destul a

scrie de mai scurte vacuri, destul de dinsul și atîta, cum poate fiște cine să zică, numai luă de această țară iau fost milă, să nu rămîne întru întunerecul neștiinții, că cele lalte ce mai sunt scrisă adăsătură de un Simion dascalul și al doilea un Misail călugăr, nu Leatopisăță ce ocări sunt care și acelea nu puține.

Adoua îndemnare miauă fost, că mi să pare bine nu știu, că *n-am văzut*, Letopisul lui Istratie logofătul, iar cum sau întăles din cîță-va boiaři, și mai ales din Neculař Buhuš, ce-au fost Logofăt mare, pre acest Simion dascal Istratie Logofăt *l-au făcut* cu basnile lui și acel mahleră de Misail călugărul de la Simion aŭ născut acela fiu, cestalalt nepot, și mult mă mir de unde au aflat ei aceste basne, că Urechie vornicul scrie, că 45 ani la domniile cele dintăi, nică o scrisoare nu să afă de lucrurile lor ce s-or fi lucrat, și nică străiniă încă n-au știut nimică de dinși, până la Alexandru vodă cel mare și bun, deci au început istoriile leșești a scrie, mai ales Bilschie, și Marțin, Pașcoveschie, pre carii au urmat răposatul Urechie vornicul.

Dacă n-au fost dară scrisoarea întăi în țară, și nică streiniă n-au știut, și nimică n-au scris de unde sunt aceasta basne, că sunt moșii țării aceștia, din temnițile Rimului, dați întru agiutoriu lui Laslău craiu Unguresc, și Româniă *acum* era în Maramureș, în zilele aceluia Crai cestă din coace dc unde iaste acmu Moldova. Iară cei din colea unde iaste acmu țara **Muntească**, iar în munte pre Olt, unde și amu

■ă pomeneaște țara Oltuluă, și Români îi cer descălecați de Traian în Ardeal.

Ești iubite cetitoriule, nicăiuri n-am aflat nicăi la un istoric, nicăi Latin, nicăi Leah, nicăi Ungur, și viața mea Dumnezeu știe, cu ce dragoste era pururea la istorii, iată și păna la această vrîstă, de aceaste basne să dea samă ei, și de această ocară, nicăi este șagă a scrie ocară veacnică, unuī neam, că scrisoarea iaste vecinică, cind ocărăști pre cineva iaste greu a răbdă, dară în veci ești ori da samă de a le mele cîte scriu.

Făcutuțam izvod întîiaș dată de mari și vestiți istorici, cărora trăesc și acu scrisorile în lume, și vor trăi în veacă, și aşa am nevoie să nu-mi fie grija de ar cădea această carte ori pre a cui mînă, și din streină, caru cearcă deamărunțul smintelele istoriilor pre dînși iam urmat caru veză în izvod ei sănt povața mea, ei răspund și pizmașilor neamului acestora țărăi, și zavisnicilor, și întîi unuī Enna Silvei, și cu următorii lui, însă acesta istoric nu aşa greu neprieten iaste, cum numai acest nume Vlah de pre Flah Hatmanul că este scris, unde său lunecat și săracul Ureche, credem neputință omenești, iar iaste altul de neamul său leah Iani Zamoschii care orb năvălești, că nu sănt Moldoveanii, nicăi Munteanii din Rimleani, ci trecînd pre aicea pre aceste locuri Traian Impăratul, și lăsind slujitorii de pază, au apucat o samă de Dachi limbă Rimlenească. Vedeavei apoii cuvintelor lui, răspuns și ocară, nu de la mine, ci de la istoricii poveațile mele, la rîndul său.

Putearnicul Dumnezeu, cinstite și iubite cetitoriile, să-ți dăruiască după aceste cumplite vremi anilor noștri, cîndva și mai slăbode vacuri întru care pre lîngă alte trebî, să aibă vreme, și cu cetitul cărților a face îscușită zăbavă, că nu este altă și mai frumoasă, și mai de folos în toată viața omului zăbavă, de cît cetitul cărților, căci cu cetitul cărților cunoaștem pre ziditorul nostru Dumnezeu, cu cetitul laudă îi facem, pentru toate a lui cătră noi bunătăți, cu cetitu, pentru gresalele noastre milostiv îl aflăm, din Scripturi înțelegim minunate și veacînice saptele puterii lui, ea face fericită viața, iar nemuritoriu agonisește nume, singur mîntuitorul nostru Domnul și Dumnezeul Hristos, ne învață: îspitaite pisania, adecă cercați scripturile. Scriptura depărtate lucruri de ochi noștri, ne învață cu acele trecute vremi, să priceapem cele viitoare, ceteaște cu bună sănătate și priimeaște această a noastră cu dragoste osteneală. (Cf. Cogălniceanu, Ed. 2, Vol. I, p. 1—6).

Istoricii cari au scris de descălecatul
cel dintîi a țării noastre și a țării Muntești
Bonfin, histornicul de Dacia.
Dion, la viața lui Traian Impărat Rîmulu.
Eutropius, la viața lui Andreian Impăratul.
Carion, Cavatii.
Topeltin Ungurul.

Istoricii Leșăștii cari și au scris de lucrurile Moldoavei, după al doilea descălecăt al țării de Dragoș Vodă.

Dlugos.

Cromver.

Străicovschie.

Peaseschies Vladicul de Premislea.

Marție Pașchovnchie.

Bilschiř.

Pre acești doi și urmat răposatul Ureachie vornicul.

Cinstite și iubite cetitoriile întru acest Leatopisăț, carele l-am scris de pre Leatopisățul răposatului Nicolaï Costin biv vel Logofăt, cetiți pre acela și pre acesta, în multe locuri vei afla voroava, și însămnără întralt chip, ales la numărul anilor, întii la acela la Preadoslovie scrie că marele Moisăi, așa scris Leatopisățul lumiř, cel de la zidirea, după 2400 de ani, iar eu am aflat că după 4024 de ani, sau scris acel Leatopisăț, adecă cartea facerii, de carea însuși dragostea ta, puind osteneală vei afla adevărul. Socoteaște dară, iubitule că acestui an îmblă vealeat 7229 de la zidirea lumiř, iar de la întruparea Domnului și Mîntuitoruluř nostru Hristos 1721, așa purces și de la Moisăi până la Hristos, așa fost 1485, scoțind dar din cei 7229 de ani, 1485 de la Moisăi până la Hristos și de la Hristos 1720 pînă întraceșteș an, iată dară că rămîn de la zidirea lumiř până la Moisăi 4024 de ani. Așijderea și întralte locuri multe lunecături vei afla, cari nu potrivi cu aceasta, nu defăimez, numař aminte îți aduc, ca cetind întru amîndouă, pre noi să

nu ne dai defăimării, aşijderea cunoscind şi a noastră gresală ales din condeiu rugăm să laşă ertării, că nu înger ce ruca gresna (*mină păcătoasă*) aŭ ostenit, ceteaşte cu bună sănătate şi priimeaşte cu dragoste osteneală.

**Descălecarea ţării Moldoavei
cu Dragoş Vodă după rîsipa dintîi**

Cap 4.

Zac. 1. Cu anevoie este a adeveri deplin la ce vreme s-aŭ descălecat, măcar că multe istorii am cetit, şi Leşăştii şi Ungureşti şi Rusăştii, împregiurul ţării noastre, foarte de amăruntul, ce mai aproape de adevăr am aflat cum desălecatul al doilea rînd după puştiirea de Bolgăti, (sic) şi de Tatarî este la anul de la zidirea lumei 6874 (șwɔA), căci era şi în ţara Leşască Crai Vladislav Locheetin, şi în Tarigrad, era Impărat Mihail Paliolog, iara Ureache vornicul scrie că în anii 6807 (șwɔg) aŭ descălecat Dragoş voda ţara Moldovei, ce nu-i de crezut că pre acele vremi era pustie ţara aceasta Moldova.

Zac. 2. Iară Bonfin Ungurul istornicul, scrie că pre vremea lui Ludovic Craiului Unguresc, s-aŭ ridicat un Bogdan domn de la Varamurăş cu Români, părăsind şi locurile pentru megieşia Tatarilor, acel Bogdan domnul aŭ adunat cătră sine pre Valahi., şi aŭ intrat în

țara sa cea de moșie, de aū descălecat, iar pre urmă văzind Ludovic Craiul Unguresc, că s aū simulțit Valahiū ce eșisă din Maramorăș cu acel domn Bogdan în țară, unde este astăzi țara Moldovei, nepuțind să-i scoată sau aşazat supt ascultarea sa, cu haragă să dea lui Ludovic Craiul, acestea mărturisește Bonfin istoricul Unguresc, ce aū seris istorie de țara Ungurească, la 10 capete decad în 2.

Zac. 3. Iară Urechie vornicul scrie că aū descălecat țara Dragoș vodă, poate să fie fost fecior acest Dragoș vodă lui Bogdan vodă, aceluia ce scrie Bonfin că au descălecat țara a doilea rînd. Intr-acest chip scrie de venirea lui Dragoș vodă de preste munți, din Maramorăș, în istoria țării Moldoave că îndemnindusă cătă-va boeră nemeșă, și fecioră de Domnă din Maramorăș, între care era mai căpetenie Dragoș, și aū venit în chip de vinătoare preste munți, aū dat de o hiară ce să chiama Buor, aū Zimbru, și luinduse ei al goni cu toții cătă-va loc și lau scos până în apa Moldovei, unde se chiamă și până astăzi Buoreani și acolo lau vinat și de multă osteneală o cătea ce să numea Molda dacă aū intrat în Moldova după acea hiară, și *lîmpind* apă acolo aū cienit, și de pre numele cătelei ce o chiama Molda, aū pus numele apei Moldova, și de pre numele apei aū ramas și numele țărei de să chiamă Moldova.

4. Iară după ce saū invitat acei nemeșă oare cînd Romană, din Maramorăș eșind mai la locuri largi, spre apă Suceviă, și avind de la

strămoși și semnele locurilor a strămoșiei sale atunci nimerit unde iaste astăzi tîrgul Sucevei, și acolo ați găsit pre un Rus anume Iațco, cu o prisacă de stupă, acolo era trăitorul acel Rus, și întrebîndu-l ce om este și de unde a venit pe acel loc, iar el ați răspuns: că este Rus din țara Leșască și lau mai întrebat cine stăpînește aceste locuri, el ați răspuns că este loc pustiu precum ați știut și el din bătrîni, ați spus că merge locul până în Dunăre și până în mare și pâna în Nistru, și în sus până în țara Leșască. Deci pre numele lui Iațco se chiamă Ețcani, acolo la Suceava până în ziua de astăzi. Ați spus Dragoș Vodă lui Iațco cum este vechi strămoșan locului aceluia, și ați dăruit lui Iațco acel loc.

5. Văzind dară acei nemeșii, că locuri bune fiind, pădure și cîmp, și ape curătoare, ați mers de său pogorît cu totul din Maramorîș, și ați eșit pre susă munte, pre apa Moldovei și pre apa Sucevei, și întîi în Suceava ați descălecăt niște cojocarii, căci *cojocariul* să chiamă ungurește **soci**. Iară la Bae atunci descălecăt niște soci, olari și la alte locuri, cum și Dragoș vodă în cîmpii lui Dragoș de să numesc până astăzi, de pre numele acelora.

6. Așjderea și Iațco, sau dus în țara Leșască și ați chiemat rușii de aici săi, și sau așazăt în sus pre Sireatiu, și pre Suceava și în scurtă vremea său înmulțit. În gios Români și eșit din Maramorîș până în Dunăre, și în sus rușii ați implut locurile din munți până în Nistru, și apoi până la Chilia, și până la Cetatea Albă,

pre hotărăile cele vechi a Daciei, și a desăcăicăturii lui Traian, cum său pomenit mai sus, și fiind Dragoș mai căpitanie între acei nemeșii Domnii, l-aș ales să le fie Domn tuturor.

Și arătind pănă aicea descălecarea țărilor acestora, pîna la Dragoș vodă în anul 6874 (1366), eșit din Maramorîș, precum serie istoria țării Moldoave.

Ne vine rîndul să scriem întii Domnia lui Dragoș vodă, și altor Domnii pre rînd pănă unde om putea.

NOTA. Manuscrisele vechi de Cronică nu poartă toate aceeași dată a descălecătului. Neculai Costin afirmă că Grigori Ureche a pus descălecătul la anul 6807 (1299). Dar mai sus N. Costin pune dată de 6860 (1352), pentru descălecătul al doilea (Let. 1, 83) Textul lui Ureche poarta data 6867 (1559) (Let 1², 133, iar manuscrisul lui Sava Ermonahul scris în 1721, cu 10 ani după N. Costin dă ca an pentru descălecăt pe 6874 (1366), dată care o mai găsești și în alt manuscris de Cronică, proprietatea Domnului Th Codrescu.

Văzînd mai de aproape datele vechi cu slovene-am explica lesne confuzia. 6860 se a putut lesne, luan drept 6807, schimbînd pe ș (esi) drept ș (Zemli), cum chiar Sava Ermonahul scrie 6867 drept 6807.

Domnia lui Iurga Vodă.

Cap. 5.

Iară după moartea lui Pătru vodă, aștătut Domn Iurga vodă, acest Domn aș trâ-

mis de aū luat blagoslovenie de la patriarșia Ohridului, și aū pus Mitropolit, pre Teoctist, și aū aşazat orașă prin țară, și aū început a dărui ocine prin țară, a sluji credincios și la voinici vitejī, iară orașale le-aū aşazat la locuri bune, și le-aū făcut ocoale prin prejur, și după ce aū domnit 2 ani l-aū luat Mircea vodă Domn Muntenesc.

—
Domnia lui Alexandru Vodă.

Cap. 10.

Zac. 1. Iar după Iurga vodă aū stătut Domn Alexandru vodă, în aniī de la Hristos (loc gol) iar de la zidirea lumiī 6904 anī, acesta aū zidit în țară mănăstirea Bistrița și Moldavița, și la al doilea an a domniei sale aū trimis de aū adus moștinile sfîntului Ioan Novă, de la Trapezont, din țara Turcească cu multă cheltuială, și le-aū aşazat în Cetatea Suceviī.

Acesta Domn aū mai întărît, iar de la patriarșia Ohridului blagoslovenie de aū mai întărît Mitropolia în Suceava, aproape de curtea Domnească, și aū făcut Episcopii la Roman, și la Rădăuți, și aū făcut boeri, cineaște rind, după boerii lor, de sfat, și de ocîrmuit țara, și giudecătorii țării care boerii staū și până astăzi cum să văd față.

Acest Alexandru vodă aū făcut și el legătură cu Craiul leșase Vladislav Iagelo, precum făcusă și Iurga vodă, feciorul lui Petru Vodă.

(Din Cap. 18, zaceala 13, fila 60 retro).

Iară letopisățul țării Moldovei serie, că

dacă aū domnit Bogdan Vodă 12 ani, aū venit Pătru \ odă Aron, și aū aflat pre Bogdan Vodă bat la sat la Răusenī lîngă Suceava, și laū lovit într-o Vineri Oct. 16 în râvărsatul zorilor, și în loc iau tăet capul și aū luat Pătru Vodă Aron în anul de la lîristos 1451 (?) iar de la zidirea lumei 6959 de anī domnia țărei.

—
(Din Cap. 26, zaceala 26 fila (list.) 69).

Zac. 26. Fostaū acest Ștefan Vodă om numără la stat, mînios și grabnic a vîrsa sînge nevinovat (cine a vre să gîndească numai la aceasta cetind-o, va afla și pentru Pătru vodă Aron, pentru grabnică vîrsare de sînge, mai mult pentru mestecătura ce să facea stricăciune Moldoavei prin Pătru vodă Aron, fiind în țara leșască îndemnători, ce măcar că Ștefan vodă aū legat tractate cu Leșii pentru pace, dară mai mult aū pomenit pentru pribegi să nu să prîmească cum saú zis mai sus, ca să să poată mistui de dînsul, ce socotește cetitorule dintr-o amîndoao părțile adevărul, și precum vei afla însemnează pre marginea foii de tot răspunsul). De multe ori la ospeață omorîia fără de giudeț, iara întreg la minte, lucrurile sale știa a le purta și unde era greul acolo însușî să nevoia de intra, și unde nu gîndeală acolo el să afla, ales la lucrurile războaelor meșter, ca văzindu-i ai lui să se îndrepteze și pentru aceea rar războiu era ne izbutit de dînsul.

27. Că și unde îl înfringea alți pre dînsul,

nu perdea nădejdea, că știinduse căzut jos el să rădica, deasupra biruitorului.

28. Chiar apoără în urma lui după moarte-ă, fiul său Bogdan Vodă în urma lui așa luat îndrăznire spre lucrurile vitejeaștă, precum să tîmplă, din viță bună, și roadă bună crește.

29. Iară pre Ștefan Vodă lau îngropat în monastirea Putna, carea este de dînsul zidită, și era tuturor mare jale și plângere de moartea a lui Domn ca de un părinte a lor, văzând că s-a scăpat de mult bine și apărare.

30. Într-acest an mai înainte de moartea lui Ștefan vodă, iarnă grea așa fost și geroasă cît nu așa mai fost nică o dinioară. Iară preste vară așa fost ploii greale și povoia mari de ape, și multă înneccare său facut.

31. Domnit-au Ștefan vodă 47 de ani și 2 lună, și 3 săptămâni, iară după moartea lui așa domnit fiul său Bogdan voda.

32. Iară aproape de moartea sa așa chiemat pre Arhiepiscop și pre toți boerii așa săi, și le-așa arătat cum nu vor putea ținea ei țara cu puterea sa, precum o așa ținut el, ce socotind din toți mai puternic pre Turc, iașă învățat, să să încbină la împarația Turcului.

Sfîrșitul lui Ștefan vodă celuī bun.

Domnila lui Bogdan Vodă,
feciorul lui Stefan Vodă celui Bun.

Cap. 27.

După moartea lui Ștefan vodă, așa stătut Domn țării Bogdan vodă puțin despărțit de

firea tată-său fiind. Deci întîi așa socotit să-așașăză lucrurile cu megiesi și săi, ca să-și arăte nume bun și întîi după învățatura tătini-său lui Ștefan vodă, așa trimis la împărăția Turcului, pre Tăutul logofătul său cel mare, cu 100 pungă de bani, de său închinat cu toată țara la Sultan Murat Impăratul Turcesc, și cu bucurie priimindu-l, așa dăruit bani aciia Tăutului Logofătului, și întorcândusă dăruit din Tarigrad, așa zidit cu acei bani biserica în satu în *Bălălești*, prin Sireatiu, în ținutul Sucevi, unde este și pînă astăzi, (șacea biserică de multe războaie ce așa tîmplat acestuia pămînt pentru a noastre complete păcate, așa fost sosit păna de a să și risipi, și văzîndu-o acel de mai sus pomenit Kir Calistru episcopul Răduiților fiind îndemnat dintru a sfîntulu Duh putere împreună cu dumnealui Dimitrie Marii biv vel ban staroste ot Cernăuți, socotind că este de obște a țărei precum său zis mai sus că sunt dăruite bani de Sultan Murat Tăutului logofătului, care bani așa fost a țării noastre, n-așa lasato la risipă, ce de a sa bună voe împreună cu toată cheltuiala așa acoperito, și pe unde așa fost și risipită, său eum să zice stricată, o așa tocmito în zilele preluminatului nostru Domn, Io Mihai Racoviță Voevod, Velet de la Adam 7229 Meseța Mai 12 care vrînd să adeverez iubite cetitorii cearcă cu vederea, arată adevărul.)

DOMNIA IEREMIEI MOVILĂ VODĂ.

CAP. 51

Zac. 1. Impărația Turcului, pre acele vremi lupta cu Neamții pentru Crăia Uugurească, pentru Buda și pentru Astrogon, iară văzind că cuprind Leșii țara Moldoavei, aŭ orinduit pre Cazichiri Sultan Hanul Crimului, iaă dat și 2000 de eniceari, trimisaă și steagul și tunurile, să le dea cum a socoti, și pre cine ar aleage el să fie Domn în țara Moldoavei, să fie din partea împărăției.

2. Iară Leașii luind veaste de clătirea Hanului spre Moldova, aŭ socotit să nu lasă amintea pre Ieremia Movilă, pus de dinși, că era pre atuncă și Crăia Leșască în virtute aŭ orinduit pre Zamoschie Hatmanul, cu 7000 de călărimi și cu 3000 de pedestriime, cum scrie cronica Leșască, (de nu-i laudă.)

3. In anul 7104 Octombrie 9, aŭ sosit Zamoschie la Tuțora, cu oaste Leșască, iară a treia zi Octombrie 11, aŭ sosit și Hanul cu toată oastea, n-aŭ răbdat Leașii fără sănțuri ci dacă aŭ văzut atîta Tătarime, ei și-aū întărit tabăra, cu sănțuri împrejur, și aŭ făcut și două băsti (кшын) de pămînt de la sănțul taberei aşa de departe cît agiunge glonțul de pușcă, și într-acele băsti aŭ pus oastea Leșască Zamoschie în protiva grosimiș Tătarăști, năvălea Tatarii cu toată oastea asupra Leșilor, iară Leșii sta neclăiti, și da din băsti (кшын) cu tunuri, dosul

iară să iea tătarii nu putea de tabără, aşa aŭ stătut într-acea zi.

Zac. 4. A doua zi socotind Tătarii cu meșteșug să depărteze pre Leșii de la șanțuri, aŭ orînduit Hanul o sămă de Tatară să dea năvală la Leșii, și alții sau supus, ce pricepind Leșii meșteșugul Tatarilor, sta între băști neclăiti, pînă în vreamea de chindie, atuncea Leșii deprinzind pre Tatară aŭ eșit dintre băști, și aŭ luat pre Tatară în goană făcîndusă și Tătarii a fugi pînă la oastea cea supusă, și în loc aŭ stătut Leșii apărîndusă de navala Tătarilor, și sau întors apărîndusă, pînă aŭ venit iară între băști.

5. Nu dormiă Ieremiiia Vodă ci de și avea nădejde în Leșii, iară din dată aŭ agiuș la Hanul, și de atuncea cele 7 sate de țară le-aŭ dat Ieremiiia Vodă Hanulu, ce le zic sate hănești, și aŭ legat și miere să dea în toți anii Hanulu, și alte daruri, care și păna astăzi stă acea legatură de să daū Hanulu, pre an miere și pocloane, și așea cu nevoiță a Ieremiei Vodă aŭ stătut între Hanul și între Zamoschie tractate de pace, dînd și Hanul zălog la Leași și Leșii la Hanul, păna sau închis tocmai.

6. Capetele de pace aŭ fost aceastea Ieremiiia Vodă să fie Domn în țară birnic împărătiei, oști în țară să nu mai între deci și Hanul aŭ dat steagul și tuțurile, pre mîna Ieremiei Vodă, și iau scos de la împărătie uric de Domnie neschimbată Ieremie Vodă, deci întemeindusă pacea, îndată sau întors Hanul la Crîm, și Zamoschie în țara sa, numai ce aŭ lăsat vrăjitor 3000 de Leșii lîngă Ieremiiia Vodă, că să

temea de Unguri Ieremiiia Vodă, atuncea și Ieremiiia Vodă său aşezat.

7. Bine nu eșise Zamoschie din Moldova, iară Bator Jicmont Craiul Unguresc au trimis Domn pre Răzvan Hatmanul lui Aron Vodă Domn în Moldova cu 12000 de oșteană Unguri să margă asupra Ieremieie Vodă dînd vina lui Ștefan Vodă Radul, că de blăstămătie, așa lată scaunul țării să-l cuprindă Leșii.

8. Luând veste Ieremiiia Vodă de pogoritul Ungurilor, aș strâns și el oaste de țară de cît era, și său gătit de războiu în potriva lui Răzvan Vodă, într-o Duminică era cînd se apropierea Răzvan cu oaste Ungurească lîngă tîrgul Suceviă și era Ieremiiia Vodă cu oastea la Areană, iară oastea leșască era mai la cîmp de Scheia, pe supt un deal ce este alăturea cu drumul Băiș, singur Ieremiiia Vodă era în biserică la slujbă, și iau dat stire că oastea lui Răzvan să apropie și să veade, ce nașvut să iasă din biserică până nu său svîrșit Sfînta Slujbă, și să agiungea hărăjii lui Răzvan Vodă, cu oștile Ieremieie Vodă, cînd aș eșit Ieremiiia Vodă la oști din biserică, său tîmpinat oștile de imbe părțile, și după cîtă-va luptă între oști, aș lovit Leașii pre oastea Ungurească, din aripa despre Scheia, și îmbărbătindu-să și fruntea oști unde era Ieremiiia Vodă, aș frînt pre Unguri, supt Răzvan Vodă atuncea aș căzut calul în războiu, și încălecînd pre alt cal indată au tocmit războiul la loc, ce îmbărbătindu-să Moldoveanii ou Ieremiiia Vodă au purces a fugi oastea lui

Răzvan Vodă, la care fugire, a uș prins oșteaniș
lui Ieremiiia Vodă, pre Răzvan Vodă, și l-a uș
adus la Ieremiiia Vodă, și după ce l-a uș
mustrat, ia uș tăiat capul, și l-a uș pus într-un par,
în protiva Cetății, stă movila până astăzi pe
drumul Băiș de la Suceavă, de să pomenește
movila lui Răzvan Vodă.

9. Iară pre Unguriș ia uș gonit oștile pînă în
munți cu multă vîrsare de sînge, fost-a uș
acest războiu în anul 7104 Decembrie 5.

Așa sa uș plătit și lui Răzvan Vodă pentru
rău ce făcusești și el lui Aron Vodă, și după a-
cest războiu a lui Răzvan Vodă cu Ieremiiia
Vodă, nu sa uș mai ispitit Unguriș să mai tri-
mită Domnii din partea lor, ce au domnit
Ieremiiia Vodă cu pace, ce avînd bănat pre
Lești Bator Jicmont Craiul unguresc, de pa-
guba oamenilor săi în războiu cu Răzvan Vodă,
au trimis soli cu jalobă la Rodolf împăratul
nemtasc, la cununată-său, și la Papa de Rim
pentru paguba ce ia uș făcut Leașii în oastea
lui, nevoindusă el să dezbată țara Moldoavei,
de supt mîna Turcului, ca să impreune pre
Moldoveanii cu sine, iară Leașii l-a uș împedecat,
și sa uș așazat Moldova iară supt robia Turcu-
lui, de supt care robie era eșită Moldova cu
nevoință sa.

10. Acestea înțâlegînd Papa, și Rodolf împăratul
nemtasc, mare ponos au trimis Leașii
și osăbire de biserică lor, Craiului Leaș
ca unuî împiedecătoriu de binele creștinesc,
acestea pricinî avea ei pentru Moldova, iară
Ieremiiia Vodă domnia cu pace, și cu lucruri

șăzate pre acelea vremi a țării, că păzea datoria sa ce avea spre împărătie.

—

Pentru Mihai Vodă Domnui țării Muntești.

Cap. 52.

Zac 1. *Tara Muntenească într-acest an vara în mare răutăți era de Turci, că din două părți Turcul având oști asupra Crăiilor Ungurești, și despre Buda și despre Ardeal, că și Impăratul Nemțesc într-acolo avea oști orînduite, în protiva Turcului, iar aicea despre Ardeal Bator Jiçmond fiind cunnat împăratului Nemțesc alte oști avea împotriva Turcului. Era dintr-această parte Pașa de Siliстра Sinan Pașa. Si pentru să-ă fie mai lesne a supune Ardealul, așa căzat Turci în toată țara Muntenească, Domn era Mihnea vodă cel vescit; după moartea lui, Mihai vodă văzînd țara sa cuprinsă de Turci așa năzuit la Bator Jiçmond Craiul Unguresc, și așa trimes soli și la Rodolf împăratul Nemțesc, dîndu-ă stire că cuprinzînd Turci țara Muntenească pre lesne vor dobîndi și vor supune și Ardealul.*

2. Datașa Bator Jiçmond îndată oști într-ajutor lui Mihai vodă, văzînd că se apropie și de dînsul focul și pre Munteni încă durîndu-ă inima pentru moșiiile sale, sau strîns și așa scos pre Turci din prin tîrguri, apoi la Gîurgevău statut la război de tată cu Sinan Pașa și cu multă vîrsare de sînge, așa înfrînt Mi-

hař vodă pre Turcă, cît și Sinan Paša de nu ar fi aflat o luntre de ař trecut preste Dunăre era să încapă în prinsoare, și sař curařit țara Muntească de Turcă, cu nevoiňa lui Mihai vodă.

3. Pre urmă multe pagube ař făcut Mihai vodă Turcilor preste Dunare, arzind și prădind satele și orașele păňă aproape de Pravadia, fostău aceastea în anul 7104, și în anul 7105, însă precum izbindele dintăi pre urmă ař *fost a mulți* de scădere, ařa și lui Mihai vodă i sař timplat, cum veř vedeă mai gios povestea, neștiutoare firea omenească de lucrurile ce vor să fie pre urmă, că pentru un lucru sař două ce i să prilejăsc pre voe, bietul om purceade desfrinat de începe lucruri preste puterea sa și apoi acolo găseaște perire.

4. Bator Jicmont Craiul Ardealului sosit la bătrîneată, și ne avînd feciori din trupul său, și văzind că Turciř din an în an să întăresc, și cască asupra Ardealului să-l cuprinză, și el îmbătrinit și obosit de vîrtute, alegîndu-și viața bătrîneătilor cu odihnă, ař socotit că nici frařii lui nu vor putea ținea Ardealul de răul Turcilor, ař făcut tocmaiă cu cunnată-său Rodolf împăratul nemăsc, și au dat pre sâma lui Ardealul, iară lui Bator Jicmont iată dat împăratul nemăsc, două olate anume Ratisbor și Opulia, la țara Sileziei care țară să chiamă Slunșca, ce să hotărăște cu Leařii.

5. Preste voe era Ardeleanilor această tocmaiă temîndu-să pre urmă de supunere Neamătilor: ce îndată dacă ař purces Bator Jicmont

saú strins toți boerii Ardealului, și s-au ales Domn, sau Craiu pre Bator Andriias, carele pre atunci era în ţara Belgin, cu gînd de călugărie. Ce chiemat de boerii și căpiteniile Ardealului, au lăsat călugăria și săli întors la domnie de moșie.

6. Ce ne lăsind în voia căpetenilor de Ardeal î păratul nemțasc, au socotit și cu sabia să-i supue, avînd tocmai cu Bator Jiemond și au orînduit pre un Ghinărar al său anume Bașta Giorgi cu oști, și au trimis și la Mihaiu Vodă, un vladică al său, îndemnîndu-l asupra lui Bator Andreias să supue Ardealul, că avea și mai înainte Mihaiu Vodă pururea cu împărăția nemțască răspunsuri.

7. Prea lesne au priimit Mihaiu vodă acest lucru ca un om de oști pururea poftitoriu, și fără zăbavă au strîns ca la 30000 de oameni, și au intrat în Ardeal până la Sibiu, și acolo au tăbărit așteptînd pre Baștea Giurgi cu oștile nemțasti.

8. Trimisau Bator Andreias, la Împăratul nemțasc solie cu rugăminte, să nu-i facă această asupreală, să-l scoată din Domnia ce-i era moșie, de atîta ană, a Bătoreștilor, ce mai bine acele oști gâtite asupra lui, împreună cu dînsul să să orînduiască împotriva Turcilor, ce vazind că cu rugăminte nu face nimică întîiu au socotit să lovască pre Mihaiu Vodă până a nu să împreuna cu Baștea Giorgi.

9. Avea Mihaiu Vodă oști deprinsă la izbinde o samă de slujitori anume Rătăști și Buzăști, pre numele căpitanilor săi, iară Arde-

leaniș și îndoiță, și încă bine nestrînsă la Bator Andriias cu toții ci cu cătă oaste aș putea strînge, aș dat războiu lui Mihai Vodă la Sibiul, și îndată aș înfrânt Ungurii pre oastea lui Bator Andreias, singur Bator Andreias la fugă părăsit de toții Ardeleanii, numai cu puțințele Leș, neștiutori rîndul locurilor, aș rătăcît într-o pădure, și aș căzut pre mîna oștilor lui Mihai Vodă, și ducându-l la Mihai Vodă, iașă tăet capul, iară preste nezăbavă vreame aşă așă pătit și Mihai Vodă.

10. Veasă și tare după izbîndă Mihai Vodă, pre lesne cuprindea orașe pre sama lui, și cetățile i să închîna priimind prin cetății oșteană de aici lui, (și-i zicea Mihai Craiu) și aș facut și Episcopie la Scaunul Domnilor de Ardeal la Beligrad, iară capul lui Bator Andriias laș trimis pre solii săi la împărăția Nemțască, pentru care slujbă iașă trimis daruri lui Mihai vodă. Împăratul Nemțesc, și lau făcut Prințip, adică din Domnii Împărațești unul. Iar nu îndelung aș tinut Mihai vodă domnia țării acelui, cum nică împăratul Nemțesc, aș putea să șine în partea sa nică într-un chip, numai ce aș fost pricina de multă vărsare de sânge între creștină, și aș facut Turcilor îndămînă să poată a cuprinde locurile ceale mai bune din Ardeal. Fostaș aceastea în anul 7107.

11. Stînd Mihai voda după aşazarea Ardealului, iar aicea din Moldova, Ieremia vodă îndemnat de Turci, aș strîns oaste de țară, și cătă oaste avea streină aș purces asupra țării

Muntenestî și neavînd cu nimeni nici cări nici un razboiu în țara Muntenescă, aș mers în București și aș săzat Domn pre fratesău Simeon Movila, lăsînd oaste de a sa pre lîngă dînsul, iar el său întors la Scaunul său la Suceava.

12. N-aș fost îndelungata Domnia aceasta a lui Simeon Movila Vodă, că înțâlegînd Mihai vodă de cuprinderea țării Muntenestî, de Ieremia vodă, îndată aș purces asupra lui Simeon vodă, lăsînd prin cetățile Ardealului slujitorii dintru oștenii săi.

13. N-aș stătut Simeon vodă în protiva lui Mihai vodă dindată, ce său dat spre marginea țării spre Focșani, pentru ajutoriul de la frate-său Ieremia vodă și stringîndusă cîtăva oaste, au așteptat Simeon vodă, pre Mihai vodă la *Milcovul cel Mare*, și acolo dîndu-și razboiu, au pierdut Simeon vodă razboiul, și au năzuit Simeon voda la Suceavă, la frate-său Ieremiia vodă, ce nu său destulat Mihai voda cu atîta, ce îndată aș tras oștile sale asupra Ieremiei vodă, spre Suceava, cu mare sîrguință. Iară Ieremiiă vodă la o grabă ca aceia, neavînd nici pas nici vreme de gătire, au lăsat Suceava, și aș năzuit la Hotin, aşa îl prinseasă Mihai vodă de aproape, cit niște haiduci pedestre, cu cîteva cari în urma Ieremiei vodă, iaș agiuns fruntea oștiu lui Mihai vodă, și aș stătut de său apărat cîtva haiduci și deacă său înglotit oaste lui Mihai vodă iaș spart pîe haiduci, pre Jijia la un sat anume, Verbiia, unde stă movila mare preste

trupuri, făcută apoi de Ieremiia vodă, și era
așa de groaznic Mihai vodă, și vestit de răz-
boae, cît îndată ce-așă sosit la Suceava, i său
închinat și Cetatea Soceavei și a Neamțului,
și așă pus prin cetăți oșteană de așă săi, pedes-
trașă, și de la Soceava așă purces după Iere-
miia vodă și după Simion vodă, gonindu-i pă-
nă la Hotin, iară Cetatea Hotinului era grijita
bine de Ieremiia vodă cu slujitoră de așă săi
Nemță, iară ei așă trecut la Lești, pentru ajuto-
riu, așă fost pus Mihai vodă și Domn anume
pre *Marco vodă*, a căruia nume nu se scrie
nică în Leatopisăță streine, pentru scurtă vre-
me ce așă avut acel Domnitor.

14. Avînd pre acele vremi Leșii Săim la
Varșav, stătînd să facă oaste în protiva Șve-
dului, pentru Craie, că Craiul Leșasc Jicmond
fiind drept moștean acei Crăi, ce încă viu
tată-său Ioan Craiu, așă ales Leașii pre Jicmond
la Crăia lor, și după moartea tătîne-său ne
avînd alt fecior fără Jicmond, așă cuprins
Crăia Șvezască, un frate a Craiului Șvezasc,
unchiul lui Jicmond, anume Gustav, ce fiind
mai aproape Jicmond Craiu Leșasc, fecior
Craiului Șvezasc, de acea Craie, de cît fratele
tătîne-său Gustav, silea pre Leașii numai să facă
oști în protiva lui Gustav, iară socotind Lea-
șii că nu vor putea să să facă acele două Cră-
ii una fiind Șvezi preste Marea Baltecului, o
coadă din Okian, și nică din leage săint una,
și tîmplîndu-se această tîmplare Ieremiia vodă
cu Mihai vodă, așă dat Craiului nădeajde pre
altă dată să facă oști în protiva Șvezulu, a-

rătindu-î mare treabă aceasta, și cu grija Craiei Leșăstii, să lasă cuprinsă țările aceastea de Mihaiu vodă, Ardealul, Moldova și țara Muntenească, și aștătut săimul după această treabă să să facă oști în protiva lui Mihai vodă, având Jeremiia vodă cîțiva Domni Lești gineri toți oameni mari.

15. Mihaiu Vodă cu toată osirdiea bătea Cetatea Hotinului, nădăjduind că dacă va lua Cetatea aceia, prelesne va putea dobîndi și țara Moldoavei.

16. Scrie Cronograful Leșăsc, că aşa era vestit și la Lești, cit țara Podolia fiind de leage de supt ascultarea Patriarhului de Tarigrad, ca și noi, având preacele vremi mare zarvă și price că papistașii pentru lege, aștepta cu bucurie pre Mihaiu vodă să vie, știindu-l de o leage cu dinșii, sa i să încchine toți Podolenii.

17. După ruptul Săimulu Leașilor în data așa purces Hatmanul și canțilariul Zamochie la tabări, și său pornit cu oști în protiva lui Mihaiu vodă.

18. Prințind de veste Mihaiu vodă că au purces oastea leșască asupra lui, așa lăsat Hotinul și așa purces spre Suceavă. Jeremiia vodă dacă așa întăles de purcesul lui Mihaiu vodă, cu Zamochie, au lăsat calea Hotinului, și așa trecut Nistru mai pre sus, pre la Colodrubca și apoi Prutul pre la Cernăuți, și așa mers pre la codrii Cozminului, la Suceavă, unde Mihaiu vodă întărisă Cetatea cu oameni săi, iar el său tras spre țara Muntenească, să și mai întărească oastea, și să obosască pre Leaști.

19. Ieremiiia vodă și cu Zamoschii, așind Cetatea Suceviță grijită bine de Mihaiu vodă, aș socotit să nu zăbovească împregiurul Cetății, ce aș mers intins după Mihaiu vodă

20. Turcul ayind treabă tot cu Neamțul pentru Craia Ungurească, era bucuros să să sfădească Ieremiiia vodă, cu Mihaiu vodă, așa aș tras cuvîntul, cum să fie trimes cu taină 40000 galbeni de aur la Ieremiiia vodă să facă oaste asupra lui Mihaiu vodă, și-aș dres, cei zic at-sărif de Domnie veacnică lui, și seiorilor lui.

21. Simțind Mihaiu vodă că tot vin Leași asuprăi, cu Ieremiiia vodă, și-aș maș înglotit oastea, și să au ales loc să dea războiu Leașilor la Teleașin, avuta u Mihaiu la acel războiu ca 60000 de oaste munteni, sirbi și nemți, puțintei și să-aș tocmit oastea pre mal dincolo călărimea de imbe părțile la aripă, iară pe destrimea cu pușcile la mijloc, asupra vadului unde era cale de trecut Leșii, așa aș așteptat pre Leș, puind apa oare ce piedecă între oști, până ar deprinde oșteanii lui pre acel sealiu de oaste, să vază până în cît săint de simetă Leașii la războiu.

22. Oastea leșască era 30000 de Leaș, oaste aleasă tot în leafă, că și lefeci vechi, ce să chiema *cvarceana*, era tot cu Zamoschii, și lefeci noși ce făcusă Craiul să fie în protiva řvedulu tot cu Zamoschie era, și la Ieremiiia vodă era 10000 de moldoveni, fără oameni ce era de pre la Domn, generi lui Ieremiiia vodă, în oastea leșască era 400 de husari tot în her, temeinică foarte acea oaste și ne-înfrîntă.

23. Dacă așezi Leșii la T'eleajin, precum era tocmită oastea lui Mihai vodă, aşa sau tocmit și ei, de dreapta era Pătru Lașcă, cu călărimea și cu husarii, din stînga Ieremiiă vodă cu oastea sa, și cu o samă de Leș, iară Zamoischiu cu pedestrimea și cu armata ținea mijlocul, în protiva pedestrimii lui Mihai vodă.

24. Cu atîta era mai meșter Zamoischie de cît Mihai vodă, căci cît așezi sosit, îndată așezi facut cu pedestrimea sa băştă de pămînt înalte, și acolo așezi suit puscele și întrzaceia zi, numai din puscă dați și niș spre alți și spre apă.

25. A doao zi Zamoischie așezi cercat mai din sus și așezi găsit vad și îndată sau pornit oastea din aripa din adreapta stoluri, după stoluri, la vad, iară Zamoischie așezi stătut mai tare la vad cu focul decât în ziua dintîi.

26. Iară Mihai vodă văzind că trece Leșii prin alt vad, el așezi mai întărît pedestrimea cu sănătă, iară cu călărimea așezi alergat în protiva Leșilor la acel vad mai sus, atuncea și Zamoischie cu toată oastea călăreață cu husarii și cu Pătru Lașciu o așezi pornit la acel vad.

27. Sașu mirat Mihai vodă de simiția Leșilor, cu ce sîrguială așezi apucat vadul, și sașu făcut războiu mare la vad, singur Mihai vodă ca un leu în fruntea oștiu, și așezi tinut războiul cîteva ceasuri până ce așezi sosit și husarii, atunci toată oastea leșască și husarii, sașu stolit, și așezi purces asupra oștiu lui Mihai vodă, și de la celalalt vad așezi biruit focul lui Zamoischie pre pedestrimea lui Mihai vodă, și cum așezi

eșit pedestrimea lui *Mihai* vodă din șanțuri, ată și cuprinso călărimea ce era cu Zamoischie, și aă căzut toată pedestrimea, cu armata a lui *Mihai* vodă pre mîna lui Zamoischie.

28. Datauștire lui *Mihai* vodă de pedestrimea lui că saă spart de la vad, și acolea țarăști nu era putință să să înfringă oastea leșască, numai ce au căutat a da dos oștilor lui *Mihai* vodă, însă nu de tot în rîsipă, ce cu tocmală, întorcinduse singur *Mihai* voda cu capul seă unde era greul, și tot apărinduse aă mers păna la Tîrgușor.

29. Știind Zamoschie de *Mihai* vodă cine este la războae, să nu sa mai depărteze oastea lui cea călareață, teminduse de zminteală la acea goană, aă trimis trîmbițaș de aă zis de întors, și sau întors Lești, căzutau la acela războiu de imba părțile ca la 1000 de trupuri, iar vii mulți din oastea lui *Mihai* vodă, ostaă aceasta în anul 7108.

De moartea lui Mihaiu Vodă în țara Ungurească.

Cap. 53.

Zac. 1. Să urisă Muntenilor cu Domnia lui *Mihaiu* vodă, tot cu oști și războae, ce după fuga lui *Mihaiu* vodă trei zile aă șazut pre loc Ieremiia vodă cu frate săă *Simion* vodă, cu Zamoischii pre loc, păna aă început a veni boerii muntești și slujitorii, priimind pre *Simion* vodă Domn cu giurămînt, mersă și Ieremiia vodă păna în București și aă aşă-

zat pre frate-său Domn in scaunul țării Românești, și aū lăsat Zamoischii 3000 de oaste leșască, cu Iani Potoțchie starostele de Cameňă, iară Ieremiia vodă și cu Zamoschii său întors la Soceavă.

2. Mihaiu vodă după ce aū pierdut războiul la Tileajin, strînsaū iarăș oaste prin munți, de aī săi și de țara Ungurească, cunoșcuți ca la 7000 de oameni, cum scrie Cronograful și pornisă pre *Udrea* de strajă, cu 4000 de oameni, iară el tot său gătit în munți, ca să iasă odată cu pușce, și gătit bine, ce l-aū grăbit Simion vodă, de n-aū putut să să mai întărească, că îndată strîngînd oaste de loc, și cu Leași, cu sfatul iară a boerilor de loc, aū purces din București, și aū mărs pre taină, până la oraș la Argeș, acolo era și *Udrea*, cu oastea lui Mihaiu vodă, de strajă, prinsaū și *Udrea* de veste, și iaū căutat a scoate și lui oastea la cîmp, că loc de fugă nu cra, că să apropiesă oastea lui Simion vodă și până în de trei ori ș-aū dat războiu cu Lesi, iară de apatra oară, aū purces în rîsipă acea oaste cu *Udrea*.

3. Mihaiu vodă nu era departe de acolo mai în munți viind să să împreune cu celalătă oaste, ce dacă aū dat știre *Udrea* de rîsipa sa, au început și celalătă toți al părăsi, și iaū căutat numai a părăsi țara Muntenească și a trece peste munți la Ardeal.

4. In Ardeal dacă aū sosit Mihai vodă găsitusău scoși oameni săi de prin Cetății de Bașta George, și puși oșteanii de aī Impăratului Nemțesc.

5. Udrea după aceea curind au venit și el și sau închinat la Simion vodă, și aşa Mihai vodă vrind să dobîndească Ardealul, aș pierdut și țara Muntenească, ce văzind că nu are loc nică Ardeal, său sculat cu toată casa și cu *oare cîți căpeteni*, ales căpitanii lui cei crezuți, Mirzea. Ghieție și Race, și au mers la Impăratul Nemțesc în Beciu, cu nădejdea slujbește ce aș făcut în protiva Batoreștilor, și lau priimît Impăratul bine, iară pentru Ardeal că n-aș fost pentru dinșul aşazat atuncea său aratat.

6. Nu preste multă vreame văzind Bator Jicmond perirea frăține-său lui Bator Andreiaș, pogorîtă de cumnată său Rudolf Impăratul Nemțesc, și Ardealul nică cum nu vrea să se supue supt Nemță, sau că ei de tocmai ce au făcut cu cumnată-său Rudolf Impăratul Nemțesc, și lăsând olatele cei dedease cumnată-său, aș trimis în țara leșască că ţera Zamoischie ginere că ținea o fată a lui Bator Andreiaș, apoi aș venit în Ardeal și iar a început a strînge oști împotriva lui Baște George Ghenăriuluș Impăratuluș Nemțesc.

7. Văzind Impăratul Nemțesc sculat și rocoșit în protiva sa de al doilea rînd, au gătit pro Mihai vodă și lau pornit iar să margă să strîngă oști, și dinpreună cu Baștea George să stea în protiva Batoreștilor, lui Bator Jicmond cumnată său și lui Bator Andreiaș, că aceștia doi rămăsease din Batorești.

8. Aș purces Mihai vodă din Beciu, asupra Ardealuluș dăruit bine de Impăratul,

strîngînd iară oșteni, și de aî săi munteni, ce să aşzasă în Ardeal, și sîrbî și unguri, și său împreunat cu Baștea Giorgie la Clujvar.

9. Batorești încă aŭ strîns oaste, și mai simetî fiind pre locurile sale, aŭ dat războiu lui Baștea Giorgie, și lui Mihaiu vodă aproape de Clujvar, la un sat anume Mojina, și aŭ ținut războiu cîte va ceasuri, iar stînd nemînătare cu focul, și Mihaiu vodă lovind din dos pre oastea Batoreștilor, aŭ înfrînt pe Batorești, și abia aŭ scăpat ei cu capetele, iară din oștile lor partea mai mare ce aŭ fost cu armata adecă turnuri cu tabăra, aŭ căzut toată pre mîna lui Baștea Giorgie.

Era veste de biruință a celuī mai mare războiu a lui Mihaū vodă, de cît a lui Baștea Giorgie, care zavistie aŭ făcut perire lui Mihaū vodă.

Spun oameni bătrîni de pre acele vremi, cum să fie agiuns în cîteva rînduri cu dare Ieremiiă vodă, la Baștea Giorgie, pentru moartea lui Mihaiu vodă, care lucru poate să fie, (că ce nu lucrează în lume avuția) banii răscolesc în lume împărățiile și mari Cetăți surpă, cum să zice un cuvint leșasc, *suma de aur zidîul pătrunde* vlet 7109 Avgust în 8 zile, dez de noapte în asternut încă Mihaiu vodă, aŭ venit doi căpitanî nemîni cu oameni lor, trîmișî de la Baștea Giorgi, și cum aŭ sosit în tabăra lui Mihaiu vodă, au lovit la cort unde dormia Mihaiu vodă, și în loc iaă tăet capul, și l-aă dus la Baștea Giorgi, iară trupul pănat a treie zi au stătut la vederea tuturor neîn-

gropat, oștile ce avea nu era cu dînsul în tabără, că pre toții îi slobozisă în pradă, până și copieș lui așa fost mărs și că în pradi și aşa său plătit lui Mihaiu vodă pentru slujbele ce au făcut Nemților.

10. După moartea lui Mihai vodă, n-au mai avut Irimiia vodă de niminea nici o doamală, ce aș domnit cu pace plinind 12 ani, Domnieșale cu țara aşazată în tot belşugul, și au plătit și el datoria firei omenești, în anul 7116 aș murit Ieremiia voda, rămasaș pomană în țară manastirea Sucevița, de dînsul zidita, iară domn țării aș rămas Simion Moșnila vodă, nefind feciorii Ieremie vodă încă la vîrstă deplin.

11. Era Simion voda mator de zile, sosit la batrineață, iară moartea lui *precum aș rămas din om în om în țară poveste*, aș murit otrăvit de cumnata-sa, de Doamna Ieremie vodă, tragînd domnia mai curînd la feciorii sași, temînduse că se vor intemeia feciorii lui Simion voda la domnia țării, care faptă acel Doamne pre urma aș arătat Dumnezeu cu patimele ei.

12. Stătuse la mari amestecătură și zarve scaunul țării, după moartea lui Simion vodă, că era trei feciori a Ieremie vodă, Costantin, Alexandru și Bogdan vodă, Iară a lui Simion era cinci feciori, Mihălașc, Gavril, Patrașco, Moisăi și Ioan vodă, de să împărechesa boerii și țara cu dînșii în doao părți, o parte ținea cu casa Ieremie vodă, iar altă parte cu Simion voda și de o dată era mai tare partea

Iuī Mihăilaș vodă, fecioruluī celuī mare a lui Simion vodă, cît aū căutat Iuī Constantin vodă fecioruluī celuī mai mare a Iuī Ieremiiā vodă a eșii cu fuga din Eșī, și cu boeriī din partea Iuī. După care trimițind Mihăilaș vodă în goană aū agiuīs pre cîțī va boerī cu carile lor la Mălăești și iaū jăcuit.

13. Marginele țării Leșăstăi, mai toate era de oameniī lui Costandin vodă, avînd cumnați Domnī Lăsăstăi mărgineni, Potocești, Veșnovicești, Corețchii, toții cuseri, că aū avut Ieremiiā vodă trei fete măritate în țara Leșască, tot după oameniī mari, și îndată aū purces singur Veșnovețchie, și oare cîțī din Potoțcesti, cu oști, asupra lui Mihaiū vodă, avea și Mi-hălașc vodă pre lîngă sine oaste de țari, și puținței tătari și tureci, ci turcii la războiuī n-aū vrut să margă, ce au privit de departe, fostaū acest războiuī între verii primari, pentru Domnia țării, la Ștefănești, și aū înfrînt Costandin vodă pre Mi-hălașco vodă, și numai ce aū cautat a părăsi țara feciorilor Iuī Simion vodă, și unii în țara Ungurească, alții la Turci a : mărs, unul dintrînși, anume Pătrașco vodă, la Kiev aū agiuīs, de aū fost Mitropolit, cu vestită Mitropolie, și Arhimandrit de mănăstirea mare Pecersca, unde staū trupurile a mulți Sfinți întregi prin peștiri și până astăzi, cu multe minuni.

14. Si a,a aū apucat Domnia Costantin vodă, feciorul Ieremieī vodă, cu bucuria țării nădăjduind că va urma pre tată-său, ce de departe aū fost Costantin vodă, de acea feciorie. pre-

cum zice Isus Sirah: vař de aceia Cetate în carea este Domn tînăr, că luindusă și Costantin vodă, după socoteala tinereștilor, n-ař păzit datoria sa deplin spre Impărařie, ce precum scrie Leatopisăřul cel Leșăsc întîias dată birul anului celui dintîi n-ař plinit, și scîrbindusă Impărařia l-ař mazilit, și ař dat Domnia lui řtefan Tomša.

15. Nu iař fost lui Costantin vodă Uricul cei rămăseasă de la tată-său Ieremiiia vodă, de Domnie vecinică lui, și feciorilor și nepořilor lui, că Turcul cu vreme dă cu vreme iea, precum este și vremea, ařa lasă, blînd cînd este vremea de blîndeata, simeř și ager cînd are vreme de simeřie creștinului, nică o dată cuvîntul nul ține, nică este al amăgi rușine, toate precum este vremea le face.

E P I L O G

Roguvă dar tuturor de obște cetitoră ca să fiři lesne ertătoră greșalilor ce să vor găsi pentru că precum orbul umblind nu este nepotencnit ařa și la această prea migăită și numărătoare slovă a nu greși nu iaste cu putinřă, ori slove lipsă ori mai multe, să fie toate îndreptate cu duhul blîndeelor, și cu dragoste îndreptătoră, măcar că prin multe locuri săt cam pre neînțelese cuvintele, dar nus din greșală ci urmarea lor merg ařa; aceasta rugăř ertare de păcate să ne dăruiască Dumnezeuř la toři de fařă, și la mine păcătosul.

(Smeri)tul și mult păcătosul *Iosaf* Monah
(am sc)riso cu toată cheltuiala Dumisale . . .
Costantin Brașoveanul la anul 1807.

NOTA. Manuscriptul acesta de Cronică, bine legat, e în proprietatea D-lui Gh. Sion Brătești. Numără 184 file din care 130 numerotate și 54 nenumerotate. Nu sunt numerotate paginile ci numai filele (*λιγία*). Cuprinde copia Letopisețului lui Gr. Ureche și Miron Costin de la Descălecatul dintre 6960 pînă la 7170, adică pînă la Domnia Dabijei Vodă.

Manuscriptul nostru e un gros infollio; bine scris nu însă originalul lui Sava Eromonahul, care l-a scris în 1721 supt Episcopul de Roman Atanasie, ci o copie mult mai nouă, dar neștirbită, scrisă în 1807 de losif Monahul prin cheltuiala lui Constantin Brașoveanul.

Exemplarul nostru ne explică până la un punct modul cum să copiau cronicile. Un rîvnitor boer sau Vlădică punea pe un cărturar să-i copieze pentru dinșul diferite manuscrise. Cronicile erau în mare cinstă. Grămaticul, fie acela Sava Eromonahul sau Iosaf călugărul, lua un manuscript mai vechi și să mulțemea adesea a scrie întocmai, dar nu arareori schimba textul, adăugă unele notițe nouă, ca acea de la Domnia lui Bogdan Vodă Încrucișatul, ba mai ales la date, schimbul era mai des. De aici controversele, dacă nu și greșelile în copiere.

Am dat din manuscriptul nostru acele Capitule, care să deosebesc între ceva de textul tipărit de Co-gălniceanu. Important e Prologul și Epilogul.

Gh.

SVÂNTA ȘI DUMNEZEIASCA EVANGHELIE.

Carea intracesta chip toemită dípre orinduiala greceștií Evanghelií, acumú întăí saú tipăritú.

Den porunca și cu toată cheltuiala prea luminatului și prea înălțatului Domn și oblăduitoriu a toată țara Românească *Io Șerban K. Voevod*, adevăratul nepot prea bunulu bătrîn *Şärban Básărabă Voevod*.

Intru folosul și înțeleagerea pravoslavnicií Rumâneștií Beasăreci.

Ispravnicu fiindu prea Svințitul Kir *Theodosie Mitropolitul țării*, și Exarh laturilor.

In scaunul Mitropoliei Bucureștilor tipărin dusă

La anul de la spăseniia lumii 1682.

— — —
(*RETRO*)

**Versuri politice I0 asupra stemelor luminatulu și
înălțatulu Domn Io Șärban K. B. Voevod.**

Stema țării încadrată într-un scut rococo; sus Corona pusă pe capul a doi gripsori avînd de o parte buzduganul și de alta sabia. La mijlocul scutului emblema țării, Corbul cu crucea în gură și cu corona pe cap, în dreapta soarele, în stînga luna.

De jur împrejurul stemei inițialele puse vertical de sus în jos: Iw III || K. E || G. A || A. G || II, P || . — Dedesupt staă scrise aceste versuri (două versuri fac un stih).

Gripsori și Stemele, seamnele Impărătiei.

Precum și corbul veadese, a fi semnul Domniei.

Cu carea cest luminat Domn, vreadnic să în-
podobeaste.

Amăndurora Stemelor, moștean să pomeneaște.
Că despre neamul părintesc, pre gripsor stă-
pinește.

Iară despre mumă pre deplin precorb bine
domneaște.

Tu dară Doamne care ești marele Impărat.

Care prea cest Domn luminat, Însuții l-aî
coronat.

Cu lină pace să-l pázești, cu viață fericită.

In scaunul strămoșilor, cu Domnie slăvită.

— —

Io Șerbană Cantacuzino Basarabă Voevod.

Din mila lui Dumnezău

*Domnū și oblăduitorū țărăi Romînești. Tuturor ce-
loru ce să vor întâmpla a ceti întru Domnulă să
să bucure.*

— —

Mare iaste dragostea prea bunului Dumne-
zău, care dencepută aș arătată și arata la omu
findă lucru al său, și zidiră a măinilor sale și
viață lui dintru a sa suflare, precum zice svîn-
ta Scriptură: și suflă întru dinsulă duhă de
viață, dereptă aceia multe și bogate mijloce
aș făcut pentru a lui spăsenie, și întăř aș dată
lui leagea cea firească, ca pren mijlocul zidi-
rilor să vie pre cunoștința lui Dumnezău, pre-
cum zice Apostolul: ziditorul Dumnezău să
veade dintru mărire și frumoseațea zidirilor:

pren care zidiră și iubitoriul de Dumnezău Avraam și său dusă spre cunoștință Dumnezeiască. Iară de vreame ce nică prentr-aceaste zidiră nu cunoscută omului pre Dumnezău, iarăși de a doao oară așă dată lui leagea cea scrisă prin Moisi la muntele Sinaei; iar nu deplină, pentru nedeleplina cunoștință a Iudeilor.

Și iarăși nică pentru aceasta așă luat omul folosință, dereptă aceaia mai pre urmă de toate, așă trimesu pre celu unul născut fiul său. Care însuși zicea: atâtă așă iubită Dumnezău lumea, cîtu pre fiul său unul născutu lau dată, și luindu trupă și sufletă nevăzut, den Pre curata Fecioară, datau lui nouă testamentu leagea cea deplin zic svânta și Dumnezăiasca Evanghelie, pentru carea purtătorii de duh Proroci, așă poroncită zicindu: din Sion va ești cuvîntul Domnului din Ierusalim; iar nu mai multă din Muntele Sinaei, care Evanghelie iaste lumina oamenilor, și viita credincioșilor, Eu sănt zice viita și Invilarea, întru care Evanghelie 4 lucruri să cuprindu: înfricoșărī, poruncă, credință și făgăduință, și cu înfricoșeră să cîștigă frica lui Dumnezău, pentru care zice: că cei direpți să vor duce la viita de veacă, iară cei păcătoși la munca de veacă, acolo va fi plinsul și scărsuirea dinților, Pren porunci iarăș căștigăse bunele fapte, pentru carea zice: Aceastea poroncesc voao, ca să iubiți unul pre altul, și precum veți să facă voao oameni, faceti și voi lor aseamene. Pren credință iarăș căștigăse lumina credință, și viita de veacă, pentru care zice: cel ce va creade în mine,

Și cu înfricoșeră să căstigă frica lui Dumnezeu, pentru care zice: că cei drepti să voru duce la viața de veacă; iară cei păcătoși, la muncă de veacă, acolo va fi plânsulu și scrășnierea dinților. Pren poronci iarăși căstigăse bunele fapte, pentru carea zice: aceastea poroncescu voao, ca să iubiți unulu pre altulu, și precum veți să facă voao oamenii, faceți și voi loru aseamene. Pren credință iarăși căstigăse lumina credinței, și viața de veacă, pentru care zice: celu ce va crede în mine, de va și muri fiva viu. Prin tagăduință iarăși iaste ca unde zice: Veniți blagăsloviții Părintelui meu, de moșteniți cea gătitu voao împărații mai nainte de zidirea lumi. Pentru aceia cu adevarată această sfintă și Dumnezeiască Evanghelie, iaste cale și adevăr prin care ne povătuim spre lumina vieții, care iaste Elu însuși, Eu sunt zile calea și adevărului și viața. Aici într-această svântă Evanghelie fericescuse milostivii, ferice zice de milostivii, că ei să vor milui. Aici să laudă pustnicii, cine va vrea să vie după mine, să să leape de pre sine, zice și să ia crucea sa, și să vie după mine.

Aici să fericescuiți hierei, și păstorii cei ce-ați luminat în lume, cu bunele loru fapte, și cu ale loru învățaturi, ca o lumină, voi sănăteți zice lumina lumii. Aici toate săvărsirile să află filosofiea cei cunoscătoare și lucrătoare. Aici toate cele Domnești sărbători, și ale Preaceștii să află. Aici și cei derepti împă-

rați și domnii, să fericescă, căți pentru ade,
vărulu și spre facerea de bine, s-au nevoită,
și să nevoiescă. Pentru că facerea de bine
iaste plinirea Evangeliștilor porunci.

Aceasta cunoșcădu și noi, avându învățături de la strămoșii, pentru Dumnezeiască credință, și cumu că credința care iaste noao dată de Proroci, și de Apostoli fără de fapte iaste moartă, și sufletul credinții săntu faptelor. Nevoituneam și noi să ne arătăm credinții cu fapte, de vreame ce den mila lui Dumnezeu, ne-am învățat dnicitu Cinstițulu a celuia Scaunu alu moșiloru strămoșiloru noștri, a fi stăpîn și oblađitoru. Amu socotită ca să îndereaptam ceaia ce iaste folositoare sufletelor, și avându nadeajde pentru cele viitoare bunătăți, ne-amu nevoită de-am să-vărșitu acestu lucru Dumnezeescu, svinta aceasta Evanghelie, care nefiindu mai denamente toemita la slovenie, să să cetească după rânduiala zileloru, și a sărbatoriloru, celoru Domnești, și ale svintiloru. Poruncitam fratelel nostru Iordăchie Cantacuzino, vel stolnicu, de o au îndereptat, și o au aşzatu precum umbila cea elinească, și intru toate aseamene după orânduiala Besearcii Răsaritului, alcătuinduse și svintele cuvinte, spre mai aleasă înțeleagere a limbii Rumânești. Si aşa cu a noastră porunca și cheltuiala, îndereptandușă și puindusă și în Tipografiea ce s-au lucrată la svinta Mitropolie, fiindu Arhiereu și pasător creștinescul acestuia nrodiu, lărintele kir Teodosie Mitropolitulu, o punemă aceasta

înaintea tuturor u celor ce voru ceti, și dentru
mică osteneala noastră, o dămu aceasta daru
pe la toate bisearcile țărăi noastre. Întru folo-
sulu creștinescului norodui, și întru pome-
nirea noastră și a părințiloru, și fiții cu bu-
curie toți cei ce veți ceti, și pomeniți celuia
ce a căstigat voao acestu bine, și rugați
pentru spăseniea noastră, de pururea pre-
Dumnezeu. (Catră cetitori pag. 1—3).

EPILOGUL

(Pag. 174).

Luă Dumnezeu unuia în Troiții, carele
pentru nespusa lui mili pre fiulu său unulu
născut, l-au trimes din ceriu pre pământu, și
sau intrupatu dintru Prea svinta Stăpăna noas-
tră pururea fecioară Maria, și pentru ca să
putem afla vîiața de veacă, au dat noao svintă
și făcătoarea de vieată învățatura aceasta a
Evangheliei, precum elu însuș zice, întrebăți
scripturile ca întru danselo veți afla vîiața de
veacă. Slavă și laudă îi daniu, cace precum
am inceputu cu ajutoriulu luă amu și să-
vărșită cu tipariulu svantulu acestă luceru.
Iară pre tine pravoslavnice cetitoriile cu u-
milință te rugămu, că de veți aflu niscare lu-
necături în lucrulu acesta a nostru să nu
bleastem, ce ca unu fiu alu svintil besearică
cu blândețe îndireptează și nu ne pune întru
ponos, ce iartă, că și noi santem oameni asea-
mene patimăși ținuți de slabă fire carea nu

la să pre nice unu omu a rămănea fără greșală, iari pre cătu amu pututu cu nevoință amu lucratu, și precum amu aflatu în izvodu aşa amu datu și în tipariu. Ce iarî te rugămu pravoslavnice cetitoriule, iartă, iartă, ca și tu să dobândești ertăciune de la Domnulu nostru Isus Hristos, alu căruia daru și milă și noi ne rugămu lui sa fie cu tine pururea.

Smeritulu intru Ermonaș Kiriacu tiparniculu.

Precum dorescu să sosească la vadulu celu cu adăpostire, cariș săntu bătuș de valură întru luciulu mării, aşa amu dorită și eu să sosescu la svarșitulu svintei Cărțiș aceștia.

Vleto ot sazdania mira (zidirea lumii) 7190.

NOTA. Exemplarul Evangheliei lui Șerban Vodă să găsește în Arhiva Son Brătești. E bine legat și păstrat. Raritatea exemplarelor unei asemenea Evangelii, importantă din punct de vedere al limbii, face că să să resimtă o a doua ediție, cum s-a făcut și pentru Tetraevangelul lui Coressi.

La pagina 36 și 91 găsim iscălitura autografă a lui Bunea Grădișteanul biv vel logofăt.

NOTITE PE EVANGELIAR.

Sfînta aceasta, și Dumnezeiasca carte, carea să cheamă Evanghelie, cumpăratuoam, eu Bunea Grădișteanul, biv vel logofătu, Februarie 24, let 7200. pag. (1—5.) Această sfîntă Evanghelie am cumpărat-o eu Andriiu Cupeș în 4 lei și am dat-o la schitul Hărsovița, pentru sufle-

tul meu și a părinților mei: Neculaș, Stana gospodina, Dumitru, Teodora și cu tot neamul meu. Și cîțui preoți veți ceti ne rugăm să ne pomeniți și pe noi, iar cine ar fura-o, sau ar luao ca să o văndă să fie blasfemați de Domnul Hristos și de Maica Precisă, și 12 apostoli, și de 318 sfinti părinți și să fie blasfemați și afurisiți amin. Let 7278 (1669) Octombrie 20, (pagina 9—18.)

B). Mineiul pe Martie 1698 (7206)

Mineiul, luna lui Martie. Care acumu înțaiu sau tipărit, cu Tipiculu și Parimiile, și Sinaxariulu pe limba Rumânească.

Den porunca și toată cheltuiala, prea luminatului Domnului Io Constantinu Basarabu Voievoda, oblaďuitoriu a toată țara Rumânească. Mitropolitu fiindu a toată țara kir Teodosie, și sau tipăritu în sfinta Episcopie de la Buzău, în anulu de la zidirea lumiř 7206.

Însuși Episcopulu Buzăului kir Mitrofanu fiindu tipografu.

(RÉTRO)

Stiuri politice Io asupra stemei prea luminatului slăvitulu și, blagocestivulu Io Constantinu Basarabu Voievoda.

NOTA. 1). Aici vine Stema țării. Pe scut e Corbu!, negru, cu ariapele deschise. El stă pe o creangă cu ramuri, în cîte ține Crucea; în dreapta sa are soarele, în stînga are luna. Scutul e susținut jos de un Serafim cu Crucea atîrnată; sus pe scut e pusă corona princiara. De o parte și alta a coronei cîpte și

sahie și buzduganul. La dreapta și la stînga doar oameni cu cornuri în mijloc susțin scutul. De jur împrejur inițialele : Io C. B., B. V. D. D O T. R. „Io Iosif Constantin Basarab Voievod din mila lui Dumnezeu oblată-dator Tările Românești).

2). În josul filei aceștia găsim notița : „Aceaste mineae le aduce și le închină pentru pomenirea sfintei și Dumnezești mănăstirii ce se cheamă *Bisericonii*.“

3). Am dat aceasta Titlu a Mineiului lui Mart după o filă ruptă din exemplarul întreg, care probabil să păstrează și azi la Biserica (Jud. Neamț).

Semn strănic și armă la războiu prea tare.

Den ceriu fu arătat o minune mare.

O cruce de steale pre ceriu însemnată,

Marelui Constantin Hristos îi arată,

Cu slove împrejurură scrise Rîmlești,

Pre toți vrăjmașii tăi tu să biruești.

Acuma și *Corbulu* încă o arată,

Domnului Constantin într-această dată.

Dându-i lui puteare cu nădeajde bună,

Ca să stăpînească că-ăi de viață bună.

C). Leturghiarul din 1741.

Dumnezeștile și sfintele Liturghiile a celoru dintru sfinti părinților noștri a lui Ioanu Zlatoustu, a lui Vasilie celu Mare, și a Predeșteni.

Acumu întracește chipu tipărite, în zilele prea luminatului Domnului, și oblată-ditoriu a toată țara Rumînească, Ioanu Constantin Nicolae Voievodu, cu cheltueala prea sfintitului Mitropolit, alu Kesariei Palestinei kir Anania, și să tipărit în manastirea Sfintului Savva în București, ce iaste închinată Ieru-

salimuluň, în tipografia școalii Văcăreștilor, la anulu de la Hristos 1741 Mai, de cănearniculu între preoți popa Stoica Iacovici.

(RETRO).

Asupra peceții stihuri poetice,
a țării Rumînești cu bună ferice.

Aceste doao peceță, Hristos le găteaște,
Și Domnului Constantin i le dăruiaște.
Ca să poată stăpîni cu bună voire,
Indelungîndulu pre elu, întru norocire.

NOTA Aici e Stema țării cu inițialele : I. O. C. N. V. O. C. N. Vcevod. Fe scut e capul de bou și corbul, și mina ca a fost domn în Moldova și Valahia. Scutul e în stil rococo, cu o sumă de tresuri pe delături. Sus e corona pusă pe sabie și buzdugan încrustaie. Doar trîmbițaș susțin corona.

D). *PSALTIRION* a Proroculu și împăratului Davidu, cu rugăciunile a toate Catizmele, cu tâlcuiri la fiește care Psalmu, cu cîntările lui Moisi, cu psalmii cei aleșă, cu pripealile loră, cu puțină istorie a numelor jidovești, cu Pashali, de 197 de ani, împreună cu stălpia Evangheliei, și cu văs . . care cu cucerie s-a închinat prea luminatulu, și prea înălțatulu Domnu și oblăduitori a toată țara Moldaviei Io Ioanu Nicolae Mavrocordat Voevod, purtind cîrma pravoslavie, prea sfîntitul Mitropolit kir Nikifor Peloponisieanul, de Duca Sotiriovi tipografulu de la Thasos, cu a căruia cheltu-

ială acmu întări întracestașă chipă saă tipărită
în Iași, în anulă de la zidirea lumii 7252,
iară de la mîntuirea 1743.

— —
(RETRO)

Stihuri asupra stemei.

Prea luminata stemă a țării Moldovenestă,
Cu care s-aū încoronat vechii Mavrocordătăști.
Blagocestivulu Domnū Ieanu s-aū dăruită,
Că din fericită a loră sămință s-au odrăslit.
Și bunele loru fapte cîtu poate le plineaste,
Și țara despre toți vrajmași o păzeaste.
Deai Dumnașaū ani mulți en pașe să stăpî-
nească.

Fericitul lui nume ca lui David să trăiască.

A Mariei tale plecatu robu

Luca Sotirioviciu tipograf.

NOȚA. Stema are pe scut capul de boă, mare și bine lucrat. Nările, o hîi, părul pe frunte, urechile, coarnele expresive. Între coașne e steaua; sus în dreapta soarele, în stînga luna. În jurul Scutului sunt frescuri rocoșo. Sus Corona sprijinită pe sabie și buzdugan ce le țin doி însă în mînă. De jur împrejur inițialele: I. O. N. V. B. M. G. Z. M. I. (Io Nicolae Voievod bojiu milostiu gospodar zemlii Moldavscoi).

E). Triodion adecă Trei căntărăi ce are întru sine slujba Sfintului și Marelu postu, care acumu a doa oară întracesta chipu s-aū tipărit

întru întâia domnie a prea luminatului nostru Domnul Io Scarlatu Grigorie Ghica Voevodu, cu blagoslovenia și cheltueala iubitorului de Dumnezeu și Grigorie Episcopul Râmnicului în sfânta Episcopie a Râmnicului, la anul de Adamu 1761, iară de la Hristos 7269, de cucearnicul între preoți popa Costantin Atanasievici tip. Râmniceanul.

Stihuri poeticești asupra peceții adecăt co-roane prea luminatului Domnului Io Scarlatu Grigorie Ghica Voevodu.

In Sareta, și Carmilu, munte cu pustie,
Cu trude nemernicindu, Prorocul Ilie.
Corbulu îi aducea lui hrana cea tripească
Iară acuma noao, hrana cea sufletească.
Că ține în gura sa, prea cinstita Cruce,
Prinu carea țărăi noastre Hristos slavă aduce.
Că besearica creaște, în bună sporire,
Întra mărciei tale bună norocire.
Aseamene Bourulu, fiindu fiară buiacă,
Prea cu multă blindăcate, ție capu și pleacă.
Deci și acum domnești țara Rumânească,
Domnului celu prea puternicu, să te întărească.

NOTA. Aici e Stema țării; scutul are *capul de bou* și *corbul* semn că Scarlat Gr. Ghica Voevod a domnit în amândouă țările. Frescurile sunt rococo Sus corona ținută pe buzdugan și sabie încrucișate. Pe laturi inițialele Io Scar. Gr. Gc. Voe. Vodu.

F). Penticostarul din 7275.

Penticostaron, ce cuprinde întru sine slujba ce i să cuvine din sfânta și luminata Duminică a Paștilor, pînă la Dumineea tuturoru sfințiloru, acumu a doao oaă tipăritu întru întîia domnie a prea luminatului Domn Io Alexandru Scarlatu Ghica Voevod, cu blagoslovenie și osîrdiea, și cu toată cheltueala Sfinției sale iubitoriului de Dumnezeu kir Partenie Episcopulu Rim. în sfânta Episcopie a Râmniculu, la anii de la zidirea lumiř 7275, (1767) de cucearnicul între preoți, popa Costandin Atanasieviciu tipografulu.

Stihuri poeticești asupra pecetii din coruna
prea luminatului Domn Io Alexandru Scarlatu Ghica
Voevodu.

In Sareta și Carmil, munte cu pusti,
Cu trude nemernicindu Proroculu Ilie.
Corbulu îi aducea lui hrana cea trupească,
Iară acuma noao, hrana sufletească.
Că ține în gura sa, prea cinstita Cruce,
Prinu carea țării noastre, Hristos slavă aduce.
Că besearica creaște, în bună sporire,
Intru a mării tale bună norocire.
Deci ca să domnești luminatu, țara Rumînească
Domnulu celu puternicu, bine să te întărească.

NOTA. Stema țării e în stil roccoco. Sutul poartă corbul cu crucea în mînă, cu luna în dreapta; deasupra corona sprijinită pe buzdugan și sabie. Cîmpul stemei e patrat. De jur împrejur inițialele Io Al. Sc. Gc. V. d.

G). Psalmirea din 1796.

Intru slava a unuia Dumnezeu în Troiță slăvitu, cu porunca blagocestivii stăpînitoarei Mare Doamnei noastre, Impărătesei Ecaterinii Alexievnii a toată Rosia, fiindu Nasleadniculu El, bunu credinciosulu Domnu Cesareviciu și marele Cneazu Pavelu Petroviciu, și a soției sale bine credincioasei Doamne și mare cneaghină Mariei Teodorovnii, și a filoru bine credincios, domni și mare cneajă, Alexander Pavloviciu, și a soției sale bine credincioasei Doamne și mare cneaghină Elisaveta Alexeivna, și bine credinciosulu Domnu și mare cneazu Constantin Pavloviciu, și a soției sale bine credincioasei Doamne și mare cneaghină Ani Teodorovnii, și a bine credincioaselor Doamne și mare cneaghine Alexandra Pavlovna, Elena Pavlovna, Maria Pavlovna, Ecaterina Pavlovna, și Ana Pavlovna.

Și cu blagoslovenia prea o sfîntitului și îndreptătoriulu Sinodu, și a sfîntiei sale kiriukiru Episcopulu Ioanichie, Brațlavului și a Cameino Podolului.

S-au tipărit cartea această Psalmire de Proto Ierei alu Moldovei, a Valahiei, și a Basarabiei, Mihailu Strîlbitchii, întru însuși a sa tipografie în tîrgulu Movilăului, care iaste între hotarulu Rosiei și al Moldoviei, în anulu de la Hristos 1796, în luna lui Iunie 28.

i —

NOTA. Titlul acestor *Psaltiri* a lui *Strîlbitki*, e importantă pentru închinarea ce face cătră fețele mari Rosienești Pe filada, de pe ca e am tipărit titlul găsim notișă: „la Iulie în 20 am luat pe Iani slugă.“

I. Psalmirea din 1784.

Psalmirea Prorocului și împăratului Davidu acum întraceașă și chipu tipărită în zilele prea luminatului Domnului, Io Mihai Constandinu Suțulu Voevodu, cu blagoslovenia și toată cheltueala prea sfintieșă sale iubitorului de Dumnezeu kiru Filaretu Episcopulu Rimniculu, în sfânta Episcopie a Rimnicului, la anul de la zidirea lumii 1784, iară de la Hristos 7292.

S-a tipărit de Climent Ieromonah tip. Rimniceanu, și de popa Costantin tip. Rimniceanu.

Asupra peceții stihuri poetice a țărei Rumînești cu bună fericire.

Amîndoî Luminătorul din ceriu bine închipuaște.
Că într această vreme Valahia să stăpîneaște,
De Domnul Mihaiu Costandi și Suțul voevodu,
Cărui și s-a încredințat pravoslavnicesc norod,
Aseamenea și corbulu Crucii o arata
A înalțimiei sale Domnul într-această dată.

NOTA. Stema cu corbul pe scut; în clocțe ne
crucea, soarele și luna. Frescuri roco-o. Corona sus
sprijinită pe sabie și buzdugan; doi trimbițași susțin
corona. Inițialele: Io Mi. Su. V.V. T. R

J). Carte folositoare de suflet despărțită în
trei părți, dintru care cea dintâi cuprinde
învățatură către dăhovnic, adaoao canoanele

Sfintuľui loan postniculuľ, iar a treia, sfatuire cătră cel ce să ispovedeşte, tălmăcită din limba cea grecească, acum intru a doao domnie a prea luminatuluľ Domnuluľ nostru Io Alexandru Costantin Muruz voevod, din porunca prea sfintiei sale kiru Dositei, Arhie-reul și mitropolitul a toată Ungro-Vlahia, cu a căruia blagoslovenie și cheltueală saú și tipărit spre folosulu cel de obște, la anulu 1799 de Stanciu Pop. tip. de Dimitrie Petrovič tipograf.

— —

Stihuri poeticești, asupra peceții, din coroana pre-luminatului Domnului Io Alexandru Costantin Muru Voevod.

Doao seamnă cen peceate s-aú însemnat,
Domnuluľ Alexandru i s-aú încredințat.
Uu semn c-ălu fost Domn Moldovič îl arată,
Alt al țării Rumînești această dată.
Să poată stăpini cu bună voire,
Indelungind pre el intru norocire.

NOTA. Corona are pe pecetea sa capul de bour și corbul. Frescurile rococo. Corona sus sprijinită pe buzdugan și sabie; doi trâmbițași susțin corona. Inițialele : Io. Al. K. S. M. R. V. V.

Carte de judecată a răzășilor de Poocreaca din 1838.

Cu mila lui Dumnezeu Io Mihai Sturza Voevod, Domn țării Moldovei.

Domnescul nostru Divan prin anaforaua din 18 Noemvrie anul trecut 1837, supt No. 3151, au înștiințat pe domnia noastră, că răzeși dă moșii Popești și Poocreaca de la ținutul Vasluiulu, și anume: Gheorghii i Pas-cal, Maftei i Pavăl, și Grigoraș Petcu-lești, i Vasilie, i Pavăl, și Ioan Gorciulești, prin jaloaba ce au dat la trecutul an 1832, disfințatului Divan giudecătoresc făcind arătare că în moșiiile de sus numite Popești și Poocreaca fiind și ei răzeși băștinăși cu nestrămutată stăpîn re curgătoare de pe o strămoasă a lor *Kel-siia* ce ar fi fost soră cu un Dumbravă, din care Dumbravă trăgândusă răzășii Bogdapro-testi, i Cumpănești, și Stănești, și acum înmulțindusă acești curgători din Dumbravă, voesc a trage și părțile ce li s-ar cuveni lor din acele moșii de pe *Kelsiia*, și aî departa cu totul din stăpînirea părților lor, din numitele moșii de-părțindu-î ca pe niște straini, în vreme cînd ei de o potriva ar fi purtat și toate cheltuelile, și cerînd a fi rînduiți la judecătorie ținutului, ca prin cercetare cu carte de blăstăm, să-șî afle îndestularea. Această jaloabă prin adresul Divanului din 30 Iunie a aceluia an, cu No. 2481, recomanduindu-să giudecătoriei ținutului, spre aî da legiuitorul curs, arătata giudecată, făcînd legiu tele chemară fețelor prigonitoare, și lăsînd procesul în tratație în ființa amînduror

părților, prin jurnalul ce au închis la 1833 Noemvre 4, însămnează că făcând luare aminte documenturilor infătoșate, să și lămurit că aceste moșii să împart pe trei bătrini, despre care unul ar fi și *Kelsiu* strămoasa jaluitorilor, după hotarnica pah. Miclescu care să cunoască și urmată atuncia mulțamire tuturor răzeșilor, cind să stătornică și pietre despărțitoare între acești trii bătrini, care pietre până în anul trecut să fie și aflată în fință, după arătarea jeluitorilor, intru netăgăduire și din partea pîrîilor, cind atunci unii din pîrîi cu putere de la sine le-au scos, și dar aşa precum această hotarnică urmează să fie un act care în urmă nu să găsește anevoie cu vreo formalitate, căci de și din vreme în vreme au urmat jalobe din partea pîrîilor asupra ei, și cercetări la fața locului, și mai ales acea efectuată în urmă de Banul Miclescu, carele prin mărturia să arată că ar fi descoperit pentru bătrinul Clisiei să fie trecut prin vinzare de veci la casa boerilor Rosătești, o zicere numai din partea numitului boer, fără a însemna pe ce anume doveză și temeiuri au luat o asemenea încredințare, dar niciodată o lucrare giudecătorească nu să aibă urmat; ce mai ales sprijinită în urmă și cu altă mărturie hotarnică a Căminarului Cuzi, și cu carte gospod din 1803, de la Domnul Moruz, din care să ar dovedi că și prin formalnică judecata a Divanului să aibă hotărît tot pe trii bătrini a se împărți aceste moșii, și anume: Dumbrava Isăcuș și Chelsia, din care să trag jaluitorii răzăși de astăzi, în-

fațoșind întru aceasta e și o copie de pe car
tea de judecată urmata atunci; care de și nu
au găsit-o incredințata ca să o poată lua ju-
decătoria în privire, dar după împregiurările
întâmpinate să aducă lor după de obștie știință
li său răpit și cele mai multe din documen-
turi împreună cu moșia, și fiind că împotrivi-
re cu ia să vede de pomenita carte gospod
din 1803, și mai ales tocmai la cel mai de
temei punct à dietei a împărțirii pe trei bă-
trini, să socotește și acea copie primitoare de
ovajenie, că numai puțin făcindusă luare a-
minte și asupra propunerii părților făcută la
înfățosare, că adeca ace Chelsie i Isăcuș nică
ar fi fost vre o dinioară partașă în numitele
moși, său văzut cu totul în nepotrivire cu
însuși jalobile de mai înainte a părților lor
care au cercat a depărta pe suitorii jălitorii
lor de a pururea tot supt cuvint că ar fi tre-
cută partea lor în vînzare cără casa Rosă-
tească, său cunoscut numai o vederată ră cu-
getare, care ne fiind întemeietă pe nică o do-
vadă, precum și propunerile părților lor ane-
risite cu adeverințele ce și o parte și alta au
înfațosat de la sardariul Roăt, cuprinzătoare
fiind amândouă că la casa Rosătească scrisorii
de pe numul Chelsie nu sunt; vederata adeca
dovadă că nică iaste partea Celsie vîndută;
iar în urmă și cu mărturiile unora din părții
părților și anume a lui Ștefan Bogdaproste
din 1800, și a lui Proca vătav din 1801, care
arată prin accele a lor inscrisură încredințate
fiind și de alți marturi că au asuprit pe jălui-

tori vrind aici departa de la dreaptă moștenirea lor, au închiet socotință giudecătoria, ca jeluitorii pe temeiul hotarnicii paharnicului Miclescu, îmbunătățită aceasta și de cătră giudecata Divanului precum să dovedește și din carte gospod din 1803, după care de și uneori samavolnic au fost împedecați de cătră pîrîții, dar din vreme în vreme tot au urmat cu stăpînirea precum șirul documenturilor vădește să stăpînească și pe viitorime, în numita moșie Popești și Poocreaca, deplin o a treia parte, ce o trag de pe bătrînul lor Chelsie; cu care această socotință a giudecătoriei pîrîții neamul Dumbrăvițasc cu aici să rămăind nemulțamiți au și apelarisi la Divanul de apel a țării de jos, după care făcindu-să legiuитеle chemări fețelor prigonitoare la 10 lulie a trecutului an 1835, luând și acel Divan acest proțes în tratație, prin jurnalul ce au închiet în unire cu socotința judec. au și hotărît de așa trage jeluitorii părțile de pe acea Chelsie, și a stăpini în arătatul moși intocmai după hotarnica paharnicului Sandu Miclescu din 1779 Noemvre 15, pe care pîrîții nu o pot prihăni, încuviințind a să lămuri și de punere ce să ar cuveni cătimea cauției parte nemulțamită dacă va fi de valoare aceluia Divan, cu care și această hotărîre a Divanului de apel pîrîții tot nemulțamită rămăind, după îndestulă peripiscă urmată întru ceea ce să atinge de punerea cauției din partea părții rămasă din giudecată, după anaforaua aceluia domnesc divan

din 18 Noemvre a trecutului an 1836, prin care s-aș supus domniei noastre împregiurările atingătoare de acest predmet, la 24 Decembrie, primind ofisul nostru din 24 Decembrie cu No. 155, dezlegător asupra pomenită anaforale ca acest proces fiind îngredit cu acțuri giudecătorescă, și mai ales cartea de giudecată a logofeții din 1819, nicăcum n-ar fi firea aceștii pricină de puneri de cauție, care urmează să căuta de la acel Divan fără o asemenea, poroncind Domnia noastră ca de iznoavă luindusă în revizie și după rostirea legilor să să facă din partea sa lucrare; Divanul în urmarea mai sus pomenitului ofis au și cerut *della* aceștii pricină în cercetare, cind apoi așezându-și pricina prin clasificare spre căutare la 13 August acel an 1837, său și făcut de aceasta cunoscut amânduror părților termenul arătat, după care viind amândouă părțile la 3 Noemvre 1837, său și luat pricina în tratație intru stăruirea de față în presudstvie a jăluitorilor răzăș ce să numesc pogorători din Kelsiia prin vechil dia parte a lor preutul Vasile Eni, și Grigoraș Mancă, i-a părăștilor neamul Dumbrăvăsc iarăș prin vechili din partea lor Ierodiaconul Antonie ce este și răzăș, și Vasile Popovici împreună și cu unii din cialanți ai lor răzăș, și mai întâi cerendusă de la vechili jăluitorilor ce să numesc și fi curgători din Chelsiia dovezile ce au în pricina, prin opisul iscălit ce au dat au înșățosat următoarile scrisorii, și anume : 1-iu 7155 Mai 12, Copiea spisoculu Domnului Vasile

Voevod întăritoare luî Isac de Pribestî, i soției sale Tudora, și luî Ifrim, i fratrele luî Stefan, pe siliștele Popeștiî și Poocreaca, cu loc de moară în Vaslui, și cu loc de prisacî care să le fie în patru pârți, triupârți să fie a luî Isac și a fimeiî sale Tudorii, iar oapatra parte a luî Ifrim și a fratrele său Stefan ; al 2-lea 7175 Februarie 24, Copia istoricului Domnului Ilieș Voevod, întăritoriuî luî Dariu ce au fost spătaruî, pe cumpărăturile ce au făcut din moșiile Popeștiî și Poocreaca la ținutul Vasluiulu. ; al 3-lea fără veleat, copia unuî mărturiuî cu pecete și degete pusă neîncredințată de nimine, prin care niște oameni mărturisesc pentru cele ce ar fi auzit că au grădit Isac la moartea lui pentru bucatele ce-î vor rămâne și pentru moșia Popeștiî ce au cumpărat de la Hermeziu, ca să le împartă în două o parte să fie a fimeiî sale Isaceasă, și o parte nepotului său Costandin, iar altul nimine din ruda lui Isac să nu să amestice ; al 4-lea 7180 Decembrie, o copie încredințată de Matei condicaru de pe o diată a Tudorii Isficesei fimeia lui Isac, cuprinzătoare că pentru ocina și moșie de cumpărătură ce au avut împreună cu soțul ei, neavând ficiori soțul ei său dat parte nepoților lui, iar partea sa o împarte pe patru frații, o parte o dă nepotului ei Grigorie pe care l-au făcut și ficiar carele să aibă parte și la partea tătinisăuî cu ceilanții frații, iar partea ce o dă lui să să hrănească, ori la moarte său în viață nepuțindu-o ține să o deie la monastirea Trestiana, iar cele triuîpârți le dă

celor trii frați anume : luă Dumbravă brat și lui Isăcuș brat, și Kelsieř surorii sale, ca să fie în veci danie ; al 5-lea 7227 Septembrie 8, scrisoare de la un Ioan sîn Petrila și maicăsa Kelsiia, și fiicele sale Sanda și Varvara și Stefana, cuprînzătoare că a dat danie partea lor de ocină lui Stefan vătav de vînători din Popești și Poocreaca, a treia parte din partea Kelsieř maicăsa ; al 6-lea 7231 August 21, cartea Domnului Mihai Racoviță Voievod prin care să întărește stăpînirea lui Sălăvăstru vătavului de vînători și cunstată-sa Anastasia ce au ținut-o Stefan vataful de vînători, pe o moară din Popești ; al 7-lea 7233 Mai 19, copie încredințată de Matei condicaru și alții de pe cartea Domnului Mihai Racoviță Voievod, cătră răp. Stefaniță Rosăt, că numai după zapisele ce are de la Costandin nepotul lui Isac, și de la alți vînzători să-ș facă alegerea moșiei, iar dresele moșiei ce le au ei mai vechi să nu le ia ca să-ș poată stăpîni dreaptă moșia lor, și tot pe această hîrtie în dos altă copie de pe cartea Domnului Grigori Ghica Voievod din 7247 Martie 31, cu care înpărtinicește stăpînirea lui Ioniță ficiar lui Stefan Bogdaproste, ca să fie volnic aș opri moșia la Pocriaca ce ar fi fost hotărîtă de cătră Stefan Rosăt vel clucer și dintre alții ; al 8-lea 7235 Septembrie 1, tij copia încredințată de Matei condicariul de pe o împărtală și alegere făcută de un clucer Grigorie Mardarie și Grigori Cucoranu vornic glotniș, prin care anume să arată ce li s-aș ales par-

tea răzășilor a Dumbrăveștilor pe un bătrîn și
giu mătate parte Tudoriș Isăcesei cu a mo-
nastirei Trestieni ce i-au fost dat de Isăceașa
din partea ei monastirii să să știe, și altor
răzăși precum s-aflat la măsurătoare, prin
care împărțală să arată anumete cîte funi și s-a
ales fișecăruia (fără a arăta numele de Isăcuș
sau Kelsiia) că li-au ales din partea Tudoriș;
al 9-lea 1766 Noemvre 26, cartea Domnului
Grigorie Alexandru Ghica Voevod dată lui
Ioniță Bogdaproste mazil și altor frați și nea-
muri a sale, strănepoți lui Ștefan ce au fost
frate cu Isac să fie volnic a stăpini toate păr-
țile lor în sat în Poocreaca, și să să stăpînească
și Poiana Tabăra ce este între Vaslueș; al 10-lea
1779 Iulie 16, jaloba lui Ioniță Bogdaproste
cu alții ai lui cu cerere ca să le deie carte
cătră isprăvnicie și banul Sandu Miclescu ca
să împartă între neamuri moșia Popești și
Poocreaca în trii părți după dania de la Tudu-
ra Isăceașa, pentru că li s-a înmulțit neamu-
rile și au pricină între dînsii; al 11-lea 1779
Iulie 22, cartea Domnului Costandin Moruz
Voevod cătră paharicu Sandul Miclescu, și
spatariul Iordachi Darie ispravnic de Vasluș,
după jaloba lui Ioniță Bogdaproste cu ai lui,
poroncindule ca să facă cercetare cu amărun-
tul și să deie mărturie la partea ce să va
căde; al 12-lea 1779 August 18, o înșămna-
re a vornicesei Ecaterina Roset cătră răzăș,
că după rugămintea lor îi înștiințază că cer-
cetind scrisorile dumisale pentru un Petrica nu
s-a găsit vînzător; al 13-lea 1779 Octombrie

16, copie neîncredințată de pe o însămnare ce ar fi făcut paharnicu Sandu Miclescu de către neamuri sănt în Popești și Poocreaca, și cum său împărțit și care din cine să trage; al 14-lea 1779 Octombrie 15, o mărturie hotarică de la paharnicu Sandu Miclescu, pre larg arătătoare cum s-au măsurat părțile răzășilor despre cumpărăturile casei Rosătești, și dania monastirii Trestiana și cum său împărțit moșia Popești și Poocreaca după spîrnică pe trii bâtrini anume: Isacuț, Dumbravă și Kelsiia, (într-această hetarnică însă nimine din răzăși nu să vede îscălit) că au urmat în finița lor cu prijmire și multămire; al 15-lea 1794 Iulie 28, o adeverință a sardariului Ioan Roset cuprinzătoare că pentru partea de moșie din Poocreaca din bâtrinul Kelsie ce trage preutul Ioan, său cercetat în scrisorile vechi ce sănt de Popești și Poocreaca și nu său aflat vîndută ace Kelsia partea ei; al 16 lea 1798 Iulie 26, mărturie de la căminar Arghirie Cuza, de cercetarea ce după cartea domnească au făcut hîrtiilor sardariului Ioan Rosăt pentru cumpărăturile ce au avut din Popești și Poocreaca, prin care arată că nici pe Kelsiia strămoasa jeluitilor, nici pe alt neam din care să trag ei nu iau aflat vîndută; al 17-lea 1800 Iulie 9, o mărturie de la Ștefan Bogdaprostemazil, îscălită și de alți marturi dată curgătorilor ce să numesc din Kelsiia pentru moșia Popești și Poocreaca în ce chip au urmat mai înainte stăpînlrea cu dinșii, și că n-au auzit din părintii lor să fie vîndută; al 18-lea

August 1 1803, o copie neîncredințată de nimine de pe o carte a divanului de giudecata ce ar fi urmat atunci între preutul Eni zăt Ioniță Bogdaproste, și alți răzăși așlor, pentru moșia Popești și Poocreaca, dindusă dreptatea curgătorilor din Kelsiă să stăpînească părțile lor din numita moșie; al 19 lea 1803 Noemvre 7, o carte gospod de la Domnul Moruz cătră ispravnicul de Vasluî poroncitorare că după hotărîrea giudecății să împlinească și tot venitul de la protivnicii răzăși; cît să va dovedi luat până la hotărîrea giudecății. Si pe lîngă acestă hîrtiă mai infățoșind jăluitorii tot prin acest opis și altele păr la Nod de 38 bucăți, carele de și s-aș luat în cercetarea divanului, însă aşa precum acele să găsi privitoare în osebite pricină urmate între ei răzășii, și nu niscaivă dovezî atingătoare de numirea ce vroesc a face ei bătrînilor lui Isac și Kelsie, de cît niște părți de jalobe i poronci de a isprăvnicie, și altele, nu s-aș mai trecut prin anafora. Iar apoi pîrîșii prin opisul iscălit ce au dat, au infățoșat următoarele : 1) unsprezece bucăți `scrisori a moșiei Pribestii, zapisă vechi și ispisioace, arătătoare a multe nume de oameni de răzăși, între care să găsește numai pe Dumbravă, vrînd ei cu aceasta a dovedi că numai Dumbravă au fost încă din învechime, și că n-aș avut nicăcum frații pe Isăcuță și Kelsie precum jăluitorii propun căci ne aparăt ar fi trebuit să să arăte și să să pomenească macar în vre una din aceste hîrti; al 2) osăbit număr de 13 bucăți do-

cumenturi aflate la casa Rosătească atingătoare de Popești și Poocreaca zapisă vechi, ispisooace mărturiș hotarnice și izvoade de alegere înfățoșate iarăși spre doavadă că în toate vînzările de mai înainte precum și în toate lucrările nici o dinioară de numele lui Isăcuță și Kelsie nu s-aș pomenit, decit numai de Dumbravă suitorul lor, și al 3) №. de 29 bucăți hîrtii iarăși atingătoare și doveditoare tot în prigo-nirea de astăzi asupra propunerii jăluitorilor, că adeca nici cum n-ar fi bătrînă în arătatele moșii Kelsiia și Isăcuț. 1-i 7155 Mai 1, copie de pe ispisocul Domnului Vasile Voevod a căruia cuprindere s-aș trecut și mai sus în șirul scrisorilor înfățoșate de jăluitor; al 2-lea 7175 Februarie 2, copie încredințată de giudecătoria de Fălcu de pe scrisoarea spatariu-lui Parie ce face schimb cu ficioriș lui Dumbravă, pentru o parte din Pribesti, arătind a nume că ficioriș lui Dumbravă au fost Gavril, Ileana, Grigorie, Apostol și Toader; al 3 lea 7235 Septembrie 1, copie încredințată de giudecătorie de pe aldgerea făcută de Grigoraș Mardarie clucer, și Grigorie Cucoranu vornic de poartă, prip care arată părțile răzășilor Dumbrăvești ce s-aș ales un bătrîn și giumătate partea Tudoriș Isăcesiș și la cine anume s-aș venit; al 4-lea 1781, cartea Domului Contandin Dimitrie Moruz Voevod, cătră Inochentie Episcopul Hușuluș, după jaloba răzășilor curgători din Dumbravă, cu tînguire asupra altor ai lor răzășii pentru părțile ce le împresura, poroncindusă Episcopului să ur-

meze cercetarea; al 5-lea 1784, jaloba lui Proca aprobu și cu alti răzăși a lui Bogda-prostestă cu tînguire asupra unui Isăcuț cu neamul lui și un Tănasă cu fimeia lui, că ei avinduși părțile vîndute și un Andrii porușnic făcind chipuri violene iar fi vîrît în moșie pe acești vînzători și le împresoră părțile lor, buiurdusită în dos această jalobă la vel logofăt; al 6 lea 1784 Mai 20, cartea Domnului Alexandru Moruz Voievod cătră răp. ban Sandul Miclescu, după jaloba lui Proca aprobu și alti ați lui tot pentru pricina ce ave cu acel Isăcuț și Tănasă scriindusă ca să cercetează după scrisori; al 7-lea 1784 Noemvre 6, mărturia banului Sandu Miclescu cuprinzătoare că cercetând pricina de mai sus după poronca domnească, au aflat că rău ar fi vîrît în moșie la hotărît paharnicu Sandu Miclescu pe neamurile ce ar fi din Isăcuț și Kelsiia căci ar fi instrânați cu doavadă prin vînzare, și hotărătura ce au făcut este cu greșală, căci ar fi intrat în părțile celor ce să trag din bătrînul lui Dumbravă; al 8 lea Iulie 3, jaloba răzășilor Dumbrăvești dată cătră domnie cu cerere ca să le deie poronca cătră banul Miclescu ca să scoată pietrile ce le-au fost pus paharnicu Miclescu de au dat părți vînzătorilor, căci ar fi făcut vicleșug un loniță Bogdaposte și Andrii porușnicul fiind scrisorile la dinși și iau vîrît în moșie, buiurdusită la vel logofăt; al 9-lea 1786 Iulie 11, carte gospod cătră răp. ban Sandul Miclescu, poronciatoare ca după mărturia sa dată răzășilor Dum-

brăvești să pue la cale în pricina Kelsie și Isăcuț spre scoaterea pietrelor hotără; al 10-lea 1795 Mai 12, o mărturie de la un Stefan Bogdaproste dată nepoților săi Iftime și Vasile că pentru o dieată ce s-a u iăcut în pricina moșiei să nu să tie în samă la nică o giudecată; al 11-lea 1802 Februarie 3, o mărturie de la un diacon Neculaș și alții date răzășilor la darea sufletului pentru niște scrisori violene ce le au Burculești, care la cercetarea banulu Miclescu s-au dovedit vînduți; al 12-lea 1803 Iulie 1, scrisoarea răposatului com. Ioan Rosăt date răzășilor Dumbrăvești, că în toate scrisorile sale atât de Popești și Poocreaca, Kelsiia nu să află pomenită nică într-o scrisoare de au fost răzăși sau nu; al 13-lea 1808 Octombrie 31, jaloba răzășilor Dumbrăvești dată către Mitropolitul țării cu cerere ca să li să deie carte de blăstăm în pricina moșiei, în dosul cării urmează rezoluția ca să aducă hotărîrea divanului pentru ca să li să deie carte de blăstăm; al 14-lea 1811 Octombrie 24, mărturia com. Alixandru Hrisoverghi cuprindătoare că după știința ce are în scrisorile boerilor Rosărești Kelsiia și Isăcuț nu să află; al 15-lea 1817 August 9, Poronca Aghenției către răp. vornic Andronache Donici, ca să între în cercetarea pricinii ce ave Dumbrăvești tot pentru ace Kelsie și Isăcuț; al 16-lea 1819 Mai 26, jaloba răzășilor Dumbrăvești către domnul Suțul cerind giudecată cu acei ce să numesc din Kelsiia și Isăcuț; al 17-lea 1819 Mai 31, copie încredințată de

giudecătorie de pe cartea Aghenției cel mare, cuprinzătoare de giudecata urmată între răzășii de Popești și Poocreaca, și între alții ai lor răzășii preutul Eni și ginerile său Ioniță Bogdaposte, Iftime Bogdaposte și alții ai lui, carele supt numele unor răi acolisitorii străini pe care îi arată a fi urmași din Kelsiia și Isăcuț, Burculești și alții le-ar fi făcind mare impresurare la stăpînirea moșie, arătind aceea spre ajutor și o scrisoare veche supt nume de dijată de la o Tudora, care dijată giudecata au aflat-o neadevarată, nefiind întâi în ță vre-o iscălitură de cele vechi, al doilea că nu arată anume ce moșie împarte, sau macar de unde, al treilea 147 ani au statut mistuită, al patrulea că după a ei cuprindere nu s-a urmat stăpînirea la moșie, ce afumată și învechită din velet plastograf, să hotărăște ca această hîrtie să nu aibă credință, niciodată de puțină lucrare, iar răzășii Dumbrăvești să-și urmeze stăpînirea după dovazile ce au, fără mai multă supărare; al 18-lea 1821 Februarie 3, o mărturie de la un Costandin Moaleș cu. ai lui, arătătoare că să leapădă de zapisul lui Sălăvăstru, ce l-a avut de la Ghenade, pentru parte din Isăcuț, mai infățoșind pe lîngă aceste și alte mărturiile doveditoare acolisitorii pretențiilor a numișilor jeliuitorii, trecut iarăși în opis până la No. 29. Acestea dar fiind dovezile infățoșate despre amândouă părțile prigonitoare, după cu amărunțul luare aminte și pătrunzătoare cercetare ce Divanul Domnesc au făcut la impregiurările acesti pricină, precum nu mai puțin și la cu-

prinderea socotinței judecătoriei ținută, și a Divanului de apel, și la replica dată de cătră vechiliu părților cu întimpinări asupra ziselor socotință prin care să încuviințază dreptul jeluitorilor de împărtășire de pe ace Kelsie și Isăcuțău venit în lămuire că pretenția jeluitorilor este sprijinită întări mai cu dinadinsul pe o copie de scrisoare de nimine încredințată din 7180, supt închipuire de dieată a uni Tudora Isăceașă, soția lui Isac suitorul tuturor acestor răzăși, prin cire scrisoare ace Tudora ar arăta că Dumbravă din care curg părții ar mai fi avut frați pe Isăcuț și Chelsiea care să ar cuveni aii trage ei jeluitori ca osăbiți bătrâni, i al doilea pe o hotarnică făcută de paharnicul Sandul Miclescul din 1779, prin care fără nici o dovadă împarte moșia Popești și Poocreaca pe trei bătrâni numiți Dumbravă, Chelsiea și Isăcuț, și al triilea pe o copie din carteau de giudecată a Divanului din 103, a căria original lipsește cu totul, întemeiate toate acestea de acea copie de diată a Tudorii, care original pre mult să lămurește din cuprinderea cărții logofeției de giudecată urmată între cești prigonitori, și la 1819 sau dovedit de plastografă, oborîndusă încă de atunci această a lor acolisitoare pretenție, după dosloșire e culese atunci din documenturile însășoșate de neamul părților, după care împregiurare nici cum nu să cunoaște că jeluitori pot ave cel mai mic cuvînt de dreptate la pretenția ce și acum au înnoit a face pe ace Chelsie și Isăcuț frați cu Tudora fimeia lui Isac cel întări

suitar al lor, cînd pe ace Tudoră după cuprinderea documenturilor să dovedește că au avut frate numai pe Dumbravă din care să trag pîrîții neamul Dumbrăvesc, precum și Bogdaprostești, neputindusă nicăcum jeluitor î ajuta la propunerile lor cu hîrtiile înfățosite de a înființa pe ace Chelsie și Isăcuț, fiind numai niște copiș nerecunoscute, și mai ales dovedite de neadevărate încă de la judecata din 1819, precum mai sus s-a zis, cînd atunci și dat rămași pe jaluitor din pretenția ce și astăzi fac, și pe lîngă aceste apoii nicăcum cu hotarnica paharnicului Sandu Miclescu mai sus arătată iarăși întru nimic nu să pot agiuta, pentru că și această hotarnică nu numai să vede întemeiată pe acele de mai sus a lor netrebnice hîrti, ear nicămacar este îscălita de pîrîții răzăși, sau altul cineva, ce mai ales din împotriva reclamarisită în urmă de pîrîții neamul Dumbrăvăsc, după atîtea jaloib date care să văd că au și avut lucrarea lor, precum din mărturia banului Sandului Miclescu să lămurește, și tot odată că ace hotarnică a paharnicului Miclescu nicănu să vede să fi avut vreo dinioară lucrare cu stăpînire pe fața pămîntului, căci stăpînirea pîrîților au fost nestrămutată până astăzi după acele din vechiu împărțeli, slujind pe lîngă aceasta de doavadă că ace Tudoră nu au avut frați pe Isăcuț și Chelsie, pe lîngă dovezile înfățosite de pîrîții și însuși o împărțală înfățosată în copie încredințată de jeluitor, precum și de pîrîții din 7235 Septembrie 1, îndestul de veche

prin care anume să arată că numai neamului Dumbrăvăsc li s-aă ales bătrînă și jumătate parte Tudoriș Isăcesei adecă a femeii lui Isac de pe care trag pîrîti, și căruia Isac și prin ispisocul Domnului Vasile Voevod i să întărește proprietaua în aceste moși împreună cu soția sa Tudora, și de la acel ispisoc în urmă nu să mai vede vre o lămurită și încredințată doavadă de au avut Tudora și osăbită frață de cît pe Dumbravă, după cum dovedesc lucrările din urmă, fără a să pomeni nimică nicăi prin ace împărțală din 7235, de cînd sînt mai bine de o sută de ani, că adecă ar fi ales vre o parte și acei Kelsiia și Isăcuț, sau vre unor pogorîtori din trînșii, cînd această împărțală să vede cu îndestulă sumă de ani în urma hîrtiilor închipuite de jeluitori, și mai ales a oborîtei hîrtii numită diată a Tudoriș din 7180, pe care ei să sprijinesc a dovedi fință și împărtășirea acei Kelsie și Isăcuț în aratata moșie Popești și Poocreaca, căci de ar fi fost și aceștia partașă neaparat că ace împărțală precum au ales Dumbrăveștilor adeva-raților pogorîtori din Tudora, trebuie să cuprindă că au ales și partea acelora dacă ar fi avut danie de la Tudoea, și dacă ar fi fost frață cu ţă, iar nu ar fi zis că s-aă ales numai răzășilor neamului Dumbrăvăsc, din care și această împărțală îndestul să lămurește că ace Kelsiia și Isăcuț nicăi cum nu au fost pe față pămîntuluș, și mai ales părtașă în arătatele moși cu neamul Dumbrăvăsc, cînd apoi luîndu-să aminte și scrisorile casii Rosătesti înfă-

țoșate de pîrîți cătră care casă de la răzăși prin vînzare au trecut părți din această moșie Popești și Poocreaca cu îndestul de vechi documenturi, zapisă și ispisooace, asemenea iarășnică într-un document nu să vede pomenindusă că ar fi avut împărtășire vre o dinioară cu răzăsie Kelsiia sau Isăcuț și că ei ar fi fost frați Tudori, după care aceste împregiurări și temeiuri mni sus arătate, găsindusă socotința giudecătoriei ținutală și aceia a divanului de apel cu totul greșită din adevărata ființă a pricinii dezvălită din documenturile de mai sus, divanul domnesc în unire cu hotărîrea din 1819, hotărâște: ca pîrîți răzăși neamul Dumbrăvăsc și Bogdaprostesc să-ș stăpînească părțile ce au în arătatele moșii Popeștii și Poocreaca, fără mai multă supărare despre jăluitorii dovedindusă ei numai niște acolisitori. Drept aceia domnia noastră în temeiul legilor statonice după noul aşazămînt, prin acest hrisov cu a noastră iscălitură și pecete întărim hotărîrea mai sus prescrisă a majoritalii domnescului divan, spre vecnică curmare a profesului în temeiul art. 364 din organicescul reglement, urmînd întru aceasta credința boerilor domniei noastre mădulării a divanului domnesc, dumneauți logofătul Grigori Ghica (acum răposat), vornicu Iancu Cantacuzin, vornicu Ioan Luca și postelnicu Gheorghie Sturza, pentru care poroncim dumisale vel logofăt al dreptății și cavaler Costachi Sturza ca prin locul cuviincios să aducă întru împlinire hotărîrea arătată. Scrisusați hrisovul

acesta la scaunul Domniei în orașul Iași în anul al 5-lea a Domniei noastre.

Anul 1838 luna Octombrie 26 zile.

Mihail Sturza Voevod (autograf),

K. Sturza vel logofăt procitor.

(Locul peceții) No. 144.

Directorul departamentului dreptății V.
Pogor Spatar.

Şeful secției a patra a departamentului
dreptății, Alexandru Vuluță.

No. 1527.

NOTA. Documentul acesta e scris pe pergament foarte fin. Ni a fost comunicat de păr. C. Georgescu, profesor de religie la scoala Normală Vasile Lupul, și care după căsătorie să ţine de neamul Cumpănesc (Dumbravă) Sf-sa le are de la socrul său C. Agapi, păstrătorul actelor neamului Cumpănesc. Despre Po-creaca și Popești s-a și publicat acte în Vol - XX ; acesta e o comp'ectare a acelora. După ele s-ar pu-tea face o schiță istorică a întocmirii saului, mai ales că posed inedită hotarnica răzășilor din 1846 făcută de unul Teleman.

Istoricul Poocrecei ne va lumina multe din modul alcătuirii vechii proprietăți, și ne va dezlega enigma caracterului răzășilor de acolo, care au trecut proverbial prin darul de a fi lungi de mînă, și cărpănoși, implinind în ei tipul răzășului, care are un sac de hîrtie și un petec de moșie.

Document înainte de 1650.

Sumar : Căzacul vinde lui N. Selitraru o pătrime din Molodova pe Nistru, ot Hotin, cu preț de 200 tăleri.

Mărturisim cu această scrisoare a noastră cum am vîndut noī de bună voea noastră lui Neculaï Selitrariuluī a patra parte de sat de Molodova în ținutul Hotinului, pre Nistru și am luvat (sic) banī gata două sute de taleri și-am plătit o parte de ocină în Livarda ce om cumpăratu la Căzacul feriorul Boruleanuluī și-am luvatu banī în Studinița, în țara Leșască ; și în tocmai noastră au fost Vasile Cernet din Kihorod, și creitoriul Nikita din Inăuț, și pre mai mare credință mai gios scris-aș fi-ciorul meu Căzacul, să hie de credință să ,să știe.

Pecete n-am avut ce-am scris eū mai gios, Căzacul să să știe.

NOTA. Documentul original lipsește. Copia e proprietatea Drului Th. Codrescu.

Document din 7/66 Septembrie 15.

Sumar : Todusca, fata lui N. Silitrarul vinde lui Prodan Drăgășescul a șesa parte din a patra parte din Molodova pe preț de 40 lei.

Adecă eu Todosca fata lui Neculaï Silitrariul, scriem și mărturisesc singură pre mine cu acest zapis al meu, cum eu de bună voe

de nime nevoită nică împresurată, ce de a me bună voe am vîndut dumisale văru-meu luî Prodan Drăgășescul, din a patra parte de sat de Molodova a șâsa parte, din partea frățini-meu luî Merău, cu tot venitul ce să va alege pe acea șâsa parte ce mai sus scrie, cu loc în vatra satului și cu loc de țarină și cu loc de finaț și loc din pădure și cu moară și cu loc de moară și cu vecină ce să vor alege pe această parte ce scrie mai sus; aceasta o am vîndut dumisale drept patruzeci de lei banii gata, și mi-au dat dumnealui bani și dina-intea Căzaculu de Mălăești, și a lui Savin ficiarul lui Dumitrașco Cocoară, și a lui Sanson ficiarul Căzaculu, și a lui Toader ficiarul lui Dodon, și a lui Todirașcu Avram, și a lui Costin Liciul, ca să fie dumisale driase și ocină și moșie, și cuconilor dumisale în veci, și ca să aibă dumnealui aş face și derese domnești pe această scrisoare a noastră, aceasta scriem și mărturisim, și pentru mai mare credință eu singără mi-am pus și pecetea să să știe. Si eu Lupul am scris zapisul.

Let 7166 Septembre 15.

Todoasă.

Cazacul.— Savin Dumitrașcu Cocoară.— Sanson Căzacul.— Todirașco Avram.— Toader Dodon m-am tîmplat.— Vasilie Zlotăș Totoescul.— Si astăzi eu m-am tîmplat și am iscălit. (L. P.)

NOTA. Documentul original lipsește. Copia e proprietatea d-lui Th. Codrescu.

Document din 7230 Decembrie 8.

Sumar: Izvodul moșiei Nichiteni de la Dorohoī, în urma ernaticuluī Tătarilor.

— — —

Izvod de moșie din ținutul Dorohoiliuī de pe Solovăț din sus de Adășăni, și din gios de Puțurenii să cheamă Nichitenii, care nî este moșie de la moși de la strămoși nostri, care să pomenea Bosia, dreaptă ocină și moșie care să cheamă Siliștenii pe valea Solovățului cu heleșteu în vatra satului, și ajunge coada heleșteului la țazul Puțurenilor, care sat este a doamnei Dabijăi, Puțurenii, iar Siliștenii, Trăisteniī din gios, Nichitenii și pân la ernatecul tătarilor am șazut și am plătit dajde curtenească anume Ștefan Durduc, și Andronic Durduc, și Toader Dieconesco, și Andronache Tapănaireco, acești frați au fost curteni, iar alții străini n-au fost, după ce-am eşit din iaină aşa s-a scusat tătarăi și ne-au prădat am rămas numai cu sufletul și nu știm la cine s-or răspunde zapisele și ispisooacele să nu să tie în samă că poate să fie la vr-un boer, sau la călugăr sau cine știe pe acuī mînă au căzut de la ernaticul tătarilor pân la Mihai Voevod, n-am mai eşit pe acele locuri, și de să va scula cineva cu acele dresă de Nichiteni să nu să bage samă la ce Domn s-ar templa fără cît ficiorii nostri și nepoți care or hi, cu această scrisoare și mărturie ce le-am făcut să aibă a ține și a răspunde cu ace ocină și moșie care or hi de acest neam al nostru

de a mai ajunge cineva să mai trăească pe acele locuri, pe aiaștă scrisoare să aibă aş face și dres de la ce divan s-ar prileji pe urma noastră, iar acele vechi să nu să fie în samă, că n-am avut alti răzăși, că eu Toader Dieconescu am scris și cu totii frații noștri care mai sînt.

Let 7230 Decembrie 8.

Eu Toader Dieconescu.

Eu Tănase Piliposchi mărturisesc și știu cu adevărat că am fost pe la casăle acestor curteni care scriu mai sus într-această mărturie cu tată-meu ca cînd i-aș vedea astăzi.

Acest suret iaste scos asemenea de pe cea adevărată scrisoare a lui Toader Diaconescu, în anul 1779 Noemvrie 29, în Iași.

Logofătul dreptății.

Poslăduindusă copia aceasta cu cea adevărată mărturie, și fiind întocmai său încreditat și de cătră mine.

1813 Septembrie 22.

(Iscălitura indiscifrabilă).

NOTA. Copia originalului e proprietatea D-lui Th. Codrescu.

Document din 7266 Maiu 30.

Sumar: Nastasă sin Lupul Izbașă capătă întăritură asupra moșiei Vălcănești și Vărzărești.

Dat-am carteă Domniei mele lui Năstasă și frăține-său lui Ștefan, și surorii lor Aniți,

ficiorilor Lupului Izbașii, și nepoților lor, ca să fie volnică cu cartea Domniei mele a ține și a stăpini a lor dreaptă ocină și moșie ce ziseră că au în sat în Vălcănești, și în Vărărești în ținutul Iașului, și în sat în Ceretea, și în Onești, care sunt în ținutul Lăpușniț, care părți de moșie ziseră că li să tragă de pe moașa lor Maria Gorcioaia care să trage din Mihăilă Robul; drept aceia să fie volnică cu cartea Domniei mele a lua de a zăce din țarină cu pîine, din fînată, din prisăci cu stupă, însă din cinci-zăci unul, iar fiind mai puțini să ia cîte o para de stup, și din liveză cu pomă, și din grădină cu legume, și din tot locul, cu tot venitul moșiei după obiceiul; și nime să nu steie în potriva cărții gospod; iar care ar avea mai mult a răspunde să-și ieie dresă și scrisoră ce ar avea, și să vie de față la divan.

Let 7266 Mai 30.

(Locul peceții gospod).

Vel Logofăt.

S-a scris copia aceasta de mine Matei Mogilde diac, la let 1797 Decembrie 22.

NOTA. Copia e proprietatea d-lui Th. Codrescu.

Document din 1784 Septembrie 18.

Sumar: Mărturie asupra satului Tigănei ot Tecuci.

—
Înștiințăm cu această morturie că viind un vechil al dumisalei Nastasiicăi Racovițoaei

visterniceasa, cu o luminată carte a prea înălțatului Domnului nostru Ion Alexandru Constantin Voevod, cătră dumnealui Manolachi Conachi vel ban, i cătră dumnealui Ștefan Die biv vel stolnic ispravnică de ținutul Tecuciului, ca să aleagă și să hotărască o parte de moșie de aici de la ținutul Tecuciului, la ocolul Bîrladului, ce să numește Țăgănei, pe care moșie o stăpînește dumnealui banul Neculaie Balșu de cind au luat Torcești supt stăpinirea dumisale, și fiind că dumneelor numiți boerăi ispravnică, având altă trebuință a ținutului. m-aș rînduit pe mine și mergind eu la numita moșie Țăgănei am strîns oameni bătrâni și tineri răzăși de pin prejurul aceștii moșii de mai sus aratață și întrebîndu-ău dat samă că această moșie Țigănei din veci au fost stăpînită de dumnealui răposatul Iorădachi Costachi visternic, pe care au ținut pe dumneei Nastasiica visterniceasa, și acum de cind au luat dumnealui bănu Torcești, stăpînește și Țigănei, pe care moșie în ani trecuți au adus dumnealui și hotarnică de au hotărît-o și au stîlpit-o cu pietre hotără, și dintraciastași moșie Țigănei au făcut dumnealui banu Neculaie Balșu schimb cu răzășii de Umbrărești, și dîndule o parte de moșie din Tigănei, i-au dat dumisale o jumătate de vad de moară la Torcești, fiind un mal al Bîrladului din veci al Torceștilor, al dumisale răposatului lordache Costache visternicul, și un mal al răzășilor de Umbrărești, pe care loc ș-aș făcut și moară și eu după mărturia răzășilor și după cercetarea

ce am făcut eu la fața locului, am dat și eu această mărturie la mîna vechilului dumisale visternicesei Nastasiicăi Racovițoae, iar pentru o bucată de loc ce o numesc răzășii de acolo Agapie, fiind că mai înainte au stăpînit-o dumnealui spatariul Toader, încă și dumnealui visternicu Iordache Costachi tot Tîgănei, pe care Agapie n-ați nicăi o scrisoare, nicăi o doavadă pentru aceasta ș-au pus zi de soroc să margă la divan.

1784 Septembrie 17.

NOTA. Copia documentului se află la d-nul Th. Codrescu.

**Perilipsis din scrisorile pentru valea Nemescul
de la ținutul Lăpușnei.**

7163 August 5. Ispisoc de la Gheorghe Ștefan Voevod prin carele arată pentru o adevărată și credincioasă sluga sa Luca părcălab de Lăpușna, carele au slujit domniei sale cu dreaptă și credincioasă slujbă, și pentru aceia l-ați miluit pre dinsul cu osăbită milă, și iau dat și l-au miluit cu una siliște anume Pulbereni și în ținutul Lăpușni, pe Cogălnic, și cu una vale ce să numește Namisnicul, care acel sat Pulbereni, și ace vale Namisnicul au fost drepte domnești din zilele de demult, drept aceia ca să fie acel sat Pulbereni și ace vale Namisnicul dreaptă danie și miluire Lucă

părcălabulu și ficiorilor lui și nepoților și strănepoților și la tot neamul lui cine să va alege. Iar după a domniei sale vieată și Domnie pe cine va alege Dumnezeu Domn pământului Moldovi, ori din fiu și neamul său, ori dintr-alt neam, dacă a socotit și a înviu cartea aceasta de miluire, preacela Domnul Dumnezeu să-l socotească și să-l păzască în domnia sa, iar cînd naște să alegă și nu va înviu nici n-a întări această carte, și a călca și va strica, acela să fie afurisit și anatema de Tatăl și de fiul și sfîntul Duh, Troița ce de o ființă și de 318 părinți, care sunt în Nicheia, și să aibă partea Iudii și a Arîi, și cu dinși intr-un loc să între. Amin.

7170 Iunie 13. Alt spisoc de la Efstratie Dabija Voievod, întăritură Lucăi părcălabulu, și giupinesei sale Gherghinei pe aceias siliște anume Pulbereni ce este în matca Cogălniculu cu valea Buciumulu pe Tărnușa, în tînărul Lăpușni.

7177 April 24. Alt spisoc de la Duca Voevod, asemenea întărind Lucăi părcălabulu din Kîsinău, pentru slujbele ce au făcut domnii sale și altor Domnî mai dinainte, cu acel sat Pulbereni ce este în matca Cogălniculu, cu valea Buciumulu pe Tărnușa.

După puterea acestor arătate spisoace Luca părcălabul au cuprins în stăpînirea sa siliștea Pulbereni cu valea Namisniculu și cu valea Buciumulu pe Tărnușa, care să ţin tot de una. După aceasta în urmă unul din urmași Lucăi părcălabulu, anume Ștefaniță

Iamandi jitnicer, jăluind că moșia Pulbereniș s-ar fi afiind împresurată, despre acei ce n-ar fi avut nică o treabă au luat carte domnească de la răposatul întru fericire Domn Ioan Teodor Voevod, cătră sărdariul de Orhei Iamandachi ca să cerceteze. Deçi numitul sărdar cu răvașul din 7269 Mai 18, au rînduit pe Costachi Ghori paharnic, i Ursul vornic, i căpitanu Toma Agărici, să margă la starea locului Pulberenilor, să facă cercetare, căci la judecata ce au avut înaintea sa cu acei împresurători, nu s-au putut curma pricina. La 7270 Februarie 3, de iznoavă jăluind Ștefăniță Iamandi jicnicer, pentru împresurarea Pulberenilor, și osăbit pentru valea Namisniculuș, precum tîrgovești din Lăpușna merg în țaria lor și o dijmuesc, s-au scris osăbită carte domnească de la răposatul întru fericire Domn Grigorie Ioan Voevod cătră cel de atunci sărdar de Orhei ca să cerceteze, și de va afla că acei asupra cărora jălue sănt acolisitori, să-ți depărteze din stăpînire și să împlinească de la dinși și toată dijma, iar fiind pricina într-alt chip și nu s-ar odihni vre o parte, să vie la divan. La anul 1786 jeluind Zoița fiica șatrariului Ican Arbure, strănepoată Lucăi, asupra călugărilor de la mănăstirea sfîntului Ioan Zlataust din Ieșî, că-ri împresoară moșia Pulbereniș și valea Namisnicul, s-au rînduit pe răposatul Darie Donici, și pe Ioan Ralea vornic de Poartă, ca să margă la starea acestor moșii să facă cercetare, și să adeverească de cine s-au stăpînit aceste moșii până atuncea,

carii rînduiți prin mărturie în scris ce au dat Zoiții din acelaș an 1786 Noemvre 5, așa arată că după cercetarea ce au făcut față fiind și din oameni împrejurăși, întracestași chip au aflat, adeca că un Paisie egumenul de la sfetii Ioan, după cartea domnească ce au fost dus către sărdariul de Orhei, ca să hotărască moșia mănăstirii, și sărdariul rînduind niște mazili fără a fi cineva din partea Zoiții cu scrisorile Pulberenilor, și a văi Namisnicul, au fost cuprins în hotarul moșiei mănăstirii o bucată de loc din valea Namisnicul și silștea Pulbereni, cum însuș vechilul mănăstirii ce au fost la această hotărîre au cunoscut. Așijderea și pentru satul Hâncești cercetînd au aflat tot pe valea Namisnicula a Zoiții, și numai satul să numește Hâncești, iar moșia răzășilor ce-i alăturea cu satul au răspuns unii dintre dînși că să cheamă Bolăe, în urmă către cercetarea de la starea locului făcută de rînduiți hotarnici. La Decembrie 8 aceluiaș an 1786, de iznoavă s-au judecat la divan Zoița cu egumenul mănăstirii sfîntului Ioan, unde cercetîndusă cu amăruntul scrisorile, atât a mănăstirii cît și a Zoiții, așijderea și mărturia de cercetare a hotarnicilor, în protiva căria cercetare vechilul mănăstirii înaintea divanului mai mult n-a pricinuit, ce mai vîrstos de față înaintea giudecății au răspuns că după cercetarea care el însuși au văzut că s-au făcut la fața locului, nimic nu poate să mai răspundă căci singur au cunoscut că s-au făcut mare împresurare moșilor Zoiții, și așa după

dreptate judecata au hotărît ca Zoița după tăria scrisorilor ce are, așijderea și după mărturia de cercetare de la hotarnicii mai sus numiți, să-și tragă deplin în stăpinire tot locul acela cit l-aă fost cuprins mănăstirea din valea Namisniculuă, cu valea Buciumuluă și cu siliștea Pulbereniă.

Curind după aceasta stricindu-să și pacea, au rămas pricina cu răzășiă nesfîrșită. Apoi la anul 1794 întrînd în giudecată și cu răzășiă pentru siliștea Hânceștiă, care-i pe valea Namisniculuă, și răspunzind răzășiă că între moșia lor Baloia și între valea Namisnicul ar fi altă moșie despărțitoare, și că valea Nămisniculuă nu ajunge în moșia lor Baloia, ce numai până într-altă moșie Crăeștiă, s-aă rînduit de iznoavă cercetători la starea locului, ca să facă hartă și măsură, și să dovedească starea fieștecariea moșii, care după cercetarea ce au tăcut s-aă găsit starea din valea Namisniculuă împresurată supt numele Crăeștilor, și salul Hânceștiă tot pe valea Namisniculuă, pentru care giudecindu-să Zoița iarășla divan întări cu Sul. Maria Cant. care stăpînește Crăeștiă, și dovedindusă că fără dreptate să intinde Sul. cu stăpinirea Crăeștilor să cuprinză partea din valea Namisniculuă, s-aă dat rămas și saă hotărît ca Zoița după cuprinderea ispisooacelor să-ș stăpînească valea Namisniculuă, după cartea de giudecată ce i s-aă dat din 1796 April 12, care s-aă întărit și de măria sa Vodă, asupra căria i s-aă dat și osăbită carte domnească de stăpinire din acelaș an Iuni 30; apoi de iz-

noavă întrînd Zoița în judecată cu răzășii pentru satul Hăncești, după multă cercetare ce s-au făcut scrisorilor despre amîndouă părțile dovedindusă curat că toată valea Namisniculuș după cuprinderea ispisoacelor este a Zoișii, pe care valea s-au dovedit că este și satul Hăncești, și scrisorile răzășilor de Baloia, care sunt după a lor jalbe ne pomenind nimic de valea Namisniculuș, ce scriind și arătînd pe Cogălnic, s-au hotărît ca să-și stăpînească Zoița valea Namisniculuș și cu satul Hăncești, care este pe acea vale, care carte este întărîtă și cu iscălitura și pecetea mării sale lui Vodă, fiind cartea din trecutul an 1797 Iunie 19, și după aceia s-au rînduit de s-au pus și piestre hotără, despărțitoare despre moșia răzășenilor.

NOTA. Originalul acestuia perilipsis, scris cum să vede în 1798, e în proprietatea d-lui Th. Codrescu.

Document din 722 Septembrie 28.

Sumar: Ion Bănda vinde 2 pogoane vie de la Nicorești preutului Badul de la Sf. Lazar din vale, Iași.

Adecă eu Ion Bănda de Nicorești de sus, și cu sămeaia mea Todosiia, și cu ficioii mei Costandin și Tudosie, mărturisim cu acest adevărat zapis al mieu, la mina preutului Badul de Iași, de la Sf. Lazăr din vale, că sunt da-

tor să daă sfintii sale să-mi vindut molitfei sale a mea dreaptă ocină și moșie, o vie întreagă doao pogoane cu livad de pomi, și co cas și cu tot venitul, cît am ținut am vindut molitfei sale, drept 40 de lei. Deci ca să-i fie dumisale dreaptă ocină și moșie și cu conilor, și nepoților în veacă, și la tocmala noastră s-a cătărat răzăși și megiesi cari s-a cătărat și mai gios să așeze îscălit. Si ești Badul care am scris.

Iași 7221 Septembrie 28.

● Ion Bunda.— ● Eu Preutul Arsenie.—
● Todosia.— ● Az Asenie prot. iscal.— ● Lupul
sîn Sai.

Costandin sin Ion Bunda. — Todosie sin
Bunda. — Gligore vornicul. — Nedelev. — Bălan.

NOTA. Originalul a fost în hîrtiile casei P. Cazimir. Azi e proprietatea d-lui Gh. Ghibănescu.

Document din 7227 Ghenar 6.

Sumar: Ion Croitorul vinde lui Ion Isar o vie la Nicorești în valoare de 100 lei.

Adec eu Ion sîn Lupul croitor, și cu îmămea Marga, și cu fratele meu Toader și cu sorumea Izmărandă, făcut-am zapisul nostru la mîna dumisale giupînului Ion Isar, precum noi de nimine săliști nicăi asupriști, ce de a noastră

bună voe am vîndut dumisale o vie în coasta Lupiř despre răsărit, alătarea cu viă luř Gligorie Ilie pe din gios, și vie intemeiată 2 pogioane, și în capul viii din deal, și în capul viii din vale pusă viță tînără ca jumătate pagon, cu pomř cu tot ce ar fi în vie, și din gardul luř Costantin Guguijan păn în gardul din vale, păn în drum, cum mearge drumul alăturař și cu casa cu tot, și denaintea casei din gios păn la patru ciungi de Stejarř, și la deal păn unde am pus un sămn în ograda luř Costantin, această mořie am vîndut-o dumisale giupinului Ion drept 100 leř, ca să ī ſe dumisale dreaptă ocină și mořie cumpărătură în veci neclătit, dumisale și cuconilor dumisale și nepořilor și strănepořilor în veaci neclătit; și la acest zapis sau tîmplat mulři oameni buni bâtrîni și tineri, împregiuři de Necorești anume: Vasile Gorgan și Costantin Guguijan și Simion Burcan și Andrei Albul și Neculař Giagloman, și Lupul Meran, și Vasile Bortun și Iane grecul și Costantin sîn Avan și Dumitrașco sîn Iane și eu preutul Silion Stratul pisal zapis; deci noi acești oameni ce mař sus neam pus în zapis, mař gios ne-am iscălit pentru mař multă credinřă ca să să ſtie.

Leat 7227 Ghenar 6.

Ion.—Maroga. — Izmăranda.—Toader.
Vasile. — Costantin.—Simion.—Lupul
Vasile.—Iane.—Costantin.—Dimitrașcu
sîn Iane. — Ereř Silion.—Stratul pisal.

NOTA. Originalul e în proprietatea d-lui Gh. Ghibănescu.

Document din 7227 Iunie 24.

Sumar: Vasile sin Ionașco vinde lui Ioniță Isar un pogon de vie de la Nicorești cu 5 lei.

Adecă eu Vasilie sin Ionașco ot Necorești, împreună cu femeia me cu Maria, și cu copiii mei cu Gheorghie și cu Toader, scriem și mărturisim cu acest adevărat zapis al nostru la mină dumisale gupinului Ioniță Isar, pecum de nime siliști nici asupriști, ce de a noastră bună voe am vindut dumisale un pogon de vie alătura cu viea dumisale pe din gios, ce-aș fost cumpărat dumnealui de la nepotul meu Ion, și acel loc este din partea lui Guguian la vale, până în drum, și-n gios iar până în drum, însă uliță iașii lasat lui Guguian pe din vale trei pași; și la această tocmai a noastră s-aș templat mulți oameni bună împrejurăși din sus și din jos, anume: Ion Stămate ot Necorești, și Macsin ot tam, și Ion sin Capră, și Ion sin Ștefaniș ot tam, și Dimitraș sin Ene Grecul, și Costantin sin Ivan, și mulți oameni bună care mai gios ne-am pus și degetele, tocmai ne-aș fost drept cinci lei banii gata, mi-aș dat banii în mînă și iam vindut dumisale ca să-i fie dreaptă moșie și ocină în veci, dumisale și cuconilor dumisale,

și nepoților și strănepoților în veci neclătit.
Și pentru credință ne-am pus și degetele.

Let 7227 Iunie 24.

Eu Vasilie ● Gongar.— Eu Ma ● ria Gongă-
roae.— Eu Gheorghie sin Gongar vînzător.—
Eu Macsin Buzne ● martur.— Eu Ion Capră ●
martur.— Eu Ion sin Ștefanič ● martur.— Eu
Costantin Ivan ● martur.— Eu Ion Stamate ●
martur.— Eu Dimitrașco sin Grecu ● martur.

Ereți Ion ot Necorești am scris cu zisa lor.

NOTA. Documentul în original e proprietatea
d lui Gh. Ghibănescu.

Document din 7232 Iulie 27.

Sumar: Popa Costanțin vinde 3 pogoane de vie
de la Nicorești lui popa Ion drept 40 lei.

Adecă eu popa Constantin și împreună cu
preuteasa me Anița, fiecior preutului Badiulu,
făcut am zapisul mei la mîna molitfi sale pre-
utului Ioan, precum eu de nime silit, nicăi a-
suprit, ce de a me bună voe am vîndut eu
molitfi sale o vie a me, care vie ne au iost și
nouă cumpărătură de la Ion Bunda, și de la
fieciori lui, anume: Costanțin și Todosia, pre-
cum arată și zapisul cel vechi de cumpără-
tură, care vie este întrînsa 2 pogoane de vie lu-

erată, și un pogon sterp, care și eu iam vîndut molitfii sale preutului Ioan, drept 40 de lei banii vechi, ca să-i fie molitfii sale dreaptă o cină și moșie, și fiilor, și nepoților molitfii sale, cind îi va dărui Dumnezeu. Si la această toamnă a noastră s-aț tîmplat mulți oameni bună și imprejurășă, cării mai jos s-aț iscălit, iar cari n-au știut carte și-a pus degetele, și eu pentru mai mare credință am iscălit împreună cu toți oamenii mei.

7232 Iulie 27.

Eu preutul Badiul iscal. — Eu preutul Costin am iscălit. — Eu preutul Vasile sin Badiul.

Anița preuteasa.

Costantin sin Bunda iscal. — Si eu preutul Toader sin popa Badiul, brat popa Costin am scris zapisul și am iscălit.

NO 1A. Acest document e proprietatea d lui Gh. Ghibanescu.

Document din 7232 Octombrie 14.

Sumar: Ion, ginerile lui V. Corban, vinde lui Costandin, sin Bundi, o vie de la Nicorești (un pogon și 3 firte) pentru că n-a avut cu ce să plăti de-o datorie către Turci și l-a plătit Costandin ca chizăș.

Adeca eu Ion ginerile lui Vasile Corban și eu soțul meu Tudosca, dat-am acest zapis al nostru la mîna lui Costantin, ficiarul Bundi, precum să să știe că jam vîndut o vie care

este într-un hat cu Lupul Voicăi, care și eu
ace vie o am luat de la Toader, ficiarul Vi-
drolii, cu giudecata dumisale stolnicului Gavril
Costachi, pentru o chizăsie ce-am fost noți de
Toader Vidrole, și neplătind el datoria la
Turci am plătit noți fiind chizășii, și neavînd
ce lăua de la dinsul, ne-au dat giudecata a-
ceastă vie, un pogon și trii firte, și fiind ace
vie de baștină a Bundii, n-ați încăput alții să
o cumpere, ci noi am vîndut-o lui Costantin
drept 15 lei banii vechi, ca să îi fie dumisale
dreaptă ocină și moșie neclătită în veci, du-
misale și filor dumisale, ca să stăpinească po-
urma dumisale, iar Toader Vidrole sau alții
cineva din neamul Vidroliei de s-ar scula cîndva
asupra lui Costantin, ori în ce judecată ar
merge să fie rămașii, căci cu judecată s-ați fă-
cut această vînzare; și în tocmala noastră sau
tîmplat mulți oameni bunii și preuți, cari mai
jos să ați iscălit. Pentru mai multă credință și
noi ne-am iscălit mai jos, ca să să știe.

Let 7232 Octombrie 14.

Lupul Voicăi. — Bădăuță. — Apostol Puiu. — Gligori Ilie. — Ioan Băcăniac. — Ștefanie. — Costantin Guguian. — Vasile Corban.

NOTA. Originalul e în proprietatea d-lui Gh. Ghibănescu.

Document din 7234 Octombrie 19.

Sumar: Simion fratele lui Crîste de Hăntăști, vinde finului său Cristea un pogon de vie cu 12 lei; importantă e notița că în 1725 Octombrie, zlotul (galbănu) valoarea 2 lei.

— —

Adecă eu Simion brat (frate) Crăstei ot Hăntăști, făcut-am zapisul meu la mîna finumetă Crăstei, pecum iam vîndut un pogon de vie ce-am avut, partea nevestei mele a Părascăi, și tocmai ne-au fost drept 12 lei pol, și mi-au dat *asvar* drept 2 lei, un zlot, iar ceîlanți banii au rămas să-i deie la toamnă, și atunci viind fiastru meu Ion să-i fac și zapis la mîna Cărstei. Si pentru credință am pus și degetele.

Let 7234 Octombrie 19.

Eu Simion •vînzător.— Eu Simion• ot Serpeni.— Eu Enache sin Oglindă• martur.

NOTA. Documentul în original e proprietatea d lui Gh. Ghibănescu.

Document din 7236 Septembrie 29.

Sumar. Gavril Costachi pah. dă hîrtie la mina lui Ion sin Simion pentru pricina, ce a avut cu sora lui Măriuța, că i-a vîndut în lipsă 2 pogoane de vie; judecata a dat hotărîre că pentru un pogon va să plătească 12 lei, iar pentru alt pogon să să ia pogonul Măriuței.

Gavril Costachi vel păharnic facem stire, pecum avu pîră de față înaintea noastră Ion fîciorul lui Simion cu Măriuța, fata Lupulu

Șuhăi, pentru două pogoane de vie ce au avut Ion în Nicorești de sus, rămasă de la părinți, și răsărindusă Ion de la locul lui în țara Turcească, și zăbăvind multă vreme, iar Măriuța fiind vară primară au tot lucrat viile și socotind că ar fi murit văru său Ion, au vindut acele 2 pogoane de vie ce-au fost a văru-său, li-au vindut dumisale sulgeriului Adam, și după ce au vindut viea, au venit și Ion în țară, și apucind pe Măriuță pentru ce iau vindut viile, și viind înaintea noastră și văzind că n are niciodată Măriuță ca să arăte vre-o datorie sau alt ceva asupra lui Ion, am giudecat să-i deie vie pentru vie, și având Măriuță un pogon de vie a ei, iar în Nicorești de sus, îl-au dat denaintea noastră lui Ion, iar pentru un pogon s-a apucat că ță da banii, pecum au vindut sulgeriului Adam, ce atunci cînd iam giudecat n-am apucat a începe să face mărturie pecum iam giudecat, iar acmu viind Ion la noi, iam dat aceasta mărturie la mâna lui, ca vrînd să vîndă acel pogon de vie care s-a luat de la Măriuță, ori cine s-ar afla să îl cumpere să fie volnic Ion a vinde, că cu giudecată l-a luat, iar pentru un pogon cea și rămasă să-i platească cu banii lui Ion unde ar afla Ion pe varăsa Măriuță, să aibă o trageoriune în care giudeț s-ar templa, să împliniască lui Ion de la Măriuță doisprezece leînvechi, pecum văzum și un răvaș de la dumnealui sulgeriul Adam, că dat Măriuții căte doisprezece leînvechi pe pogon, și Măriuță încă înaintea noastră s-a apucat că ță plăti acel pogon cu banii pecum scriem mai sus,

și nău căutat să îmai plătească, ce pe giudecata ce au avut iau făcut și mărturie la mîna lui Ion, aceasta facem știre.

Let 7233 Septembre 29.
Gavril Costachi iscal paharnic.

NOTA. Originalul documentului se află la d-nul Gh Ghibănescu.

Document din 7241 Octombrie 23.

Sumar : Cristea Zm c vinde lui C. Movilă un pogon de vie parag'nă drept 15 lei. Via era la Nicorești.

Adecă cu Crăste Zinec împreună cu ămcia me Măriuța, făcut-am zapisul nostru la mîna dumisale giupinului Costanțin Movila, pecum noi de nime siliști nici asupriști, ce de a noastră buna voe, am vîndut un pogon de păragină drept cincisprezeci lei banii gata, care area paragină ne-au fost și nouă cumpărătură de la Ion nepot Șuhăi, alătorea cu viaea Bundei, însa gîlce-vindu l cineva pe dumnealui, să aibă ești a trage acea gîlceavă, și i-am dat-o dumisale acea vie ca să-ți fie dumisale ocină și moșie în veci neclătită. Si la tocmai noastră s-au tîmplat mulți oameni bună împregiurași bătrîni și tineri, anume : Simion Burcan, și Ifrosă zăt Bălăuță, și alții oameni buni care mai giosău iscălit și am pus și degetele.

Let 7241 (1732) Octombrie 23.
Eu Cărste Zmec. — Eu Măriuța. — Eu Vicolăsin Cărste.

NOTA. Doc. în original e în proprietatea domnului Gh. Ghibănescu. Să află scris pe aceiași coală ca și doc. de mai sus din 7236 Septembrie 29, ceia ce ne arată că hîrtia fiind scumpă pe atunci, scria lumea pe ce să întâmplă.

Document din 7237 Octombrie II.

Sumar : Popa Ion din Nicorești de la biserică domnească, vinde lui Ursul de vîsterie 2 pogoane de vie, un pogon de loc sterp, o pivniță cu loc sterp de casă, cu pomi și nuci, drept 32 lei banii vechi.

Adecă eu popa Ion ot Necorești de sus ot Biserica Gospod și împreună cu fioriș mei cu Necula și Dumitru, scriem și mărturisim cu acest adovărat zapis al nostru, de nime siliști nici asupriș, ce de a noastră bună voe, am vîndut o vie, două pogoane de vie întregi și un pogon de loc sterp, și pivniță, și loc de casă lîngă pivniță cu pomi, dumisale giupinulu Ursulu de Vîsterie, drept 32 lei banii vechi, și cînd am vîndut dumisale acea vie să tîmplat oameni bună anume Gligor Ilie, și Macsin sin Buni, și Angheluș Vîntul, și Gheorghie Ivan, și Vasilache Mihailache, și am vîndut dumisale să fie moșie și ocină în veci, care vie am cumpărat o și eu de la popa Badiul, și am dat dumisale și zapisul cel vechi,

și cu nuci și cei din deal de vie, și pentru credință am și iscălit.

Let 7237 Octombrie 11.

Az ereș Ion iscal. — Eu Neculaș sin Popa. — Eu Dumitru sin Popa. — Grigore Ilie martur. Eu Macsin Buniș martur. Eu Angheluș martur. — Eu Gheorghe martur. — Eu Vasile Mihalache martur.

NOTA. Documentul în original e în proprietatea
d lui Gh. Ghibănescu.

Observare: Intr-un răvaș mic pe o filadă
în 32%, sa găsește chitanța eliberată de Ursul
de visterie, prin care să arata că a plătit
cei 32 lei.

Dat am scrisoarea me la mîna preutului
Ion, precum să să știe că am luat bani de
pe vie și au rămas să-ți trimet zapisile cele
vechi, și pentru credință m-am iscălit

Az Ursul ot visterie.

Și eu preutul Ion ot Roșieni m-am în-
timplat.

Document din 7241 Octombrie 3.

Sumar: Popa Ion din Nicorești vinde lui C. Movilă
în preț de 40 lei o vie, 2 pogoane lucrate, 1 poligon
sterp, o pivniță, 2 căză și un teasc.

Adecă eu popa Ion ot Nicorești, și împreună cu fiorii mei Neculaș și Dumitru fă-

cut am acest adevărat zapis al nostru de nime
siliți nică asupriți, ce de a noastră bună voe
am vindut o vie două pegoane lurate, și un
pogon sterp din deal, și pivniță din vale cu
loc de ogradă și cu pomă, căci au fost a Bundei
și 2 căză și tească călcător, care acea vie este
lîngă Lupă alăturea cu Lupul Voică pe din gios,
și din sus de Ștefan sin Lupul, care vie au
fost a Bundei, și am vindut-o și Ursului lo-
gofăt, și am răscumprat-o, și acemu am vîn-
dut-o dumisale giup nului Costantin Movila,
drept patruzeceți lei bană gata, ca să î fie du-
misale ocină și moșie în vecă, și la tocma la
noastră s-a tu plat multă oameni bună batrînă
și tineri din sus și din gios ravași, anume:
Bălăuță, și Ifroze zet și Simion Burcan, și Lupul
Voică, și Ștefan sin Lupul, și alți oameni
buni care mai jos s-au iscălit și au pus de-
getele, și pentru credință am iscălit.

Leat 7241 Octombrie 3.

Az Ereș Ion iscal.

Eu Neculai sin Popa.— Eu Dumitru

Și eu Vasile vornic martur.

NOTA. Documentul în original e în proprietatea
d-lui Gh. Ghibănescu.

Document din 7232 Iulie 27.

Sumar: Constantin Movila vinde 4 pogoane de
vie din Necorești de Sus pe Lupa cu 100 de lei, ne-
potul său Vasile

Adecă eu Costantin Movila făcut am za-
pisul meu la mîna dumisale lui Vasile sin Tă-

nasă căpitân, precum să să știe că am vîndut dumisale patru pogoane de vie în Nicorești î de sus pe Lupa, care această vie mi au fost și mie de cumpărâtură, două pogoane lucrative și unul paragină, de la popa Ion, și un pogon am cumpărat de la Cârste Zmeche, și eu li-am vîndut dumisale nepotului nostru lui Vasile drept o sută de lei vechi, cu pivnița, cu patru căzi, cu tească, cu două deje, cu loc de ograda precum și zapisele cele vechi de la cine am cumpărat arată, ca să fie dumisale dreaptă ocină și moșie în veci, iar cine s-ar afla din rudeniele mele ca să facă calabalic să întoarcă, să aibă pace dinspre toți nepotul nostru Vasile, căci aceste vii eu li am cumpărat din puterea me și iar eu li-am vîndut de a me buna voe, și cînd lî am vîndut s-aș tîmplat multă oameni bună răzășă, Stefan sin Surdul, și Bălăuț Ifrose zat Balăuț, Simion Borcan, și Iordachi Șendre, și alții cari mai gios s-aș iscălit și să-știi puș și degitele, însă această vie este alăturea cu viea lui Stefan sin Surdul, și alăturea cu viea frăținisașă lui Toader, pe din jos de viile lui Bălăuță, și pentru credință m-am iscălit.

Leat 7247 Octombrie 5.

Az Costantin Movilă.

Iordachi Șendrea martur. — Eu Stefan Surdul m-am tîmplat. — Eu Ifros m-am tîmplat. — Eu Simion Borcan martur. — Si eu Toader sin Borcan martur. — Eu Iordachi sin Borcan martur. — Ioniță Burcan martur. — Neculaș m-am tîmplat. — Stefan zat Borcan m-am tîmplat. — Gligore Dascalul m-am tîmplat. — Ion Costantin martur.

NOTA. Originalul documentului e proprietatea d-lui Gh. Ghibănescu, acum dăruit bibliotecei scoalaș Normale Vasile Lupul. Iași.

Document din 7248 April I.

Sumar : Toader sin Lupul Voicăř vinde 4 pogoane vie de la Nicorești giupinului Hagi Manea sin Ilie cu 200 lei.

Adecă eu Toader ficiar Lupuluř a Voicăř denpreună cu fămeiaia mea Ilincă, făcutam zapisul nostru la mîna dumisale jupinului hagi Manea sin Ilie, precum să să știe că de niminea siliři nică asupriři, ci de a noastră bună voe am vîndut dumisale o dreaptă ocină și mošie, 4 pogoane de vie, la Nicorești, cu casa împreună și cu şopron și cu toate ale ei alturi, din drumul din vale, până în gardul bulubaři, care vie iaste între fratele Stefan și între văru meř Negruš, întru care am făcut tocmaiă cu dumnealuař ca să mi dea pre aceste patru pogoane de vie 200 de lei, prețul împreună cu cele mai sus numite; carele dumnealuař priimind prețul aceasta mi-ău dat și baniř deplin, întru carele să fie dumnealuař volnic și să aibă a stăpini această dreaptă ocină și mošie, carele eu am vîndut dumisale din toată inima dinpreună cu fămeiaia mea, carele să nu aibă nimenea a să scula pesto vînzătura mea, asupra dumisale, nică al su-

păra fiind a mea dreaptă ocină și moșie, întru care nu are altul cineva nimene amestecătură întru dînsa, ori din tot neamul meu ce aş avea, nici unul parte întru dînsa nici decum nu au, și cînd s-aு făcut tocmai acestuи zapis, fost-aு mulți oameni bunи și neguțitorи marturi, care să vor iscăli mai gios, împreună și cu răzăи care-ș vor pune degetile mai jos, și să vor iscăli, și pentru adevărată credință am dat zapisul nostru la mîna dumisale, și am pus și degetele mai jos ca să să crează.

7248 April 1.

Eu Toader• împreună cu fămeiaia mea Ilinca• am vîndut.

Eu Stefan brat Toader cu voia mea, am pus degetul• iscal.

Erei Silioan am iscălit.

Ego Paraschevas pragmatevtis martir.

Eu Costantin Giogea răzăш martur•. Eu Dumitrașco Furcilaș răzăш martur •. Eu Ion Marteș răzăш martur •.— Eu Costantin Trandafir martur.— Eu Ioniță Trandafir martur.— Eu Stefan sin Constantin martur.— Eu Simion din Focșeni sin Vărtan martur.— Eu Andronache sin luи Ivan starosteluи martur.

Si am scris eu Iordache, zapisul acesta cu zisa a dumilorsale a tuturor, întru carele și mărturisesc.

NOTA. Documentul e proprietatea d-lui Gh. Ghibănescu.

Document din 7251 Septembrie 18.

Sumar: Ion. giner le Nastasiei vinde lui hagi Manea un pogon și 3 firte de la Nicorești drept 15 lei banii vechi.

— — —
Adecă eu Ion zăt Nastasiu, care au ținut o Costantin stoleriu, săcut am zapisul meu la mîna dumisale giupînului hagi Manii armanul, precum să să știe că iam vîndut un pogon și trii firte de vie părăzină în Nicorești, care ace paragină sa hotărâști cu Lupul a Voicăi, fiind alăturea cu dumnealui hagi Manea, care acest pogon și trii firte mi au dato și mie zestre de la soacra mea, neputind să o stăpînesc, am vîndut-o de bună voia me, și a soțului meu Tofanii și a soacra-meă Nastasiei, drept cincisprezeci lei banii vechi, și dumnealui ne-au facut plata deplin în mînule noastre, iar de ar ave cineva a răspunde cu noi să șîntrebe, și am dat și zapisele cele vechi dumisale, și la această tocmai s-a că tîmplat neguțitorii și oameni bunii, care mai gios s-au iscalit, și au pus degetele, și noi pentru credință am pus degetele.

Let 7251 Septembrie 17.

Eu Hilobi Bălăuțu. Eu Gligori brat ego.— Eu Negruț sin Gogoian. — Eu Ion zăt Nastasiu răzășam vîndut.— Eu Similan Gruiu.— Eu Tofană soțul lui Ion cu voea mea.— Eu Nastasia soacra lui Ion cu voea me.— Eu Andrii bărbier martur.— Eu Stefan a Măricăi.— Eu Simion Burcan martur — Toader Voicăi.— Dumitru Gogoian. ● Eu Bărlădeanu — Eu Stefan martur.

NOTA. Documentul e în proprietatea d-lui Gh. Ghibănescu.

Document din 7255 Iunie 21.

Sumar: Logofătul N. Roset scrie în privința unor daraveri de vîrăvășul de mai sus.

Cinstit și al nostru ca un părinte sufletesc cu căsătă plecăciune încinindumă de la cerința toate cele fericite trupești și sufletești pohtesc sfințitale.

Cinstita scrisoarea sfintii tale de la Iunii 12 am luato cu căzuta cinste și întâi înțelegind din cartea mării sale doamnei, cum că cu mila lui Dumnezeu ați călătorit bine cu cumnata pană acolo la Iași (căriia mă închin eu multă frățască dragoste), foarte mult m-am bucurat alalalte câte îmi scrii sfintiata pentru Gîndea am înțeles, numai ar trebui după cum îi iaste numeroele întâi să gîndească bine, apoi să vorbească ale că dă sănt mijlocitor cum a fost sfintia ta obraze de cinste însă ca unuī om tînăr îi crezu și despre partea mea fie ertât, numai altă dată îs păzască *parola* (sic) maș bine, și iată că eu stau tot pe parola ce am dat, și dedeă zapisul vîilor pe taliră la mina dumisale giupinuluī Ion neguțitorului, ca să-l trimiță la frații dumnealei acolo la Iași, și sfintia ta vei da banii la frații dumneali, și vei lua zapisul, iar pentru viile de la Clipicești iată că trimițu zapisul în mina dumisale frateluī meu Andrei ca să

să vînză și acelea cu prețul care-i va fi cu dreptate, de care pohtesc și pe sfintia ta să să vînză cu prețul lor, și foarte voî mulțumi sfintii tale, și rămâind deapururea nestrămutat tot.

A sfintii tale fiu sufletesc și gata slugă,
N. Roset.

(ot București) let 7255 Iulie 21.

Mați fac supărare sfintii tale ca să aducă aminte dumilorsale fraților, să socotească în dreptate dumnealor, și să-mă facă și mie o fărimă de parte din țiganii Racovițești care pân acum nu sint împărțiți, ca să aibă și eu parte din moșiiile răpusatei mumă noastră, fiind și eu fecior.

NOTA. Originalul acestei scrisori, importantă prin întrebunțarea ce face de franțuzismul *parola*, ne arată că practica limbei franceze începuse încă de pe la 1747, căci N. Roset, boer în Divan era un personaj important în țara aceasta.

Originalul e în proprietatea d-lui Gh. Ghibănescu.

Document din 7259 April 24.

Sumar: Anuța, soția lui Hagi Manea Armanul vinde lui Vasile de la Visterie, toate viile sale de la Nicorești cu 200 lei, banii bunii.

Adecă eu Anuța giupăneasa lui hagi Manea armanul din Iași, dinpreună cu fiul meu

Sandul, scriem și adeverim cu acest încredințat zapis al nostru, să să știe, precum că având noți o dreaptă ocină și moșie patru pogoane de vie lucrate și un pogon și trii firte de vie păragină, la Nicorești pe valea ce să cheamă Lupa, în ținutul Tecuciului, care vii sunt din drumul din vale păr în gardul buliuc-bașii, și între viesă dumisale giupinului Vasile dvornic sin lui Tănasii biv vel căpitan, și între viesă lui Costantin Gogoian și cu frații lui, care vii ne sunt și nouă de cumpărătură, însă cele patru pogoane de vie ce sunt lucrate li-am cumpărat de la Toader ficolorul Lupulu Voică, și de la femeia sa Ilinea, acel pogon și 3 firte păragină am cumpărat-o de la Ion zăt Năstasia, care au ținut-o Costantin stoleriul, și lui Ion iau fost dată zestre de la soacra Nastasiea. Deci nedîndune nouă mîna a le putea mai ținea aceste vii, de a noastră bună voie de nimine siliți nicăi asupriți li-am scos vînzătoare, și fiind dumnealui mai sus numitul giupinul Vasile de visterie, răzăș cu noți și încăpînd a cumpara, i le-am vîndut dumisale toate aceste vii și cele lucrate, și cele păragină, cu toate vasale și lucrurile ce avem acolo de trebuința viilor, cu tocmai și cu plată deplin drept 220 lei banii gata, și iam dat și zapisiale cele vechi toate la mîna dumisale, deci de acum înainte să î fie dumisale dreaptă ocină și moșie, și giupinesei, și cuconilor dumisale în veci, că ni-au făcut plată deplin întru mînule noastre, și nime din neamul nostru sau alții să naibă a să amesteca

saă a zice ceva peste vînzarea însăstră, căci nimeni nică o treaba nu are, fiind aceste vii pe dreptă bani noștri cumpărate, și în toamala noastră tîmplîndusă și alți oameni buni care mai gios să vor iscăli, noi încăș pentru mai adevărată credință neam îscălit, ca să fie de bună încredințare.

Let 7259 April 24.

Iscălitura Aniței și a lui Sandu sînt în arminește.— Ilie Hărăscul ot visterie.— Barbul logofăt martur.— Gheorghe Carpu ot visterie m-am tîmplat.— Gavril ct visterie martur.— Vasile Purice vist... Az Ionașco ot visterie.— Az Nastasă Meleții vornic de poartă. — Ignat ot visterie.

(2 iscălituri îndescifrabile).

Patrașco biv vel medelnicer m-am tîmplat.
Neculaș Tîron vornic de Poartă.

Gheorghie Vrabie logofăt am servis cu zisa vînzătorilor, și sunt martur.

NOTA. Documentul în original e proprietatea d-lui Gh. Ghibănescu.

Document din 7260 Noemvrie I.

Sumar: Costeș Isar vînde cumanatului său Vasile 3 pogoane de vie la Nicorești.

Adeca eșt Costeș Isar dat am zapîsuł meș la mîna dumisale cumanatului Vasile și a su-

roreș mele Maria, precum am vîndut trii pogoane de vie de la Necorești și cu cît-va loc stârpi și plata pe aceste vii am luat deplin, și alții să nu mai aibă treabă nime nici din rudele mele, nici femeia me, și pentru credință am iscălit.

Let 7260 Noembre 1.

Eu Costei Isar.

NOTA. Doc. în original e în proprietatea d-lui Gh. Ghibănescu. Pe cămești documentului stă scris anul 7076 și documentul e înregistrat supt No. 1; dar data să se situa greșit, lucru de care am fost surprins singur, căci 7076 ar da 1567, deci un document din socolul al XVI-lea; dar nici hîrtia, nici scrisoarea și apoi nici numele de C. Isar nu vine din secolul al XVI-lea, ci al XVIII-lea.

Data să citește bine 7260 (~~7265~~); din repegiune s-a luat c (200) drept o 70).

Document din 1771 Februarie 20

Sumar: Iordachi Văsile dă frăținisău Tănasă 6 pogoane de vie, partea sa pe preț de 220 lei.

Să să știe cu această scrisoare a mea precum am vîndut fratelu meu Tănasă 6 pogoane de vie ce am avut la Necorești, din viile ce ne-au rămas 12 pogoane amîndurora părințăști, precum arată în scrisori împărțala ce am făcut între noi amîndoi, și am luat de la Tănasă pe aceste 6 pogoane 220 lei banii gata

să le stăpînească cu pace în veci, și pentru credință am iscălit.

Let 1771 Februarie 20.

Enachi Vasile.

Manoil martor.

NOTA. Acest document e în proprietatea d-lui G. Țăhibănescu.

Th. C.

Document din 1780 Decembrie 30.

Sumar: Tanasă Vasile biv Căpitan za Darabani vinde luř M. Scortescu logofăt, viile de la Necorești (13 pogoane) cu 1100 leř.

Vă încrezintăm cu această scrisoare pre cum să să știe că avind eu treisprezeci pogoane de vie la Necorești, la coasta Lupiř, însă 2 pogoane clironomie de la răposatul tatu meř, și un pogon ce l-am pus eu în trecuriř anř cu cramă, cu casă și cu pivniță, și îngădăită de toate părțiile, și cu toate trebuincioasele viilor, adecă căză, ciubere și alte mărunțușuri, cum și buțile care se vor afla la vie, le am vîndut dumisale logofătului Mihail Scortăscu, atît viile, cît și cele lalte arătate mai sus, toate drept 1100 leř, adecă una mie una sută leř, și țam dat și toate scrisorile vechi, ce sunt pentru aceste vii, deci fiindcă dumnealui mi au făcut plata acestei vii, precum mai sus se a-

rată deplină în mînule noastre, să aibă a le
stăpini în veci cu pace. Și am iscălit.

Let 1780 Decembrie 38.

Tanasă Vasile biv căpitan za darabani.

NOTA. Originalul documentului e în proprietate
d-lui Gh. Ghibănescu.

Pere pse pe moșia Scântirești 1781 Ghenar 22

Anii.

a). 7177 Noemvre 15. Un zapis a lui Irimia Hulpe, cu fimea sa Antemiea. și cu toate sărurile lui, anume: Nastasica, și Cătălina, și Kireana, și Măriea, și cu toți cuonii lor, scrie precum a lor dreaptă ocină și moșie ce-au avut de la sat, de la Canțirești, din ținutul Vasluiului, pe apa Birladului, mai sus de Vaslui, la cel pod innalt au vîndut-o lui Enache ce-au fost voinic, și giupinesei sale antimieți, căcă că altu n'au încăput să cumperi această moșie, fiind că Ienache li-au fost și văr primare și răzăș, dîndule Ienache ce le da alți străină, adeca prețul 36 lei, pe giumătate de bătrîn, din partea lui Gheorghie ficiarul lui Ion Aprodul, cu vatra satului cît iaste partea acestuui bătrîn, și cu loc în țară, și în cîmpu și cu finanțe și din tot locul,

cu tot venitul, păna în apa Bîrladului. Așjderea și niște pomeți ce au fost cumpărate de un Moise, de la un moș a lui Ienachi, și pe aciia iaă răscumpărat Enache de la dinși.

- b). 7201 August 18 Un zapis a Măricuțăi, ce au fost fimeia lui Mirăuță căldarariul, fata lui Enachi ce-au fost vornic, și a Antemiei, și cu toții fiilii și fricele ei, anume: Vasilie, și Năstase, și Gheorghita și Toader, și Nastasiia, și Catrina, și Safta, și Frăsina, scrie precum a lor dreaptă ocină și moșie din sat din Cantirești, din ținutul Vasluiului pre Bîrlad, la podul înaltu, care moșie au fost cumpărătură părinților ei, lui Enachi vornicul și maicei sale Antemiei, de la Irimiea Hulpe, și de la fimea lui, și de la surorile lor ceale de sus numite, și de la fioriilor lor pre bani gata 36 lei și altă moșie ce s'ar mai afla, să fie mai avut părinții ei moșie bătrînă într-acel sat în Cantirești, și aceia toată au vîndut-o lui Neculaș negustorul și giupănesei sale Ștefanei, din vatra satului și din cîmp, și din țarină, și din apă și cu pomeți, și din tot locul, cu tot venitul drept 50 lei bani gata, care acea giumentate de bătrîn de moșie, se vine din partea lui Gheorghe, ginerele lui Ioan Aprodu, și i am dat și scrisorile cele bătrîne toate. ca să-șă facă dres domnesc
- c) 7177. Ghenar 24. Un ispisoc de la domnul

Duca Voevod, care după niște urice ce-
au arătat Enachi vornicul, de la Stefan
Vodă cel bătrîn, ce-au fost miluit pe
sluga sa Ion aprobul, cu un sat anume
Canțirești pe Bîrlad ce-au fost cumpă-
rătură lui Ștefan Vodă, de la Ivul Mîn-
dre și de la ai săi nepoți: Trif și Furduiū
și Toader și Dragotă fiorii Anicăi, și
cu o bucată de sat de Canțirești din sus
din Canțirești ce-au fost cumpărătură
lui Ștefan Voevod de la o sluge a sa
anume Avăr și alt uric de hotără-
tură, după împărțala ce-aștă avut Lupul
și Marușca, frații lui Ion aprobul, de au
luat cîte giumătate de sat, și după zapi-
zul lui Enachi vornicul cel de sus a-
rătat de cumpărătură de la Irimia Hulpe
întărește lui Enachi vornicul, pre cît i
să vine din uricele de la Ștefan Voevod
dintr'acele părți de ocină de mai sus
scrise.

7177. Ghenar 24. Duca Voevod, au întă-
rit lui Enache ce au fost vornic, pe tot satul
Canțirești, după două urice vechi ce-au arătat
de la bătrînul Ștefan Vodă, și hotarul acestuia
sat arată că se începe de la Ruptura din gios
drept în virvul dealului în hotarul cel bătrîn,
și de acolo preste deal, până în hotarul Bârză-
neștilor, de acolo pe culmea dealului până la
ulmă, iar de la ulmă preste Zepodenă, și de
acolo dumbrava în sus până în drumul lui Ră-
cilă, de aice de la deal până în drumul Hădă-
răneștilor, de aici pe drum către Bîrlad, la

unghiul țariniș, iar de acolo în vîrvul dialului, iar de la movilă drept la drum, iar de la movilă în Bîrlad, acesta-i hotarul acestuia sat și altei bucați de pămînt, din sus de sat, și satul au imblat în doi bâtrîni, cum arată îpisocul.

Neculaï neguțitorul, moșul cluceriuluștefan Anastase, au cumpărat tot satul acesta, cum arată zîpiselc ceale vechi, și mai ales un zapis din 7213 Iulie 7, la care zapis sunt iscăliți boerii mari, Ion Buhuș, vel logofăt, Lupul Costache vel vornic și alții, fiind de atuncă 76 ani.

Sanda fata lui Manolachi Tudori de Galați, giuvăneasa lui Ioniță a Neculăesei, împreună cu fiică sa Safta, ce au ținut-o Grigoraș sin Sanduluș, buluc-baș de Galați, după multă pricina ce-au avut ia, cu nepoții soțului ei cu Veniamin și Stefan ficiarul răposatului cumnatului ei Constantin Năstase, vel visternic, pentru ceale ce-au rămas partea soțului ei, de la părinții săi, moșii și altele, care toate le oprișe aceștia pentru 2400 pol lei, datoriea soțului ei, și ie încă îș cere zestrile ei, la ce de urmă să așazat prin scrisoare. Înaintea răposatului Manolachi Costachi fiind vel logofăt, dîndu-i și ei ce s-au socotit, și moșii și altele au rămas de istov a fiiciarilor lui Năstase, cum pre larg arată scriitorile intru care ieste iscălit și logofătul Manolachi, leat, 7271 și sunt de atuncă 18 ani.

1767 April 2. Sunt de atuncă 14 ani, să-aș împărțit ficiarul meu Constantin Năstasă

Veniamin și Gheorghies Ștefan, și satul Cantirești s-au venit giuematate, în partea lui Veniamin, și giuematate în partea lui Ștefan, cum pre laig arată impărtală.

Toată pricina iaste că au intrat spat. Cuza cumpărător în moșiea aceasta, și au cumpărat de la niște oameni, cariț treabă cu moșiea n-aă avut, insă la vremea Moscalilor cind Ștefan Anastase clucer, n-aă putut să caute de moșie cîtă-va vreme, eum arată mărturia banului Miclescu, și la hotărît n'au vrut să meargă. cum și cărțile gospod arată.

NOTA. Originalul acestei copii e în proprietatea d-lui Gh. Ghibănescu. Copia e din 1781 făcută pentru clucereasa Zoița în daraverile sale de proces cu spatariul Cuza.

Observare. Particularitate gramaticale: cel *pod înalt*, căci că.

N O T E

La Note de l'Agence Imperiale Royale No. 2805, a été mise sous les yeux de son Altesse Sérénissime, Elle a été bien étonnée de voir que l'Agence Imperiale reclame Sr Christodoulo Petrino, comme sujet autrichien tandis qu'il n'est rien moins que tel, étant né en Turquie, même, et habitant en ce Pays depuis sa plus tendre jeunesse où par le droit de véritable Rayas de la Sublime Porte, a fait des acquisitions de villages et autres propriétés immeubles.

Par conséquent S. A. a ordonné aux Sous-signés de répondre à la Note de Monsieur l'Agent, et de lui faire des observations précises sur les raisons énoncées dans sa Note, dont le contenu se réduit.

1. Que S-r Christodoulo en vertu de terme stipulé en 1792 s'étant déclaré sujet Russe « passa en 1809 par l'autorisation des autorités Imperiales Russes à la protection d'Autriche, pour avoir acquis le bien Vaskaoutz en Boucovine et que les autorités en Boucovine le recommandèrent alors à l'Agence Imperiale Royale pour tel.

2. Que malgré la cession faite du bien Vaskaoutz à son frère S-r Apostolo, il fit à la suite des acquisitions de terres en Besarabie le Consulat Imperiale de Russie en Moldavie ne le réclame point dans sa qualité primitive, et le reconnaît pour sujet Autrichien »

Les soussignés ont l'honneur d'observer à Mr. l'Agent : 1. que S-r Christodoulo vu son âge actual ne pourrait être en l'année 1792, que mineur sous la direction des autres, et par conséquent il ne pouvait à cette époque disposer de soi-même. 2. Il est connu à tous les négociants de Jassy et à tous les boyards que S-r Christodoule, en l'année 1800 devenant majeur et reconnu pour Rayas, épousa la fille du feu marchant Petrovitz, Rayas aussi de la Sublime Porte. 3. Que l'Agence Imperiale Royale ne peut jamais douter que le terme de 14 mois stipulé par la traité entre

les des hautes puissances en 1792, comme aussi celui de 18 mois stipulé par le dernier traité de Bucharest n'accordent la permission de passer en Russie et de se déclarer sujets Russes qu'aux habitans d' deux payx de Valachie et Moldavie, et à ceux qui auraient des possession dans les Pays cedés à la cour Imperiale de Russie, et ceux qui Ioin de la conclusion des traités se trouvera'ent sur le teritoire cedé à la cour Imperiale de Russie ; Or Sr. Christodoulo ne pouvait se déclarer Sujet Russe non seulement en l'année 1792, par les raisons précédemment indiquées, mais même avant le terme stipulé par le dernier traité de Boucharest ne pouvait réclamer la protection Russe, n'étant durement d'aucune de ces classes d'individus ; par conséquent le gouveinement on devait toujours le considérer comme véritable Rayas de la Sublime Porte. 4. Sur ce que l'Agence Imperiale Royale avance dans sa Note pour réclamer Sr. Christodoulo comme Sujet Autrichien par la raison qu'auparavant il avait fait acquisition la bien Vaskautz en Boucovine, et qu'àlors il a passé de la protéktorat Russe à celle d'Autriche par l'autorisation des autorités Russes en Moldavie en l'année 1809, et qu'après la céssions de ce bien à son frére, ayant fait d'autres acquisition de biens en Bessarabie n'a été point réclamé par le Consulat Imperiale de Russie, et par conséquent l'Agence ne trouve pas des motifs pour lui retirer la protection d'Autriche, Monsieur l'Agent voudra bien juger que pendant l'oc

cupation de ces provinces par les armées de sa majesté L'Empereur de Russie, tous les habitans de ce pays étaient sous l'administration Russe, ainsi comment S-r Christodoulo pouvait il passer alors à la protection d'Autriche, tandis qu'il n'est pas permis aux Sujets respectifs des cours Imperiales de passer d'une protection à l'autre sans être punis, encore moins les autorités en Bucovine pouvaient elles le réclamer comme Sujet d'Autriche pour avoir acquis le bien Vaskaoutz, sans le recommander pour tel à l'Agence Imperiale, vu que s'il ya quelques raison, que les étrangers ne peuvent pas acquérir de bien fonds dans les états d'Autriche sans se déclarer Sujets autrichiens, il ya de l'exception pour la Boucovine, qui a été autre fois partie de la Moldavie. Les Moldaves y possèdent de biens fonds et en font des ventes et des acquisitions libres sans être reconnus pour sujets Autrichiens et à limitation de la Boucovine S-r Cristodulo a put aussi faire ensuit des acquisition des terres en Bessarabie sans être réclamé pour sujets Russe, vu que la partie transphrutiennne faisait ci-devant partie de la Moldavie, et que par cette raison les Moldaves y peuvent faire librement des acquisitions et des ventes de leurs biens.

Les soussignés croyant de leur devoir de faire observer à Mr. l'Agent toutes les raisons ci dessus exposés ont l'honneur d'ordre de son Altesse de lui notifier que S-r Cristodulo ne peut nullement être considéré par le Gouver-

comme sujet Autrichien d'autant plus qu'il est revenu par des Chrisoboules des droits et priviléges exclusifs et attaché seulement aux boyards de cette province, et donc si l'Agence Imperiale persiste à le réclamer comme sujet Autrichien S. A. S. sera forcé à regret de faire passer à la connaissances des supérieurs de l'Agent Imperiale et Royale la Note qu'il vient l'adresser aux soussignés à ce sujet, qui considérant comme inutiles des contestations ultérieurs sur cet objet, d'ordre de S. A. demandant réponse catégorique de la part de l'Agence Imperiale Royale ; ils ont en même temps l'honneur de réiterer la demande en suspension de l'exécution du decret rendu par l'Agence Imperiale à la charge de S-r Apostolo sur la raison de son bien Vaskaoutz en Boucovine, ce payement de la dette dû ci par son frère Christodoulo au Docteur Schmitz Cette suspension ne peut dépendre daucun autre que de l'Agence Imperiale, qui a donné le décret, sans avoir observé les formalités requises par l'information à l'Autorité locales et par décision de la justice, qui connaissance prise des inciders du different qui existe entre les deux frères aurait décidé à qui de deux convient droit de payer, vu que l'Agence n'ignorait pas que le réclamant avoit donné requiser et que les deux justiciables, d'après les sanctions des traités et conventions entre les hautes Puissances qui sont bien connues à l'Agence Imperiale et d'après les raisons ci dessus énoncées ne sont que proprements des Raya

de la S-me Porte. Par conséquent les soussignés d'ordre précis de S. A. exigent de l'Agence Impériale la suspension de son décret; le droit de décider sur des différents qui existent entre des Rayas de la S-me Porte et de décreter sur la raison de leurs biens en payement de leur dettes n'appartient qu'à l'autorité locale exclusivement. S. A. conformément au d^roir indispensable de soutenir les droits de l'oprimé contre tout jugement qui aurait été reproc^{ré}ché par les lois de l'équité ne souffrira jamais des lesions portées aux Rayas de la sublime Porte) par l'inobservation des formes judiciaires qui sont indiquées par ces mêmes lois dans tous les cas et dans toutes les circonstances ou la requête civile pourra avoir lieu. En tout cas l'Agence Imperiale Royale voudra bien être assurée que S. A, aussitôt que connaissance sera prise par la voie de la justice qui de deux frères on viendrait de payer la dette au Smiltz ordonnera l'executien en payement sans aucun délai.

Tels sont les sentiments que son Altesse Sérenissime a ordonné aux soussignés membres du Dép. des affaires étrangères de communiquer à M-r & &. Ils ont à cette oceassion l'honneur de lui reiterer &.

F I N E

TABLA MATERIILOR

Volumului XXIV de Uricar.

<u>Anul</u>		<u>Pagina</u>
1512. Invățăturile bunuluș și credinciosului Domn al țărei Romînesti Neagoe Basarab Voevod, cătră fiul său Teodosie Voevod, partea 2 II-a.		1—196
Invățăturile lui Neagoe Basarab, Domnul țării Romînesti, care a invățat pre fiul său Teodosie, aşijdereea și pre alți care vor fi în urma lui de Dumnezeu unei încoronări Domn și biruitorii țării aceștia, pentru multe și bogate lucruri, care sunt Domnilor folositoare de suflet, și vrednice de cinstea și pohvala Domniei. Așijdereea și pre toti boerii săi, pre cei mari și pre cei mici, care se începe pentru cinstea Icoanelor.	196—214	
1737. Nota la invățăturile lui Neagoe.		216—253
Relation de mon voyage de Petersbourg à Constantinople, et de là à Petersbourg, dans les années 1737 et 1738.		254—324
Entrepris par l'ordre du Comte Ofterman Cancelier de Russie, et de M. Rondeau, Ministre d'Angleterre à la Cour de Petersbourg.		324—334
1784. Giornale di un viaggio da Constantinopoli în Polonia, dell abate Ruggiero G. Boscovich. 1784		334—337
Nota la Roscovici		337—346
7232 (1724) Februar Hronograful țării Moldovei, scris de Sava Ermonalul Pinaxol Hronografului		347—353
Predoslevie		353—356
Descălecarea țării Moldovei cu Dragoș Vodă-după risipa dintării, Domnia lui Iurgha Vodă.		356

	Domnia lui Alexandru Vodă . . .	357
	Caracteristica lui Stefan Vodă . .	358
	Domnia lui Bogdan Vodă, ficiarul lui Stefan Vodă celuī bun.	359
	Domnia Ieremie Movilă Vodă . .	361—365
	Pentru Mihai Vodă Domnul tării Muntenești.	365—374
	De moartea lui Mihaiu Vodă în țara Ungurească.	374—380
1807.	Epilog și Notă la Hronogref. . .	380—381
1682.	Evangelie lui Șerban K. Voevod. .	382—389
1698.	(7206). Mineiul pe Martie.	389
1741.	Liturghiarul.	390
7252	(1743) Psalmirion.	391
7269	(1761) Triodion.	393
7275	1767). Penticostarul.	394
1796.	Psaltirea.	395
1784	(7232) Psaltirea.	396
1799.	Carte folositoare de suflet.	396
1650.	Căzacul vinde lui N. Selitraru o pătrime din Moldova pe Nistru, ot Hotin, cu preț de 260 taleri.	417
7166	(1652) Septembre 15. Todosca fata lui N. Silitrarul, vinde lui Prod în Drăgășescu, a șesa parte din a patra din Moldova, pe preț de 40 leu.	417
7221	(1793) Septembre 23. Ion Bănda, vinde 2 pogoane vie de la Nicorești preutului Radul, de la Sf. Lazăr din vale Iași.	428
7227	(1719), Ghenar 6. Ion Croitorul vinde lui Ion Isar o vie la Nicorești în valoare de 100 leu.	429
7227	(1749) Iulie 24, Vasile sin Ionașco vinde lui Ioniță Isar un pogon de vie de la Nicorești cu 5 leu.	431
7230	(1722) Decembrie 8. Izvodul moșieii Nichiteni de la Dorohoi, în urma eraticuluī Tătarilor.	419
7382	1724) Iulie 27. Constantin Movilă	

7232	(1723) Octombrie 14. Ion ginerele lui V. Corban vinde lui Costandin sin Bundeř o vie la Nicorești pentru că n'a avut cu ce să plăti de o datorie către Turcă și l'a plătit Costandin ca chizes.	433
7232	(1724 Iulie 27. Popa Costandin vinde 3 pogoane de vie de la Nicorești lui Popa Ioan drept 40 lei.	432
7234	(1725, Octombrie 19. Simion vinde finuluř seu Cristea un pogon de vie cu 12 lei (zlotul umbla 2 lei atunci).	435
7236	(1727) Septembrie 29. Gavril Costaki are proces cu Ion Sin Simion pentru niște viř	435
7237	(1728 Octombrie 11. Popa Ion din Nicorești vinde lui Urm 2 pogoane și altele cu 32 lei banii vechi.	438
7241	(1732) Octombrie 3. Popa Ion din Nicorești vinde lui C. Moghilă o vie cu 40 lei	439
7241	(1732) Octombrie 23. Cristea Zmec vinde lui C. Movilă un pogon vie cu 15 lei în Mederř	437
7247	(1738) Octombrie 5. C. Movilă vinde nepotului său Vasile din Nicorești 4 pogoane vie cu 100 lei .	440
7248	1740) April 1. Toader vinde, lui Hagi Manea 4 pogoane vie cu 200 lei	442
7251	(1742) Septembrie 18. Ion vinde lui Hagi Manea un pogon vie cu 15 lei banii vechi	444
7255	(1747 Iunie 21. Log. N. Roset scrie în privința unor daraveri de viř.	445
7259	(1751 April 24. Anuța soția lui Hagi Manea Armanul vinde lui Vasile ot Vistérie viile sale de la Nicorești cu 200 lei banii bunii .	446
7260	(1751 Noemarie 1. Costei Isar vinde lui Vasile, cuminatul său 3 po-	

	goane vie la Nicorești	448
7266	(1758) Maiu 30. Nastasă Sin Lupul izbașă capătă întăritura asupra moșiei Vălcănești și Varzarești	420
1784	Septembrie 18. Mărturie asupra Satului Tigăvei ot Tecuci	421
1798	Perilipsis din Scrisorile pentru valea Nemescul de la ținutul Lăpușna	423
1838.	Carte de judecată a rezeșilor din Poareaca	pag. 398-416
1771	Fevruar 20. Iordachi Vasile dă frăținisău Tănăsă 6 pogoane de vie partea sa pe preț de 200 lei	pag. 449
1780	Decembrie 30. Tănăsă Vasile biv Căpitän za Darabani vinde Iuț M. Scorțescu logătăt, viile de la Ne-corești (13 pogoane) cu 1000 lei.	451
1781	Ghenar 22. Perelipse pe moșia Scanțirești	
	Notă franceză pag. 455	